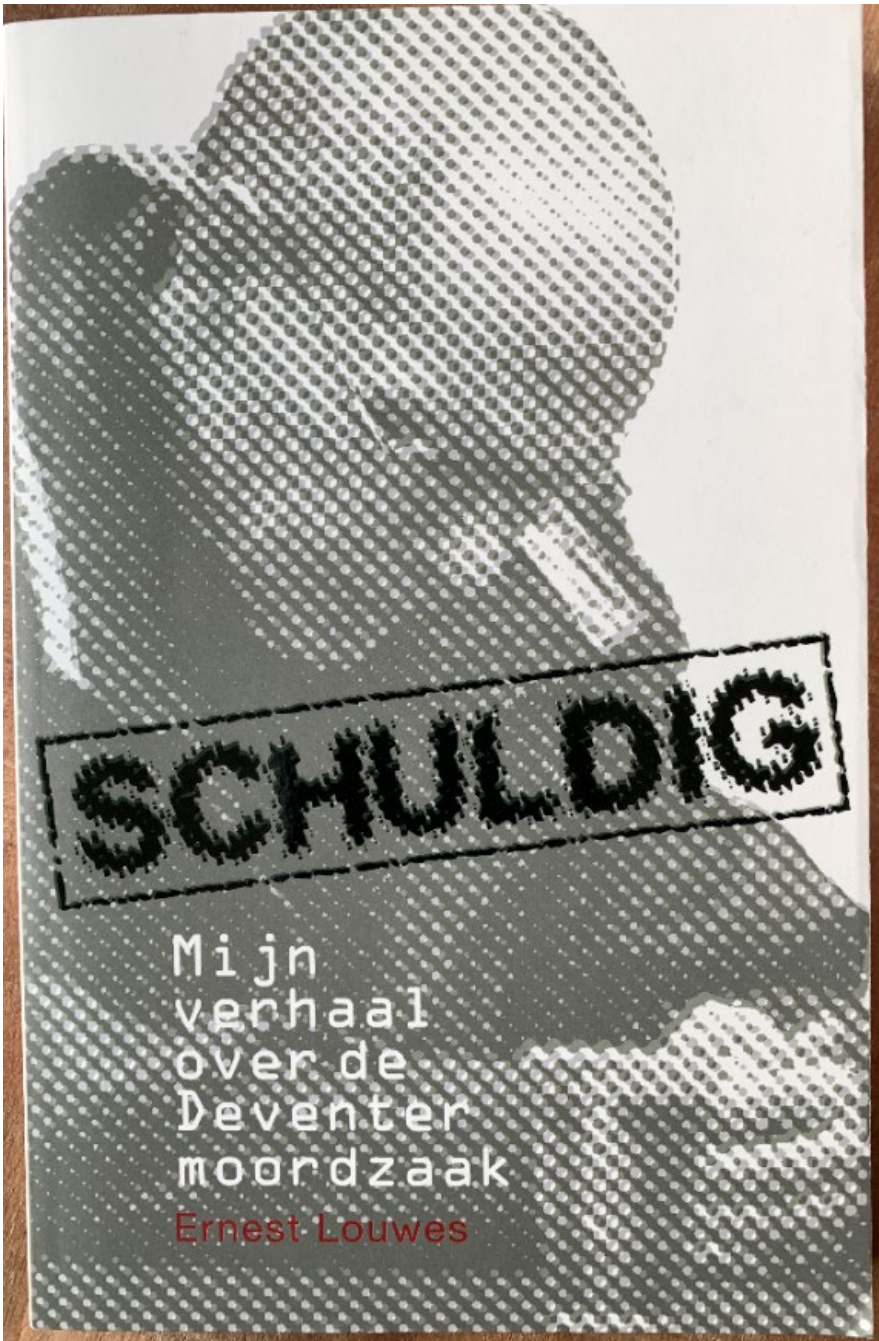

SCHULDIG

Mijn
verhaal
over de
Deventer
moordzaak

Ernest Louwes

© 2009 Kosmos Uitgevers B.V., Utrecht/Antwerpen
Omslagontwerp: LvB Networks © Foto omslag: Koen
Verheijden/Hollandsche Hoogte Foto omslag (bewerking):
Geurt Rreijns, LVB Networks © Illustraties: zie afzonderlijke
illustraties Vormgeving: Julius de Goede ISBN 978 90 215 4549
3 NUR330

Alle rechten voorbehouden / All rights reserved

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze en/of door welk ander medium ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Deze uitgave is met de grootst mogelijke zorgvuldigheid samengesteld. Noch de maker, noch de uitgever stelt zich echter aansprakelijk voor eventuele schade als gevolg van eventuele onjuistheden en/of onvolledigheden in deze uitgave.

INHOUD

Woord vooraf	9
I Een tragedie begint	
2 De fatale dag	23
3 Verwickelingen rond het testament	32
4 Gearresteerd	44
5 De politie fabriceert zich een dader	61
6 Adempauze tot de bijl valt	72
7 Gevangene 1994681	92
8 Handen boven hoofden	108
9 'De klusjesman' komt op het toneel	
IO Nieuw onderzoek, oude conclusies	H7
II Justitie moet incasseren en slaat terug	158
12 Het verhaal van Anneke	173
13 Onschuldig	177

‘Een onrechtvaardigheid jegens een enkeling begaan
is een bedreiging voor allen.’

- Montesquieu

Velen zijn in positieve zin verbonden aan het schrijven en
samenstellen van dit boek. De ruimte op deze pagina maakt het
slechts mogelijk om enkelen te benoemen en op deze wijze
nogmaals te bedanken.

Anneke, Sabine en Jasper
zonder hun liefde, geloof en steun zou mijn leven zinloos
geworden zijn

Rob en Gina
dierbare vrienden voor altijd

Familie
vertrouwen

Maurice
niemand maakt hem kapot

Jan Willem, André, Ingrid, Francine en Jolanda
zo veel tijd en inzet

Jan en Friso
terugkeer in de maatschappij en een toekomst

Geert Jan en zijn collegae
zelfs op zondagavond

Onderzoekers die zich voor mij hebben ingezet
achting

Allen die mij hebben gesteund met brieven, kaarten,
e-mails en zelfs giften
een bijzondere ervaring

WOORD VOORAF

Mijn naam is Ernest Louwes en ik ben schuldig. Ik heb parketwachten aangevallen, ik heb rechters en officieren van justitie beschimpt en beschuldigd. Ik ben aan vele zaken schuldig. Maar ik heb niet datgene gedaan waarvoor ik een vijfde deel van mijn leven in de cel heb moeten doorbrengen. Aan de moord op Jacqueline Wittenberg-Willemsen ben ik niet schuldig.

Nu ik dit schrijf, is het voorjaar 2009 en is het einde van mijn detentie in zicht. Maar de nachtmerrie gaat door, onverminderd. Ook als vrij man die 'zijn schuld aan de maatschappij' heeft voldaan, moet ik blijven strijden om het onrecht te wreken dat de maatschappij mij - en anderen - heeft aangedaan. Om mijn zoon en dochter te bevrijden van het stigma de kinderen van een moordenaar te zijn. Om de twijfel in de ogen van iedereen die ik in de toekomst zal ontmoeten, te voorkomen. Om genoegdoening te krijgen voor een decennium van onvrijheid en geknapte zelfwaarde. En ook in de hoop dat eindelijk een koelbloedige moordenaar - wie dat ook moge zijn - wordt ontmaskerd die één leven heeft genomen door geweld, maar die talloze andere levens heeft verwoest door leugens en stilte waar een bekentenis had moeten zijn.

Dit verhaal is géén nauwgezette reconstructie van wat klinisch 'De Deventer moordzaak' is gaan heten. Het is nog minder een poging om het gelijk alsnog in boekvorm aan mijn zijde te krijgen. Ik besef dat de lijnen zijn getrokken over de vraag over mijn schuld of onschuld. Velen zijn in de afgelopen jaren overtuigd geraakt van mijn onschuld. Hun steun heeft mij jarenlang overeind gehouden. Anderen volgen de redenering van justitie en politie of kunnen eenvoudigweg niet geloven dat 'zoiets' in Nederland kan gebeuren. Ik kan leven met die tweedeling.

Wat dit boek ook niet wil zijn, is een klaagzang. De afgelopen

tien jaar waren een hel voor me, waarin ik meer heb verloren dan ik ooit voor mogelijk had gehouden. Maar ik heb het doorstaan en ben klaar voor de volgende fase in mijn leven. Als ik in de pagina's die volgen, soms verbitterd terugblik op wat me is overkomen, dan is dat niet om sympathie van de lezer te wekken. Wat ik heb geprobeerd, is mijn verhaal te schrijven van 23 september 1999 tot nu. Zonder opsmuk, zonder drama, maar ook zonder weglating van pijnlijke zaken.

Lange weken heb ik in afzondering moeten doorbrengen. Vele jaren bestond mijn contact met de buitenwereld uit brieven die ik geopend moest ontvangen en versturen, zodat de autoriteiten konden meekijken. Een uur per week mocht ik mijn familie ontvangen en bij hoge uitzondering iemand uit de gestaag groeiende groep mensen die in mijn onschuld geloven. In die tijd kreeg mijn 'zaak' een bekendheid waarvan ik me in de afzondering van mijn gevangenis cel geen voorstelling kon maken en waar ik nog veel minder enige invloed op kon uitoefenen. Juristen, politici, journalisten en duizenden deelnemers aan internetforums over de moordzaak uitten zich vóór mij of tégen mij, maar in ieder geval zónder mij. Ondertussen was ik onderworpen aan een door het Openbaar Ministerie ingesteld verbod om te praten met de media. Tegen wil en dank werd ik een bekende Nederlander, over wiens vermeende daden en karakter iedereen zich een oordeel vormde. Met een hoogoplopende discussie met implicaties voor de vraag hoe we de Nederlandse rechtsstaat moeten zien.

Voor het eerst kan ik nu zelf mijn verhaal vertellen. Hierin spelen vele anderen een rol. In dit boek noem ik ze met naam en toenaam, zonder de verhullende initialen die de media zo willekeurig toekennen aan betrokkenen bij een rechtszaak. Ik voel me niet verplicht om de anonimiteit te bewaren van de velen die publiekelijk hun oordeel over mij wilden ventileren. Een aantal mensen verdient het om op een geheel andere manier te

worden genoemd: de mannen en vrouwen die ondanks alle ogenschijnlijke aanwijzingen tégen, toch in mij zijn blijven geloven en daar vaak de wrange prijs voor hebben moeten betalen. Het echtpaar Waisvisz, dat als eerste publiekelijk aandacht heeft gevraagd voor de vele vragen en aanwijzingen voor vuil spel. Technisch deskundigen die ondanks de zware morele druk van de autoriteiten hun professionele integriteit op het spel durfden zetten om in de rechtszaal vraagtekens te plaatsen bij vele missers van politie en justitie. Verslaggevers wier journalistieke interesse in een 'lekker verhaal' omsloeg in daadwerkelijke betrokkenheid en wier niet-aflatende publiciteitsstroom mijn lot in de aandacht van velen liet blijven. Maurice de Hond, die met een justitiële veroordeling en een pijnlijke politie-inval in zijn eigen woning misschien wel het meest heeft verloren door zijn belangeloze inzet voor mij. De redactie van de uitgeverij, die mij hielp met het manuscript. En natuurlijk vooral mijn vrouw Anneke, mijn zoon Jasper en dochter Sabine. Terwijl mijn leven niet groter was dan mijn cel, moesten zij jarenlang als familie van een veroordeelde moordenaar het hoofd hooghouden tegenover burens, klasgenoten en journalisten. Ik had het kunnen begrijpen, als zij zich van me hadden afgekeerd. In mijn momenten van diepste vertwijfeling wist ik dat er drie mensen waren die aan mij dachten, die van mij hielden en die in mij geloofden. Vaak was dit het enige wat ik bezat, maar altijd was dit wat ik het meest nodig had.

EEN TRAGEDIE BEGINT

Sinds 25 september 1999 zijn Jacqueline Wittenberg-Willemen en ik onlosmakelijk met elkaar verbonden. Haar dood drukt voor altijd een stempel op mijn leven. Voor zo'n innige en allesbepalende band hadden we bij leven en welzijn verbazingwekkend weinig contact. Ik was haar belastingadviseur, zij was één van mijn ruim tweehonderd cliënten. Dat we nu in één adem genoemd worden, had haar verbaasd en ook zeker geërgerd. Mevrouw Wittenberg was van de oude stempel en voor haar golden rangen, standen en discretie. Beiden dachten we er niet aan elkaar te tutoyeren en het idee dat haar leven, haar karaktereigenschappen en de details van haar dood publiekelijk geëtaleerd zouden worden, zou onverdraaglijk voor haar zijn geweest. Zelfs nadat alle aspecten van onze zakelijke relatie in rechtszalen en krantenpagina's aan de orde zijn geweest, voel ik nog aarzelingen om te schrijven over mijn relatie met haar, die uiteraard onder de voorwaarde van vertrouwelijkheid was begonnen. Dat was in 1995.

Ik werkte toen al ruim twee jaar als fiscaal jurist op het regiokantoor in Zwolle van de WAA. Deze financieel dienstverlener voor mensen uit de medische sector voert onder andere boekhoudingen en geeft advies over verzekeringen en fiscale zaken. Dat laatste was mijn taak. Voor een groot aantal huisartsen, specialisten, fysiotherapeuten en tandartsen was ik de steun en toeverlaat, als het ging om de belastingaangifte, administratie en fiscale planning. Zaken waar de meeste artsen geen aandacht of tijd voor kunnen opbrengen, maar die uiteindelijk wel van groot belang zijn voor hun persoonlijke financiële situatie. De WAA is eigendom van de artsen zelf, dus echt een organisatie vóór en dóór hen. Ze worden vaak lid als student en blijven hun hele leven cliënt. Het is dan ook niet verwonderlijk dat medewerkers van het

bedrijf jarenlange contacten onderhouden met cliënten en dat zij als vertrouwenspersoon worden gezien die betrokken wordt bij de financiering van de studie van de kinderen, die voor een financieel gezonde oude dag moet zorgen en die er ook voor moet waken dat bij overlijden te veel aan de strijkstok van de fiscus blijft hangen.

Belastingadviseur lijkt niet het meest glamoureuze beroep dat denkbaar is, maar mij is het op het lijf geschreven. Na de HBS heb ik een tijdje psychologie gestudeerd, maar die studie heb ik niet afgemaakt, uiteindelijk vanwege een gebrek aan echte passie voor dat vak. Fiscaal recht intrigeerde me wél. De scheidslijnen tussen wat mogelijk en onmogelijk is, zijn helder, het recht is interpreteerbaar en verschillen van inzicht worden opgelost door toepassing van feitelijkheden. Als fiscaal jurist was ik vaak betrokken bij zaken die voor de belastingrechter speelden. Conflicten over de rechtmatigheid van aftrekposten en boekhoudkundige voorzieningen, discussies over hoe nieuwe regels te interpreteren zijn. Rechtszaken waarbij het vaak om grote bedragen ging, maar nooit over het echte leven van mensen. Ik kon altijd wel genieten van die krachtmetingen met de overheid, die immers per definitie de tegenpartij is bij belastingconflicten. Netjes, overzichtelijk, volgens de regels en rechtvaardig. Zo was het fiscaal recht en zo verwachtte ik ook dat het strafrecht was.

Voor het echtpaar Wittenberg hoefde ik nooit juridisch in het geweer te komen. Ik ontmoette hen na tussenkomst van een collega die zich met verzekeringen bezighield. De Wittenbergs waren cliënt bij hem en bij een van hun ontmoetingen vertelde meneer Wittenberg hem dat hij zo'n 4000 gulden per jaar kwijt was aan zijn boekhouder. 'Dat kan goedkoper,' antwoordde mijn collega. Hij vroeg mij om contact op te nemen met dokter Wittenberg om hem een offerte te doen voor zijn belastingaangifte. Omdat Wittenberg zijn praktijk enkele jaren eerder had beëindigd, was de aangifte niet heel complex. Ik zou het kunnen uitvoeren voor ongeveer de helft van het bedrag dat hij eerder kwijt was geweest. Hij hoefde dan ook niet lang na te denken over het aanbod.

Zo begon mijn relatie met het echtpaar Wittenberg.

Mijn werkgebied voor de WAA besloeg heel Oost-Nederland en ik maakte dan ook veel kilometers in de Volkswagen Passat die

mijn tweede huis werd. Ik reed meer dan 60.000 kilometer per jaar. Cliëntendossiers achterin, de mobiele telefoon, die later zo'n allesbepalende rol in mijn veroordeling zou spelen, als onmisbaar gereedschap om contact te onderhouden met kantoor en thuis. Tussen meer tijdrovende afspraken met nog actieve artsen plande ik zo'n tweemaal per jaar een afspraak met de Wittenbergs. Dokter Willem Wittenberg, geboren in 1927, had psychiatrie gestudeerd en als psychiater gewerkt in inrichtingen in Groningen, Deventer en Wamsveld. Daarnaast had hij een particuliere praktijk gedreven vanuit zijn werkkamer thuis, aan de Zwolseweg in Deventer. Over zijn professionele verleden of over koetjes en kalfjes sprak hij nooit met mij, wél over zijn grote passie: beleggen. Als zijn belastingadviseur, gebonden aan de belofte van vertrouwelijkheid, wist ik natuurlijk alles van zijn financiële situatie. Dokter Wittenberg was een gedreven belegger, die niets leuker vond dan schuiven met aandelenportefeuilles, speculeren op de beurs en investeren in uiteenlopende zaken die hem rendement zouden kunnen opleveren. Het huis stond vol met - naar hij meende waardevol - antiek en later bleek hij ook de nodige goudstaven in een bankkluis te bewaren. Tijdens een van mijn bezoeken vertelde hij over een vat Franse wijn, dat hij in Frankrijk had gekocht en in Nederland had laten bottelen. Zijn verhaal zei me weinig, want van beleggen heb ik weinig kaas gegeten en het verschil tussen een oude bordeaux of een glas slobberwijn van Albert Heijn zou ik niet merken. Ik drink geen alcohol. Maar Dokter Wittenberg genoot ervan om me deelgenoot te maken van zijn beleggingsstrategieën en de successen daarvan. Mevrouw Wittenberg had jarenlang de administratie van haar mans praktijk gevoerd en was ook altijd bij onze ontmoetingen. Maar toch nam ze zelden deel aan het gesprek. Het was me duidelijk dat ze hem adoreerde. Hun huwelijk was kinderloos gebleven, maar over dit onderwerp of over andere persoonlijke zaken spraken we vanzelfsprekend niet. Dat ben ik ook zo gewend. Als adviseur ken ik het financiële reilen en zeilen van mijn cliënten tot op het bot en in deze onderwerpen ben ik hun vertrouwenspersoon, maar die band kan en mag niet verder gaan. Dat heb ik ook nooit gewild, met geen van mijn cliënten. Helemaal open is het echtpaar overigens niet tegen mij geweest.

Na het overlijden van mevrouw Wittenberg bleek dat ze af en toe samen de trein naar Luxemburg namen om daar contant geld te storten op een bankrekening die blijkbaar buiten het zicht van de Nederlandse fiscus moest blijven. In 1999 bleek de rekening leeg te zijn. Veel later heb ik begrepen wat er met die rekening gebeurd is.

Op 29 december 1996 overleed Willem Wittenberg aan een hartstilstand. Mevrouw Wittenberg vond hem in de badkamer. Ik hoorde daar pas begin 1997 van, toen ik van kerstvakantie terugkeerde en werd geïnformeerd door mijn collega die indertijd het contact tot stand had gebracht. Hij was zelfs nog naar de begrafenis gegaan. Naast verdriet brengt een overlijden ook altijd veel rompslomp met zich mee als het gaat om financiën en belastingen, bijvoorbeeld een overlijdensaangifte voor de successierechten. Daarom nam ik op het gepaste moment contact met haar op om dergelijke zaken te regelen. In diepe rouw gedompeld zat zij natuurlijk niet te wachten op belastingaangiften en bankdocumenten, maar onze gesprekken hierover verliepen vlot en zo zakelijk als mogelijk was. Mevrouw Wittenberg had intens verdriet om de dood van haar man en dat overheerste alle gesprekken die ik met haar had. Die vonden zonder uitzondering plaats in de woonkamer, waar boven de haard een groot portret van haar echtgenoot de kamer domineerde. In stukken rondom de rechtszaak is die plek wel eens beschreven als een 'huisaltaar' en achteraf is die omschrijving heel typerend. Want in alle gesprekken was haar overleden man min of meer aanwezig en ze leek zich altijd af te vragen wat hij zou hebben gevonden van haar plannen en ideeën. Méér dan te trachten haar te troosten liet ik haar huilen en - vooral - praten. Daar had ze behoefte aan en op deze wijze ontstond er voor het eerst persoonlijk contact en het voorzichtige begin van een vertrouwensband.

Het bleek dat zij een verstoorde relatie had met haar familie en hoogbejaarde moeder. Contacten met de familie van haar echtgenoot waren er wel, maar niet frequent of bijzonder hartelijk. Gelukkig had ze in haar directe omgeving wel enkele goede vriendinnen en vrienden. Op een zeker moment belde ze mij met een probleem dat voor haar erg zwaar woog. Indertijd bestond het verschil tussen particuliere ziektekostenverzekering en ziekenfondsverzekering nog. Als echtgenote van een goed verdienende arts was ze vanzelfsprekend particulier verzekerd, maar als weduwe werd ze 'fondspatiënt' en de premie hiervoor werd dan ook ingehouden op haar weduwe-uitkering. Dat paste helemaal niet bij haar wereldbeeld. Zij wilde vasthouden aan haar particuliere verzekering, maar niet ook nog eens premie betalen voor het ziekenfonds. Was dat niet te regelen? Neen, luidde het formele antwoord. Maar met het nodige bellen en schrijven lukte het me toch om aan haar wens tegemoet te komen. Allemaal niet helemaal volgens de regels, zoals ik haar vertelde, maar daarom was ze niet minder dankbaar. Deze activiteiten, die gewoon tot mijn werk hoorden en waarvoor de WAA een rekening stuurde, zullen het haar een goed jaar later ongetwijfeld makkelijker hebben gemaakt om nog een verzoek aan me te doen dat buiten de normale belastingadviezen viel. Een verzoek dat ik mijn leven lang zal betreuen.

Toen ik ergens in het voorjaar van 1999 bij mevrouw Wittenberg op bezoek kwam om paperassen op te halen voor de belastingaangifte over 1998, had ze iets op haar hart. Kort daarvoor had ze een gesprek gevoerd met een bankmedewerker die haar en haar man al jarenlang adviseerde. Aan de orde kwam onder andere de lang gekoesterde wens van het echtpaar om na hun beider overlijden hun niet on aanzienlijke fortuin te bestemmen voor de opvang van ex-psychiatrische patiënten. Later bleek mij dat dokter Wittenberg intensieve contacten onderhield met veel oud-patiënten en dat hij hen ook op geheel andere terreinen hielp dan alleen met consulten. Zij konden bij hem terecht voor adviezen bij het weer opbouwen van hun leven, maar soms ook voor kleine geldleningen. Ook mevrouw Wittenberg, die haar man immers lang had geholpen met de praktische en adminis

tratieve aspecten van zijn praktijk, was hierbij betrokken. Vanuit deze betrokkenheid was het niet vreemd dat zij ook na haar dood iets wilde betekenen voor dergelijke mensen. Kinderen had het echtpaar niet en zoals ze mij al had verteld, waren de banden met de familieleden niet hecht. Op aanraden van de bankier vroeg ze mij om advies. Ze wilde een stichting oprichten, die met geld uit haar nalatenschap goede werken zou verrichten. Van dat onderwerp had ik niet heel veel verstand, maar ik beloofde haar uit te zoeken wat er allemaal mogelijk was. Op kantoor sloeg ik er een boekje uit de reeks Belastingwijzers op na en bij mijn volgende bezoek vanwege de belastingaangifte kon ik mevrouw Wittenberg daar meer over vertellen. Zij zou een testament moeten maken waarin een stichting als erfgenaam werd benoemd. Na haar overlijden zou de stichting tot taak hebben haar laatste wil uit te voeren. 'Maar ik heb al een testament,' vertelde ze teleurgesteld. Toen ik haar uitlegde dat je een testament altijd kunt veranderen en dat daarmee het oude vervalt, was ze zichtbaar opgelucht. En nadat ik opperde om als naam 'Wittenberg Stichting' te kiezen, werd ze erg enthousiast en leek ze haar verdriet zelfs even te vergeten. Het moest 'Dokter Wittenberg Stichting' worden, als eerbetoon aan haar man, en ze zat vol met ideeën over de taken van de organisatie. Het op poten zetten van het initiatief kon haar niet snel genoeg gaan. Ik heb haar uitgelegd dat er, alvorens een dergelijk testament kon worden opgemaakt, toch eerst enkele overwegingen en beslissingen nodig zouden zijn.

Het zal tijdens datzelfde gesprek zijn geweest dat zij mij vertelde hoe het bestaande testament tot stand was gekomen. Toen de heer Wittenberg overleed, was er geen testament. Dat was ook niet nodig, want zijn vrouw was wettelijk toch de enige erfgenaam. Maar al in de eerste dagen na zijn overlijden realiseerde zij zich dat, indien zij zou overlijden, ook haar familie (broer, zuster en moeder) zouden erven. Omdat zij al langere tijd met hen in onmin leefde, wilde zij dat niet. Deze gedachte werd nog versterkt doordat er na de begrafenis van haar man wat incidenten waren geweest rond de erfenis. Details vertelde ze niet, maar het was duidelijk dat ze pertinent niet wilde dat familieleden zouden delen in haar vermogen. Dat gold inmiddels ook voor degenen die

in haar bestaande testament wél goed waren bedeed. Naast enkele familieleden van haar man en wat oud- patiënten die nog steeds over de vloer kwamen en een klein legaat zouden krijgen, was dat vooral de familie Ter Velde uit Amersfoort. Pieter ter Velde was indertijd makelaar bij het Amersfoortse kantoor Govaert en kende de Wittenbergs via zijn vrouw, die de dochter is van een bevriende huisarts van het echtpaar. De dochter van de Ter Veldes nam een speciale plek in het hart van dokter Wittenberg in en hij uitte dat met bijzondere gestes. Jacqueline Wittenberg liet zich na het overlijden van haar man door de makelaar, zoals ik heb begrepen, adviseren een testament te laten opstellen. Op deze manier zou haar familie buiten de erfenis blijven. Ter Velde schijnt het contact met de notaris te hebben gelegd en werd bovendien benoemd als ex- cuteur-testamentair. Als belangrijkste begunstigden golden hijzelf en zijn dochter. Zij was ook opgegeven als begunstigde van een levensverzekering van enkele tonnen. Het totale vermogen van mevrouw Wittenberg bedroeg ongeveer 4 miljoen gulden, een kleine 2 miljoen euro. Sinds het opstellen van het testament waren de contacten met de familie Ter Velde verwaterd, vertelde ze mij. Ik begreep dat er verschil van inzicht over geld geweest was, maar ook het overheersende karakter van haar verdriet zou een rol gespeeld kunnen hebben. Haar leven stond in het teken van de dood van haar man en ik kan me heel goed voorstellen dat dit een behoorlijke belasting was voor mensen uit haar directe omgeving. Hoe het ook zat, het was niet mijn zaak. Zoals gezegd was mevrouw Wittenberg erg enthousiast over het plan, dat voor haar een echt project aan het worden was, en ze overstelpte me met suggesties en vragen. Omdat ik het gesprek niet te lang kon laten duren vanwege andere afspraken die dag, vroeg ik haar een en ander op papier te zetten en me daarna te bellen. Op die manier kon ik er later op terugkomen. Dat telefoontje liet niet lang op zich wachten, zodat ik niet veel later weer bij haar zat. Bij successierechten had zij nog nooit stilgestaan. Toen ik haar daarover vertelde, leidde dat nog tot een hele rekenexercitie om de legaten qua successierecht te optimaliseren, om zo veel mogelijk aan het stichtingsdoel na te kunnen laten. Verder stond in het testament Ter Velde als executeur-tes- tamentair vermeld.

Vanwege de verslechterde relatie wilde zij dat niet langer. Uiteindelijk vroeg ze voorzichtig of ik als executeur-testamentair zou willen optreden. Hoewel ik het opvallend vond dat zij mij hiervoor vroeg, voelde ik mij op dat moment enigszins vereerd; het getuigt er toch van dat iemand vertrouwen in je stelt. Voor accountants, bankiers en fiscaal adviseurs zoals ikzelf is het overigens niet ongebruikelijk dat cliënten vragen om als zodanig op te treden. Vanuit de gedragsregels van mijn vak of die van mijn werkgever WAA was er dan ook geen enkel bezwaar om in te gaan op het verzoek. Dus ik stemde toe. Wél had ik mijn reserves, want met testamenten en erfenissen had ik geen ervaring. Van de executeur-testamentair wordt bovendien verwacht dat hij de uitvaart arrangeert. Mevrouw Wittenberg was erg religieus, maar ikzelf heb geen affiniteit met het geloof. Aan de andere kant was zij pas 59 jaar en haar moeder was ver in de negentig. De kans dat ik die taak zou moeten uitvoeren vóór mijn pensioen leek me niet eens zo groot. Omdat het natuurlijk mogelijk was dat ik eerder zou overlijden, moest er nog een opvolgend executeur-testamentair gevonden worden. Uiteindelijk heb ik haar voorgesteld om daarvoor mijn kantoorhoofd te nemen. Die was jonger dan ik en ik kon haar verzekeren dat het een bekwame en serieuze collega was. Zij ging hiermee akkoord. Hoewel ik natuurlijk helemaal geen contact had met Pieter ter Velde wilde zij per se niet dat hij op de hoogte zou raken van de veranderingen in haar testament. Of dit uit angst was voor een confrontatie met de voormalige huisvriend of om hem na haar overlijden een hak te zetten, weet ik niet.

Behalve om haar testament uit te voeren wilde mevrouw Wittenberg ook graag dat ik ervoor zou zorgen dat de stichting na haar overlijden zou gaan functioneren. Ook daarin stemde ik toe. Om alles in gang te zetten nam ik een kopie van het oude testament mee en schreef ik een brief aan het door mevrouw Wittenberg gekozen notariskantoor, Smalbraak, Kostering & Prinsen in Deventer. Daar zou een standaardtestament worden

opgesteld. Zelf had ik nog in de belastinggids 'Erven en Schenken' gekeken hoe ik mijn rol moest omschrijven. Ik begreep dat ik alles aangaande de stichting zou kunnen regelen vanuit de functie van bewindvoerder. Dat heb ik ook in de brief aan de notaris gemeld. Die belde me echter en vertelde me dat in dit geval bewindvoering niet mogelijk was. Ik zou, gezien de bedoeling van mevrouw Wittenberg in het testament, moeten worden benoemd als eerste voorzitter van de stichting. Omdat ik kort na het telefoontje van de notaris met vakantie zou gaan, vroeg ik hem zelf contact op te nemen met ons beider cliënt en dat heeft hij ook gedaan. Toen ik vier weken later uitgerust terugkeerde van een kampeervakantie in Zuid-Europa, bleek het notariskantoor al een conceptversie van het nieuwe testament te hebben toegestuurd. Mijn kantoorleider had het stuk beoordeeld en akkoord bevonden. Mevrouw Wittenberg belde me een paar dagen later om te vertellen dat ook zij tevreden was met het document. Ze had alleen wat taalfouten ontdekt. Ook maakte ze me er attent op dat ze nog niets van de levensverzekeringmaatschappij had gehoord. Ik moet bekennen dat ik die kwestie helemaal was vergeten. Al voor mijn vakantie had ik haar beloofd een brief aan de maatschappij te schrijven om de begunstiging van de polis te wijzigen van de familie Ter Velde naar de stichting. Ik zegde haar toe daar op korte termijn voor te zorgen.

In de twee jaar na het overlijden van haar man waren al mijn gesprekken met mevrouw Wittenberg doordrenkt van haar verdriet. In de zomer van 1999 veranderde dat een beetje. Het bezig zijn met de stichting die de nagedachtenis van dokter Wittenberg zou eren, gaf haar zichtbaar energie en vreugde. Ze maakte zich ook op voor een nieuwe fase in haar leven. De woning aan de Zwolseweg, waar ze twintig jaar had gewoond en die exact zo was gelaten als toen haar man nog leefde, zou worden verruild voor een luxe serviceflat. Aan de oever van de IJssel in het centrum van Deventer werd een nieuw complex gebouwd, het Pothoofd, en daar had ze een optie genomen op een appartement. De financiering was geen enkel probleem, een hypotheek was niet nodig. Ik adviseerde haar enkele risicovolle beleggingen af te bouwen en met geld dat op een spaarrekening stond, de flat te

kopen. De oplossing met de minste risico's, dat sprak haar aan.

Ondanks de langzaam terugkerende levensvreugde bleef de dood een rol spelen. Dat merkte ik bij het eerste bezoek na mijn vakantie. Op tafel lag een feloranje dossiermap met een grote stapel handgeschreven vellen papier. Hierop had mevrouw Wittenberg tot in detail de wensen voor haar uitvaart beschreven. Nu is het uiteraard heel handig om een naam- en adreslijst te hebben van personen die na iemands overlijden moeten worden aangeschreven. Zo'n lijst had ze opgesteld, maar de map bevatte veel meer dan dat: de tekst van de rouwkaart, de bloemen en de winkel waar die gekocht moesten worden, de steenhouwer die de grafsteen moest maken en zelfs de tekst voor de toespraak van de pastoor. Ook kreeg ik een huissleutel, die ik met plakband op de map bevestigde. Ze drong erop aan dat ik de dossiermap op kantoor in de kluis zou deponeren. Ik vertelde haar maar niet dat zo'n ding ontbrak en dat cliëntgegevens gewoon in de kast werden bewaard. Ik beloofde haar dat ik alles in de 'kluis' zou bewaren. Op kantoor toonde ik de stukken aan het kantoorhoofd, die nog opmerkte: 'Ze is toch niet levensmoe?'

Een tijdje later belde mevrouw Wittenberg me op kantoor op om te zeggen dat ze nog wat documenten had die in het dossier hoorden. Ze vroeg me om ze te komen ophalen als ik in de buurt zou zijn. Ik vertelde dat ik haar dan van tevoren zou bellen.

Op 13 september 1999 bezocht Jacqueline Wittenberg het kantoor van mr. Leonard Kostering om haar nieuwe testament te ondertekenen. Met haar handtekening zette ze letterlijk een streep door de hooggespannen verwachtingen van een aantal mensen die op een aardige erfenis rekenden. Ik werd benoemd tot degene die na haar dood toegang zou krijgen tot 4 miljoen gulden. Een feit dat weken later de politie een pasklaar motief opleverde. Het is tien dagen voor de dood van Jacqueline Wittenberg.

DE FATALE DAG²

Hoewel sectierapporten geen duidelijk uitsluitsel geven, wordt aangenomen dat donderdag 23 september 1999 de laatste dag in het leven is geweest van Jacqueline Wittenberg. Hoewel ik het toen nog niet wist, zou ook voor mij het leven dramatisch veranderen op deze milde nazomerdag. Wat gebeurde er verder die dag? Een Australisch verkeersvliegtuig raakt in Bangkok van de baan. Een paar gewonden zijn het gevolg. En, heel symbolisch voor wat mij later zou overkomen: in de Tweede Kamer zijn de algemene politieke beschouwingen bezig en krijgt premier Kok van CDA'er Jaap de Hoop Scheffer de vraag voorgeworpen: 'Hoe amoreel mag een staat zijn?' De Hoop Scheffer heeft het over de euthanasiewetgeving, maar een paar maanden later slaat zijn vraag ook op de handelwijze van het politieapparaat en justitie.

De 23e begon voor mij om halfelf in de ochtend met een bespreking bij een medisch specialist in Schalkhaar. Dat dorp grenst aan Deventer en op weg vanuit mijn kantoor in Zwolle kwam ik dicht in de buurt van de Zwolseweg, waar mevrouw Wittenberg woonde. Ze had me een week eerder gebeld met het verzoek even bij haar langs te komen om een stuk op te halen dat in haar dossier moest worden gestopt. Zij wilde belangrijke stukken niet per post sturen. Ik belde haar de avond ervoor op dat ik de volgende ochtend in Deventer zou zijn en het document op kon halen. Voor mij zou tien uur ideaal zijn, omdat ik dan aansluitend naar Schalkhaar kon rijden. Op dat tijdstip had ze echter een afspraak met de huisarts, vertelde ze. Kon ik niet na mijn afspraak langskomen? Vanwege een latere afspraak in Almere was dat voor mij lastig. Omdat zij het merkbaar jammer

vond en het compleet maken van het dossier voor haar belangrijk was, spraken we uiteindelijk af dat ik tegen halftien zou langskomen.

Donderdagochtend ben ik eerst vroeg naar kantoor gereden en daarna naar Deventer. De Zwolseweg was opgebroken en doorgaand verkeer was niet mogelijk. Ook kon ik maar met moeite een parkeerplekje vinden. Een behoorlijk eind vóór de woning heb ik dan maar mijn auto met de voorkant op de stoep gezet. Niet zoals het hoort, maar het zou toch maar voor een paar minuten zijn. Ik parkeerde voor een huis waar bouwvakkers met hoge ladders bezig waren. Van de dag die zo'n allesbepalende rol in mijn leven zou spelen, herinnerde ik me achteraf minuscule details. Mevrouw Wittenberg liet me binnen. Ik gaf haar een hand en liep naar de woonkamer. Zoals altijd zag ze er tot in de puntjes verzorgd uit. Dat was altijd zo geweest. Haar man wilde zich nog weleens in een makkelijke ribbroek nestelen, maar zij zag er altijd uit alsof ze even later naar een feest zou gaan. In de woonkamer toonde mevrouw Wittenberg mij een brief, waarvan ik me later alleen de grove en onscherpe letters kon herinneren waarmee deze was getypt. Alsof het inktlint bijna op was. Het viel me vooral op, omdat je in die tijd eigenlijk nooit meer brieven van een typemachine zag. Ik begreep dat het een brief was over bevestiging van aangekochte grafrechten voor een periode van 75 jaar. Terwijl ze de brief liet zien, was ik blijven staan, omdat ik dacht direct weer weg te kunnen gaan. Zij had echter nog een korte vraag en vroeg mij even te gaan zitten. Mevrouw Wittenberg vertelde dat zij en haar man in de Sint-Jan in Den Bosch waren getrouwd. Voor restauratie van de kathedraal was geld nodig. Ze wilde een bedrag schenken en vroeg me hoe dat fiscaal zo gunstig mogelijk kon. Daartoe vroeg ik welk bedrag zij van plan was te schenken. Ze dacht aan 40.000 gulden. Nu is er in de fiscale wetgeving bij giften een onderdrempel voor aftrek van giften, afhankelijk van iemands belastbaar inkomen. Uit mijn hoofd wist ik niet hoe hoog haar inkomen was en wat er fiscaal allemaal zou kunnen. Ik beloofde het snel te zullen uitzoeken en dat haar te laten weten. Bij het weggaan was er dus de afspraak dat ik haar zo spoedig mogelijk zou bellen.

Nadat mevrouw Wittenberg mij vroeg om nog even te gaan

zitten in verband met haar vraag over de voorgenomen gift aan de kerk, was er een voorval dat later een belangrijke rol zou gaan spelen. Ik rook namelijk opeens een duidelijke spiritus- geur, nogal sterk en erg opvallend. Spiritus is enorm brandbaar en ik maakte dan ook een opmerking over de geur. 'Dat is de werkster,' vertelde ze. Tot dat moment wist ik niet eens dat ze een werkster had. Tijdens mijn bezoek op de 23e heb ik haar verder niet gezien of zelfs gehoord. Omgekeerd wel. Met de brief in mijn hand ben ik terug naar de auto gelopen en kort na het weggrijden heb ik een collega op kantoor gebeld. Ik vertelde haar waar het om ging en vanachter haar computer gaf zij mij door dat de niet-affrekbare onderdrempel voor mevrouw Wittenberg 1730 gulden was. Ik had genoeg tijd om mijn volgende afspraak te halen en het zou dus logisch zijn geweest als ik haar direct had gebeld. Maar omdat ik wist dat zij naar de huisarts was, heb ik dat natuurlijk niet gedaan. Omdat ik na mijn aanhouding mijn telefoonlijst onder ogen kreeg, kon ik zien dat ik om 09.32 uur naar kantoor heb gebeld. Omdat ik een minuut of tien binnen ben geweest zal ik dus rond kwart over negen zijn binnengekomen. De brief die ze mij had gegeven, heb ik verder niet meer bekeken en de volgende dag in haar dossier gestopt.

Rechercheurs en ook ikzelf hebben later tot op de minuut nauwkeurig nageplozen hoe de rest van die 23e september is verlopen. Op het moment zelf was het een werkdag als honderden andere. Om halfelf besprak ik de jaarstukken van een cliënt in Schalkhaar en om één uur 's middags was er een afspraak bij een cliënt in Almere, waar ik iets later dan gepland aankwam. Om vier uur besprak ik met een opdrachtgever in Lelystad diens financieel rapport en met een ander had ik afgesproken dat ik tussen zes en halfzeven bij zijn huis in Amersfoort een tas met administratieve stukken zou afgeven. Vervolgens moest ik om zeven uur in de Jaarbeurs in Utrecht zijn voor een lezing van de Nederlandse Federatie van Belastingadviseurs.

De afspraak in Amersfoort had ik pas de avond daarvoor gemaakt. Een detail, dat door zijn gevolgen erg belangrijk zou worden. Gewoonlijk gaf ik in het weekeinde aan mijn vrouw door wanneer ik die week thuis zou eten. Mijn vrouw had voor

donderdagavond dan ook in haar agenda geschreven: wel eten, daarna Ernest weg. Maar omdat Amersfoort zo handig op de weg naar Utrecht ligt, had ik mijn cliënt gebeld om af te spreken dat ik even zijn paperassen zou langsbrengen. Dus vertelde ik mijn vrouw op woensdag dat ik de volgende dag niet thuis zou eten. Zij heeft toen over het woord 'wel', het woord 'niet' geschreven. Na mijn afspraak in Almere ben ik die middag nog wel langs huis geweest. Ik was daar kort na drieën en heb een paar sneden brood gegeten. Behalve mijn vrouw was ook een vriendin van haar in huis en zij kon zich later herinneren dat ik hagelslag op mijn boterhammen deed. Opnieuw een bizar detail dat later belangrijk zou worden.

Ik meen dat ik iets voor 18.30 uur bij de cliënt in Amersfoort was. Ik heb zijn administratie overhandigd zonder naar binnen te gaan. Hij wist dat ik op doorreis was. Tussen Amersfoort en Utrecht was het vrij druk, waarschijnlijk omdat het koopavond was.

In de Jaarbeurs was een lezing van de Federatie van Belastingadviseurs, mijn beroepsvereniging. Evenals advocaten en accountants zijn ook fiscalisten verplicht om zich continu bij te scholen. Deelname aan cursussen en lezingen levert studiepunten op, waarvan je er jaarlijks een bepaald aantal moet verzamelen. In 1999 waren er jaarlijks zestig punten nodig. Twintig daarvan kon ik behalen door viermaal naar een gratis lezing van de Federatie te gaan. In tegenstelling tot andere, betaalde seminars waren deze lezingen vaak niet van een spectaculaire kwaliteit en veel van mijn collega's hadden de gewoonte om het aanwezigheidsregister te tekenen - nodig voor de studiepunten - en daarna stilletjes te verdwijnen. Dat deed ik die avond ook. Om de vijftien gulden parkeerkosten uit te sparen die de Jaarbeurs rekende - of je nu vijf minuten of een halve dag op het terrein parkeert -, zette ik mijn auto in een zijstraat van de Croeselaan. Een flinke wandeling, maar het scheelde dan ook een aardig bedrag. Ik schat dat ik tegen tien voor halfacht weer terug bij mijn auto was en op weg ging naar huis. Ik was be

hoorlijk moe, want ik was al van halfzeven onderweg, had al ruim 300 kilometer gereden en vier klanten bezocht. Normaal gesproken zou ik om halfnegen voor de buis kunnen neerploffen,

maar die avond deed ik langer over het traject Utrecht-Lely- stad. Het was immers koopavond en bovendien belandde ik in een file. De route vergde in 1999 bovendien meer tijd dan nu, omdat het stuk snelweg bij de Stichtse Brug dat de verbinding vormt tussen A1, A27 en A6, nog niet functioneerde. De opening van het verbindende stuk snelweg zag ik in december 1999 op tv - in mijn cel. Om de files te vermijden die in het najaar van 1999 nog volop ontstonden bij de Stichtse Brug nam ik vanuit Utrecht de route via Harderwijk. Die is weliswaar langer, maar meestal ook een stuk sneller. Maar niet die avond. Want nog vóór ik bij Harderwijk het viaduct bereikte voor de afslag Flevoland, liep ik vast in een file, eerst stilstaand en daarna langzaam rijdend. Het verkeer werd geduid rechts te houden, maar, zoals gebruikelijk in Nederland, zijn er altijd bestuurders die zo lang mogelijk toch links proberen door te rijden. Een paar auto's vóór me reed een vrachtauto die opeens half naar links op de weg ging rijden om te voorkomen dat linksrijders zich er nog tussen zouden kunnen wurmen. De auto's voor mij gingen dicht op elkaar rijden om dat te voorkomen. Ik heb aan dat 'spelletje' meegedaan, omdat het doorrijden van sommige bestuurders mij ook altijd ergert. Het gevolg van dat bumper aan bumper rijden was echter wel dat ik pas aan de afslag dacht toen het viaduct al zo dichtbij was dat het te laat was om nog af te slaan. Kort na het viaduct was de weg weer vrij en kon ik gewoon doorrijden. Bij de afrit in de buurt van het viaduct zag ik wagens staan van een wegenbouwbedrijf. Ik herinner me nog dat er geen wegwerker te zien was, wat mij de indruk gaf in een zinloze file te hebben gestaan. Na mijn aanhouding bleek dat de file waarin ik verzeild was geraakt, was veroorzaakt door een breedtetransport met betonelementen. Dat durfde rond acht uur niet onder het viaduct bij Harderwijk door te rijden. Men had gewacht totdat de wegwerkers de pionnen van de wegversmalling tijdelijk hadden weggehaald. Later bleek dat deze file, die nadat het breedtetransport was doorgereden weer was opge

lost, niet op de radio was omgeroepen. Uit de politiedossiers heb ik later vernomen dat er wel een filemelding op het nieuws is geweest om 21.05 uur, maar dit was een file met een andere oorzaak, namelijk werkzaamheden aan het weggedeelte Harderwijk-Nunspeet. De werkzaamheden van deze wegwerkers begonnen dus pas nadat de eerste file was opgelost.

De bijzonderheden, waaronder de wijze van wegafzetting en -geleiding, kon ik uitsluitend weten omdat ik die file had meegemaakt. Door de donderdagavondddrukte, de file en het missen van de afslag was ik rond negen uur thuis, in plaats van de geplande tijd van halfnegen. In de auto herinnerde ik me dat ik mevrouw Wittenberg had beloofd te bellen met het antwoord op haar vraag over de onderdrempel van de giftenvrijstelling. Omdat ik besepte dat ik niet voor negenen thuis zou zijn en omdat ik cliënten nooit later dan dat tijdstip wilde lastigvallen, besloot ik haar even uit de auto te bellen. Dat was ergens tussen het viaduct Harderwijk en de afslag 't Harde. Volgens de gegevens van mijn mobiele telefoon bleek dat later om 20.36 uur te zijn geweest. Het gesprek heeft blijkbaar zestien seconden geduurd. Volgens de recherche kon dat korte gesprek niets anders zijn geweest dan een telefonisch kattenbelletje in de trant van 'ik ben er zo', of ik parkeer de auto even'. Maar in werkelijkheid had ik gewoon niet langer nodig om me even te introduceren en te vertellen dat de onderdrempel 1750 gulden was. In de woning van mevrouw Wittenberg is later een papiertje bij de telefoon gevonden waarop zij dit bedrag had geschreven. Ik ben sowieso geen held in sociaal gebabbel en onze relatie was bovendien niet van dien aard dat we over koetjes en kalfjes keuvelden. In mijn telefoonlijsten zijn heel veel gesprekken van heel korte duur aangetroffen, dus zo bijzonder was het zestiensecondegesprek met mevrouw Wittenberg niet. Zou ze dat kattenbelletje hebben geschreven als mijn telefoontje alleen maar zou zijn geweest om te vertellen dat ik eraan kwam om haar het donatieverhaal in detail uit de doeken te doen?

Terwijl ik met mijn gedachten aan het naderende bedrijfsuitje in Antwerpen door de polder reed, vond in Deventer een brute moord plaats, die in zekere zin ook mijn leven heeft vernietigd. Stille getuigen lijken aan te tonen dat Jacqueline Wittenberg op

donderdagavond is gestorven. Rechercheurs die de woning doorzochten, troffen in de serre de avondkrant van die dag aan. De televisiegids was opengeslagen op donderdag. Op de deurmat lag de ochtendkrant van vrijdag. Vrijdagochtend kwam ze niet opdagen bij een afspraak met haar schoonheidsspecialiste. Het lijkt erop dat ze bezoek heeft verwacht. Op een tafeltje staat een ontkurkte, maar niet aangebroken fles rode wijn en een glas jus d'orange. Ze heeft die avond de afwas gedaan, het NOS- journaal gekeken en rond halfnegen zestien seconden getelefoneerd met mij. Toen de politie op zaterdagochtend door een ruitje bij de keuken in te tikken het huis kon betreden, bleek de voordeur op het nachtslot te zitten. Er waren geen sporen van braak, wat erop wijst dat mevrouw Wittenberg haar moordenaar heeft binnengelaten. Wat er daarna precies is gebeurd, weet alleen de moordenaar. Een reconstructie van de moord heeft nooit plaatsgevonden, hoewel het hof dat mij veroordeelde, diverse aannames heeft gedaan over wat er zou zijn gebeurd. Zelfs het tijdstip van overlijden rond halfnegen 's avonds is giswerk. Geen patholoog-anatoom heeft dit kunnen bevestigen. Men is vergeten via temperatuurmeting of onderzoek aan het oogvocht het tijdstip van overlijden vast te stellen. Dus het moment van de moord kan ook vele uren later zijn geweest. Na mijn veroordeling hebben forensisch deskundigen diepgravende rapporten opgesteld van wat zich in de villa aan de Zwolse- weg heeft afgespeeld. Het is een macaber relaas, dat echter voor mijn verhaal van groot belang is en dat ik daarom gedetailleerd moet herhalen.

Mevrouw Wittenberg heeft de voordeur voor haar moordenaar geopend. Er zijn aanwijzingen dat zij in de hal is aangevallen. Op basis van de verwondingen op haar achterhoofd en nek is het waarschijnlijk dat ze is aangevallen met een slagwapen, maar dit letsel kan ook ontstaan zijn door een val tegen een muur, de drempel of de vloer. Een kleine bloeduitstorting op een van de handen kan ook veroorzaakt zijn door een instinctieve zwaaiende beweging tijdens het vallen. Waarschijnlijk is ze meteen door de klap bewusteloos geraakt, wat misschien nog

een zegen voor haar is geweest. Er zijn geen aanwijzingen dat zij zich heeft verweerd of dat ze heeft gevochten. De moordenaar is met zijn knieën en met zijn volle gewicht op haar borstkas gaan

zitten of gesprongen, waardoor vele ribben aan de rechter- en linkerkant van haar borstbeen zijn gebroken. Vervolgens is mevrouw Wittenberg van voren gewurgd, waarschijnlijk met één hand, de rechter-. Het is ook mogelijk dat hij een hard voorwerp heeft gebruikt. De slag op het hoofd, de gebroken ribben en de verwuring hadden alle op zich al de dood kunnen veroorzaken. Maar voor de moordenaar was dat nog niet genoeg. Het is bijna zeker dat ze al overleden was of in ieder geval stervende vóór het toebrengen van meerdere steekwonden. De moordenaar heeft het bewusteloze lichaam aan de broekspijpen bij de enkels versleept tot vlak voor de open haard in de woonkamer, recht onder het portret van haar overleden man. Op foto's die zijn genomen door de technische recherche, is te zien dat het lichaam van het slachtoffer zorgvuldig, zelfs exact symmetrisch is geplaatst onder het portret van dokter Wittenberg. Het lijkt alsof ze is opgebaard. Ze is rechtgetrokken aan haar linkerarm, waardoor die in een onnatuurlijke positie naast het lichaam belandde. Pas nadat zij exact voor de haard was gepositioneerd, heeft de dader zijn messteken toegebracht. Hoe dat gebeurde, heeft bij veel deskundigen het beeld opgeroepen van een, zoals het in een van de rapporten wordt omschreven, 'doelbewuste psychologisch gemotiveerde ontheiligende afstraffing [...] waarbij bepaalde rituele aspecten een rol hebben gespeeld'. Als een slachtoffer zich hevig verzet tijdens een wurgpoging, is het logisch dat de dader naar zijn mes grijpt. Maar de steekwonden bij mevrouw Wittenberg zijn toegebracht toen ze al weerloos en stervende was en dienden dus geen enkel voor een moordenaar 'logisch' doel. Die bracht haar vrijwel zeker zeven nauwkeurig geplaatste steken toe in een zorgvuldig 'chirurgisch symmetrisch' regelmatig patroon, dat zich concentreerde in de hartstreek. Tussen de bovenste en onderste messteek is slechts 12 cm verschil. Met zijn gehand- schoende hand heeft hij gevoeld waar hij de steken moest plaatsen. Alle steken - tien centimeter diep, zoals bleek bij de sectie

- zijn tussen de ribben toegebracht. Halverwege het steken veranderde de moordenaar van positie. De lijkschouwer vond vijf wonden en zeven 'steekkanalen'.

Na zijn daad is de moordenaar er niet in blinde paniek van door gegaan. Integendeel. Alles wijst erop dat de moordenaar na zijn daad het huis heeft schoongemaakt. In de hal en op de vloer in de woonkamer werden vochtige plekken aangetroffen die op een schoonmaakactie kunnen wijzen. En de kruimeldief, die door de werkster achtergelaten was achter een deur onder de trap, was verdwenen. Ook heeft hij de moeite genomen om een etui met huissleutels bij het lijk te plaatsen. Hoewel de rituele aspecten van het delict uiteindelijk niet relevant bleken voor de politie, is het duidelijk dat de symboliek van de vindplaats in eerste instantie niet aan de rechercheurs voorbij is gegaan. Dat blijkt uit het tactisch journaal van maandag 27 september. Daarin vertelt mevrouw Koerhuis, de werkster van de weduwe, over een droom die ze heeft gehad over de moord. Ze vertelt daarin letterlijk hoe mevrouw Wittenberg tegen haar moordenaar gezegd zou hebben: 'Als je me dood wilt maken, doe het op de grond in de kamer onder het schilderij van mijn man.'

Onwetend van het drama dat zich in Deventer afspeelde, schamelde ik die avond op zolder rond. Thuisgekomen vroeg mijn vrouw me om een lamp te pakken, die ze de volgende dag zou meenemen voor iemand van school. Mijn zoontje ging in die tijd stipt om negen uur naar bed en was dus nog wakker. Om hem nadien niet te storen in zijn slaap ging ik meteen naar boven, waar ik me prompt stevig stootte aan het stuur van een hometrainer. Mijn vrouw en kinderen amuseerden zich kostelijk met de krachttermen die ik uitte, maar ik vervloekte het apparaat en mijn eigen stomiteit. Beneden gekomen merkte ik dat mijn dochter wat teleurgesteld was dat ik juist een lamp had gekozen die jarenlang haar kamer had gesierd. Dergelijke details hielpen me twee maanden later tijdens de politieverhoren de avond te reconstrueren. Veel later, in mijn gevangeniscel werden het dierbare herinneringen aan een verloren gezinsleven.

3

VERWIKKELINGEN

ROND HET TESTAMENT

Voor een punctuele dame als mevrouw Wittenberg was het hoogst ongebruikelijk om niet te komen opdagen bij een afspraak. Dus toen de voor haar gereserveerde kappersstoel op zaterdagochtend 25 september leeg bleef, duurde het niet lang voordat een medewerkster van de salon waar ze zich wekelijks het watergolven, haar probeerde te bellen. Toen er niet werd opgenomen, werd een buurvrouw gevraagd poolshoogte te nemen. In het huis waren de gordijnen dicht en op het rinkelen van de deurbel kwam geen reactie. De politie werd gebeld en later die ochtend braken twee agenten de keukendeur open. In een mum van tijd werd de statige Zwolseweg het decor van een politieonderzoek. Er werden ruim twintig rechercheurs op de zaak gezet - een van de grootste onderzoeken van de laatste jaren in de regio. De moord was vanzelfsprekend het gesprek van de dag in de IJsselstad. Hoewel liquidaties niet onbekend waren in Deventer, dat onder een stevig misdaadpercentage gebukt ging, was de brute moord op de respectabele weduwe van een heel andere orde van grootte. De korpsbeheerder van de lokale politie vroeg al snel versterking. Ondanks alle menskracht maakten de onderzoekers al heel snel de nodige missers. Zo zijn de burens van mevrouw Wittenberg nooit ondervraagd en is er evenmin gekeken in hun deel van de tuin die de twee-onder- eenkapwoningen delen. Ook het zoeken naar sporen door de technische recherche verliep weinig professioneel. Op foto's die later in het bezit kwamen van mijn advocaat, is te zien dat een rechercheur naast het lijk van mevrouw Wittenberg staat in niet afgedekte schoenen. Om contaminatie te voorkomen dient iedereen die op een plaats delict aanwezig is, zich te hullen in speciale kleding. Dat gebeurde aan de Zwolseweg niet, wat het latere geklungel met geur- en DNA-proeven niet eens zo heel opzienbarend maakt. Evenmin vond men het nodig om een reconstructie te houden van de

moord. Wel werd er in de tuin een anoniem briefje gevonden, vol onlogische taalfouten: 'Hierbij wil ik mijn exuus aanbieden. Want ik durf niet zomaar bij u aan te bellen. Want ik weet dat U kwaad bent op mij en mijn vriend. Maartoch wil ik u mijn exuus aanbieden, dus doe ik het op deze manier. Want ik weet dat u voor de spullen die ik en mijn vriend hebben gestolen hard gewerkt hebben. Dus ik kan me voor stellen dat u kwaad bent. Nu zal u wat denken dat ik deze brief moest schrijven. Maar dat hoefte ik niet maar ik doe het toch. En ik hoop dat u mijn exuus aanvaard.'

Aan de onderkant was het briefje afgescheurd, net door 'Met vriendelijke groeten' heen.

Uit het briefje sprak kennis van het slachtoffer. Mevrouw Wittenberg scheen regelmatig tegen kennissen te hebben verteld dat zij en haar man 'hard hadden gewerkt' voor hun bezit. Voor de politie werd het briefje het eerste aanknopingspunt en het kreeg dan ook ruim aandacht in een uitzending van *Opsporing verzocht*, op 19 oktober 1999. Het was de eerste keer dat er televisieaandacht was voor wat de Deventer moordzaak zou worden. De schrijver van het briefje is volgens de politie nooit gevonden en hoeft inmiddels volgens het OM niets met de moord te maken te hebben. Alsof je dagelijks in Nederland op vele plekken in tuinen dergelijke briefjes aantreft. Roof werd al in een vroeg stadium uitgesloten, al troffen de onderzoekers wel op de eerste etage in de studeerkamer een braadpan op de grond aan met open deksel. Deze pan werd normaal gesproken volgens de huishoudster op een geheime plaats op zolder bewaard. Mevrouw Wittenberg scheen er geld en sieraden in te bewaren. Of er nu wel of niet geld is verdwenen, is nooit duidelijk geworden.

Terwijl de rechercheurs het weekeinde na de moord in wisselende varianten van professionaliteit hun werk deden, belde op zondag 26 september een bewoner van de Gibsonstraat de politie. Deze straat ligt op ruim anderhalve kilometer van de woning aan de Zwolseweg. De man meldde de vorige dag een

mes en een paraplu te hebben gevonden bij zijn kelderbox. Politie-mensen kwamen mes en paraplu ophalen. Onderzoek toonde aan dat het ging om een tamelijk nieuw keukenmes van het merk Maitre - *rostfrei Solingen*. De technische recherche kon geen enkel spoor van bloed, weefsel of vingerafdrukken vinden, hoewel het verwijderen van dergelijke sporen zonder sterke chemische middelen nauwelijks mogelijk is. Sinds wanneer mes en paraplu in het voor iedereen toegankelijke perkje bij de kelderbox hebben gelegen, is nooit opgehelderd. Op vrijdag 24 september was in Deventer iemand anders bezig met het schrijven van een rouwadvertentie. Een ex-vriendin van Michaël de Jong verklaarde voor de politie dat hij, toen zij hem die vrijdag belde, terneergeslagen klonk, omdat een vriendin was overleden. Hij was bezig met de tekst van een rouwadvertentie. De vriendin meende zich indertijd één zin letterlijk te kunnen herinneren: 'Zij was als een moeder voor mij.' Exact diezelfde zin was te lezen in de rouwadvertentie die De Jong op 1 oktober liet plaatsen in de Deventer Courant. De advertentie had hij volgens een medewerker van die krant - die nooit door de politie is gehoord, maar wel door een medeonderzoekster van Maurice de Hond - aan de balie van de krant opgegeven op maandag 27 september. Toen hij echter op dinsdag 28 september voor het eerst door de politie werd verhoord, verklaarde hij niets te weten van de dood van mevrouw Wittenberg: 'U zegt dat mevrouw Wittenberg is vermoord. Ik schrik daar erg van. Ik was daar helemaal niet van op de hoogte; ik had haar vandaag zelfs willen bellen.'

Van alle hectiek in Deventer was ik dat weekeinde nog in zalige onwetendheid. Met mijn vrouw beleefde ik een ongestoord weekeinde in België. Eens in de vijf jaar organiseerde de WAA een groots personeelsevenement en dit keer was daar Antwerpen voor gekozen. Ik ben geen echte feestganger en ben in dat opzicht misschien helemaal het stereotiep van de saaie fiscalist, maar dat weekeinde genoot ik met volle teugen. De maandag erop, 27 september, was ik op kantoor in Zwolle, toen iemand van de politie in Deventer belde. Hij vertelde dat mevrouw Wittenberg was overleden en dat men had geprobeerd mij in het weekeinde te bereiken. Kon er meteen iemand langskomen? Mijn eerste gedachte was dat ze zichzelf om het leven had gebracht. Haar wat

obsessieve voorbereidingen op haar eigen uitvaart leken daar wat op te wijzen. Maar de rechercheur die zich aan mijn bureau meldde, vertelde dat het om moord ging. Bij een beschrijving van de emoties die me op dat moment door het lijf gingen, kan ik alleen in clichés praten. Zoals bijna iedereen kende ik moord gelukkig alleen van televisie en van artikelen in kranten en tijdschriften. Het was iets wat niet gebeurde in de echte wereld. Dat zo'n gruwelijke daad iemand kan overkomen die je kent, met wie je zelfs luttele dagen eerder contact hebt gehad, dat is bijna niet te bevatten. Weinig kon ik vermoeden dat ik in enkele weken zélf het lijdend voorwerp zou zijn van het onderzoek. De rechercheur vertelde me dat zijn collega's bij het doorzoeken van de papieren van mevrouw Wittenberg het nieuwe testament hadden aangetroffen met daarin mijn naam als executeur-testamentair. Dit nieuwe testament was op 13 september - dus minder dan twee weken daarvoor - ondertekend. Na contact met familie en vrienden had Pieter ter Velde zich dat weekeinde al gemeld. Hij bleek in de veronderstelling te verkeren dat het oude testament nog van kracht was en dat hij dus als executeur-testamentair zou moeten optreden. De politieman vertelde me hoe opvallend hij de korte tijdspanne vond tussen het aangaan van het nieuwe testament en de moord op mevrouw Wittenberg. Ik kon hem daar geen ongelijk in geven en beantwoordde zijn vragen over de reden van de testamentwijziging. Ik legde uit welke wensen het echtpaar had met hun vermogen en vertelde over de moeizame relatie van mevrouw Wittenberg met haar familieleden en over de verwijdering tussen haar en de Ter Veldes. Na mijn aanhouding heb ik in veel verhoorverslagen van haar kennissen kunnen lezen dat ik niet de enige was aan wie mevrouw Wittenberg deze perikelen had verteld. Alles was dus in ruime kring al bekend. Ten slotte vroeg de politieagent mij naar het laatste contact, waarop ik hem heb geantwoord dat ik haar de donderdag daarvoor in de loop van de avond had gebeld. Omtrent het tijdstip heb ik gezegd dat dit ergens om een uur of acht moest zijn geweest. Er werd me niet naar een exact tijdstip gevraagd. Dat had ik op dat moment ook niet geweten. Toen de man vertrok, spraken wij af dat we elkaar wederzijds op de hoogte zouden houden. Van dit gesprek heeft de

politie, zoals ik later kon vaststellen, een schriftelijk verslag gemaakt. Dat was echter niet in de vorm van een proces-verbaal, waardoor mij niet de tekst is voorgelegd en ik ook niet heb hoeven te tekenen. In het verslag stond een belangrijke fout, die later nog een grote rol heeft gespeeld bij het onderzoek. De politie had namelijk geschreven dat ik op de ochtend van de moord bij de weduwe was geweest om haar het grafrechtendocument te brengen dat ik voor haar bij de kerk in Deventer had opgehaald. Niet alleen had ik dat absoluut niet gezegd, maar het was ook onlogisch geweest, want de weduwe reed auto, ging regelmatig zelf naar de kerk en had mij niet nodig om dat document bij de kerk te gaan ophalen. Het is een van vele voorbeelden van fouten en grote slordigheden in het onderzoek met grote consequenties, zoals later bleek.

Natuurlijk was ik door het verhaal over de moord behoorlijk van slag. Nooit eerder waren geweld en criminaliteit zo dicht gend. Ik durfde me geen voorstelling te maken van wat er die donderdagavond in Deventer was gebeurd. Toen ik van de eerste schrik bekomen was, richtten mijn gedachten zich echter op heel praktische dingen. Er moest een begrafenis worden geregeld, het testament afgewikkeld en een stichting opgestart. Dingen waar ik in de drukke najaarsweken nauwelijks tijd voor had. Het is een karaktertrek van me dat ik, als er iets ingrijpends gebeurt, vaak heel rationeel handel en ook zo overkom bij andere mensen. Dat kan kil en gevoelloos lijken, maar het is nu eenmaal hoe ik in elkaar steek. In latere jaren, toen ik onschuldig werd veroordeeld, in de cel belandde en keer op keer mijn hoop op rechtvaardigheid zag vervliegen, heeft deze eigenschap me ook wel geholpen. Ratio schept afstand en afstand maakt lijden iets draaglijker. Die middag was er voor mij alleen het lijden van mevrouw Wittenberg, dat me voortdurend bezighield. Als eerste belde ik de begrafenisondernemer. De man die mevrouw Wittenberg in haar uitvaardossier had aangewezen was niet aanwezig, maar een collega van hem kon snel langskomen. Bij dat gesprek was ook mijn collega en kantoorleider aanwezig. Ik had hem gevraagd me te helpen bij de religieuze aspecten van de uitvaart en gelukkig kon hij daar tijd voor vrijmaken.

Het onderhoud met de begrafenisondernemer verliep vlot, en gelukkig kon hij praktisch alle zaken rond de uitvaart regelen, ook de kerkdienst. Ik gaf hem kopieën van de door mevrouw Wittenberg geschreven wensen mee, waaronder de tekst voor de preek.

Dezelfde middag werd ik gebeld door de broer van mevrouw Wittenberg, die vroeg of hij de volgende dag met een huisvriend van zijn zuster kon langskomen. Zoals afgesproken vertelde ik de politiemannet met wie ik had gesproken over deze afspraak.

De volgende dag maakte ik op kantoor kennis met Kees Willemen, Pieter ter Velde en een man wiens naam ik me niet meer kan herinneren, maar die zich, geloof ik, voorstelde als een neef van mevrouw Wittenberg. Terwijl de neef stoïcijns het gesprek volgde en Ter Velde zichtbaar aangedaan was en moeite had met praten, was het Willemen, die het woord voerde. Later heeft hij mij verweten dat ik tijdens het gesprek afstandelijk en koel was en nauwelijks zijn vragen wilde beantwoorden. Ik geloof niet dat ik oncoöperatief was, maar het was wel zo dat ik wat verbaasd was over het verloop van het gesprek en de interesses van met name de broer. Bovendien, ik trad voor het eerst op als executeur-testamentair van iemand, die bovendien haar testament had veranderd om te voorkomen dat de broer, met wie ze geen contact meer had, en de huisvriend, met wie ze was gebrouilleerd, zouden profiteren van haar overlijden. Dezelfde mensen zaten bij mij aan tafel om over geld en bezittingen te praten, amper drie dagen nadat hun zus en vriendin beestachtig was vermoord. Het verschil tussen de onaangedane broer en de geëmotioneerde Ter Velde was erg opvallend. Kees Willemen raakte geërgerd, toen bleek dat ik hem niets wilde vertellen over de inhoud van het nieuwe testament. In de media heeft hij er zich later over beklaagd dat hij slechts enkele waardeloze zaken uit de nalatenschap had ontvangen. Dat klopt. Op zeker moment heb ik de afhandeling van de boedel in handen gegeven van een veilinghuis. De persoonlijke zaken die niet konden worden geveild, heb ik gegeven aan de familie van meneer en mevrouw Wittenberg. Op grond van het testament was de Dokter Wittenberg Stichting de enige erfgenaam en eigenaar van alle zaken. Als uitvoerder van het testament mocht ik geen kostbare

bezittingen weggeven. Het was de uitdrukkelijke wens van mevrouw Wittenberg om haar nalatenschap volledig te verzilveren, zodat er een zo groot mogelijk vermogen zou worden gevormd voor de stichting. De inboedel van het huis aan de Zwolseweg zou worden verkocht, veilige beleggingsvormen zouden worden gekozen en contant geld en spaarsaldi op de bank zouden op een centrale bankrekening worden gezet. Mevrouw Wittenberg had ongeveer twaalf mensen in haar testament een klein legaat toebedeeld. Het ging hier om een aantal ex-patiënten van haar man en enkele familieleden van hem. Nadat ik toestemming van de politie had gekregen, begon ik de mensen aan te schrijven die mevrouw Wittenberg in haar testament had opgenomen. Eén van hen, een ex-patiënt, kon ik niet vinden, zelfs niet na een oproep in een landelijk dagblad. Uiteindelijk vroeg ik de politie om hulp en via hen kreeg ik zijn adres. Het was een vroegere pupil van dr. Wittenberg, die heel verbaasd was dat hij in het testament was genoemd, want hij had meer dan 25 jaar niets van hem gehoord en begreep ook niet waarom hij het legaat kreeg. Dat was trouwens de enige keer in deze hele affaire dat de politie mij van dienst was...

Over alle bedragen die de begunstigden ontvingen, moesten successierechten worden betaald, de stichting moest actief worden. Al met al een behoorlijke klus, die ik moest zien te klaren, terwijl ik al werkweken had van zestig uur en soms zelfs van bijna tachtig uur. Ik was van plan om in het najaar de testamentaire verplichtingen af te werken. De eerste maanden van het jaar zijn voor een fiscalist altijd de rustigste, maar in april begint het aangifteseizoen en ik wilde alle formaliteiten dan achter de rug hebben. Toen ik werd gearresteerd, had ik al een afspraak in de agenda staan met een psychiater die ik als bestuurslid wilde vragen. Mevrouw Wittenberg wilde graag een medicus in het be

stuur. Op advies van de notaris was ik bij testament benoemd als voorzitter van de op te richten stichting. Als andere bestuursleden had ik de toezegging van mijn kantoorleider en van mijn collega dat ze ook in het bestuur zouden plaatsnemen.

Een pijnlijke episode in de afwikkeling van de erfenis had betrekking op de antiekcollectie van het echtpaar. Meneer Wittenberg was een enthousiast, maar zoals later bleek niet bijster deskundig verzamelaar van antieke meubelen en klokken. De laatste jaren van zijn leven had hij zich laten adviseren door een oud-patiënt, die de arts in ruste ook regelmatig antieke objecten verkocht. Een andere vaste leverancier was een Deventer antiquair, die als hulp Michaël de Jong in dienst had en met regelmaat sinds het midden van de jaren tachtig over de vloer kwam bij de Wittenbergs. Toen mevrouw Wittenberg me een tijdje voor haar dood vertelde over haar verhuisplannen, kwam daarbij ook de antiekcollectie ter sprake. Haar man had gezegd dat deze minstens 800.000 gulden waard was. Voor welk bedrag de collectie was verzekerd kon ze me echter niet vertellen. Navraag door mij leerde dat de verzekerde waarde minder dan de helft van dit bedrag was. Ik adviseerde dan ook de inboedel te laten taxeren en de verzekeringspolis flink naar boven aan te passen. Dit was kort voor de moord en ik heb niet de indruk dat ze op dit vlak nog iets heeft ondernomen. Voor haar gemoedsrust in die laatste weken was dat misschien ook maar beter. Want in de hele, zorgvuldig samengestelde collectie bleek zich nauwelijks een stuk te bevinden dat meer waard was dan 1000 gulden. Dat bleek toen ik met een expert van het prestigieuze veilinghuis Christie's een afspraak maakte op het politiebureau in Deventer. Daar had men in een bankkluis van mevrouw Wittenberg sieraden gevonden. De expert zou ze taxeren en daarna met mij en een rechercheur het huis bezoeken om te zien of het antiek bij Christie's geveild zou kunnen worden. Een rechercheur toonde ons op het bureau de sieraden en ging daarna mee naar de Zwolseweg om de voordeur te openen; vanwege het onderzoek was het pand nog verzegeld. De expert was al snel weer verdwenen, want praktisch alle antieke stukken bleken nep. Een klassieke klokkast had een modern mechaniek en andere stukken waren imitaties. Voor Christie's was er geen eer aan te behalen. Ik kreeg het advies een lokaal

veilinghuis in te schakelen en dat deed ik dan ook maar. Medewerkers van dit bedrijf haalden het huis leeg en zorgden ervoor dat alles inderdaad werd verkocht, tegen bescheiden prijzen, waar het echtpaar van zou hebben gegruwd. De totale opbrengst was een fractie van het bedrag dat de Wittenbergs in de loop der jaren aan hun vertrouwde antiekhandelaar hadden betaald. Ik opende een rekening om het geld van mevrouw Wittenberg op te storten. Daar is later nog veel om te doen geweest. Ten onrechte. Op een ochtend kreeg ik op het politiebureau in Deventer de sleutels van de bankkluis van mevrouw Wittenberg. Daar was een geldbedrag aangetroffen. Voor dit bedrag had ik een rekening geopend bij het lokale kantoor van de SNS-Bank, de bank waarmee mijn werkgever WAA zakendeed. Zelf bankierde ik bij de Postbank. Ik wist dat advocaten en notarissen zogenaamde 'derdenrekeningen' hebben, waarover geldzaken van cliënten lopen. Dat wilde ik ook. Maar toen ik vertelde dat de rekening bedoeld was voor het geld van een stichting, die opgericht was naar aanleiding van het overlijden van een cliënt, vertelde de vriendelijke dame achter de balie dat ik daarvoor een uittreksel van de Kamer van Koophandel nodig had. Een derdenrekening is namelijk een zakelijke rekening, die niet door particulieren kan worden geopend. Ik had daar geen moment bij stilgestaan. Wat te doen? Op mijn verzoek heeft ze nog navraag gedaan bij een andere bankmedewerker, maar die bevestigde haar standpunt. Ik had geen zin om met zo'n groot bedrag op zak te gaan rondwandelen. De bankmedewerkster adviseerde me toen om een rekening op mijn eigen naam te openen, maar ik vertelde haar dat ik dat wat vreemd vond, omdat het andermans geld betrof. Uiteindelijk stelde zij toen voor om een zogenaamde 'beheerrekening' te openen. Dit was weliswaar een rekening met mijn naam, maar waar het woord 'beheerrekening' bij vermeld stond. Dat vond ik prima, want hoewel het dan wel geen echte derdenrekening was, zou toch duidelijk zijn wat het doel van de rekening was en zou er niet de indruk kunnen ontstaan dat de afwikkeling van het testament en mijn privé zaken door elkaar liepen.

Mijn bezoek aan de bank duurde best wel een tijdje en halverwege kreeg ik even de neiging om het advies van de bankme-

dewerkster op te volgen en het geld gewoon op mijn eigen Postbankrekening te storten. Gelukkig heb ik dat niet gedaan, want dat had later ongetwijfeld tot nog veel meer onbegrip bij de politie geleid. Maar formeel had ik daar als executeur-testamentair alle recht toe. Tijdens de rechtszaak tegen mij is de indruk gewekt dat ik het geld achterover zou hebben willen drukken door het op een privérekening te zetten. Pas in 2004 zou een door de politie achtergehouden verklaring opduiken waarin de bankmedewerkster de gang van zaken bevestigde, exact zoals ik het altijd heb beschreven.

In die periode werd ik een keer gebeld uit Luxemburg door de rechercheur met wie ik steeds contact had. Ik was op dat moment onderweg. De recherche had ontdekt dat de Wittenbergs een geheime bankrekening in Luxemburg hadden. Ik hoorde dat voor het eerst. Alhoewel het ongebruikelijk was, vroeg de rechercheur mij of ik per telefoon toestemming wilde geven om de bankgegevens in te zien. Ik meen dat ik toen een bankdirecteur aan de lijn kreeg en ik bevestigde dat ik geen bezwaar had. Pas later vernam ik dat er op dat moment geen saldo meer op de rekening stond. Na het overlijden van haar man bleek mevrouw Wittenberg in 1998 met een vriend naar Luxemburg te zijn gegaan om de rekening leeg te halen. Hij was in het verleden een aantal malen in opdracht van dr. Wittenberg naar Luxemburg geweest, zoals later bleek. Het laatste toen in contanten opgenomen bedrag was 17.000 gulden. Veel minder dan de 60.000 die daar volgens die vriend in de jaren ervoor op was gestort. Blijkbaar was het beheer in Luxemburg niet echt succesvol geweest. Volgens die vriend heeft zij dat geld vervolgens thuis bewaard, maar na de moord is het niet in haar woning gevonden. In haar woning was slechts 3000 gulden aangetroffen en in de kluis van haar bank in Deventer 17.000 gulden, samen de 20 mille die ik bij de SNS-Bank had gestort.

Voordat dit allemaal speelde, vond de begrafenis van mevrouw Wittenberg plaats. Hoewel haar dood het gesprek van de dag moet zijn geweest in Deventer, verliep de uitvaart bijna on

opgemerkt, een beetje anoniem zelfs. Ik schat dat er niet meer dan twintig of dertig aanwezigen waren, bijna allemaal volgens het lijstje dat ze zelf had opgesteld. Mijn collega en ik waren er. Michaël de Jong en zijn vriendin zijn er ook geweest, al wist ik op dat moment nog niet van zijn bestaan en is hij me ook niet opgevallen. De begrafenisondernemer had, zoals afgesproken, alle details voor zijn rekening genomen en ook de afspraken met de priester gemaakt. Een kleine kink in de kabel was op het laatste moment opgelost. Mevrouw Wittenberg had in haar 'uitvaartdossier' vermeld dat ze na afloop van de kerkdienst een koffietafel wilde in een specifiek restaurant. Dat bleek echter op die dag gesloten te zijn, zodat ik na overleg met de uitvaartondernemer ervan afzag om zo'n bijeenkomst te houden. Een bekende van de heer Wittenberg, de heer Braaksma - financieel directeur van het ziekenhuis in Zwolle - had echter op het laatste moment geregeld dat er toch een koffietafel mogelijk werd. Later kreeg zijn vrouw een kleinigheid uit de nalatenschap, de tas en set golfclubs van mevrouw Wittenberg. Daarna belde hij me met het verzoek of zij ook het karretje van de tas mocht hebben. Dat stond nog ergens in de woning. Ik heb het opgehaald en gegeven. De begrafenisplechtigheid was sober.

Geen enkele uitvaart is natuurlijk een prettige gebeurtenis, maar de stemming hier was wel heel lijsig en gedrukt. Misschien vanwege de gruwelijke wijze waarop mevrouw Wittenberg de dood had gevonden. Tijdens de jaren dat ik voor de Wittenbergs had gewerkt, had ik nooit bekenden van hen ontmoet en ik had dan ook tijdens de begrafenis geen contact met de andere aanwezigen, evenmin als de collega die me vergezelde. Ondanks het feit dat ons contact zich in de laatste maanden van haar leven had geconcentreerd op de zaken die na haar dood geregeld moesten worden, was dit contact nooit zo persoonlijk geworden dat we spraken óver de dood. Ik wist dat ze gelovig was en in een leven na de dood geloofde. Tijdens de begrafenis troostte ik me om harentwille met de gedachte dat ze nu wellicht herenigd was met de man die ze verafgoodde. Omdat ik tot kort voor de uitvaart dacht dat er geen koffietafel zou zijn, had ik na de plechtigheid een zakelijke afspraak gepland. Mijn laatste groet aan mevrouw Wittenberg was dan ook aan haar graf. Niemand die

daar die dag heeft gestaan, kon zich er een voorstelling van maken dat dit rustige hoekje van de rooms-katholieke begraafplaats van Deventer een paar jaar later in het brandpunt van de belangstelling zou komen te staan.

4

GEARRESTEERD

Vrijdag 19 november 1999. Het was niet voor het eerst dat ik die middag naar het politiebureau in Deventer reed. In de voorafgaande weken was ik regelmatig gebeld of ik even wilde langskomen, meestal omdat het onderzoek aan voorwerpen uit de woning van de Wittenbergs was afgerond. Die moest ik dan meenemen. Die donderdag was er ook een telefoontje gekomen: of ik de volgende dag tijd had. Behalve een afspraak om halfzes die middag in Harderwijk was mijn agenda leeg, dus ik vroeg of halfvier in orde was. Dat was akkoord.

Op het plein voor het bureau, waar je gewoonlijk kon parkeren, stond een grote tent. In de veronderstelling dat ik weer spullen moest meenemen, parkeerde ik mijn auto naast de tent op een daar niet voor bedoelde plek, wat ik tegen de agent achter de balie vertelde. Het was geen probleem. Zoals gewoonlijk moest ik even wachten in de hal tot iemand van de recherche mij kwam halen. Het duurde die dag nogal lang. De man die uiteindelijk naar beneden kwam, kende ik niet. In de lift spraken wij nog over de tent voor het bureau. Het bleek om een informatiedag te gaan voor geïnteresseerden in een baan bij de politie. De weg op de bovenste etage kende ik inmiddels al. Zoals gewoonlijk wilde ik al naar de kantine lopen, maar de man vroeg me in een kamer plaats te nemen. Vervolgens verontschuldigde hij zich en hij liep weg. Het wachten duurde alweer lang. Met mijn volgende afspraak in het achterhoofd dacht ik eraan om zelf maar iemand op te zoeken om te zeggen dat ik niet zo veel tijd had. Maar voor het zover kwam, was de man er weer. Hij ging zitten en vertelde me dat ik werd aangehouden, omdat ik verdacht werd van moord. Hij zal het wel in andere woorden hebben gezegd, maar hier kwam het wel op neer. Hij vertelde mij dit direct nadat hij was gaan zitten,

in slechts enkele woorden en zonder enige inleiding. Wat er op dat moment door mij heen ging, kan ik niet precies beschrijven. Ik geloof dat dit in eerste instantie niet eens zo veel was. Nu had je op tv programma's waarbij mensen in de maling worden genomen. Zoiets heeft, geloof ik, wel even door mijn gedachten geflitst. Maar dan slechts heel kort, want ik begreep dat je over zoiets geen grap maakt. Eigenlijk direct komt er dan een soort woede in je op. Ik geloof dat mijn eerste woorden waren: 'Wat is dit voor onzin!' Het zal voor iemand die zoiets niet heeft meegeemaakt niet te begrijpen zijn, maar het is een onvoorstelbaar krankzinnige situatie om zomaar, plotsklaps, door iemand die je nooit eerder hebt gezien, van moord te worden beschuldigd. Meer kon ik tegen de man ook niet zeggen, want direct na zijn mededeling stond hij op, en terwijl hij de kamer verliet, kwamen er twee rechercheurs binnen, van wie ik er één kende. Dat was de man met wie ik al meermaals contact had gehad, dezelfde rechercheur die ook de maandag na de moord bij mij op kantoor was geweest. De ander was een letterlijk en figuurlijk nogal grijs overkomende persoon. Ze waren duidelijk van plan een lange conversatie te beginnen, maar ik kon alleen denken: ik heb nu geen tijd om met die mannen te praten, want ik moet om halfzes in Harderwijk zijn. Een rechercheur beloofde te bellen om de afspraak te annuleren. Ook daarna wilde ik dat ze vaart maakten met hun vragen, want tegen mijn vrouw had ik gezegd dat ik om een uur of zeven thuis zou zijn. Steeds blijf je denken: ik zal die mannen even duidelijk maken dat ze het fout hebben en dan ga ik naar huis. Maar zo werkt het in de praktijk niet. Wat ik toen nog niet wist, is dat de politie een verdachte drie dagen in hechtenis mag nemen, de 'inverzekeringstelling'. De mededeling dat ik moest blijven, werd gedaan door een vrouw die opeens binnenkwam, ik kon haar niet goed zien, omdat zij bij de deur bleef staan. Het viel mij op dat ik haar gedrag wat vreemd vond: zij stond op een wat zenuwachtige wijze met haar rug tegen de deur geleund. Zij sprak ook niet rechtstreeks tot mij, maar meer tot de rechercheurs. Direct na haar mededeling verliet zij de kamer. Naderhand heb ik haar leren kennen als Esther Duijts, de dienstdoende officier van justitie in deze zaak.

De inverzekeringstelling is de eerste stap naar ontmenselij-

king. Ik had mezelf altijd beschouwd als een nuchtere, zelfverzekerde kerel die niet snel van zijn stuk te krijgen was. Dat zelfbeeld lag in een paar dagen in duigen. De omstandigheden waarin verdachten worden vastgehouden, de subtiële manieren om iemand lichamelijk te verzwakken in combinatie met bikkelharde verhoortechnieken, kunnen iemand letterlijk slopen. Dat proces begint met het ontnemen van je eigen spullen. Al snel in het verhoor moest ik al mijn kleding uittrekken en mijn schoenen uitdoen. In ruil daarvoor kreeg ik een ongemakkelijke papieren overall. Ook horloges en andere persoonlijke bezittingen werden afgenomen. Die avond werd ik naar een cel gebracht, een hok waar alles van beton was, behalve een plastic matras en dito kussen. Verder papieren lakens en een vieze deken met de nodige brandgaten. Een knop voor contact met de cipier. Daglicht was er niet. Recht boven het matras zaten twee felle lampen in het plafond. Omdat mij ook mijn horloge was afgenomen, had ik geen idee hoe lang ik zo heb gezeten, toen ik op de knop drukte en vroeg of het licht uit kon. Dat mocht echter niet. Slapen kon ik uiteraard niet. Toch word je moe. Uiteindelijk ben ik af en toe ingedut, om kort daarna weer wakker te schrikken. Totale desoriëntatie is het gevolg. De nacht van 19 november was de eerste in mijn huwelijk die ik niet met mijn vrouw doorbracht.

Ik geloof dat ik acht tot tien dagen in dezelfde omstandigheden heb doorgebracht. Mede vanwege het constante licht en het slaapgebrek heb ik moeten ervaren dat een mens, althans in ieder geval mijn persoon, binnen twee a drie dagen psychisch kan aftakelen op een wijze zoals ik dat mij nooit had kunnen voorstellen. Veel later was ik pas in staat om te beredeneren wat er de oorzaak van was dat ik zo snel in een labiele toestand kwam. Het moet een combinatie zijn geweest van onzekerheid over de thuissituatie, te weinig slaap, constant fel licht, geen gevoel van tijd, absurde beschuldigingen en langdurige verhoren. Het probleem in zo'n situatie is dat je op dat moment niet in staat bent om zoiets te beredeneren. Het is net alsof je steeds verder wegzakt. Op den duur slaap je wel wat, maar je hebt onvoldoende rust. Als het verhoor 's morgens begint, voel je je nog wel helder, maar dat verdwijnt al snel en steeds sneller naarmate de dagen verstrijken. Als er tijdens een verhoor een wat langere stilte viel,

ben ik meermaals gewoon in slaap gevallen, terwijl die mannen tegenover mij zaten.

Tijdens een van de verhoren kwam opeens een politieman nogal opgewonden de kamer binnen. Hij vertelde dat er een op bloed lijkende vlek op mijn broek was ontdekt en hij vroeg of ik wilde meewerken aan een DNA-onderzoek. Ik had daar geen bezwaar tegen, heb daarvoor getekend en eraan meegewerkt. Ik had het vermoeden dat het een chocoladevlek zou zijn, want zoetwaar als chocolade en ijs at ik al rijdend bijna dagelijks. Ik had weliswaar een behoorlijke bekwaamheid om zonder knoeien Magnum-ijsjes weg te werken (naar rechts gebogen boven de middenconsole), maar af en toe ging het nog wel eens fout. Vlekken van mijn kleding verwijderde ik dan met een vochtig doekje uit een plastic bus. Ik kon me voorstellen dat zo'n vlek op bloed kon lijken. Achteraf bleek het te gaan om een bloed- vlekje in mijn broekzak en het bleek uiteraard om mijn eigen bloed te gaan. Op zich was dit vlekje niet vreemd, want ik heb altijd de vervelende eigenschap gehad om velletjes aan de zijkant van mijn nagels weg te trekken of af te bijten. Wat hiervan later nog van belang zou zijn, is dat hierdoor in 1999 door het NFI, het Nederlands Forensisch Instituut, al mijn DNA-structuur is vastgesteld en dat er toentertijd dus zeer intensief naar sporen op mijn kleding blijkt te zijn gezocht.

Ik heb het mijzelf jarenlang kwalijk genomen dat ik het heb laten gebeuren dat ik in zo'n labiele toestand belandde. Ik heb daar echter wat afstand van kunnen nemen toen ik jaren later in contact kwam met advocaat Geert-Jan Knoops. Hij vertelde mij van zijn ervaring bij het korps mariniers, waar zelfs aankomend officieren bij verhoortrainingen - dus in situaties waarin zij weten dat het een spel is - door huilbuien worden overmand.

De verhoren zijn vaak een herhaling van de voorgaande dagen. Echter, het gaat heel vaak niet om de zaak waarvan je wordt beschuldigd. Als ik me een moment wat beter voelde, begonnen de ondervragers over mijn gezin te praten. Ik vroeg me constant af hoe het met mijn vrouw en kinderen zou gaan. Ik had al gehoord dat er direct na mijn aanhouding thuis een huiszoeking was geweest. Mijn kinderen waren toen 11 en 13 jaar en over het effect van die gebeurtenis op hen durfde ik me geen voorstelling te maken. Er werden mij dingen verteld waarvan ik pas weken later, toen ik bezoek mocht ontvangen zou horen dat ze helemaal niet waar waren en die uitsluitend werden verteld om mij nog dieper in de put te krijgen. En het punt daarbij is dat je in zo'n situatie niet in staat bent om te onderkennen dat er leugens worden verteld. Nog sterker, er is zelfs een soort gevoel van dankbaarheid dat ze in ieder geval iets over de omstandigheden van je gezin meedelen. Het is moeilijk voor te stellen, maar iets over je gezin vernemen is beter dan niets. Achteraf is het spel mij duidelijk geworden. Er wordt ingespeeld op je wankele gestel en vermoeidheid; aan het eind van de dag voel je je nog slechter dan aan het begin. Heel vaak was het zo dat, nadat 's avonds het verhoor was beëindigd, er iemand binnenkwam die dan vertelde dat hij je vrouw en kinderen had gesproken. Hij vertelde dan over hun slechte situatie. Zo werd mij een keer verteld dat mijn kinderen maar thuisbleven, omdat ze niet meer naar school durfden: één van de vele leugens. Maar ik geloofde het allemaal. Dit soort zaken zorgt er mede voor dat je psychisch bijna volledig kapotgaat. Degenen die je verhoren, spelen daar dan op in door te zeggen dat je gezin heel nodig hulp nodig heeft, maar dat hulp bij instanties alleen maar mogelijk is als je eerst zegt wat zij willen horen. Het werd gebracht alsof zij juist mijn gezin wilden helpen en het alleen maar aan mij lag of die hulp er zou kunnen komen. Later hoorde ik van mijn advocaat dat de politie bij de verhoren gebruik had gemaakt van de adviezen van een psycholoog. Wat een zieke geest moet die hebben gehad. In mijn boosheid heb ik mijn ondervragers wel eens van domheid beschuldigd. Achteraf had ik dat niet moeten doen, want je jaagt de mensen van wie je op dat moment volledig afhankelijk bent, tegen je in het harnas. Maar in dat soort situaties welt nu eenmaal woede in je op en zeg

je dingen die je beter voor je kunt houden.

Mijn verhaal is geen uitzondering. Bedenk maar dat in de Puttense moordzaak de politie kwam aanzetten met twee bekentenissen, keurig door de verdachten opgelepeld tijdens de eerste verhoren. Aan hun verweer tijdens de rechtszaak dat deze onder dwang waren afgelegd, werd geen aandacht geschonken. Inmiddels zit de werkelijke dader achter slot en grendel, maar hebben twee mannen - net als ik - een fors deel van hun leven onschuldig in de cel gezeten. Geen eerherstel, knieval of excuus van de politie kan daar iets van wegnemen.

Het 'bewijsmateriaal' tegen mij is op meerdere manieren gefabriceerd. De hoofdrol spelen een mes, een mobiele telefoon en de eigenaardigheden van het Nederlandse mobiele netwerk. Op de zondag na de dood van mevrouw Wittenberg meldde zich, zoals ik al heb aangegeven, bij de Deventer politie telefonisch een Deventenaar. Hij vertelde op zaterdag 25 september een mes te hebben gevonden bij zijn berging. Toen hij een dag later hoorde dat er een moord was gepleegd, bracht hij beide zaken met elkaar in verband. Hoewel hij volgens zijn verklaring bij het vinden nog dacht dat iemand het bij een verhuizing zou hebben verloren, pakte hij het mes op met de mouw van zijn trui, om het vervolgens in het voor alle bewoners toegankelijke fietsenkelderhalletje te leggen. De politiemannen die het mes kwamen ophalen, namen ook een paraplu mee, die bij het mes in de buurt had gelegen. Het ging om een nieuw keukenmes, dat later de omineuze omschrijving Pi kreeg, en een gespikkelde paraplu. Uit politiefilms had ik begrepen dat er zorgvuldig met bewijsmateriaal werd omgesprongen. Maar bij de Deventer politie zijn geurdichte plastic verpakkingen en zorgvuldigheid minder nodig, zoals later opnieuw zou blijken. De volgende dag werd het mes naar het NFI gebracht, maar de paraplu belandde in Deventer, onverpakt in een politieauto, zoals journalist Stan de Jong later zou ontdekken. Die maandagavond 27 september bracht een rechercheur een bezoek aan de huishoudster van mevrouw Wittenberg. Zij herkende de paraplu niet als een eigendom van haar werkgeefster, maar kon zich later gedetailleerd herinneren dat het met moddervlekken en al in de kofferbak van de rechercheur lag. Pas in december werd

de voor verder onderzoek volstrekt waardeloos geworden paraplu bij het NFI afgeleverd. Dit instituut constateerde overigens al snel dat op het mes geen enkel spoor van bloed gevonden kon worden. Voor een moordwapen is dat bijna onmogelijk: steekwonden laten een forse dosis resten achter, die een schoonmaakactie niet teniet kan doen, zo bevestigden later TNO-experts. Alleen industrieel reinigen zou dit mogelijk maken.

De vindplaats was een hofje met sociale huurwoningen aan de Gibsonstraat, een kwartier lopen van de Zwolseweg. Op dat moment was het hofje een modderbende, omdat er bestrating werd aangelegd. Maar toen maanden later politiefoto's op de proppen kwamen die zogenaamd zouden zijn genomen op het moment dat het mes werd opgehaald, lieten die een keurig aangelegd pleintje zien. De foto's in het officiële politierapport zijn onweerlegbaar geruime tijd later genomen; de eerste van de vele verdraaiingen en reparaties van politierapporten die aan de basis staan van mijn veroordeling. Gemakshalve werd behalve de vinder niemand in het appartementencomplex door de politie ondervraagd. Typisch, want tussen de zaterdagmiddag dat hij het mes en de paraplu aantrof, en het moment dat de politie die meenam, zit ruim 24 uur, waarin tientallen mensen het mes zouden kunnen hebben gezien en aangeraakt. Toen ik later het geluk had dat een recherchebureau het werk van de politie overdeed, bleek dat geen van de andere bewoners van het kleine en overzichtelijke hofje in de dagen rond de moord mes of paraplu had gezien. Bovendien bevestigden enkele bewoners dat het tussen donderdag en maandag hard had geregend. De voor een objectieve beschouwer uiterst bedenkelijke omstandigheden rondom het mes waren voor de recherche geen beletsel. Die construeerde de volgende hypothese. Nadat ik mevrouw Wittenberg bruut met diverse messteken had vermoord (maar wel heel zorgvuldig precies tien centimeter diep had gestoken met een lemmer dat maar liefst 18 cm lang was), heb ik het mes zo

zorgvuldig gereinigd als eigenlijk slechts mogelijk is met industriële middelen om het daarna in een paraplu te verstoppert. Daarna ben ik de Zwolseweg overgestoken, door een lange en drukke winkelstraat gelopen en uiteindelijk het hofje aan de Gibsonstraat binnengewandeld. Direct bij de ingang is een fietsenstalling, maar die ben ik gepasseerd om aan de andere kant van het pleintje ten slotte het moordwapen niet in een vuilcontainer te mikken, maar achter te laten, zodat een van de tientallen bewoners het kon vinden. Dat allemaal op een koopavond en terwijl mijn terugreis naar Flevoland langs tientallen kilometers diep en donker water voerde, waar een mes zeker voor eeuwig in zou verdwijnen.

Dezelfde dag dat het mes aan de politie werd aangeboden, had ik, zoals in het vorige hoofdstuk vermeld, mijn eerste gesprek met een rechercheur. Die vertelde het heel typisch te vinden dat mevrouw Wittenberg een luttele tien dagen na het wijzigen van haar testament was vermoord. Dat was ik met hem eens en dat vertelde ik hem ook. Maar ik kon me niet voorstellen dat iemand uit het testament zo veel te winnen had om er een moord voor te plegen. De toegekende legaten waren immers grotendeels symbolisch. Maar ik was executeur-testamentair en dat bleek verdacht. Dat er een hemelsbreed verschil zit tussen begunstigde zijn in een testament en uitvoerder ervan, deed blijkbaar niet ter zake. Op geen enkele wijze was ik in het testament opgenomen. Mijn taak was het om de uitvaart te regelen, de bezittingen van het echtpaar te gelde te maken, de legaten uit te keren en de stichting te starten. Na afronding van alle werkzaamheden moet de executeur-testamentair verantwoording afleggen aan de erfgenamen, in dit geval de stichting, waar mijn kantoorleider en een andere collega al als bestuurslid voor waren gevraagd en waar verder nog een of twee medici zitting in zouden nemen. In het nieuwe erfrecht, dat sinds 2003 van kracht is, is bepaald dat de executeur-testamentair maximaal 1% van de erfenis als vergoeding mag opnemen en daarnaast kosten in rekening mag brengen. Hoe dit in het oude stelsel zat, weet ik niet, maar zelfs als ik het volle pond had opgeëist, wat ik geenszins van plan was, zou dat geen buitenlands vakantiehuis hebben opgeleverd, zoals justitie wilde laten geloven, laat staan financiële onafhankelijkheid. Als ik geld

uit de nalatenschap achterover had willen drukken, had ik er beter aan gedaan geen accountant als medebestuurder te vragen en al helemaal niet WAA-collega's, die onder een streng controleregime staan. Zij zouden terecht al gaan steigeren als ik - in het bezit van een leaseauto van mijn werkgever - reiskosten zou hebben opgevoerd... Er was overigens vastgelegd dat de WAA aan de stichting de uren zou declareren die ik tijdens werktijd aan haar zou besteden. Een kleine vergoeding die ikzelf zou ontvangen voor de in privé-tijd bestede uren, zou de stichting geen cent kosten. Dat was mogelijk door een fiscaal trucje, de 'giftenverklaring'. In zijn boek heeft auteur Bas Haan nogal tendentieuze geschreven over de collega's die ik met geld uit de erfenis zou hebben willen verleiden om bestuurslid te worden. In werkelijkheid zouden zij voor hun werk en verantwoordelijkheden - stichtingsbestuurders zijn persoonlijk aansprakelijk - het allesbehalve riant en voor dit soort werkzaamheden gebruikelijke bedrag van maximaal 3000 euro mogen ontvangen. Toen mijn zaak in de publiciteit kwam, heeft de WAA een onderzoek laten uitvoeren naar mijn handelen als executeur-testamentair. Daaruit bleek dat ik geen enkele actie had uitgevoerd die als kwade wil of ten bate van eigen belang kon worden uitgelegd. Nadat ik was gearresteerd, heeft de familie van mevrouw Wittenberg mij via de civiele rechter als executeur-testamentair laten vervangen door de man die de weduwe op 13 september 1999 als executeur-testamentair juist had verwijderd. Ik ben benieuwd wat haar broer uiteindelijk heeft ontvangen uit de nalatenschap.

De reden die ik had gehad om op haar vraag in te gaan, was in eerste instantie dat ik haar simpelweg wilde helpen als de adviseur en dienstverlener die ik al sinds jaren voor haar was. Ik voelde me ook wat vereerd met zo'n persoonlijk verzoek van iemand die ik slechts zakelijk kende en die duidelijk niemand anders wist, aan wie ze deze voor haar zo wezenlijke taak durfde toe te vertrouwen. De nalatenschap afwikkelen zou me heel wat tijd vergen, maar dat zou grotendeels onder werktijd zijn en door de WAA worden gedeclareerd. Maar toch bleef het financiële motief in de gedachten spelen van de lokale speurders. Mijn laatste telefoontje aan mevrouw Wittenberg leek hun daar de munitie voor te geven.

Niet voor het laatst krijgt mijn verhaal nu een technische wending. Volgens gegevens van KPN had ik op donderdagavond 23 september om 20.36 uur een telefoongesprek van exact zestien seconden gevoerd met mevrouw Wittenberg. Haar telefoon had dat gesprek volgens de politie ook geregistreerd, maar om 20.25 uur, dus elf minuten eerder. Voor dat verschil kon de politie geen verklaring vinden, maar het deed niet ter zake volgens het OM. (Totdat in 2007 een van de burgers die het dossier bestudeerden, vaststelde dat het een slordigheid betrof: de politie had bij het opmaken van een proces-verbaal een overschrijffout gemaakt van 10 minuten.) Maar voor mij veel ernstiger was het feit dat het signaal van mijn mobiele telefoon zou zijn opgepikt door een gsm-mast in Deventer, op de kerk in het centrum. Dus was ik volgens de politie toen in Deventer geweest en niet op de A28 op weg naar huis. Voor de politie voldoende bewijs om het scenario te bedenken dat later door de ene rechtbank zou worden verworpen en door de andere voor zoete koek aangenomen. Ik zou na het tekenen van de presentielijst in Utrecht naar Deventer zijn gereden en daar vlak voor de deur haar opgebeld hebben dat ik eraan kwam. Alsof ik dan niet veel slimmer geweest zou zijn om vanuit Utrecht te bellen, voordat ik nog eens 70 km zou gaan omrijden na een dag waar ik er al meer dan 300 had afgelegd. In werkelijkheid voerde ik mijn korte gesprek met mevrouw Wittenberg om haar het donatiebedrag aan de Sintjan te vertellen op de snelweg, ergens tussen het viaduct bij Harderwijk en 't Harde. Waar precies kon en kan ik me echt niet herinneren, maar later onderzoek zou uitwijzen dat dit ergens in de buurt van Nunspeet moet zijn gebeurd, tijdens de rit die was vertraagd door een door een speciaal transport veroorzaakte file die nooit op de radio is omgroept en waarvan ik dus nooit had kunnen weten als ik er niet zelf in verzeild was geraakt. De zendmasten heten in jargon 'cell' en hebben een nummer. De cell op de Deventer kerk had het nummer 14501.

De dichtstbijzijnde cell op het betreffende stuk A28 is die bij Wezep, hemelsbreed 22 km van de cell in Deventer. De cell bij Wezep heeft het nummer 14801. Eén cijfertje verschil, dus. Zodat er ook nog sprake kan zijn geweest van een overschrijf- of leesfout. Dat maakte op de rechters in Arnhem geen indruk en op dat

moment hadden mijn advocaat en ik geen benul van de technische aspecten die een rol speelden. Allereerst had de politie twee maanden later de proef op de som genomen en geprobeerd een ver gelegen telefoonmast te bereiken. Vergeefs. Wat de rechtbank niet werd verteld, is dat deze proeven werden gedaan met een ander type toestel dan het mijne, een verouderd model, met een buitenantenne, die verder reikt dan moderne toestellen; dat het op een ander moment plaatsvond dan op een drukke donderdagavond, waarin meer telefoonverkeer is, waardoor gesprekken eerder naar andere masten worden doorgeschakeld; en - misschien het belangrijkste - dat de politieproef niet bij 't Harde, maar elders plaatsvond. Inmiddels zijn er over de omstandigheden van het beruchte telefoontje dikke rapporten door onafhankelijke deskundigen verschenen. Hieruit blijkt onder andere dat er op de bewuste avond atmosferische omstandigheden waren waardoor het heel aannemelijk is dat gsm-signalen verder reiken dan normaal. Doordat de temperatuur in de hogere luchtlagen op sommige plekken soms omhoogloopt in plaats van omlaag, kunnen signalen via weerkaatsing over veel grotere afstanden reizen dan normaal. Uit logboeken van radioamateurs blijkt dat zij op de avond van 23 september verbindingen hebben kunnen maken over veel grotere afstanden dan ze gewend waren. Tot een paar jaar geleden wist ik niet eens dat atmosferische omstandigheden dit effect kunnen hebben en ik kan me voorstellen dat het voor een met het pakken van een moordverdachte geobsedeerde rechercheur ook weinig relevant was. Niet dat men op eigen initiatief op zoek is geweest naar deze feiten. Dat geldt ook voor het veel simpeler feit dat in het landelijke bos- en riviergebied tussen Veluwe en IJssel gsm-signalen veel verder reiken dan in stedelijk gebied. Het maximale bereik voor een mobiele telefoon is bijna 35 km, wat de 22 km die mijn toestel heeft bereikt, niet eens zo heel bijzonder maakt. Als het signaal überhaupt in Deventer is beland. Want ook dat is twijfelachtig. Dat bleek in 2003, toen televisieprogramma Zembla een uitzending aan mij wijdde. Uit hun onderzoek bleek dat de verwerking van gegevens van veel cells in Nederland handmatig gebeurt en dat daar maar liefst in een derde van de gevallen iets bij mis gaat. Dat maakt het minimale verschil in de codes van de

cells bij Wezep en Deventer -14801 en 14501 - opeens heel relevant. De cell 14801 was namelijk precies op de middag van 23 september gerepareerd en opnieuw in gebruik gesteld. Daarbij vindt een handmatige invoer en verwerking plaats. Later zou getuige Steens dit ook bij het gerechtshof in Den Bosch uitleggen.

Interessant is ook een andere vondst van deskundigen, in 2007. In Deventer stonden in 1999 meer dan tien gsm-antennes, die in verschillende richtingen staan om zo het gsm-verkeer goed te kunnen opvangen. En de antenne die ik aangeklikt heb, was de enige antenne in Deventer die gericht was op Nun-speet.

Ook het vreemde gedrag van de rechercheurs tijdens een van mijn eerste verhoren wordt een stuk verklaarbaarder. Toen ik na herhaaldelijk vragen bleef volhouden op donderdagavond niet in Deventer te zijn geweest, werd ik voor eigenwijs uitgemaakt, omdat, naar hun zeggen, KPN in een brief zou hebben vermeld dat dit onomstotelijk vaststond. Toen ik zei dat ik die brief dan wel eens zou willen zien, moest een van beiden eerst de kamer uit om te overleggen. Na enige tijd kwam hij terug met een brief die me van de andere kant van de tafel werd getoond. Toen ik vroeg om hem te mogen lezen, werd de brief voor mij neergelegd, maar de rechercheur hield zijn hand erop. Het waren twee A4'tjes. Ik begreep uit hun vreemde gedrag dat ik het tweede blad niet mocht lezen. Op het voorblad stond geen conclusie. Toen ik echter het eerste blad opsloeg, las ik in de laatste alinea de woorden 'niet waarschijnlijk'. Zodoende werd me duidelijk dat KPN helemaal niet over 'onomstotelijk bewezen' sprak. In de brief schreef KPN namelijk dat het niet waarschijnlijk was dat het gesprek van buiten Deventer of van buiten de nabijheid van

Deventer was gevoerd. In dit geval mocht mij het voordeel van de twijfel duidelijk niet worden gegeven.

De voor mij zo belastende vraag waar mijn telefoongesprek was opgevangen, had heel eenvoudig kunnen worden opgelost door bij KPN de 'timing advance-gegevens' op te vragen. Deze gegevens worden door KPN geregistreerd en geven binnen 500 meter nauwkeurig aan hoever een mobiele telefoon van een antenne af was toen het gesprek werd gevoerd. Deze gegevens zijn nooit door de politie openbaar gemaakt, en toen ik na mijn veroordeling een advocaat kreeg die eraan dacht ze op te vragen, waren deze gegevens niet meer beschikbaar. Ik ben niet de enige die dit heel typisch vindt. Want als de politie al de moeite heeft genomen om niet alleen de cellinformatie bij KPN op te vragen, maar ook nog eens proeven met mobiele telefoons heeft gedaan, dan zou het toch ook logisch geweest zijn de timing advance-gegevens op te vragen? Dat dit niet is gebeurd, is een brevet van onvermogen voor de politie. Als het wel is gebeurd - en blijkbaar voor mij ontlastende informatie bevatte, want anders was het zeker wel aan de rechters voorgedragen -, is er sprake van verdraaiing van de feiten en het achterhouden van ontlastende informatie. In Nederland moet het Openbaar Ministerie niet alleen zijn best moet doen om een verdachte veroordeeld te krijgen, maar in het kader van de waarheidsvinding moet het ook goed de lezing van de verdachte onderzoeken. Het zou wel eens waar kunnen zijn, nietwaar! Via die timing advance-gegevens had het Openbaar Ministerie het harde bewijs kunnen leveren dat mijn lezing juist was en ik op de A28 reed tijdens mijn telefoongesprek. Iets wat men toch al had kunnen weten, omdat ik van die file vertelde waar ik bij Harderwijk in stond, terwijl die nooit op de radio is omgeroepen. Maar dat het Openbaar Ministerie en de politie er alleen maar op uit waren om mij veroordeeld te krijgen, is iets wat ik nu al bijna 10 jaar besef.

Op basis van mijn ervaringen sluit ik niet eens uit dat ze die timing advance-analyse wel hebben opgevraagd, en toen deze voor mij ontlastende informatie bevatte, niet in het dossier hebben opgenomen! In het dossier ben ik immers later meer voorbeelden tegengekomen van meer en minder ernstige onregelmatigheden door politie en OM die volgens mij strafrechterlijk

onderzoek verdienen.

Behalve het telefoongesprek, dat ik had gevoerd, is ook de rit van Utrecht naar Lelystad zelf nogal eenzijdig onderzocht en aan de rechters gepresenteerd. Dat ik vanuit Utrecht niet de logische weg naar Lelystad over de A27 en vervolgens via de Stichtse Brug en de A6 heb genomen, is me nagedragen. Voor wie nu deze route neemt, lijkt dat inderdaad vreemd. Maar het was in 1999 rondom deze brug één grote bouwput, met op alle momenten van de dag vervelende files. Via de A28 en Harderwijk rijden was weliswaar in kilometers verder, maar in tijd meestal een stuk voordeliger.

In de theorie van de recherche had mijn telefoongesprekje met mevrouw Wittenberg van 20.36 uur direct te maken met de moord. Ik zou haar immers hebben gebeld met de mededeling dat ik eraan kwam. Dus was het nodig om aan te tonen dat ik rond halfnegen die avond in Deventer was. Aangetoond was dat ik die avond rond zevenen mijn handtekening had gezet op de aanwezigheidslijst bij de fiscalistentraining in Utrecht. De politie moest dus kunnen aantonen dat ik op een drukke donderdag-koopavond in pakweg zeventig minuten naar de Zwolseweg was gereden om op tijd voor de moord te zijn. Een paar dagen na mijn arrestatie ben ik daarom op een rustige woensdagavond in de auto gezet om de route te reconstrueren vanaf de Jaarbeurs. Een vrij bizarre tocht. Want in plaats van de logische route via Hoevelaken en de A1 ging de rit eerst via de A28 naar 't Harde, waar we rond tien over acht bij de afslag aankwamen. Vervolgens werd er teruggereden naar het knooppunt Hoevelaken - dus niet naar de Jaarbeurs in Utrecht - om vervolgens in een goed uur naar de Zwolseweg te rijden. Uit dit alles concludeerde de recherche dat ik op een avond waarop het in beide steden koopavond is, rustig tussen twintig over zeven en half negen naar mijn moordslachtoffer heb kunnen rijden. Voor het hoger beroep heeft de politie opnieuw een 'reconstructie' gedaan, maar opnieuw niet via de logische route, maar via 't Harde, waar men 46 minuten over deed. De kilometers tussen 't Harde en de Zwolseweg vergden volgens het rapport dit keer maar luttele minuten, want de totale reistijd die werd opgegeven, bedroeg maar zestig minuten. Ik nodig iedereen uit dit record te verbreken zonder gebruik te maken van een formule i- wagon.

Een nauwkeuriger reconstructie heeft Maurice de Hond in 2007 uitgevoerd. Hij heeft mijn oude leaseauto opgespoord, die ironisch genoeg in het bezit bleek te zijn van een particulier die op een paar kilometer afstand woonde van De Hond's kantoor in Amstelveen. Met de geleende auto heeft Maurice de verschillende routes gereden die in de politierapporten worden genoemd. Dat deed hij mede aan de hand van mijn tankgegevens, die waren opgevraagd bij de leasemaatschappij. Daaruit bleek dat ik op 23 september 1999 om tien over zeven 's morgens had getankt bij het snelwegstation nabij Elburg. De volgende tankbeurt was op zaterdagochtend. Vanzelfsprekend ondersteunen de bevindingen van Maurice de Hond mijn verklaring en niet de hypothesen van de politie, waarbij ik met die auto 70 km meer zou hebben gereden dan ik had opgegeven, en daarmee 1 op 17 gereden zou hebben.

Bij de behandeling van de zaak in Arnhem zou het OM stellen dat ik de rit in 1 uur en tien minuten gereden zou hebben. Echter, in deze laatste veronderstelling zou ik kunnen aantonen nooit om 20.30 uur bij mevrouw Wittenberg te kunnen zijn geweest. Het OM had namelijk tevens gesteld dat ik 'wel in een parkeergarage bij het woonhofje zou hebben geparkeerd' (omdat daar het mes Pi was gevonden). Omdat ik dan nog een stuk zou hebben moeten wandelen, zou het OM in 'tijdnood' komen. Dus: er moest een oplossing komen. En die kwam er... De vraag dringt zich op of inspecteur Jan-Willem van Veen überhaupt een ritreconstructie heeft uitgevoerd. De vervolgpagina's van het verslag (die erachter zaten en mede aan ons per fax zijn gezonden) bevatten namelijk een uitdraai van een routeplanner voor een rit die in 't Harde eindigt (dus niet in Deventer!). In Den Bosch wilde ik hierover vragen aan Van Veen stellen, maar toen hij boos werd, greep de voorzitter in en werd het mij onmogelijk gemaakt om dit aan de kaak te stellen.

Een ander staaltje van Deventer onderzoekskunst bleek tijdens een van mijn eerste verhoren. De rechercheurs vertelden me opgewonden over een naar hun mening uitgebreid en belangwekkend onderzoek. Ze hadden over een aantal maanden de afspraken in mijn agenda nagelopen en tevens aan de hand van mijn gereden routes (die ze niet konden weten) gekeken op welke cell mijn mobiele gesprekken op een bepaalde dag waren binnengekomen. Het had hun dagen gekost en het onderzoek had uitgewezen dat mijn gesprekken steeds door de dichtstbij- gelegen cell waren ontvangen. Het was een volstrekt nutteloos onderzoek, kon ik hun direct vertellen. Behalve het begintijd- stip van een afspraak was aan de hand van mijn agenda immers niet te zien hoe laat ik ergens in Nederland op een bepaalde plek was geweest, zodat nooit controleerbaar was op welke afstand ik mij al rijdend van een bepaalde cell bevond. Bovendien was niet controleerbaar welke route ik op een bepaalde dag had gereden. Zoals iedereen omzeil ik het liefste een file, neem ik soms de snelweg als dat sneller is, maar kan het even goed gebeuren dat ik binnendoor rijd. Het was simpelweg een totaal nietszeggend onderzoek en ik kon aan de ondervragers zien dat zij dit ook al snel begrepen. Dit was een van de zeldzame keren dat ik in staat was om rechercheurs te overtuigen. Want in dialogen is de Nederlandse politie niet geïnteresseerd, zo merkte ik tot mijn schade en schande bij de eindeloze reeks verhoren.

Hoe slordig de politie werkte en hoe ze gevangen bleven binnen hun eigen opvattingen, blijkt goed uit het vervolg van de fout die ze gemaakt hadden bij het eerste gesprek met mij op maandag 27 september, kort na de moord. Men had opgeschreven dat ik het grafrechtendocument bij de kerk in Deventer had opgehaald en naar de weduwe had gebracht. In werkelijkheid, en dat is ook veel logischer, had ik het document bij de weduwe opgehaald, omdat ze een voor haar zo belangrijk origineel document niet per post wilde versturen. En ik had het in haar dossier op mijn kantoor opgeborgen.

Toen ik na mijn arrestatie werd verhoord, door onder anderen een van de twee rechercheurs die dit foutief hadden opgeschreven, waren ze zeer geïnteresseerd in mijn verhaal over die

ochtend en wat ik met dat document gedaan had. Ik vertelde hun dus dat ik de weduwe de dag voor mijn bezoek aan een klant in Schalkhaar, dat vlak bij Deventer ligt, had opgebeld om dat document te kunnen ophalen en dat document toen in mijn dossier had opgeborgen. Een dag later werd het origineel van dit document door de politie gevonden in mijn dossierkoffer, precies zoals ik gezegd had.

Tijdens mijn verhoren werd verder niet meer op dit document ingegaan en ik hechtte er ook verder geen belang meer aan. Maar zoals ik later merkte, had dit grafrechtendocument tijdens het onderzoek in de voorafgaande maand een grote rol gespeeld, evenals bij de meningsvorming van het OM, en ook bij de rechtszaken zou het nog terugkeren. Ik werd namelijk als leugenaar neergezet. Ik had immers gezegd, althans volgens het foutieve gespreksverslag van de politie, dat ik het grafrechtendocument bij de kerk had opgehaald en naar de weduwe gebracht. De secretaris van de kerk had tegenover de politie verklaard dat hij dat grafrechtendocument per post naar de weduwe had verstuurd. Hoe zo'n fout van de politie zelf werkt en welk effect dat dan heeft op de mensen die het onderzoek doen, kan het best worden geïllustreerd met een verklaring van de teamleider van het onderzoek destijds. Bij een verhoor door de rijksrecherche in 2007 stelde hij dat ik steeds volgehouden had dat ik dit document bij de kerk had opgehaald en hierover dus had gelogen, want de secretaris van de kerk had dit ontkend. Ik had het niet alleen nooit gezegd, maar de politie heeft nog zelf het originele document in de dossierkoffer op mijn kantoor gevonden en de kopie bij de weduwe thuis. Die aantoonbare fout in dat eerste - niet door mij ondertekende - gespreksverslag is nooit goed intern bij politie en OM gecommuniceerd, zodat het OM mij bij de verschillende rechtszaken mijn 'gedraai' met wat er met het grafrechtendocument nu echt was gebeurd, voor de voeten wierp. Een van de vele grote fouten van recherche, OM en NFI, die bij deze zaak voortdurend een sfeer creëerden alsof ik loog, iets te verbergen had, en dus wel de koelbloedige moordenaar moest zijn van de weduwe.

5 DE POLITIE FABRICEERT ZICH EEN DADER

In eerste instantie richtten de verhoren zich vooral op mijn doen en laten op de fatale avond. Waar was ik precies toen ik met mevrouw Wittenberg belde? Nu kon ik die vraag niet a la minute beantwoorden, want het was inmiddels twee maanden geleden. Er werd me voorgehouden dat ik indertijd had gezegd dat ik om acht uur had gebeld, maar dat zij dit hadden gecontroleerd en dat gebleken was dat ik om 20.36 uur had gebeld. Echter, twee maanden geleden was mij niet naar een exact tijdstip gevraagd. Ik had toen grofweg een tijd genoemd, en zou trouwens ook toen niet geweten hebben hoe laat ik precies had gebeld. Ik zag op dat moment het probleem van dat halfuur verschil ook niet, alhoewel de twee rechercheurs er bij dat eerste verhoor maar op bleven doorgaan. Uiteindelijk mocht ik mijn agenda gebruiken en aan de hand daarvan kon ik me na enige tijd de avond vrij redelijk voor de geest halen. Met de herinneringen die loskwamen over de rit, de file en het missen van de afslag op de snelweg kon ik reconstrueren dat ik inderdaad rond negen uur thuis moest zijn gekomen. Daar wilden mijn ondervragers geen genoeg mee nemen, wat me nogal verbaasde. Pas later bleek hoe ze te werk waren gegaan bij het verhoor van mijn vrouw, en welke discutabele 'vondst' ze daarbij hadden gedaan. Mijn hardnekkige weigering om schuld te bekennen irriteerde hen zichtbaar en hetzelfde gold voor mijn vasthouden aan de plek van waar ik had getelefoneerd op de avond van de moord. De technische kennis over het bereik van gsm's, telefoonmasten en atmosferische omstandigheden op 23 september had ik toen natuurlijk nog niet en ik kon hun dan ook geen verklaring geven. Een verklaring waarom de moord was gepleegd, was echter wel voorhanden, tenminste in de visie van de recherche: geld. Als executeur-testamentair zou ik de miljoenen van de weduwe

kunnen laten verdwijnen en daar was ik al mee begonnen door het openen van een bankrekening onder mijn naam voor de 20.000 gulden uit de bankkluis. Inderdaad stond, zoals ik al eerder uitgelegd heb, mijn naam op die rekening, maar er stond ook bij dat het een beheerrekening betrof. Bovendien vertelde ik hoe het openen van de rekening was verlopen en hoezeer ik had geprobeerd om een derdenrekening geopend te krijgen. Het verloop daarvan is in januari 2000 bevestigd door de bankbediende die mij indertijd had geholpen. Maar dit proces-verbaal is door het OM aan mijn advocaat en de rechters in 2000 onthouden.

Bij de verhoren deden de rechercheurs alsof zij hadden ontdekt dat ik een geldbedrag uit de boedel op die rekening had gestort. Ik kon dan wel antwoorden dat de politie mij zelf op dat bedrag in de kluis had gewezen en dat zij me de kluisleutels hadden overhandigd, maar het leek steeds alsof wat ik verklaarde voor hen van geen enkel belang was. Bovendien was het een beschuldiging die in feite kant noch wal raakte, want zelfs in het geval dat het woord 'beheerrekening' zou hebben ontbroken, dan was het nog geen reden geweest om mij hiermee te beschuldigen. Ik heb mijn verklaring toen zelfs nog met een extreem voorbeeld verduidelijkt door het uit te leggen dat, indien ik alle waarden van de nalatenschap contant zou hebben gemaakt en ik met alle contanten (dus zo'n 3 miljoen) uit mijn zakken puilend over straat zou hebben gelopen, dat er dan nog niets aan de hand zou geweest, want op grond van de 'verklaring van executele' was ik gerechtigd om alles aangaande de nalatenschap onder mij te nemen. Zelfs in het geval van dit laatste extreme voorbeeld was er zelfs geen reden geweest mij te beschuldigen, want pas op het moment dat ik mijn handelen aan het eind van mijn opdracht als executeur-testamentair zou hebben moeten verantwoorden, zou er reden kunnen zijn voor enige aantijging als er op dat moment enige waarde zou ontbreken. Het zou echter überhaupt niet mogelijk zijn geweest om iets aan de boedel te onttrekken, want dat zou natuurlijk heel

snel zijn opgevallen. Het was echter net alsof ik dat maar niet aan die mannen duidelijk kon maken, alsof zij mij niet begrepen of niet wilden begrijpen. Dat ik niet kon duidelijk maken wat ik bedoelde, was om wanhopig van te worden. Achteraf weet ik eigenlijk niet of die mannen het echt niet begrepen of het niet wilden begrijpen. Ik sluit niet uit dat zij in het geheel niet wisten hoe een boedelafwikkeling in haar werk gaat. Tot voor kort wist ik dat natuurlijk ook niet. Maar als zij er geen verstand van hadden, dan ben ik toch van mening dat zij zich erin hadden behoren te verdiepen en in ieder geval de documenten hadden moeten lezen waarnaar ik verwees. Bovendien heb ik vele malen gezegd dat zij contact op moesten nemen met een notaris om zich te laten voorlichten en te horen dat ik geheel volgens de regels had gehandeld. Volgens mij hebben zij dat nooit gedaan.

Op een dag kwamen zij opeens met de beschuldiging dat ik een woning op Malta wilde kopen en dat dit mijn motief zou zijn. Toen zij dit zo vertelden, begreep ik er echt helemaal niets van. Ik was nog nooit op Malta geweest. Ik zou toen niet eens in staat zijn geweest om het eiland op de kaart aan te wijzen. Ik was op vakantie nooit verder geweest dan Noord-Italië en Noord-Spanje. Ik had zelfs nog nooit in een vliegtuig gezeten, en dat zal ook nooit gebeuren, want ik heb vliegangst. Het kwam op mij over als onvoorstelbare waanzin, maar ze bleven er maar op doorgaan. Ze hadden bovendien in mijn auto een reclamefolder over vakantiehuisjes gevonden en thuis een uitgescheurd tijdschriftartikel over hetzelfde onderwerp. Die folder was ooit achter mijn voorruit gestoken en vervolgens onder een mat verdwenen, en Anneke knipte wel vaker artikelen uit over onderwerpen die ze interessant vond. Maar in de ogen van de recherche was dat allemaal hoogst verdacht. Toen mij uiteindelijk werd verteld hoe ze aan het onzinnige idee van een vakantiehuis aan de Middellandse Zee kwamen, ging me een lichtje op. Na mijn aanhouding had de politie ook het kantoor onderzocht en alle medewerkers gehoord. Mijn ondervragers vertelden mij dat het kantoorhoofd had verteld dat ik op kantoor over een woning op Malta had gesproken. Ik had echter niet over 'een woning op Malta' gesproken, maar over 'het wonen op Malta'. Wat was het geval? In augustus en september was op tv een serie uitgezonden

onder de naam *Belastingparadijzen*, van een achttal wekelijkse afleveringen (ik geloof op zondagavond) en herhalingen van een jaar daarvoor. Als belastingadviseur kijk je nu eenmaal naar dat soort programma's. Medici (dus ook die uit mijn klantenkring) hebben nogal eens de neiging om na hun pensionering elders te gaan wonen en het is zinvol om daar wat kennis over te hebben. De dag na zo'n uitzending werd er onder de collega's over gesproken. Ik kan mij uitzendingen herinneren over inderdaad Malta, maar ook over de Antillen, Gibraltar, België en Andorra. Malta was een van de oorden die eruit sprong vanwege de eenvoud van het fiscale systeem voor buitenlanders. Ik vertelde de rechercheurs hoe 'Malta' in de wereld moest zijn gekomen en vroeg hun om het kantoorhoofd weer te bezoeken en hem eraan te herinneren dat ik weliswaar best iets over Malta zou hebben gezegd, maar dan wel naar aanleiding van de tv-serie waar hijzelf ook naar keek. Zowaar hebben die mannen dit gedaan en zij kregen de bevestiging dat er in die zin over Malta was gesproken. Overigens is in een veel later stadium deze collega nog gehoord door het hof in Arnhem en daar voegde hij er nog aan toe dat hij zich kon herinneren dat hij zelf wel eens naar aanleiding van die serie had gesproken over de Antillen. Voor het Openbaar Ministerie bleef echter vaststaan dat mevrouw Wittenberg moest sterven omdat ik een vakantiehuisje wilde.

Na drie dagen moet een inverzekeringgestelde voor een rechter-commissaris worden geleid, die moet bepalen of langere gevangenhouding is toegestaan. Kort daarvoor had ik een gesprek met de advocate die mij was toegewezen, mr. J.A. van der Lem. Zij was een enthousiaste en betrokken juriste, maar helaas voor mij vrij nieuw in het strafrecht. Haar eigenlijke specialisatie was bestuursrecht. Haar onervarenheid zou mij nog lelijk opbreken, maar ook ikzelf had natuurlijk geen flauw benul van de gang van zaken rond een politieonderzoek of strafrechtszaak. Later heb ik me vaak afgevraagd wat er zou zijn gebeurd als ik

meteen bij het begin een ervaren strafpleiter zou hebben gehad als mr. Knoops, die mij later bijstond. Voorafgaand aan de voorgeleiding bij de rechter-commissaris vertelde mevrouw Van der Lem dat ze bij een kennis navraag had gedaan over het bereik van telefoonmasten. Zij wist mij toen al te vertellen dat het mogelijke bereik van zo'n mast 35 kilometer is, informatie die gewoon op internet te vinden is. Samen met mijn advocate werd ik na enkele dagen voorgeleid aan de rechter-commissaris: mevrouw Bins-van Waegeningh. Een chique naam, maar van normale omgangsmanieren bleek ze geen weet te hebben. Toen we binnenkwamen zat ze over een papier gebogen, waardoor haar gezicht achter haar haren schuilging. Ik vind het normaal dat je iemand een hand geeft bij een ontmoeting en dat wilde ik bij deze gelegenheid ook doen, maar zij bleef gewoon zitten, verborgen achter haar haardos, zodat ik mij nogal ongemakkelijk begon te voelen. Ik keek naar mijn advocaat en die gebaarde mij op een stoel plaats te nemen. Nog steeds vanachter haar weelderige kapsel begon Bins-van Waegeningh aan een naast haar gezeten griffier te dicteren. Op enig moment zei ze dat ik in Deventer was geweest, maar dat ik dit ontkende, hetgeen ik bevestigde. Zij begon toen over de brief van KPN, waarop ik vertelde over de discussie die ik met de rechercheur had gehad over de inhoud van die brief en dat daar helemaal niet in stond dat ik volgens KPN onomstotelijk in Deventer zou zijn geweest. Mijn advocate merkte daarbij op wat ze had gehoord over het bereik van zo'n mast. De afstand vanaf de snelweg tot aan de mast - 22 km - was al bekend, zodat zij erbij kon vertellen dat de afstand ruim onder het bereik bleef. Maar niets van wat mijn advocate vertelde, leek de rechter-commissaris te interesseren. De brief van KPN was het enige wat zij van belang vond. Omdat ik nog steeds tegen die haardos zat aan te kijken, raakte ik wat geïrriteerd en vroeg ik of zij niet even op het internet kon kijken omtrent het mastbereik; de griffier naast haar zat namelijk achter een computer. Die opmerking viel echter niet in goede aarde. Als snel werd duidelijk dat ze een langere gevangenhouding zou toestaan. Ik heb toen nog gevraagd of zij soms te stom was om iets op het internet op te zoeken. Toen ik de kamer verliet, had ik haar gezicht nog steeds niet gezien.

Misschien dat het vanwege mijn opmerking was geweest, maar in ieder geval zou zij kort daarna wraak nemen, althans ik heb geen andere verklaring voor haar gedrag. Op diverse justitiële documenten die volgden op onze 'kennismaking' kon ik het handschrift van mevrouw Bins herkennen, vanwege opvallende rondingen van de letters. De eerste weken na mijn aanhouding heb ik, zoals dat heet, 'op beperkingen' gezeten, wat inhield dat ik geen contact met de buitenwereld had. Omdat het ontbreken van contact voor zowel mijn gezin als mijzelf steeds problematischer werd, heeft mijn advocaat erop aangedrongen dat wij elkaar mochten schrijven. De tekst zou echter niet over de zaak mogen gaan. Zowel mijn vrouw en kinderen als ik moesten deze brieven dan eerst naar rechter-commissaris Bins sturen en zij zou dan na lezing en akkoordbevinding de brieven doorsturen. Bij de eerste brief ging dat goed; de begrijpelijke vertraging was een of twee dagen. Maar daarna liet de post zeer lang op zich wachten. Toen ik dit met mijn advocate besprak, wist zij mij te vertellen dat zowel vrouw als kinderen meerdere brieven en kaarten voor mij hadden geschreven, zoals ook ik dagelijks schreef. Na tussenkomst van mijn advocate kreeg ik op enig moment meerdere poststukken. Zonder dat dit de bedoeling zal zijn geweest, zat er echter een briefje tussen dat mijn vrouw aan rechter-commissaris Bins had geschreven met de tekst: 'Geachte mevrouw Bins, wilt u deze brief na lezing aan Emest Louwes sturen...' Tot mijn grote verontwaardiging herkende ik op de achterkant van dit briefje het handschrift van mevrouw Bins. Zij had hierop geschreven: 'Mag door, maar maak er absoluut geen haast mee.' Ironisch genoeg is dezelfde dame, inmiddels gepromoveerd binnen de rechterlijke macht, in haar vrije tijd voorzitter van de klachtencommissie van het ziekenhuis in Zwolle, een commissie waarin zij dus het inlevingsvermogen moet zien te vinden om te kunnen oordelen over misstanden die patiënten zijn overkomen.

Veel schadelijker dan de pesterijtjes van mevrouw Bins was de geurproef, waaraan ik me achteloos liet onderwerpen. Op 30 november zou de bewaringstermijn van tien dagen verlopen die de rechter-commissaris had bevolen. Tot verlenging van deze termijn voor maximaal dertig dagen kan alleen worden besloten

door de raadkamer van de rechtbank. De zitting hiervan was gepland op 1 december. Ik was er vast van overtuigd dat de recherche de onzinnigheid had ingezien van haar theorie over financieel gewin als motief, en dat ik zou worden vrijgelaten. Het vreemde verhaal met de locatie waar mijn gsm-signaal zou zijn opgevangen, bleef staan, maar ik dacht dat daar wel een technische verklaring voor zou komen. Het veel grotere bereik van een gsm dan waar de politie van uitging, zou waarschijnlijk voldoende zijn. Dacht ik... Maar het zou allemaal anders lopen.

Terwijl ik op 29 november weer in de verhoorkamer zat, kwam er een onbekende, zenuwachtige man binnen met een kist met glazen potjes in zijn handen. Of ik wilde meewerken aan een geurproef? Later leerde ik de man kennen als Paul Martijn, medewerker van de hondendienst van de politie Oost-Nederland. Die afdeling zou in 2007 landelijke bekendheid krijgen, toen een aantal hondengeleiders werd veroordeeld. Ruim negen jaar lang hebben zij in geurproeven in strafrechtelijke onderzoeken de hand gelicht met de voorschriften, en valse processen-verbaal opgesteld. Zij verklaarden dat ze bij de geurproef met zeven buisjes, waaronder een van de verdachte, niet wisten welk buisje van de verdachte was, terwijl ze dat in werkelijkheid wel wisten. Meer dan tweeduizend geurproeven zijn hierdoor inmiddels vervallen verklaard en meer dan zestig zaken liggen bij de Hoge Raad met het verzoek het vonnis te herzien, omdat er een geurproef was uitgevoerd door deze hondengeleiders. Tot een confrontatie in de gevangenis met de mensen die dankzij hun fraude zijn veroordeeld, is het overigens niet gekomen. In de goede Hollandse traditie van handen boven hoofden houden zijn de betrokken hondenrechercheurs symbolisch gestraft met een taakstraf. Het is zelfs niet tot ontslag gekomen: alle veroordeelden, die ernstig gezondigd hebben tegen een van de basisplichten voor agenten, mochten bij de politie blijven werken.

Van deze werkwijze had ik natuurlijk geen idee. Dus toen

me werd gevraagd of ik wilde meewerken, stemde ik onmiddellijk toe. Alles wat mijn onschuld zou kunnen aantonen, was welkom. Martijn gaf me twee metalen buisjes, één in iedere hand, en vertelde dat ik deze vijf minuten moest vasthouden. Naar mijn gevoel had ik ze nog geen minuut vast, toen hij de buisjes al weer terugvroeg. Een speurhond zou daarna tijdens een test proberen tot twee keer toe het buisje met mijn geur tussen zes andere geurbuisjes te ruiken. Ik had er het volste vertrouwen in dat het die hond niet zou lukken, want ik had dat mes nooit in mijn handen gehad. Tijdens een verhoor laat op de avond van 30 november, minder dan twaalf uur voordat ik zou moeten verschijnen bij de raadkamer, vertelde een van mijn ondervragers opeens: 'We hebben kort na de moord het moordwapen gevonden, een mes. Daarop is jouw geur gevonden. Dat bewijst dat jij de dader bent. De zaak is rond.' Een kans om te reageren kreeg ik nauwelijks, want direct daarop werd ik teruggebracht naar mijn cel. De momenten die volgden, staan nog steeds in mijn geheugen gegrift. Het spreekwoordelijke 'niet meer op je eigen benen kunnen staan' werd werkelijkheid en ik zakte op de kille vloer van de lift in elkaar.

Tot aan dat moment had ik me vastgeklampt aan het idee dat er sprake was van een grote vergissing. Ik kon me voorstellen dat het raadsel van de gsm-mast en mijn telefoontje op de avond van de moord de politie achterdochtig had gemaakt. Ik begreep dat de details van mijn autorit van Utrecht naar Lelystad hun hoofdbrekens hadden gegeven. Ik kon zelfs begrip opbrengen voor hun verdenkingen over de timing van de moord; tien dagen na het opstellen van een nieuw testament waarin ik een rol speelde. Maar dat mijn geur op een mes was gevonden waarvan ik zeker wist dat ik het nooit in handen had gehad, wees niet langer op fouten of onkunde. Ik begreep opeens dat de verhalen over corrupte politieagenten die bewijsmateriaal vervalsen, niet is voorbehouden aan Amerikaanse televisieseries, maar dat het bittere realiteit is, ook in het slaperige Deventer, midden in de rechtstaat Nederland. Het bizarre spel dat werd gespeeld, had ik echter niet door; het zou nog lang duren voordat ik daarvan een goed beeld kreeg. Voor sommige aspecten zou dat zelfs nog jaren duren. En dat ik er uiteindelijk achter ben gekomen, is in feite uitsluitend te danken

aan anderen die zich voor mij zijn gaan inzetten. De ontmaskering van de geurproef en het moordwapen-dat-het-moordwapen-niet-was, zijn daar maar twee voorbeelden van.

Het fabriceren van fysiek bewijs was niet de enige wijze waarop de Deventer recherche de zaak tegen mij dichttimmerde. Ook mijn vrouw Anneke is daar het slachtoffer van geworden. Voor mijn werk was ik vaak 's avonds op pad; gemiddeld twee tot drie keer per week bezocht ik cliënten in de avonduren. Vaak was ik dan niet eerder dan tien, elf uur thuis. Bij die gelegenheden at ik vaak iets onderweg. Om mijn vrouw de moeite te besparen maaltijden te koken die ik niet zou opeten, gaf ik haar altijd tijdig door wanneer ik wel en wanneer ik niet thuis zou eten. Voor 23 september was het plan geweest om thuis te eten en daarna naar Utrecht te gaan voor de lezing in het Jaarbeurscomplex. Vanwege het korte bezoek aan een klant in Amersfoort veranderde dat plan. Mijn vrouw had dan ook in eerste instantie in onze huisagenda geschreven: 'wel eten, daarna Ernest weg'. Omdat de afspraak in Amersfoort ertussen was gekomen, had ik haar later gezegd dat ik niet thuis zou eten, waarna zij met een andere balpen over het woord 'wel' het woord 'niet' had geschreven. Zoals al gezegd, was ik 's middags rond drie uur even thuis geweest en toen had ik voor mijzelf brood klaargemaakt. Ook Gina, een vriendin van mijn vrouw, was aanwezig geweest en zij kon zich later nog herinneren dat ik hagelslag op mijn brood had gedaan.

Nu had de politie bij mijn cliënten gecontroleerd of ik daar op de bewuste tijdstippen was geweest, zodat hun duidelijk was dat ik inderdaad geen tijd had gehad om tijdens het avondeten thuis te zijn geweest. Echter, tijdens de huiszoeking waren veel spullen meegenomen, zoals al mijn kleding, mijn computer, papieren en ook de huisagenda. Naderhand, terwijl de politie dus al zeker wist dat ik niet samen met mijn gezin om zes uur had gegeten, is Anneke ondervraagd over de avond van 23 september, op dat moment twee maanden geleden. Nog buiten het feit dat zij behoorlijk van slag was, was dit natuurlijk een zinloze vraag, want wie weet nou zoiets na zo'n lange tijd. Omdat zij zich eerst niet kon herinneren waar ik die avond was geweest, toonde de politie

haar een zwart-witkopie van het betreffende blad uit de huisagenda. Omdat mijn vrouw het woord 'niet' over het woord 'wel' had geschreven, kon zij niet duidelijk zien wat er nu stond, maar zij veronderstelde dat er stond 'wel eten, daarna Ernest weg'. Omdat het op dat moment voor haar een logische veronderstelling was dat de woorden 'daarna Ernest weg' te associëren waren met 'Ernest is naar een cliënt', leek haar dit waarschijnlijk. Toen de politie vervolgens vroeg hoe laat ik die avond was thuisgekomen, heeft zij gedacht: als hij thuis heeft gegeten, zal hij wat later zijn weggegaan en dus ook later weer thuisgekomen. Aangezien dit 'later thuis' dan gewoonlijk ergens tussen tien en elf was, heeft zij dan ook gezegd dat ik ergens rond die tijd zou zijn thuisgekomen. Twee maanden na dato kon zij zich natuurlijk niet meer herinneren of ik die avond nu op cliëntenbezoek was geweest of, zoals ik vaker deed, alleen een retourtje Utrecht had gereden voor studiepunten, om binnen een uur of wat weer thuis te zijn. Bij de ondervraging van Anneke wist de politie echter al dat ik niet thuis had gegeten (zij waren al bij mijn cliënten van die dag geweest), dat ik in Utrecht was geweest en dus ook dat mijn vrouw van de onjuiste veronderstelling uitging dat ik thuis had gegeten en op een laat cliëntenbezoek was geweest. Toch hebben de rechercheurs haar bewust een verklaring laten ondertekenen waarvan zij wisten dat die niet juist kon zijn. Ik werd op het politiebureau met deze verklaring geconfronteerd en zei toen direct dat zij weer naar mijn vrouw moesten gaan om haar opnieuw te ondervragen, maar dat ze haar dan wel eerst moesten laten weten dat ik niet thuis had gegeten en dat ik naar Utrecht was geweest om vijf studiepunten 'te scoren'. Mijn gedachte was dat zij aan de hand van deze twee feiten mogelijk zou weten dat ik niet laat thuis kon zijn geweest. Ik heb dit meerdere keren gevraagd, maar de politie heeft hier nooit aan willen voldoen. Maar wel werd ik talloze keren geconfronteerd met de mededeling van mijn vrouw dat ik pas na tien thuis zou zijn gekomen en dat ik dus loog dat ik al om negen uur de huisdeur achter me had dichtgetrokken. In oktober 2003 heb ik die huisagenda teruggekregen en wat bleek: het woord 'niet' had mijn vrouw met een duidelijk andere kleur blauw over het woord 'wel' geschreven. Had de politie haar dus in 1999 de originele

agenda laten zien en niet de kopie, dan had zij direct geweten dat ik 's avonds niet thuis had gegeten. Overigens bleek naderhand dat de rechercheurs zelf in hun rapport hadden vermeld dat zij wisten dat de verklaring van mijn vrouw onjuist was geweest, maar ondanks dat hebben zij haar toch laten tekenen en zijn zij mij tot op heden hiermee blijven confronteren.

Terwijl ik 'op beperkingen' zat en dus hierover niet met mijn vrouw kon spreken, is zij er met hulp van een vriendin achtergekomen dat haar verklaring over die avond niet juist was geweest en dat ik niet thuis was tijdens het avondeten. Beide vrouwen zouden namelijk op 23 september 's avonds naar het winkelcentrum gaan, maar omdat ik die avond vroeger dan gepland thuis zou zijn, was die afspraak verzet. Omdat ik op dat moment 'op beperkingen' zat en dus geen contact met iemand mocht hebben, wisten Anneke en Gina niet dat hun gevolgtrekkingen van belang waren. Toen ik dit weken later vernam, heb ik het aan mijn advocate verteld en die heeft ervoor gezorgd dat zowel mijn vrouw als haar vriendin als getuigen op de rechtszitting in Zwolle werd opgeroepen.

ADEMPAUZE TOT DE BIJL VALT

Op 1 december 1999 moest ik verschijnen voor de raadkamer in Zwolle. Die zou besluiten over verlenging van mijn hechtenis. Kort voor de zitting kwam mijn advocate naar me toe. Zij had zojuist twee Aatjes met afbeeldingen gekregen. Eén ervan toonde een bebloed kledingstuk met daarop in bloed de afdruk van een lemmet. De tweede foto was van het 'gevonden' mes waaraan mijn geur zou zitten en dat de omschrijving 'Pi' had gekregen. Het viel mevrouw Van der Lem meteen op dat de afdruk van het lemmet op de kleding heel anders van vorm was dan het mes. De bloedafdruk toonde een lemmet met een wat oplopende punt (zoiets als een hanenkam), terwijl mes Pi een rechte bovenkant had. Nergens stond iets beschreven waaruit bleek of het mes al was onderzocht. Op dat moment wisten wij zelfs nog niet dat het mes enkele dagen na de moord zou zijn gevonden, terwijl de moord inmiddels al meer dan twee maanden geleden was. Dat hadden we ook niet kunnen weten, want de beschrijving van het 'vinden' van het mes zou pas plaatsvinden in politierapporten die op 23 december 1999 en 13 januari 2000 werden opgemaakt - meer dan drie maanden na de moord!

De raadkamer bestaat uit drie rechters en een griffier. Eerst kreeg de officier van justitie het woord. Die liet in slechts enkele zinnen blijken dat het een klare zaak was en daarbij verwees hij naar het gevonden mes met mijn geur. Ik was zelf nog helemaal van de kaart van wat me de vorige avond was overkomen en kon nauwelijks méér uitbrengen dan dat ik onschuldig was. Mijn advocate was gelukkig alerter en wees de rechters erop dat er nog geen onderzoek was geweest dat het mes als moordwapen had aangewezen. Waarom had dat onderzoek nog niet plaatsgevonden; daar had de politie toch immers ruim voldoende tijd voor

gehad?

Ook de positieve geurtest was volgens ons nog geen bewijs dat ik het mes zou hebben vastgehouden, want de hond kon uiteraard ook fout hebben geroken. Op dat moment wisten helaas noch wijzelf, noch de rechters van de typische wijze waarop de politiehondgeleiders in Oost-Nederland bewijsmateriaal fabriceerden. De officier verklaarde dat onderzoek van het mes op korte termijn zou plaatsvinden. Dat was in combinatie met de uitkomsten van de geurtest voor de raadkamer voldoende om mij nog dertig dagen langer vast te houden. De zitting had nog geen vijf minuten geduurd.

December 1999 was de langste maand die ik ooit heb meegemaakt. Terwijl de hele wereld zich opmaakte om de millenniumwisseling te vieren, bestonden mijn dagen uit vruchteloos wachten op de uitkomsten van het onderzoek en op andere zaken die mij zeker zouden vrijpleiten. Vanuit de politiecel in Deventer was ik inmiddels overgebracht naar het huis van bewaring in Hoogeveen. Dat bracht een einde aan de bijna dagelijkse verhoren, wat ik in eerste instantie wel prettig vond. De niet-aflatende geestelijke druk was bijna ondraaglijk geworden. Ik ging ervan uit dat de recherche het onderzoek had voortgezet, maar later bleek dat wat hen betreft de zaak was gesloten. De tijd verstreek en veel technisch onderzoek en vragen aan getuigen die mijn onschuld hadden kunnen bewijzen, vonden niet plaats. Dat de tijd helemaal geen wonden heelt, ervaar ik lange jaren later aan den lijve. Maar dat de tijd razendsnel sporen uitwist, merkte ik al gauw.

In Hoogeveen mocht ik voor het eerst bezoek ontvangen van mijn vrouw en kinderen. De beperking om over 'de zaak' te praten was opgeheven, maar na een maand van martelende onzekerheid en eenzaamheid waren de moord en de dreigende gevolgen daarvan voor mij veel minder belangrijk dan de mogelijkheid om de mensen die ik liefheb, weer eens te kunnen zien, spreken en vasthouden. Dat eerste bezoek in Hoogeveen was een emotionele combinatie van gedeelde vertwijfeling, onbe-

grip en steun zoeken bij elkaar. Natuurlijk konden we uiteindelijk niet anders dan over de gebeurtenissen van de afgelopen weken praten en toen bleek al heel snel hoezeer we waren gemanipuleerd en voorgelogen. Mijn gevoelens van onbegrip over wat me was overkomen, sloegen om in woede jegens de politie. Voor het eerst begreep ik dat het niet meer ging om de waarheid, maar om het fabriceren van bewijs om mij veroordeeld te krijgen. En daar nam men ruim de tijd voor.

Na dertig dagen bleek het onderzoek naar het mes volgens de officier van justitie nog niet gereed te zijn. Dat maakte een nieuwe tocht naar de raadkamer nodig en opnieuw wist ik waar ik de komende maand onderdak zou vinden. Wel gaf de raadkamer aan dat het onderzoek binnen deze periode afgerond zou moeten zijn. De laatste dagen van de twintigste eeuw en de eerste weken van het nieuwe millennium vloeiden onopgemerkt in elkaar over. Eind januari was er nog steeds geen rapport van het Nederlands Forensisch Instituut binnengekomen en mijn advocate en ik waren er vast van overtuigd dat mijn hechtenis zou worden opgeschort. Het zou toch niet zo kunnen zijn dat de onkunde van de overheid opnieuw op mij zou worden afgewenteld? Wel dus, zo bleek na opnieuw een zitting, voor een andere raadkamer, van nauwelijks vijf minuten. Het hoger beroep dat mr. Van der Lem onmiddellijk aantekende, leidde ertoe dat ik een week later moest verschijnen voor het gerechtshof in Arnhem. Vergeefs, zoals inmiddels te verwachten was. Wél had ik inmiddels een datum gekregen waarop de rechtbank in Zwolle de zaak zou behandelen. Dat werd 24 februari 2000.

Tot het moment dat ik die februarimiddag de zaal van de meer-voudige strafkamer van de arrondissementsrechtbank in Zwolle binnen stapte, was alles wat me sinds november 1999 was overkomen een zaak geweest tussen mij aan de ene kant en Esther Duijts en een handvol politiemannen aan de andere kant. Maandenlang hadden we een zinloze dialoog gevoerd. Ik probeerde hen te overtuigen van mijn onschuld en zij trachtten mij met vermeende bewijzen en morele druk te overreden een gruwelijke moord te bekennen. En niemand wilde toegeven. Toen de zaak met het parketnummer 07.850018-99 in de Zwolse rechtszaal

voorkwam, was ik dan ook verbaasd over de toeloop van publiek en pers. De rechtszaak was een vreemde mix van angstaanjagende formaliteiten en komische details. Zo vorderde officier van justitie Duijts niet alleen een gevangenisstraf van vijftien jaar tegen mij, maar in dezelfde adem ook teruggave aan mij van een in beslag genomen agenda en de in mijn auto en huis gevonden reclamefolders. Bovendien moest de rechtbank, als het aan haar lag, naast mij veroordelen ook nog een schrijfblok laten teruggeven aan de WAA.

De wekenlange exercities in de verhoorkamers werden voor de rechtbank nog 's dunnetjes overgedaan: de inhoud van het telefoongesprek en de raadsels rond de telefoonmast, mijn route op de bewuste avond, het vermeende motief, de afwikkeling van het testament. Advocate Van der Lem kon een accountantsrapport overleggen dat was opgesteld naar aanleiding van mijn werkzaamheden als executeur-testamentair en dat zonneklaar bewees dat er geen sprake van enige onregelmatigheid was. Het meest spraakmakende feit was de kwestie met het mes. Pas één dag voor de zitting kwam het lang verwachte onderzoeksrapport van het NFI. Wat was de inhoud van het opvallend kleine rapport van onderzoeken die al maanden daarvoor bleken te zijn uitgevoerd? Een soort sectieverslag en een verslag naar aanleiding van het door mij toegestane DNA-onderzoek. Mijn DNA-structuur stond er ook in, met de mededeling dat deze was opgenomen in een databank. Er stond echter in het geheel niets in over een onderzoek omtrent de vraag of het mes Pi al dan niet het moordwapen was. Hoe kwam dat? Officier van justitie Duijts bleek helemaal geen opdracht voor dit onderzoek te hebben gegeven! Zij bleek dus gedurende ruim drie maanden zowel mij, mijn advocate, maar ook tijdens de drie raadkamerzittingen de rechters verkeerd te hebben voorgelicht. Ruim drie maanden wachten op niets!

Een belangrijk punt van het OM was ook dat men een vingerafdruk van mij gevonden had in huis. Ik had zelf gezegd dat ik die ochtend kort bij de weduwe op bezoek was geweest om dat grafrechtendocument op te halen. Maar ik was die ochtend niet bij de weduwe geweest, stelde het OM. De huishoudster had immers gezegd dat ik niet geweest was en over het grafrechtendocument

klopte een en ander ook niet.

Dankzij zorgvuldig onderzoek door mensen rondom Maurice de Hond, onder andere van het tactisch journaal dat door een uitspraak van een rechter in 2003 in bezit was gekomen van mijn advocate, is goed te reconstrueren welke fouten recherche en OM hebben gemaakt en hoezeer zij bezig zijn om naar de veroordeling van een verdachte toe te werken, ook als de feiten anders liggen. Ik had al aangegeven dat ik kort bij de weduwe was en ik van de weduwe hoorde dat de werkster boven aan het werk was. Ik heb haar niet gezien, maar rook wel spiritus, dat blijkbaar door de oude vrouw boven voor het schoonmaken is gebruikt. Toen zij kort na de moord door de politie werd verhoord, gaf zij aan dat er die ochtend geen bezoek was geweest. Dat was dus in tegenspraak met mijn lezing dat ik er wel kort geweest was. Na het vinden van mijn vingerafdruk is de politie blijkbaar (en begrijpelijk na de ontkenning van de huishoudster) het onderzoek ook op mij gaan richten. Het grafrechtendocument ging toen, zoals ik al had aangegeven, een belangrijke rol spelen. Ik zou immers gezegd hebben, stond er in het politieverlag van het eerste gesprek met mij, dat ik het document voor de weduwe bij de kerk had opgehaald en naar de weduwe had gebracht.

De secretaris van de begraafplaats meldde de politie echter dat hij het document per post naar de weduwe had gestuurd. Tussen de stukken van de weduwe werd toen de envelop met het document gevonden en men ging terug naar die secretaris. Die herkende de enveloppe, maar meldde dat het document een kopie was van het origineel. En dat was onder andere te zien aan de kleur van de handtekening (niet blauw, maar zwart) en het woord KOPIE, dat rechtsboven op het document stond.

Als de recherche gewoon na het eerste gesprek goed had opgeschreven wat ik over het document had gezegd, dan zou deze verklaring van de secretaris een bevestiging zijn van mijn lezing van het ochtendbezoek. Maar doordat ze het fout hadden opgeschreven - ik zou het document bij de kerk hebben opgehaald en naar de weduwe gebracht was dit nog een bewijs voor de recherche dat ik loog en iets te verbergen had.

Daarom was dit tijdens het eerste verhoor na mijn arrestatie een belangrijk onderwerp. Hoe zat het nu met dat document over

de grafrechten, werd mij gevraagd door juist die rechercheur die het kort na de moord verkeerd had opgeschreven.

Toen ik mijn verhaal vertelde, moet hij zich gerealiseerd hebben wat er gebeurd was en dat de hele negatieve beeldvorming over mij aangaande dat grafrechtendocument veroorzaakt was door zijn fout; zeker toen een dag later ook nog het originele document in mijn dossier op kantoor werd teruggevonden.

Opmerkelijk is dat van mijn eerste verhoor na mijn arrestatie, dat drie uur heeft geduurd, slechts een heel kort verslag is gemaakt, waarin niets over dit grafrechtendocument staat, laat staan dat er dus door de politie werd beschreven dat zij in eerste instantie een fout hadden gemaakt en dit misverstand was opgelost. Integendeel, dit grafrechtenverhaal is nog in 2003 door de advocaat-generaal als negatief punt voor mij opgevoerd.

Na mijn arrestatie is de oude huishoudster weer gehoord. Zij stelde toen, zoals in het proces-verbaal staat, dat zij zich weer kon herinneren dat 'de boekhouder' inderdaad op bezoek was geweest. Zij dacht echter niet dat dit donderdag de 23e was geweest, maar een week eerder.

In 1999 ben ik voor mijn werk vier tot vijf keer bij de weduwe op bezoek geweest. De huishoudster werkte alleen op donderdagochtend, en de enige keer dat ik er op donderdagochtend was, was 23 september. Dus zij heeft zich een week vergist. En als de politie nog twijfelde of de huishoudster nu echt mijn bezoek had bevestigd, hadden ze ook mijn agenda kunnen natrekken van donderdag 16 september. Maar niets van dat. De huishoudster werd in januari 2000 nog een keer verhoord en toen verklaarde ze dat ik niet die ochtend was geweest. De combinatie van deze verklaring van de huishoudster en natuurlijk mijn 'gedraai' over het grafrechtendocument was voor het OM voldoende om te stellen dat ik niet op de ochtend van de moord bij de weduwe op bezoek was geweest. In 2004 zou de huishoudster niet alleen bij de rechter zeggen dat ik die ochtend wel was geweest, maar dat ze dat allang tegen de politie gezegd had!

Dat verhinderde echter niet dat twee onderzoekers van het NFI in NRC *Handelsblad* in juli 2006 aangaven dat ze grote twijfel hadden over mijn ochtendbezoek aan de weduwe en weinig waarde hechtten aan de verklaring van de huishoudster bij de

rechtbank in 2004. En om het plaatje compleet te maken: ik heb die ochtend om 10.30 uur in Schalkhaar, dat vlak bij Deventer ligt, mijn klant bezocht. Omdat de weduwe naar de dokter moest, was ik niet om 10 uur bij haar langsgesproken, maar ongeveer drie kwartier eerder. Ik had dus een uur over, voordat ik bij mijn klant naar binnen kon. Die heb ik in mijn auto doorgebracht naast een bank in Schalkhaar. Ik had werk bij mij en heb om 9.45 uur een kwartier met mijn kantoor gebeld. Dat gesprek is afgevangen door een antenne in Schalkhaar. En omdat dit hele gesprek door die ene antenne is opgevangen, is het ook duidelijk dat ik met mijn auto stilstond.

Hoe kan het toch dat niemand bij de politie of het OM zich afgevraagd heeft wat ik om 09.45 uur in Schalkhaar deed, terwijl mijn afspraak met mijn klant pas om 10.30 uur was? Ik was die ochtend al ruim voor 8 uur op mijn kantoor in Zwolle geweest en had pas om 09.45 uur uit Zwolle hoeven weg te rijden om op tijd bij mijn klant te zijn.

Dus alles wat er aan (stille) getuigen beschikbaar was, wees op de ondersteuning van mijn verhaal dat ik die ochtend bij de weduwe op bezoek was geweest en dat document had opgehaald.

Niet alleen heeft de politie dus geen onderzoek gedaan om dat onomstotelijk vast te stellen, bijvoorbeeld door de verklaring van de huishoudster over mijn bezoek op donderdagmorgen vanuit mijn agenda te checken, heeft men het klaargespeeld tot aan mijn veroordeling in 2004 te stellen dat ik die ochtend niet bij de weduwe was geweest. En onderzoekers van het NFI, die zich eigenlijk alleen met het technisch bewijs horen bezig te houden, hadden blijkbaar tussen de oren dat ik die ochtend niet bij de weduwe was geweest, zoals uit hun verklaring tegenover de NRC in 2006 nog bleek. En dat kan nog een

grote rol gespeeld hebben bij hun latere onderzoek, maar daar kom ik nog op terug.

Ik beschrijf dit zo uitgebreid, omdat dit niet een incident was, maar karakteristiek is voor de wijze waarop recherche, OM en NFI opereren. Alle informatie, hoe onjuist ook, wordt gebruikt als die ten nadele van de verdachte werkt. Informatie die ten voordele van de verdachte werkt, wordt hetzij weggemoffeld, hetzij niet verder onderzocht of door het opwerpen van stofwolken voor rechters en buitenstaanders weggehouden. Zelfs in 2007 werden de grafrechten nog door een teamleider van het onderzoek tegenover de landelijke politie als bewijs gebruikt dat ik 's morgens niet bij de weduwe was geweest, een verklaring die door het OM aan de Hoge Raad werd doorgestuurd.

En het erge is dat door de wijze waarop het er in Nederland bij strafzaken aan toegaat, de advocaat van de verdachte niet of amper tegenspel kan bieden. Hij beschikt namelijk niet over het volledige dossier. Hij weet niet welke onderzoeken er wel of niet door de politie zijn uitgevoerd. Het dossier dat de rechter en de advocaat van de verdachte krijgen, wordt namelijk door het OM samengesteld. De gebeurtenissen rondom het ochtendbezoek en het grafrechtendocument kon slechts gereconstrueerd worden nadat mijn advocate het tactisch journaal kreeg van het onderzoeksteam. En dat is in 2003 gebeurd dankzij een uitspraak van de rechter. Maar het gebeurt zelden dat een advocaat van een verdachte toegang krijgt tot dit tactisch journaal... En dan ga ik nu nog maar niet in op de vele aanwijzingen dat dit tactisch journaal is aangepast voordat het in 2003 aan de rechter en mijn advocate werd gegeven...

Naast het selectieve gebruik van 'bewijs' is justitie ook niet vies van een stukje karaktermoord. Zo zou ik 'eerder met de politie in aanraking zijn geweest'. Dit verhaal is te pas en te onpas in de media gebruikt, waarbij OM noch politie enige moeite hebben gedaan het echte verhaal te vertellen. Ik geef daarom de tekst weer van een mail die ik lang geleden ontving, toen mijn zaak - en mijn vermeende politieverleden - in de publiciteit kwam: 'In het begin van de negentiger jaren kreeg ik te maken met Ernest Louwes. Hij werkte bij een kantoor waar wij klant waren in verband met de

bewindvoering voor een onder mijn hoede opgroeiend minderjarig meisje. Het bedrijf beheerde onder andere een fors bedrag voor dit meisje. Op een gegeven moment merkten we dat er dingen bij het kantoor aan de hand waren, waardoor haar financiële belangen ernstig werden geschaad. De directeur van het kantoor verrichtte daarbij mijns inziens handelingen die verre zijn bevoegdheden overtraden. Wij zijn uiteindelijk een proces begonnen tegen genoemd kantoor om hen uit het bewind te ontheffen. Dit liep uit op een ellenlange uitzichtloze rechtszaak, waarbij het moeilijk was de vinger te leggen op de onrechtmatigheden in het bewind, mede door tegenwerking van de wettelijke voogden. De heer Louwes wist dit echter te duiden, bemerkte onze onmacht en hij kende ons gelijk. Hij speelde daarop de advocaat een intern document in handen, waaruit duidelijk bleek dat onze bedenkingen terecht waren. Als revanche op Emest Louwes heeft die directeur toen aangifte gedaan bij de politie dat Emest Louwes een document van zijn werkgever had ontvreemd, en de heer Louwes is daarop ontslagen. Hij is daarvoor, zoals ik begreep kort op het politiebureau geweest en daarna weer vrijgelaten en de aanklacht is direct ingetrokken. De heer Louwes is uiteraard niet teruggekeerd bij het kantoor, maar wij hebben, uiteindelijk, mede dankzij het door Louwes ter inzage gegeven document kunnen bewerkstelligen dat genoemd kantoor, tot onze vreugde, uit het bewind is ontheven.

Ik vind het triest dat deze handelingen van Emest Louwes de indruk doen wekken dat hij onbetrouwbaar is. Mijn indruk was bij deze zaak juist dat hij onbaatzuchtig was, niet tegen onrecht kon en ons ter wille was om de belangen van een minderjarig kind te beschermen zonder daar zelf beter van te worden.'

Terug naar de rechtszitting in Zwolle. Hoewel de pleidooien mijn toekomst zouden bepalen, voelde ik me tijdens die middag vreemd afstandelijk ten opzichte van wat er gebeurde. De schok van gearresteerd te worden, de onmacht over de onterechte opsluiting, de frustraties van niet geloofd te worden - het was de realiteit van mijn leven geworden. Het emotioneelste moment die dag was de getuigenis van Anneke. Het was pijnlijk, confronterend en vernederend om haar geïntimideerd te zien worden door

Esther Duijts die haar glashard van meened beschuldigde, toen zij de werkelijke omstandigheden uit de doeken deed van de avond van de moord. Gelukkig wuifden de rechters onmiddellijk de beschuldigingen weg. De middag en avond leken eindeloos te duren en ik voelde mijn kracht letterlijk uit mijn lichaam sijpelen naarmate het later werd. De zitting werd uiteindelijk pas om halftien 's avonds gesloten, maar de laatste twee uur heb ik nauwelijks bewust meegemaakt. Mevrouw Van der Lem had directe vrijlating voor mij geëist, maar de voorzitter van de strafkamer meldde dat hij minimaal twee weken nodig had om met zijn collega's tot een oordeel te komen. Murw en volledig uitgeput kwam ik in Hoogeveen aan. Het gevoel van desoriëntatie was er nog steeds, toen een dag of wat later een cipier mijn cel binnen kwam met de mededeling dat ik vrij was en mocht gaan. Op 9 maart 2000 volgde het officiële vonnis, waarin de rechtbank aangaf dat 'de verdachte van het ten laste gelegde diende te worden vrijgesproken, omdat de rechtbank dit niet wettig en overtuigend bewezen acht'. En ja, de WAA kreeg haar schrijfblok terug en ik mijn agenda. Het Openbaar Ministerie kondigde hoger beroep aan. Mevrouw Van der Lem vertelde me dat dit gebruikelijk was, maar zij maakte zich daar geen zorgen over, en ik, daardoor gerustgesteld, evenmin. Het recht had gezegevierd en ik zou de draad van mijn leven weer kunnen oppakken.

Thuis wachtten mij kleurige bossen bloemen van collega's, vrienden, burens en familie, en de eerste dagen was het een zoete inval. Maar al snel keerde de stilte, die ik verwelkomde, weer terug en kon ik proberen de stukken van een verloren bestaan te lijmen. Ik zat niet langer vast, maar was wat het Openbaar Ministerie betrof nog steeds verdachte. Dat geeft het begrip 'vrij' wrange dimensies. Drie maanden detentie waren mij niet in de koude kleren gaan zitten. Maar vooral het gevoel onrecht te zijn aangedaan, te zijn gemanipuleerd, te weten dat mijn gezin aan geweldige druk was blootgesteld, was nog veel ondraaglijker. Mijn leven lang had ik niets anders gewild dan een rustig bestaan met mijn gezin, het bescheiden comfort van een aardige nieuwbouwwoning en een baan waarin ik mijn kwaliteiten kwijt kon. Eén voor één werden ze me ontnomen. Mijn zoon en dochter

zouden het stempel 'kind van een moordverdachte' met zich meeslepen, Anneke was bijna ingestort. De WAA had het er moeilijk mee om mij opnieuw als adviseur aan het werk te laten gaan. Dat kon ik het bedrijf niet eens kwalijk nemen. Ik had me al ingesteld op een minder zichtbare kantoorbaan, waarin ik geen contact met cliënten zou hebben. Maar toen duidelijk werd dat het Openbaar Ministerie hoger beroep zou instellen en mijn zaak zich misschien nog wel een jaar zou voortslepen, besloot men mij te ontslaan. De familie Willemen had al stappen ondernomen om via een civiele rechtszaak mij uit de functie van executeur-testamentair te ontheffen en daar kwam nu dus nog een ontslagprocedure bij. Uiteindelijk is mijn vertrek bij de WAA zorgvuldig verlopen en ik moet zeggen dat het bedrijf me ook later correct heeft behandeld. Als werknemer kon ik gebruikmaken van een gunstige hypotheekregeling die normaal gesproken wordt beëindigd als iemand ontslag neemt of krijgt. Ik vond een nieuwe baan bij een bedrijf dat ik niet bij naam zal noemen, omdat ik het de associatie met mijn inmiddels besmette naam wil besparen. Hoewel het salaris een stuk lager was en ik zaken als een leaseauto en telefoon van de zaak moest missen, was mijn nieuwe functie uitdagend en de collega's en leidinggevende prettig om mee samen te werken. Ik durfde hun echter niet de werkelijke reden te vertellen van mijn vertrek bij de WAA.

Tussen een eerste rechtszaak en de behandeling van een hoger beroep zit niet zelden meer dan een jaar. Omdat ik mijzelf en mijn gezin de lijdensweg van zo veel maanden onzekerheid wilde besparen, heb ik via mevrouw Van der Lem aangedrongen op een snelle behandeling van het beroep. Met de voorbereidingen van het beroep heb ik me niet actief beziggehouden. We verwachtten immers dat het alleen maar een formaliteit zou zijn. Bovendien wilde ik natuurlijk vooral verder met mijn leven en zo min mogelijk worden geconfronteerd met de lijdensweg van de afgelopen maanden, een lijdensweg waarin het lot een handje was geholpen, want naarmate ik met meer afstand naar de gang van zaken en de aangedragen bewijsstukken kon kijken, bleek het dossier een aantal heel vreemde elementen te bevatten. Dat de cellnummers van de telefoonmasten in Deventer en Wezep slechts één - handmatig verwerkt - cijfer verschilden, kan nog aan het

toeval worden toegeschreven. Dat het mes pas twee maanden na dato bij het NFI was opgedoken, zou kunnen duiden op pijnlijke onzorgvuldigheid bij de politie. Waar gewerkt wordt...

Toevalligheden en slordigheid werden echter bedenkelijker bij een uitgebreid politieverslag van de stand van zaken, gedateerd op 22 november 1999. Dit verslag repte met geen woord over een gevonden mes en paraplu, bewijsstukken die voor politie en OM van zo'n doorslaggevend belang waren om mij veroordeeld te krijgen. Evenmin was er voor deze vondst aandacht tijdens een uitzending van *Opsporing* verzocht. Als een vermoedelijk moordwapen op een openbaar toegankelijke plek wordt gevonden bij een moordzaak waarin verdere aanknopingspunten ontbreken, dan lijkt het me toch wezenlijk om dit te melden in de hoop op tips.

Nog merkwaardiger was dat uit het dossier bleek dat er een week na de geurproef met het mes een geurproef met de paraplu was gedaan: op 6 december. De datum van die paraplutest was volgens het desbetreffende rapport echter 6 november 1999... Heel bijzonder, want op die dag was ik nog niet eens aangehouden, laat staan dat ik aan zo'n proef had meegewerkt. Misschien opnieuw een onzorgvuldige rechercheur met dyslexie?

Helemaal tegen de regels in is echter dat er twee geurproeven zouden zijn gedaan. Ik had immers maar één keer materiaal afgestaan voor een geurproef! Nu is het zo dat er al jarenlang een heftige discussie woedt tussen specialisten over de waarde van geurproeven en de vele beperkingen hiervan voor de bewijslast in een strafzaak. Maar of er nu een grote of een klei

ne foutmarge is, in ieder geval moeten geurproeven worden uitgevoerd volgens een strak protocol. Het tweemaal gebruiken van door verdachten afgestaan materiaal is daarin niet toegestaan en bovendien moeten proeven worden vastgelegd op video. Toch zaten er in het dossier twee ondertekende verslagen van een geurtest. In beide testverslagen kwam de naam voor van politiemann Paul Martijn, die tijdens mijn verblijf op het politiebureau mijn geur éénmaal had afgenomen. Alhoewel de geurtest met het mes volgens het testverslag was verricht in het opleidingscentrum voor speurhonden in Nunspeet, bleek dat de geurtest niet was vastgelegd op video. Volgens het door Martijn opgestelde testverslag was de geurtest verricht op 30 november 1999, maar volgens inspecteur Jan-Willem van Veen was de geurtest op 29 november geweest. Deze datum vermeldt Van Veen in een verslag dat hij op 30 november opstelt en dateert.

Naast mijn argwaan over de wonderbaarlijke vermenigvuldiging van de geurtesten kregen mijn advocaat en ik twijfels over het gevonden moordwapen zelf. Die werden ingegeven door gegoochel met het zogenaamde BedrijfsProcesNummer. Het BPS-nummer wordt toegekend aan alle documenten en bewijsstukken in een onderzoek. Niet handmatig en willekeurig door een politiefunctionaris, maar vanuit een geautomatiseerd bestand. De eerste twee cijfers duiden op het jaartal. In mijn geval betrof het dus een nummer dat begon met de cijfers 99. Het BPS-nummer is aan alles binnen een dossier verbonden. Maar op een document over het mes Pi kwamen we een volledig ander nummer tegen. Het was een enkel, gekopieerd A4'tje, dat er wat vreemd uitzag. Zelfs op de kopie was zichtbaar dat met het origineel iets aan de hand was. Er waren tekstdelen weggehaald en andere eroverheen getypt. Volgens deze kopie zou het mes bloed en celmateriaal bevatten, terwijl in een verslag van maanden later stond vermeld dat het mes helemaal schoon was. Dit laatste was op zich ook al weer vreemd, want in weer een ander document stond vermeld dat het mes bij aantreffen in de nattigheid en modder zou hebben gelegen. Omdat het mes en de paraplu volgens de politie drie dagen na de moord waren gevonden, zou dus al direct duidelijk moeten zijn geweest dat een geurtest geen zin zou hebben. Na zo'n tijd aan weer en wind te zijn blootgesteld kan er nog

nauwelijks een oude geur aanwezig zijn. Maar het meest bizarre aan het document was dus het BPS-nummer. Het was niet alleen een geheel ander nummer, maar bovendien was het een BPS-nummer uit het jaar 1998 - het begon namelijk met de cijfers 98. De reden kan geen andere zijn dan dat de politie vergeten is het oude nummer weg te halen en het goede nummer ('mijn' nummer) aan te brengen. Achteraf is dit heel goed verklaarbaar, want nadat ik op 28 en 29 november 1999 de kwestie met cell 14801 had ontdekt, had de politie nog slechts één dag om het verhaal met het mes op te tuigen. Op 1 december zou ik namelijk voor de raadkamer moeten verschijnen en die had mij wellicht vrijgelaten. De korte tijdsspanne die resteerde, moet de oorzaak zijn van de gemaakte fouten. Een complottheorie om mijn straatje schoon te vegen? Vergeet niet dat leden van het politieteam dat mijn geurtest uitvoerde, luttele jaren later zijn veroordeeld voor het vervalsen van precies zulke tests en de onderzoeksrapporten daarvan.

Heel typerend voor de wijze waarop het OM opereert, was ook het onderzoek dat in november 1999 op de blouse is uitgevoerd, en waarvan de gegevens ook pas een dag voor de zitting in Zutphen aan mijn advocaat zijn overhandigd. Pas vele jaren later kreeg ik door wat er was gebeurd.

De opdracht voor het NFI was om op basis van de scheuren in de blouse vast te stellen met welk voorwerp de steken in het lichaam van de weduwe waren geplaatst. Alle zeven scheuren zijn onderzocht en zowel aan de buiten- als de binnenkant nauwkeurig opgemeten. De conclusie van het rapport was dat op basis van de scheuren niet was vast te stellen met welk voorwerp de steken waren toegebracht. Op basis van de scherpe afdruk in bloed op de blouse zou een groot aantal messen uitgesloten kunnen worden (zowel qua lengte als vorm). Maar die onderzoeksopdracht was niet aan het NFI verstrekt.

Toen door de geurproef eind november het mes aan mij was gekoppeld, zou je toch hebben verwacht dat het NFI gevraagd zou worden om vast te stellen of het mes wel paste bij de scheuren en de afdruk van een mes in bloed op de blouse van de we

duwe. Maar niets van dit alles. Officier van justitie Duijts meldde bij de rechtszaak dat het NFI in zijn rapport had gesteld dat men geen uitspraak kon doen over het voorwerp waarmee de moord was gepleegd. Dat kon ze, omdat ze dus het NFI niet de vraag had gesteld of bijvoorbeeld de scheuren in de blouse door mes Pi zouden kunnen zijn veroorzaakt. Als ze die vraag wel had gesteld, zou het antwoord volmondig 'nee' zijn geweest. Het mes Pi was namelijk 2,6 cm breed en de scheuren waren zo veel smaller dat ze zeker niet door dit mes konden zijn veroorzaakt!

Maar waarom zou het OM onderzoek doen waardoor een verdachte vrijgesproken zou kunnen worden?

Op 2 oktober 2000 zou het hoger beroep dienen voor het gerechtshof in Arnhem. De maanden daaraan voorafgaand had ik langzaam mijn leven weer proberen te hervatten. We waren met het gezin met vakantie geweest, mijn nieuwe baan beviel me uitstekend en de herinneringen aan arrestatie, verhoren, huiszoekingen en rechtszaak werden voor zover mogelijk niet méér dan dat: herinneringen. Overtuigd als ik was ook in hoger beroep te worden vrijgesproken, zag ik niet heel erg op tegen de zitting. De politie had geen nieuwe konijnen uit de hoge hoed getoverd, mijn advocate was gerust op de goede afloop en samen hadden we inmiddels zo'n stapel onregelmatigheden in de bewijsvoering en politierapporten ontdekt dat ik stilletjes al hoopte op publieke excuses van de recherche en daarmee het begin van mijn officiële eerherstel.

De zitting was een onaangename ervaring, niet in het minst door het optreden van de rechtbankvoorzitter. Aanklaagster (de advocaat-generaal) bij het hof was mr. Reina Langerer. Haar requisitoir was exact hetzelfde als het betoog van haar collega Esther Duijts, tien maanden eerder bij de rechtbank in Zwolle. Wel werd mijn kantoorhoofd gehoord over het Maltaverhaal. Hij bevestigde dat het woord Malta alleen was gevallen in het kader van een gesprekje naar aanleiding van het televisieprogramma. Ik kon mij dan ook niet voorstellen dat hier voor iemand ook nog maar enige onduidelijkheid over kon bestaan.

Mijn verdedigster vroeg aandacht voor de onmogelijkheid dat er twee proeven hadden plaatsgevonden en de twijfelachtige waarde

van de uitkomsten nadat weer en wind hun invloed op het mes en de paraplu hadden gehad. Dit werd gepareerd door een deskundige die door de aanklaagster was opgetrommeld. Dit was een mevrouw Schoon, die, zoals ik later te weten kwam, op kosten van het ministerie van Justitie had mogen promoveren. Het feit dat een vingerafdruk van mij was aangetroffen op de deur van de woonkamer van mevrouw Wittenberg werd eveneens als bewijs aangehaald, ondanks mijn eenvoudige verweer dat ik haar op de ochtend van de moord had bezocht.

De voorzitter van het hof, mr. Kerssemakers, werkte ons enorm op de zenuwen. Als mijn advocate aan het woord was, onderbrak hij haar bijna constant, waardoor zij van slag raakte. De advocaat-generaal werd niet één keer onderbroken. Omdat ik merkte dat mevrouw Van der Lem niet kon zeggen wat zij wilde, heb ik een paar keer geprobeerd om iets te verduidelijken. Nadat ik dit vier of vijf maal had gedaan, zei mr. Kerssemakers: 'U bent beslist niet in de positie om opmerkingen te maken. Nog één keer en ik laat u uit de zaal verwijderen.' Ik heb mij toen maar stilgehouden, want ik wilde uiteraard wel weten wat er gezegd werd. Ik had hem al gezegd dat in ieder geval de test met de paraplu was vervalst en bovendien had ik hem ook al op het onmogelijke BPS-nummer uit 1998 gewezen. Op mijn opmerking over de test kreeg ik geen enkele reactie van hem en naar aanleiding van het nummer zei hij: 'Dat zullen we uitzoeken.' Het verbaasde mij niet dat hij deze toezegging niet is nagekomen. Nu heeft een verdachte volgens de wet altijd recht op het laatste woord. Ik had daartoe op papier iets voorbereid. Ik wilde beginnen met een tekstdeel uit een artikel van een belastingrechter van wie ik nog les had gehad. Het ging over de onbetrouwbaarheid van sommige ambtenaren. Ik was nog maar net begonnen, toen voorzitter Kerssemakers mij onderbrak en zei: 'Dat wil ik niet horen.' Ik ben toen niet verder gegaan, waardoor ook de rest van mijn tekst de mist is ingegaan. En achteraf bezien: ja natuurlijk had mijn advocate direct moeten ingrijpen en had zij de voorzitter moeten terechtwijzen over zijn onrechtmatige onderbreking van mijn slotwoord. Maar helaas heeft zij dat niet gedaan: Kerssemakers had haar de hele middag al overbluft. Na deze krachttoer sloot hij de zitting.

Tijdens het hoger beroep waren geen nieuwe aspecten ter sprake gekomen en ondanks de onwillige houding van de rechtbankvoorzitter had ik de indruk dat we veel van onze twijfels en kritiek op de bewijsstukken hadden kunnen spuien. Voor de uitspraak, die op 22 december zou plaatsvinden, was ik dan ook niet echt bezorgd. Die dag had ik zelfs geen vrijaf genomen om de rechtbank te bezoeken. De zitting in oktober had me al een vrije dag gekost en ik wilde mijn nieuwe werkgever niet te veel opzadelen met mijn afwezigheid. De kerstcadeautjes die ik voor vrouw en kinderen had gekocht, heb ik ze nooit kunnen geven, want telefonisch kreeg ik van mijn advocate te horen dat het hof de vrijspraak van de rechtbank in Zwolle had verworpen, mij schuldig had verklaard en had veroordeeld tot twaalf jaar gevangenisstraf. Natuurlijk had ik dit geen moment verwacht, maar toch was ik minder geschokt of vertwijfeld dan bij mijn arrestatie. Ik was inmiddels wel wat gewend en had me sowieso al voorbereid op een lange strijd met justitie. Alleen zou die niet gaan om publiek eerherstel, maar om het aanvechten van een gerechtelijke dwaling. Ik wist wat me te wachten stond en pakte thuis in alle rust een koffertje met kleding en toiletspullen in. Aan het begin van de avond parkeerde er een onopvallende personenauto voor onze deur. De politie van Lelystad had in ieder geval het fatsoen om de buurt niet op te schrikken met machtsvertoon. Een buurman die politieagent is, had dit kunnen arrangeren. Die avond en ook tijdens de kerst sliep ik op het lokale politiebureau, om een dag later te worden overgebracht naar het huis van bewaring in Zwolle.

Voor het verdere verloop van wat komen ging, is het relevant om de uitspraak en motivatie van het hof in Arnhem te kennen. Ik citeer dan ook uit het vonnis: 'Door wettige bewijsmiddelen, waarin zijn vervat de redengevende feiten en omstandigheden waarop de bewezenverklaring steunt, heeft het hof de overtuiging gekregen en acht het hof wettig bewezen, dat verdachte

het ten laste gelegde heeft begaan, met dien verstande dat hij op of omstreeks 23 september 1999 in de gemeente Deventer opzettelijk en met voorbedachten rade mevrouw J. Wittenberg van het leven heeft beroofd, immers heeft verdachte met dat opzet en na kalm beraad en rustig overleg, de hals van het slachtoffer dichtgedrukt/dichtgetrokken/geknepen (gehouden) en met een mes één of meermalen in de borst gestoken, tengevolge waarvan voornoemde slachtoffer is overleden...'

'...De raadvrouw heeft zich op het standpunt gesteld dat de resultaten van het onderzoek van de vingerafdruk alsmede het resultaat van de sorteerproef (geurproef) niet voor het bewijs mogen worden gebruikt nu deze resultaten onrechtmatig zijn verkregen. Samengevat komt het verweer, zoals dat in de pleitnota's naar voren komt en zoals dat nader is aangevuld ter terechtzitting, voor wat betreft de sorteerproef inzake het mes neer op het volgende:

Het veiligstellen van het mes is niet volgens de regels verlopen, omdat de toestand waarin het mes is aangetroffen niet in het proces-verbaal over het veiligstellen van het mes is omschreven;

Volgens verdachte zijn er niet tweemaal twee buisjes lucht van hem afgenomen, doch slechts eenmaal twee buisjes; gelet daarop zijn de twee buisjes afgenomen lucht zowel voor het onderzoek betreffende het mes als voor het onderzoek betreffende de paraplu gebruikt; dat is niet conform de voorschriften mede in het licht van het tijdsverloop tussen de proef inzake het mes en de proef inzake de paraplu; Verdachte heeft weliswaar toestemming gegeven voor het afnemen van lichaamsgeur, maar die toestemming is gebrekkig omdat verdachte niet duidelijk is meegedeeld dat zijn lichaamsgeur zou worden gebruikt voor een onderzoek van een mes en een paraplu; Voor de bijleggers is de geur van agenten gebruikt en niet is uitgesloten dat de hond die geur reeds kent. Het hof zal de identificatie van het vingerspoor van verdachte niet voor het bewijs gebruiken, aangezien vaststaat dat verdachte reeds eerder bij het slachtoffer in haar woning op bezoek is geweest. Het verweer behoeft geen verdere bespreking. Het hof zal het resultaat van het geuronderzoek inzake de paraplu eveneens buiten beschouwing laten en om die reden behoeft dat verweer eveneens geen bespreking....'

‘... In het midden kan blijven of van verdachte twee dan wel vier buisjes met menselijke lucht zijn afgenomen, nu vaststaat dat er twee buisjes die zijn afgenomen voor het vergelijkend geuronderzoek van het mes, zijn gebruikt en de enkele mogelijkheid dat die buisjes later eveneens zijn gebruikt voor het vergelijkend geuronderzoek van de paraplu niet relevant is, nu het hof de resultaten van het onderzoek van de paraplu niet voor het bewijs zal bezigen;

De stelling dat de geur van agenten is gebruikt die reeds bij de speurhond bekend was, is slechts als theoretische mogelijkheid geopperd. De deskundige Schoon heeft ter terechtzitting van het hof ook verklaard dat dit geen bestaande praktijk is. Het hof acht de mogelijkheid niet aannemelijk en overweegt bovendien dat de enkele aanwezigheid van de voor de hond bekende geur van een agent bij de bijleggers nog niet meebrengt dat de herkenning van de geur van verdachte door de hond daarmee onbetrouwbaar is. Ook overigens is het hof van oordeel dat de voorbereiding en uitvoering van de geurproef betreffende het mes zodanig zijn verlopen dat daaraan betekenis voor het bewijs kan worden toegekend....’

In gewoon Nederlands kan hier worden gelezen dat de rechter het prima vindt als er met bewijsmateriaal wordt geknoeid, en dat dit voor de veroordeling van een verdachte geen donder uitmaakt. Anno 2009 is het helemaal cynisch om dit nog te lezen, terwijl we inmiddels weten hoezeer de hondengeleiders jarenlang hebben lopen sjoemelen met diezelfde geurproeven.

In de cel ben ik later trouwens nog een slachtoffer tegengekomen van deze hondengeleiders. Een Oostenrijker werd beschuldigd van een moordaanslag in Amsterdam. Het slachtoffer lag in coma en dezelfde hond en hondengeleider als van ‘mijn geurproef’ had de Oostenrijker gekoppeld aan de revolver waarmee de aanslag was gepleegd. Toen een aantal maanden later het slachtoffer weer uit zijn coma ontwaakte en aangaf dat de Oostenrijker niet de dader was, maar een ander, werd hij weer vrijgelaten. Pas in 2006 heeft de rechtbank in Leeuwarden de hondengeleiders in het kader van een rechtszaak wel onder ede gehoord. En toen bleek dat men al jarenlang zo had gesjoemeld

dat de kans werd vergroot dat de geur van het voorwerp gekoppeld werd aan de verdachte.

GEVANGENE 1994681

Toen Anneke en ik in 1998 ons huis in Lelystad kochten, waren het alleen de ruime achtertuin en de moderne architectuur, die ons aantrokken. Als oud-Amsterdammers waren we gewend aan overburen op luttele meters en diepe schaduwen aan alle zijden. Het nieuwe huis bood licht en een prachtig vrij uitzicht over een brede groenstrook en de laan, die weliswaar breed en druk was, maar ook zo ver weg dat geluid, noch zicht veel indruk maakte. Aan de overzijde van de weg stond een breed, grijs gebouwencomplex dat ondanks zijn afmetingen anoniem in het polderlandschap verscholen lag. Alleen de hoge hekken die zelfs de parkeerplaats omringden, gaven aan wat het was. Geen seconde had ik de wrange ironie kunnen vermoeden die mij luttele maanden later gevangene 1994681 onvrijwillig bewoner van de penitentiaire inrichting Lelystad liet worden. Na zes weken in het huis van bewaring in Zwolle bleek het mogelijk om me te laten overplaatsen naar mijn woonplaats. Dat was voor Anneke en de kinderen natuurlijk veel praktischer. Toen ik in Hoogeveen in voorarrest zat, waren zij maandenlang afhankelijk geweest van vrienden en familieleden die de lange autorit met hen wilden maken. En die moesten dan vaak nog in de auto achterblijven, want bezoek in de gevangenis is meestal beperkt tot drie personen. Begin 2001 was ik dus terug in Lelystad en daar begon mijn bestaan als veroordeeld moordenaar. Acht jaar lang was mijn leven niet groter dan het complex van twee gebouwen met daarin vier units van elk 48 cellen. 24 uur per dag tussen de muren, 1 uur daarvan in de buitenlucht, 23 in de bedomptheid van de eigen cel of de nauwelijks aantrekkelijker recreatieruimte. Het leven in de gevangenis draait minder om regeltjes dan om cijfertjes. Van de uren bezoek of luchten waarop je als gevangene recht hebt, tot de

minuscule bedragen die verdiend kunnen worden door te werken: 64 cent per uur in de tijd dat ik er doorbracht. Voor de meeste gevangenen is het werk - de Lelystadse gevangenis adverteert heel hip op internet met dienstverlening als poedercoaten, inpakwerkzaamheden, metaalbewerking en houtbewerking - een welkome uitweg uit de vier kleine muren van hun cel. En bovendien zijn de magere verdiensten meer dan welkom, zeker voor de gevangenen zonder connecties in de buitenwereld, zoals veel van de allochtonen, die de meerderheid zijn. Van de € 12,80 die ze maximaal per week kunnen verdienen, gaat het meeste op aan telefoonkaarten, sigaretten, het huren van een televisietoestel (€ 3 per week), of een kleine koelkast om wat eigen etenswaren fris te houden (€ 2 per week). Het eten dat tegen woekerprijzen in de gevangeniswinkel te koop is, vormt de enige aanvulling op het monotone en weinig voedzame gevangenismenu. De zeldzame smakelijke maaltijden die ik in een Nederlandse cel heb genoten, werden -misschien niet verwonderlijk - geserveerd in Maastricht, waar ik korte tijd heb doorgebracht. Daar had men indertijd een eigen keuken. In Lelystad regeerden de boekhouders, die hadden berekend dat ingevroren magnetronmaaltijden een stuk efficiënter waren. Ook het ontbijt was tot op het laatste plakje ham en kaas gereguleerd. Een tijdlang had ik, tot een interne overplaatsing, vanuit mijn cel een klein streepje uitzicht op mijn woning. Dat was enerzijds op momenten gekmakend, anderzijds heel vaak troostrijk, 's Avonds konden Anneke en de kinderen mij signalen geven door met het licht in de slaapkamer aan de voorzijde te spelen. En ondanks dikke muren en hoge hekken wist ik me altijd een beetje in de buurt van hen.

Zoals iedereen die nooit eerder een dag in detentie heeft doorgebracht, had ik vroeger het idee van een gevangenis als luxehotel. Dat beeld moest ik snel bijstellen. De gevangenis is echt een plek waar wordt gestraft. Door volwassen mensen terug te brengen tot afhankelijke, geconditioneerde wezens wier verstandelijke vermogens bijna voelbaar teruglopen door een regime van afstomping en vooral eindeloze verveling. Het cliché van de traag tikkende seconden wordt bittere werkelijkheid, elke dag als stipt om 17.00 uur de deur van je cel dicht- zwaait en je wereld beperkt is tot een plastic campingstoel, een minuscule

televisie, bed, schrijftafel en toiletpot. Ook het werk dat wordt aangeboden en waaraan minimaal parttime deelname verplicht is, prikkelt de zintuigen niet. Het is geestdodende arbeid, die in iedere andere omgeving allang zou zijn vervangen door een machine. Naast de beperkte mogelijkheden tot sporten is het echter de enige vorm van afleiding en beweging, dus bijna iedereen doet mee. Zelf had ik het geluk dat ik al snel tewerk werd gesteld op de afdeling onderwijs. Toiletten schoonmaken, koffie zetten, opruimen. Zo veel mogelijk uren maken om maar zo lang mogelijk weg te blijven van mijn claustrofobie opwekkende cel. Met de medewerkers van de onderwijsafdeling kon ik het gelukkig goed vinden. Voor intellectuele stimulansen is een penitentiaire instelling niet de beste plek, maar met hen kon ik nog wel eens een goed gesprek voeren. Met de meeste andere gevangen was dat een stuk moeilijker, als ze al Nederlands spraken. Al snel wisten zij mij te vinden om officiële documenten aan hen in begrijpelijke taal uit te leggen, of om brieven te schrijven aan advocaten, rechtbanken en andere instanties. Van fiscaal jurist ontwikkelde ik me gaandeweg en autodidact tot strafrechtdeskundige. Met een juridische studie aan de Open Universiteit heb ik dat tijdens mijn gevangenschap nog formeel gemaakt. Mocht ik ooit nog een bewijs van goed gedrag krijgen - en het aanvragen daarvan zal de tweede actie zijn, nadat mijn onschuld door justitie zal zijn erkend - zou ik nog aan de slag kunnen als advocaat.

Het gevangeniswezen heeft zijn eigen versie van het Hollandse poldermodel. Elke inrichting heeft een eigen gedetineerdencommissie, die maandelijks vergadert met de directeur. Deze inspraak leidt natuurlijk tot niets, maar voor de leden van de commissie betekent het overleg en de voorbereiding daarvan toch weer een paar uurtjes afleiding. Ik ben er anderhalf jaar lid van geweest en zelfs een klein jaar voorzitter. Dit werk en het brieven schrijven voor andere gedetineerden hield mij bezig en hield andere gedachten op afstand. Bovendien, zo hoopte ik, zou ik misschien iemand voor het lot kunnen behoeden dat mijzelf had getroffen. Want ik was en ben er nog steeds van overtuigd dat ik niet de enige ben die onschuldig in een Nederlandse cel is beland.

De meeste gevangenen vielen onder de categorie kruimeldieven, onverbeterlijke junks en onhandige boeven. Draaideur-

criminelen, die even vaak binnen als buiten de gevangensismuren te vinden zijn. Van geheel andere orde van grootte zijn de professionele criminelen. Als ze al worden gepakt, gaan ze voor langere tijd achter slot en grendel en met hen had ik - eveneens langgestrafte - de meeste contacten. Vaak heb ik met vreemde verwondering toegekeken hoe zo'n onderwereldkoning in zijn cel rustig bezig was met zijn beleggingen en belastingzaken. Van hen leerde ik hoe drugstransporten worden georganiseerd, wapentransporten ons land binnenkomen en hoe de criminele hiërarchie in elkaar steekt. Mijn sportmaatje-voor-een-paar-maanden was Martin Hoogland, de moordenaar van Klaas Bruinsma. Een topcrimineel en koelbloedig moordenaar, maar ook een modelgevangene, met wie een prima gesprek te voeren was. Korte tijd nadat hij naar een open gevangenis in de buurt van Hoorn was overgeplaatst, werd hij door een huurmoordenaar van zijn fiets geschoten.

Wantoestanden heb ik niet meegemaakt in de gevangenis. Van de toestanden waar Amerikaanse series zo bol van staan, is geen sprake: in zekere zin is de gevangenis een veiliger plek dan menige Hollandse binnenstad. Er vliegen dan wel eens biljartballen door de lucht, maar dan is het gewoon een kwestie van dekking zoeken. Ergerlijk zijn de herrie uit tientallen gettoblasteren en het drugsgebruik dat door het gevangensmanagement wordt getolereerd en waardoor soms de meest bizarre uitpattingen ontstaan. Agressie en achterdocht zijn er de norm, maar zelden loopt dat echt uit de hand. Op andere momenten is de sfeer gemoedelijk. Van kruimeldief tot topcrimineel houden gedetineerden zich kranig voor de ander. Maar in de afzondering van de eigen cel wordt heel wat afgejankt van machteloze frustratie. Detentie verandert je onherroepelijk. Zelfbeschouwde ik me vroeger als 'soft'. Ik ging liever confrontaties uit de weg dan dat ik ze aanging. In de cel werd ik agressiever. De vaak herhaalde televisiebeelden van toen ik in de Bossche rechtszaal door de parketwachten in bedwang moest worden gehouden, was een ondenkbaar beeld geweest voor de oude Ernest Louwes. Toen verdriet omsloeg in woede, ben ik verhard en die verandering is nog niet verdwenen na mijn vrijlating. Acht jaar gevangenschap heeft me in andere opzichten helemaal niet veranderd. Ik heb

geen god gevonden of vervloekt. Ik heb geen diepere betekenis kunnen vinden van leven en lijden. Wel heb ik vele dankbare uren gesproken met een geestelijk begeleider van de inrichting, Anton. Maar over God en religie ging dat zelden. Net als de gevangenen waren er ook cipiers van velerlei pluimage. Ambtelijke lijntrekkers, oprecht sympathieke bewakers, maar ook regelrechte klootzakken die er een boosaardig genoegen in scheppen om je celdeur 's ochtend te laat te openen of je aan andere kleine vernederingen te onderwerpen.

Hoewel detentie vooral een optelsom is van verveling en frustratie, is er in de gevangenis ook humor. Naast gehuild heb ik er ook gelachen en me verbaasd. Zo ben ik wel eens vergeten dat ik omringd werd door dieven. De gedetineerdencommissie organiseerde af en toe een activiteit voor de 'bewoners': een kookavond waarvoor een bewaker buitenshuis de ingrediënten aanschafte of een sportwedstrijd met gebak als prijs. Iedere gedetineerde droeg daarvoor vijftig cent per maand af. Op zeker moment bestelde ik voor een feestavond voor tweehonderd man kip - een enorme uitgave voor de magere spaarpot van de gedetineerdencommissie. Het vlees was nog maar nauwelijks afgeleverd door de slager of het verdween uit de koeling, om nooit meer op te duiken. Dieven blijven dieven, ook in de cel... De eerste voetbalwedstrijd die ik organiseerde, liep uit op een enorme knokpartij, toen de verliezende ploeg zich meende te moeten revancheren door de scheidsrechter aan te vallen.

Geleerd heb ik ook van hen. Omdat telefoneren vanuit de gevangenis peperduur is en vanwege de overvloed aan zinloze uren, is brieven schrijven een welkome afleiding. Zeker in de latere jaren, toen mijn zaak veel aandacht in de media had gekre-

Ernest en Anneke Louwes verlaten de Hoge Raad na afwijzing van het herzieningsverzoek

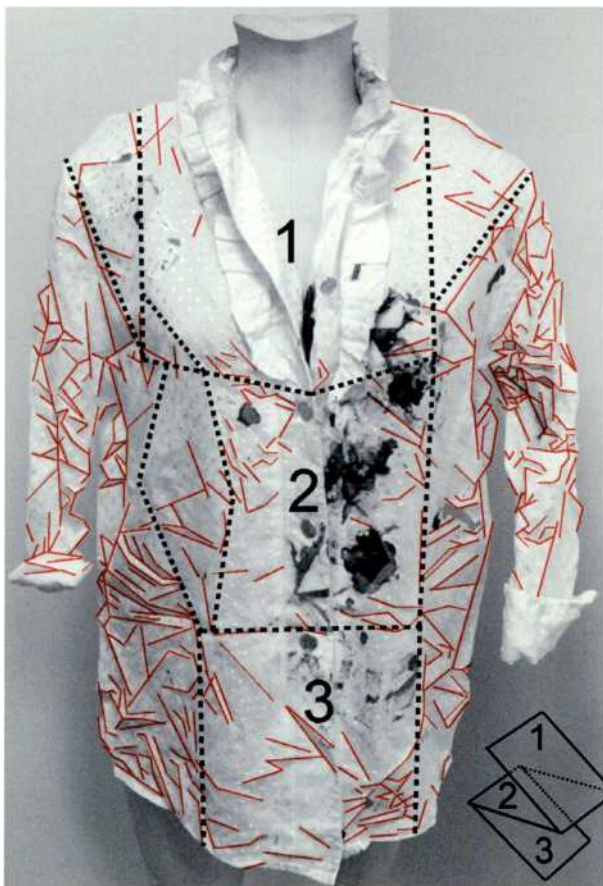
©ANP Photo

Ernest Louwes in gesprek met advocaat Knoops
© ANP Photo

Maurice de Hond bij de Hoge Raad
©ANP Photo

De gefixeerde kreukels (in rood) op de blouse van het slachtoffer zijn ontstaan nadat de blouse in vochtige staat in een zak is gepropt. De scherpe vouwen (zwarte lijnen) zijn ontstaan doordat de blouse jarenlang in een A4-doozje opgeslagen heeft gelegen. Pas daarna is het DNA-onderzoek op de blouse uitgevoerd. DNA-deskundigen stellen dat hierdoor geen enkele conclusie kan worden getrokken uit de locaties waarop na vier jaar DNA-materiaal is gevonden. Het DNA kan immers door deze onprofessionele behandeling van de blouse over de blouse zijn verspreid. Maar juist die locaties waarop het DNA gevonden werd, vormden de basis voor de laatste veroordeling van Ernest Louwes.

De mishandelde blouse, zoals beschreven in een advertentie van geenonschuldigenvast.nl

PROCES-VERBAAL VAN VERHOOR

Regiopolitie IJsselland, Regionale Reche/Zwolle

Mutatienr: PL04RR/99-108257

Dossier-paragraaf:

Op dinsdag 11-JAN-00, omstreeks 11:00 uur, hoorden
win.

TE V

inspecteur Regiopolitie IJsselland, Afdeling Regionale Recherche, VAN 01
inspecteur Regiopolitie IJsselland, Afdeling Regionale Recherche, in perceel
Ducaatplein 3 te Lelystad als getuige een vrouw die opgaf te zijn:

H , S

Deze verklaarde:

Ik ben commercieel assistente bij de SNS bank, gevestigd aan het Ducaatplein 3 te Lelystad. Medio oktober 1999, ik geloof 14 oktober 1999, werkte ik aan de zakelijke balie van ons bankkantoor. Er verscheen op die dag, in de morgen, een mij onbekende klant bij mij aan de balie. Deze klant vroeg mij of het mogelijk was en rekening te openen ten behoeve van het storten en/of overmaken van derden-gelden.

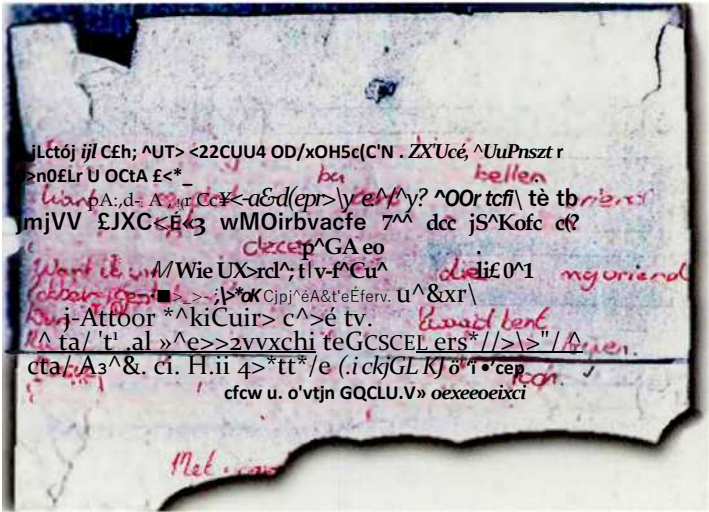
Ik vroeg de man of hij notaris danwel advocaat was, danwel waarbinnen ik deze vraag moest plaatsen. Deze man deelde mij mede dat er een persoon overleden was en dat de gelden uit de erfenis op deze bankrekening gestort/overgeboekt zouden worden. Hij vertelde mij dat het om grote bedragen ging, die belegd zouden worden. Ook deelde hij mij mede dat hij al contact had opgenomen met de afdeling beleggingen van onze bank. Ik vond dit wel vreemd cortdat deze afdeling hem dan zelfstandig geholpen zou hebben. Ik vertelde de man dat hij bij het openen van een derden-rekening de beschikking moest hebben van een uittreksel van de kamer van koophandel. De man sribbelde echter tegen en vertelde mij dat dit helemaal niet nodig was en dat hij zonder de inschrijving bij de kamer van koophandel toch een zakelijke derden-rekening wilde openen.

Ik heb hierna een andere collega van mij gevraagd of dit inderdaad kon, doch deze collega bevestigde mijn opvatting dat je geen derden-rekening ken openen, zonder in het bezit te zijn van een inschrijving bij de kamer van koophandel.

Ik deelde de man wederom mede dat het niet mogelijk was, waarna hij accoord ging om een rekening op zijn eigen naam te openen net de vermelding "beheer-rekening". De man vertelde mij dat hij zelf niet de eigenaar van de gelden was, doch dat hij deze gelden alleen in beheer had. Ik weet niet meer hoe de man zich legitimeerde, maar hierna heb ik een rekening voor hem geopend onder nummer 68.66.14.567. De man heeft een doorslag van de opening van deze rekening meegekregen. Ik weet niet zeker of deze man ook een betaalpas voor deze rekening heeft meegekregen. Hierna is de man weggegaan. Ik *-weet* dat deze man op de dag dat hij de rekening opende bij mij aan de balie geen gelden heeft ingelegd. Ik heb de man hierna nooit meer gezien. Als u mij de naam "Louwes" noemt, herinner ik mij weer dat deze man zo heette. Ik vond deze Louwes een nette verschijning. Hij was niet nerveus of anders apart. Hij reageerde heel normaal. Het enige wat ik ongebruikelijk vind, is het feit dat hij zelfstandig contact heeft opgenomen met de afdeling beleggingen van onze bank. Meer kan ik u hierover niet vertellen.

Verklaring medewerkster SNS Bank
(Bron: het dossier van de Deventer moordzaak)

Briefje dat op 25-9-1999 in tuin van het slachtoffer gevonden werd

Anoniem briefje dat op 21-10-1999 door de politie ontvangen werd
Er zijn schriftkundigen die stellen dat beide briefjes door één en dezelfde persoon zijn geschreven.

o^cxclj

İW^teiwv tb Looi ÜXUL ^ VVtticW \vjö ooof u,
OoA VIRUUTS.
tT\acw \o<L ü_nL üt u. dol cU
UefmcDfOt,
VWHofGUuj CUIAA eU. ^duolsdiu^, t*a, eszi. t>U(ean lê^av.
U(eau iMjW toMaiiMij ^CTAQ^
\o.yacvUjvdaud o^uuch
IMCUAW&W. cw x^
T*_

UAtIVj^r icuslu.

Taalkundigen vinden het opmerkelijk dat in beide briefjes het zinnetje 'Maar toch wil ik u.....' voorkomt Dat maakt de kans groot dat beide briefjes minstens dezelfde auteur hebben.
(Bron: het dossier van de Deventer moordzaak)

Mag dan:
Maak er
absoluut geen
haast mee.

Verzoek Anneke Louwes aan rechter-commissaris
mevrouw Bins-van Waegeningh

Reactie van rechter-commissaris mevrouw Bins-van Waegeningh (Bron:
het dossier van de Deventer moordzaak)

Kort heb ik twee metalen buisjes Vastgehouden, evenals een agent/rechercheur (controle-persoon) en deze laatste stak ook een plastic staafje in zijn broekzak.

OPM.: ik weet niet hoe deze agent/rechercheur heette, maar het was dezelfde die regelmatig na het verhoor binnenkwam met verhalen over mijn gezin (verhalen die achteraf gelogen bleken); indien gewenst kan ik deze persoon goed beschrijven.

De volgende dag, dinsdag 30 november 1999, tegen het einde van het verhoor en dus minder dan 12 uren voordat ik op 1 december om 09.00 uur bij de raadkamer Zwolle moest zijn, wordt mij verteld dat men indertijd - dus inmiddels zo'n 10 weken daarvoor - het moordwapen (een mes) heeft gevonden en dat mijn geur daaraan zit.

Dit was de reden voor de eerste 30 dagen. Was er op 30 november 1999 geen mes uit de lucht komen vallen, dan had ik 1 december 1999 op straat gestaan !!!

J. da Haas / FGOM Martijn // oeurproef mes

N.B.: Martijn is als helper bij zowel de mestest als de paraplutest betrokken.

Volgens mij is Martijn degene die de testverslagen heeft uitgedraaid en valselijk opgemaakt (zonder test); dit op verzoek van inspecteur J.W. van Veen die op zijn beurt hiertoe is aangestuurd door OvJ Esther Duyts.

Heeft De Haas samen met Martijn bewuste test wel gedaan? (test zou zijn gedaan in Nunspeet - HET opleidingscentrum - maar er is geen video-opname?!)

Op welke datum heeft de mestest plaatsgevonden? (Volgens het verslag is de test op 30 november 1999 gehouden, maar volgens inspecteur Van Veen is de test op maandag 29 november 1999 verricht. Op blad .0X8. schrijft hij namelijk voluit de woorden maandag 29 november 1999.

Dit pv (van Van Veen) is van 30 november 1999, dus dit kan geen verschrijving zijn. Bovendien zouden het dan twee verschrijvingen zijn, namelijk maandag en 29 november 1999.

Niemand maakt mij wijs dat dit verschrijvingen zijn; zo stom kan iemand niet zijn!

OPM.: Van Veen heeft in opdracht van Duyts op 29 november 1999 tegen Martijn gezegd: "doe het even voorkomen a).sof je een geurtest gaat doen en draai vervolgens een testverslag uit en voer daar de gegevens van die Louwes in". Vervolgens heeft Martijn het document op 30 november 1999 gedateerd terwijl Van Veen ervan is uitgegaan dat Martijn deze nog op dezelfde dag zou dateren.

Het stuk dat Ernest Louwes' mening bevat omtrent de gang van zaken rondom de geurtest. Dit stuk is onder de aandacht van de rechter gebracht, maar de rechter heeft daar verder geen consequenties aan verbonden.

(Bron: het dossier van de Deventer moordzaak)

1 Het mes dat niet paste

12 De falende geurproef

12) Me n. Ugn veemwdding heeft de Hoge Zaad
nww onder oek ilo.

i^akerovi.KPNon.deerocklocdtcvMideWMvroU-i-eiKi
Men l
1 Wi- knln.nidrrHkanda.nkt men, wan. k» maanden
na demo
l »pi dek dau vernietigd.

[illegible]

Hieronder treft u zeven voorbeelden aan van de vele ernstige fouten die het OM sinds 1994 heeft gemaakt in de Deventer Moordzaak. In plaats van te erkennen dat van deze zaak een puinhoop is gemaakt, doet men er alles aan om het beeld bereid te houden dat de juiste persoon vastzit. Eehler dankzij de inspanningen van betrokken burger* wordt het Openbaar Ministerie heeft als opdracht om de waarheid te vinden, niet om een waarheid te verstellen. Het is daarom belangrijk dat de laatste heren die nog lijken en om dit zelfs leugens vertellen, worden geïdentificeerd en veroordeeld te verbergen, is inmiddels duidelijk. Waar is de rol van de politie in deze zaak? Hieronder andere mis in Deventer?

- veel meer aangehoord hoe de professionals van OM, NFI (Nederlands Forensisch Instituut) en politie ook in deze zaak hebben getaald.

- _____ 'beelden .a. de gang van zaken treil um

UaeMofct U'wurgd,vret vret baar «Krn n'n
Ht.Omicr n'k rki m
.. u minnent rikr keer uk. ren nkigrtwkro
re reccoanKK k maken van derc ngigtwko
«vwwd tsbcndjebn»
forali. twsknde dit wd psfaa "«xax x" «+x-
4K
nkbro gebrokkenindorodoknsr.4armen Aw.4r
moordoorde
actMern opgetepl. «rot door de SFIL prailvan
Verder Nrek dk
he. lichaam van he. dadouder ren t-vwskwt pa.
daarna." de meekeen loegdw. He.
Ghevevvd dajebn» ogf. knidder knidder knidder
knidder van twee overleden man ts-k.«=»
onkrir-ro-kidwd hroddingen. dk me. paswn bi) de
wijse waar — L., «arw Om lgegaan.noch
bet prohd von Luuw Enoeki
«Hrakv... ~

Oankui harpen ra. ia.-e-vo "het OM
in 200". [u-]u- is een oorkteend
der soek, om -ai, te ud ten ot er |.-
■ [he-ouderze] naar de
Ouwse gerulgen hadden chi
aangemett met rdvank tnakma
over de kki-w-nan He beirto a.
upi daderkneet lijn driiftaⁿavallen.
r-n rdak ase, meswa en andere
waper" en de firokne
"aannee lunet-ⁿ de weduwe en hem
O-ⁿ dw
veekiargen had k. OM kunnen
opmaken da, de knnee-man bij n.n
alpedge verklarigen
Kkermak zwaar heeft gogtjn. Da
deer geinig- >> Uk" JJJJJJ

dat hel nu wel klopt.

sairat a-noed vertelde de
w dr av-ondu(h) waren geWewen Op bals
van de *e-eve van de Tuffuten w
de, dit alkt blvt -nvoeft lijd*) Desondanks
re, het OM in -QUD ht) de ree hwr da-
da aHW do -end wa*)
In 2006, de vkrknin dal ze
deffijfel -en vake alte ha -gegeven
Haar knuwe verklaring hndde dar
v knaf hak ach, d hde a -ned me, twar
de a -nvoeft lijd*)
de a -nvoeft lijd*)
privoer -gn, ketefton blftu naemht 2006
ongripke -aa haar hu) heeft geWewen
De alkt blvt -nvoeft lijd*)
hd OM gewen).
*In kpgaad odoetekaar na de
beiroftkenen, OM -tgrinkulo, iwc kee
de -nvoeft lijd*)
en kendeind met planners d'w

Steun de plaatsing van

deze advertentie, rek. 117073229 t.n.v. geenonschuldigenvast.nl te Amsterdam

Advertentie geenonschuldigenvast.nl

gen, werd ik overstelpt met brieven. Soms van mensen die me hetzelfde lot wensten als mevrouw Wittenberg had ondergaan, veel vaker van mensen die in mijn onschuld waren gaan geloven en me moed wilden inspreken of hun eigen ervaringen wilden delen over wangedrag van politie en justitie. Ik heb zo veel brieven als mogelijk beantwoord, maar ook dat betekende een aanslag op mijn magere budget. Dus paste ik met verve een oude truc toe die een buurman mij leerde. Postzegels van binnengekomen brieven afweken, laten drogen en dan met een natte duim over het poststempel wrijven. Vooral bij gladde zegels zoals kerstzegels is het stempel in een mum van tijd verdwenen en klaar voor (her)gebruik. Ik moest overigens uiterst voorzichtig zijn met wat ik schreef, want het briefgeheim kent men niet in de gevangenis. Mijn inkomende post werd geopend en ik moest mijn eigen brieven aanbieden in een open envelop. Toch had ik dat ervoor over, want correspondentie is in wezen de enige mogelijkheid om nog iets van sociaal contact over te houden in de gevangenis. Fysiek contact met de buitenwereld is er bijna niet. Het bezoek is beperkt tot één uur per week voor maximaal drie personen. Met een echtgenote en twee kinderen is dat snel vol. Wie mij een keer wilde spreken, moest op een officieuze, voor Anneke beheerde 'wachtlijst', wat wrang genoeg wel enige charme had. Gelukkig heeft niemand zich daarvan laten weerhouden, en in de loop van de jaren hebben heel veel vrienden, familieleden, collega's en burens mij met hun aanwezigheid - hoe kort of eenmalig ook - een hart onder de riem gestoken. Hoe enorm belangrijk het gevoel is niet vergeten te zijn, heb ik kunnen zien aan buitenlandse medegevangenen en gedetineerden die het zonder hechte familie of vriendenkring moesten stellen.

Hoe geestdodend het verblijf in de cel, hoe onbeschrijflijk frustrerend het gevoel onschuldig vast te zitten, hoe vernederend het volkomen ontbreken van privacy ook was, ik besepte elke dag dat mijn gezin óók was gestraft. Er is niet alleen een vijfde van mijn leven gestolen, er is mij ook de mogelijkheid ontnomen om mijn kinderen te zien opgroeien tot jonge volwassenen. Bijna tien jaar heb ik geen vader voor hen kunnen zijn, en

over wat dit betekent voor onze relatie durf ik nauwelijks na te denken. Ik heb nooit het eerste vriendje van mijn dochter kunnen zien, nooit haar middelbare school of de sportclub van mijn zoon. Samen op vakantie Europa ontdekken, het is er nooit van gekomen. Nu hebben ze allebei hun eigen leven en is de kans op alle dingen die we samen hadden moeten doen, definitief verdwenen. Het leven van Anneke en de kinderen veranderde wreed en volkomen met de huiszoeking bij mijn arrestatie. Politie mannen in de kledingkast van een dertienjarig meisje en met hun handen in de legodozen van een elfjarig ventje. Maandenlange onzekerheid over wat er met je vader gebeurt en daarna de vernedering van hem afgevoerd zien worden uit een onteerd huis, dat nooit meer écht een veilig thuis kon zijn.

En later nog zelfs de Hoge Raad horen noemen dat zij de lezing van hun vader niet hadden bevestigd, zodat zij ook nog het gevoel hadden schuld te hebben aan zijn veroordeling. Voor Anneke was die periode in alle opzichten een hel. Zij moest in haar eentje een huishouden draaiende houden en twee getraumatiseerde tieners grootbrengen, en daarbij wilde ze ook zeker iedere week mij bezoeken. Ook toen ik in Maastricht vastzat en ze midden in de nacht moest opstaan om het begin van het bezoekuur om halfnegen 's ochtends te halen. Ook financieel was het zwaar voor haar, met alleen een piepkleine uitkering. Vanzelfsprekend betekende mijn veroordeling ook ontslag uit de baan die ik net had, en verlies van salaris. Sinds ons huwelijk hadden we ondanks twee kinderen en een nieuw huis flink kunnen sparen. Maar die reserves verdampten razendsnel en zij moest elk dubbeltje omdraaien. Gelukkig heeft ze altijd kunnen rekenen op de financiële ondersteuning van familieleden en enkele vrienden. Die hebben haar met niet-aflatende aandacht en eindeloos geduld ook geestelijk gezond kunnen houden. Al ten tijde van mijn voorarrest veranderde Anneke van een stevige Amsterdamse in een graatmager nerveus wrak. Nog maanden na mijn vrijspraak had ze, zelfs als ik thuis was, angstaanvallen waar alleen haar beste vriendin een einde aan kon maken. Toen al voelde ik me niet bij machte haar te beschermen, en daarna was dat natuurlijk al helemaal onmogelijk.

Na mijn veroordeling in hoger beroep wilde mijn advocate onmiddellijk cassatie aantekenen. Maar ook gaf ze aan dat zo'n procedure te hoog gegrepen was voor haar. Mijn dossier was een van haar eerste strafzaken en ze meende dat mijn belang beter gediend kon worden door een ervarener strafpleiter. Dat werd mr. Jan Boksem van het bekende Friese advocatenkantoor Anker & Anker. Met hem had ik het eerste jaar alleen telefonisch contact. Op basis van ons summiere overleg, maar ook het inmiddels vuistdikke dossier, diende hij bij de Hoge Raad - het hoogste rechtscollege in het land - een cassatieverzoek in. Een cassatieprocedure is een beoordeling op procedurele gronden. Bij toewijzing van een cassatieverzoek kan de Hoge Raad bepalen dat een gerechtshof de rechtszaak moet overdoen. In het verzoek dat Boksem de Hoge Raad op 5 juli 2001 stuurde, onderbouwde hij de stelling dat de bewijsconstructie die het hof in Arnhem had aanvaard, niet sluitend was, bijvoorbeeld de inconsistenties met betrekking tot de plek vanwaar ik mevrouw Wittenberg had gebeld. Daarnaast wees Boksem erop dat niet was gebleken dat het mes Pi het moordwapen zou zijn geweest. Advocaat-generaal mr. Jörg, die namens de Hoge Raad het verzoek beoordeelde, was niet onder de indruk. 'De middelen kunnen niet tot cassatie leiden. Dit behoeft geen nadere motivering,' meende hij. Hoewel de Hoge Raad het advies van de advocaat-generaal niet hoeft over te nemen, gebeurde dat in dit geval wel. Op 20 november 2001 werd mijn hoop op cassatie de grond in geboord. Van het huis van bewaring in Lelystad verhuisde ik naar de gevangenis in die plaats, een fysieke verhuizing van niet meer dan dertig meter, maar geestelijk een eindeloze gang. Want in 99 van de 100 gevallen betekent de afwijzing van een cassatieverzoek het definitieve einde van een rechtsgang. Ik zou moeten berusten in mijn veroordeling. Anneke en de kinderen zouden het minstens acht jaar zonder mij moeten doen. En misschien nog wel het ergste van alles: ergens in Nederland liep een moordenaar ongestoord vrij rond die niet alleen het leven van mevrouw Wittenberg, maar in zekere zin ook dat van mij op zijn geweten had. Een uitzichtloze situatie. Ook de schamele troost van het uitzicht op mijn huis moest ik missen. Anneke en

de kinderen konden me niet langer met lichtsignalen een groet sturen.

In die periode van vertwijfeling en apathie gebeurden er twee dingen die me een sprankje hoop op een goede afloop gaven en die er voor de korte termijn voor zorgden dat ik me weer op iets kon concentreren. Op de recreatieafdeling ontmoette ik een voormalig sergeant van het Franse Vreemdelingenlegioen en iemand die meer verstand van wapens had dan goed voor hem was, getuige zijn langdurige verblijf in binnenlandse en buitenlandse cellen. Door zijn opmerkzaamheid kreeg mijn zaak echter een heel nieuwe dimensie. Toen we over mijn verwickelingen spraken en ik hem paperassen uit het dossier toonde, zag hij direct iets wat mij en mijn advocate niet eerder was opgevallen. Volgens het sectierapport van mevrouw Wittenberg had zij diverse steekwonden die elk exact 10 cm diep waren. Het mes Pi, dat de recherche en officier van justitie als moordwapen hadden gepresenteerd, had echter een lemmet van 18,5 cm. Bij een dergelijke lengte zouden de steekwonden veel dieper en bovendien ónmogelijk allemaal zo exact van dezelfde lengte hebben kunnen zijn. Het moordwapen zou een mes moeten zijn geweest met een korter lemmet. Veel later zou een medicus zelfs verklaren dat het lemmet waarschijnlijk nog iets korter kon zijn geweest dan tien centimeter, omdat een lichaam bij een insteek nog iets meegeeft.

Deze ontdekking viel in dezelfde periode dat een bewaarder me vertelde dat iemand contact met me zocht. Hij had een telefoonnummer voor me in Almere. Toen ik het nummer belde, kreeg ik een zekere mevrouw Waisvisz aan de lijn. Zij vertelde me dat zij met haar echtgenoot een handschriftkundig kantoor had en vroeg of ik hun rapport had gelezen. Ik wist echter helemaal niets van een rapport. Zij vertelde mij dat hun kantoor in 1999 naar aanleiding van de uitzending van Opsporing verzocht contact had opgenomen met de politie. In die uitzending was namelijk melding gemaakt van het feit dat in de tuin van het slachtoffer een briefje was gevonden met een soort excuus over een gepleegde diefstal. Het Bureau Waisvisz had aangeboden om dit briefje te onderzoeken en de politie had daar positief op

gereageerd. Dit rapport bevond zich echter niet in het politie-dossier, zodat de rechters er nooit kennis van hadden kunnen nemen. Mevrouw Waisvisz heeft vervolgens contact gezocht met mijn advocate en zelfs zij wist nergens van. In het rapport had het bureau een mogelijk daderprofiel beschreven. Het kwam hun voor dat het daderprofiel niet bij mij paste. Zij vroegen mij of ik wilde meewerken aan hun testmethode. Uiteraard stemde ik daarmee in. Zij kregen toestemming om mij daarvoor in een zogenaamde 'advocatenkamer' te bezoeken. Dat zijn kleine kamertjes in een huis van bewaring of gevangenis waarin gedetineerden ongestoord kunnen overleggen met hun raadsman. De familie Waisvisz bleek een ouder echtpaar, dat zich tot in detail in mijn zaak had verdiept. Uit belangstelling, maar ook omdat ze zich er wat beledigd door voelden dat hun rapport zo volledig was genegeerd door de Deventer politie. Maar ik had ook de indruk dat ze een indruk wilden krijgen van mijn schuld of onschuld. Als grafologen hadden ze daar naar hun mening de methode voor. Op hun verzoek schreef ik een aantal teksten, onder andere een antwoord op de vraag of ik schuldig was aan de moord op mevrouw Wittenberg. Op basis van deze proeven raakte het echtpaar Waisvisz overtuigd van mijn onschuld en van het feit dat ik niet de schrijver was van het 'exuusbrieftje' dat in de tuin aan de Zwolseweg was gevonden. Toen zij de zekerheid hadden dat er een onschuldige in de cel zuchtte, werd mijn zaak de hunne. Vanaf dat moment hebben zij zich met een toenemende groep anderen ingezet om mijn onschuld aan te tonen. Ik overdrijf niet als ik stel dat ik zonder hen anoniem en kansloos mijn straf had moeten uitzitten. De Waisviszen onderwierpen de politierapporten die ik hen kon laten sturen, aan minutieus onderzoek en ze stuitten al snel op een aantal vreemde zaken. Een aantal daarvan, zoals de bizarre gang van zaken met de geurproef en de onmogelijke lengte van het 'moordwapen', kende ik al. Een privédetective deed het werk van de recherche nog eens dunnetjes - én beter - over. Hij ondervroeg bijvoorbeeld de bewoners van het hofje waar het mes gevonden zou zijn, iets wat de politie nooit heeft gedaan. Zijn werk leidde, naast de ontmaskering van de politierapporten over de geur-

proeven, tot een tweede ontdekking. Op de foto's in het rapport dat bij de vondst van het mes is opgesteld, is een keurig bestraat pleintje te zien. Maar bewoners zeggen dat op de datum dat de vondst zou zijn gedaan, het hofje nog een modderpoel was. Stratenmakers waren er nog volop aan het werk.

Hoeveel mensen die onschuldig in een cel zuchten hebben het geluk een Wanda en Ed Waisvisz te ontmoeten? Zij waren de eersten in een lange rij van mensen die mijn zaak opmerkten, zich ervoor gingen interesseren en er onherroepelijk door gefascineerd raakten. De één vanuit de ambitie om een mysterieuze moordzaak op te lossen, de ander om een onschuldige te helpen zijn onschuld te bewijzen, weer anderen om de justitiële autoriteiten te ontmaskeren voor het cynische incestueuze machtssysteem dat ze zijn. Maar allemaal met een stugge verbeterheid en ongevoeligheid voor tegenslagen die mij enorm heeft verbaasd en ontroerd. En uit altruïsme, want enige vergoeding voor onkosten en vele uren vrije tijd heb ik nooit kunnen geven. Hun inspanningen voor mij hebben eerder het tegenovergestelde opgeleverd. Het echtpaar Waisvisz heeft enorm veel negatieve publiciteit over zich heen gekregen voor hun herautenwerk voor een veroordeelde moordenaar en het in twijfel trekken van de integriteit van politie en Openbaar Ministerie. Maurice de Hond heeft misschien wel het zwaarst geleden voor zijn inzet voor mij. Als bekende Nederlander was hij een uitgelezen doelwit voor de media. Hij heeft het meeste verloren: als commentator en onderzoeker uitgerangeerd door de NOS, slachtoffer van een vernederende huiszoeking en arrestatie, omdat hij gehackte mails zou hebben ontvangen, veroordeeld voor het verdedigen van mijn onschuld en het wijzen op een andere verdachte. Maar ook tientallen onbekende, gewone Nederlanders zetten zich al jarenlang in om bewijzen te vinden voor mijn onschuld en het onderzoekswerk te doen dat de recherche indertijd heeft verzuimd. Een vuistdikke stapel rapporten is opgesteld over de (on)mogelijkheden van gsm-netwerken, en atmosferische omstandigheden die de ontvangst van signalen beïnvloeden. Forensisch deskundigen uit Europa en de Verenigde Staten

hebben geen spaan heel gelaten van de geurproeven en DNA-onderzoeken. Amateurspeurders en journalisten hebben de verborgen verbanden blootgelegd tussen rechters die mijn zaak behandelden, en hun collega's die gelieerd waren aan de familie van het slachtoffer, evenals de eigenaardigheden rondom de verhoren van Michaël de Jong. Vrijwilligers hebben gesprekken gevoerd met potentieel belangrijke getuigen die de politie 'over het hoofd had gezien'. De meesten van al de mensen die zich jarenlang voor mij hebben ingezet, heb ik nooit gezien of gesproken en ik betwijfel of dat met veel van hen ooit zal gebeuren. Maar het was dankzij hen, dat mijn lot in de publieke aandacht is gebleven en dat zo veel nieuw materiaal en nieuwe onregelmatigheden boven water zijn gekomen dat ik al enkele maanden na het verwerpen van het cassatieverzoek hoop kreeg op een doorbraak. We gingen herziening aanvragen.

Nadat een verzoek om cassatie is verworpen, dient een veroordeelde zich in principe te schikken in zijn lot, schuldig of onschuldig. Alleen een herziening kan daar nog verandering in brengen. De Hoge Raad kan dan beslissen een zaak over te laten doen door een ander gerechtshof. In de praktijk komt dit bijna nooit voor. Dat heeft te maken met de uiterst strikte regels waaronder een verzoek kan worden toegewezen. Er moet namelijk sprake zijn van een 'novum': een nieuw feit, dat de rechters indertijd niet hebben kunnen kennen en dus niet in hun overweging hebben kunnen betrekken. Dat rechters bijvoorbeeld een dossier niet goed hebben gelezen en belangrijke aanwijzingen over het hoofd hebben gezien, is dus niet voldoende reden voor een herziening. Dat was in mijn zaak het geval, want we hadden immers pas na mijn veroordeling opgemerkt dat het onmogelijk was om met een mes van 18 cm verschillende malen exact 10 cm diepe wonden te maken. Hetzelfde geldt voor het feit dat het mes een andere vorm had dan de bloedafdruk op de blouse van mevrouw Wittenberg, en voor het vreemde feit dat er nooit onderzoek is gedaan naar de vraag of het mes Pi al dan niet het daadwapen was. Door het bekijken van het mes Pi en het sectierapport van mevrouw Wittenberg hadden de rechters dat ook kunnen zien, maar dat hadden ze niet gedaan en achteraf

was dit geen reden om een herziening toe te staan. Voor zo'n ingrijpende stap moet het novum van zulk zwaar gewicht zijn dat, indien de rechters dit feit indertijd wel hadden gekend, het waarschijnlijk tot een ander vonnis had geleid.

Dankzij de inspanningen van het echtpaar Waisvisz was er sinds mijn veroordeling in hoger beroep een stapel onregelmatigheden bij het politieonderzoek aan het licht gekomen en waren er nieuwe feiten ontdekt. Dat gaf mr. Boksem voldoende materiaal en vertrouwen om een verzoek tot herziening op te stellen. Ik kan me herinneren dat het een heel fors document was, afwisselend gesteld in gortdroge juridische taal en nuchtere, sobere opsommingen van feiten. Zijn conclusie was dat, indien alle feiten die op dat moment bekend waren, tijdens de zitting aan orde waren geweest, opnieuw vrijspraak het resultaat zou zijn geweest. Boksem verstuurde zijn verzoek in de eerste week van januari 2002, maar het duurde tot september van dat jaar voordat hij het mocht komen toelichten in een speciale zitting van de Hoge Raad in Den Haag. In de weken voorafgaand aan de zitting was de spanning bij mij hoog opgelopen. Ik besepte dat dit mijn laatste kans was op vrijheid en eerherstel. In de lange uren achter een gesloten celdeur probeerde ik me een voorstelling te maken van de zitting en oefende ik de dialogen en argumenten die gebracht moesten worden om mijn gelijk te bepleiten. Dat ik daar zelf niets aan zou bijdragen was me snel duidelijk. Bij het steekspel tussen advocaat en Hoge Raad is de veroordeelde zelf alleen maar toeschouwer. Bovendien had ik na het hoger beroep in Arnhem mijn bekomst wel van rechters in het algemeen. Met mijn stellige optreden en kritiek op justitie had ik mezelf meer kwaad dan goed gedaan. Rechters zijn ook mensen van vlees en bloed en ik kon me niet aan de indruk onttrekken dat persoonlijke gevoelens een rol hadden gespeeld. Ik zou me in Den Haag gedeisd houden.

De zitting was een anticlimax. In een chique zaal zaten de hoogste heren die de rechterlijke macht kon afvaardigen. Als strafklant had ik duidelijk promotie gemaakt. Geen beginnende officier van justitie hier, maar een heuse advocaat-generaal als tegenspeler. Die sprak nauwelijks een woord en het het praten

over aan mijn advocaat. Na een paar vragen van de raadsheren was het voorbij. Ik kon weer terug in het busje naar Lelystad. Vanuit mijn plekje in de zaal, met parketwachten in de buurt, had ik even kunnen wuiven naar Anneke en wat vrienden. Wat er ook uit het verzoek zou voortkomen, ik had een welkome onderbreking gehad van mijn dodelijk saaie bestaan in de cel.

Voor mij onverwacht snel, al begin oktober, kwam het schriftelijke advies binnen over het herzieningsverzoek. Advocaat-generaal mr. J. Wortel had bijna honderd punten waarop hij zijn conclusie baseerde. In de meeste daarvan haalde hij, zoals ik wel had verwacht, de argumentatie van Jan Boksem onderuit. Het gerommel met rapporten, de onjuiste verklaringen van officier van justitie Esther Duijts over het onderzoek naar het mes tijdens mijn voorarrest - de advocaat-generaal vond het niet relevant. Om twee punten kon hij echter niet heen. De feiten over het telefoongesprek op de avond van de moord en de omstandigheden rond de geurproef met het mes. Hier zou sprake kunnen zijn van een novum. Naar de toestanden rond de geurproef zou een onderzoek moeten komen. Een paar weken later besloot de Hoge Raad het advies van Wortel op te volgen. Ik was uitgelaten. Het gegoochel met data van de politie en de fraude met de niet-plaatsgevonden tweede geurproef zouden aan het licht komen. Dat móést wel tot een herziening van de rechtszaak leiden. Ik twijfelde er geen moment aan dat daarin ook de rammelende bewijsvoering rond het telefoongesprek en mijn autorit op de avond van de moord zouden worden afgeserveerd. Mijn situatie was niet langer hopeloos, ik durfde weer te denken aan een bestaan buiten de cel. De zaak was inmiddels zodanig complex geworden dat mij al langere tijd werd geadviseerd een andere advocaat erbij te nemen. Omdat ik op enig moment met een vraag zat, heb ik toen het kantoor van de advocaat Geert-Jan Knoops gebeld. Het viel mij direct op dat daar op zeer kundige wijze mijn vragen werden beantwoord. Ik had toen de hoop op een samenwerking bij de herzieningszaak tussen de kantoren Anker & Anker en Knoops & Partners. Die samenwerking heeft echter niet langer geduurd dan het eerste overleg dat beide kantoren ter zake hadden. Ik moest toen een

keus maken met welk kantoor ik verder wilde gaan in de herzieningszaak en ik heb toen gekozen voor Knoops & Partners.

De Hoge Raad ging in alle stilte aan het werk. Advocaat-generaal Wortel ondervroeg onder andere mevrouw dr. Adeë Schoon. Zij had de uitkomsten van de voor mij zo schadelijke geurproef als getuige-deskundige voor het hof in Arnhem toegelicht. De advocaat-generaal deed zijn werk in stilte, en tot het moment dat hij zijn advies wereldkundig zou maken, tastten wij in het duister. Eén dag daarvoor kwam het tv-programma *Netwerk* met een onthullende uitzending: men had de hand gelegd op documenten van de Hoge Raad, waaronder het getuigenverslag van dr. Schoon. Dat was verbijsterend. Zij verklaarde nu dat er naar haar mening geen sprake was van een relatie tussen het mes en het eventuele gebruik ervan als moordwapen. Bij de rechtszaak in Arnhem was haar dat niet duidelijk geworden, maar nu verklaarde ze onomwonden dat het hof mij niet had mogen veroordelen op basis van de geurproef. Om zich nog duidelijker uit te drukken had Schoon na haar verhoor op eigen initiatief nog een brief van deze strekking naar de Hoge Raad gestuurd.

De presentatoren van *Netwerk*, de deskundigen die in het programma aan het woord kwamen, ikzelf en honderdduizenden televisiekijkers hadden dezelfde mening: de Hoge Raad kon niet anders doen dat de zaak heropenen om een einde te maken aan een afschuwelijke dwaling van het recht.

Volgens de politie had speurhond Spike een geurovereenkomst vastgesteld. Dit impliceerde dus dat er een spoor van mij op het mes aanwezig zou moeten zijn, zoals DNA in de vorm van zweet, huidcellen of bloed. Maar hier had de politie zichzelf in de voet geschoten met het creatieve gebruik van onderzoeksrapporten. In één document was namelijk sprake van een schoon mes, terwijl het document met het vreemde BPS-nummer uit 1998 juist de aanwezigheid meldde van bloed- en celmateriaal. Na nieuw onderzoek in februari 2003 bleken er weliswaar twee sporen op het mes te zitten, maar die zouden van een werknemer van de messenfabriek kunnen zijn geweest of van de win-

kelbediende die het had verkocht. Kortom, van iedereen behalve van mij of het slachtoffer. En dat van de weduwe had er minimaal toch op moeten zitten als dit het moordwapen was geweest. En het argument dat het mes door mij schoongemaakt was, verviel ook, omdat er wel DNA van anderen op gevonden was. Natuurlijk was het een grote fout van de politie dat zij in 1999 niet direct deze sporen had vergeleken met mijn DNA. De kans om dit te doen, kregen we zelf niet. Mr. Knoops wilde de universiteit Leiden inschakelen voor een DNA-onderzoek, maar het NHF wilde de sporen op het mes niet voor vergelijking beschikbaar stellen. Gelukkig kon de Hoge Raad niet om de feiten heen. Het raadsel van de sporen op het mes was voldoende voor een novum. Er zou een herziening komen! Men verwees de zaak naar het gerechtshof in Den Bosch. Dat zou moeten uitzoeken of het mes nu wel of niet het moordwapen was. Misschien omdat de Hoge Raad er blijkbaar al van uitging dat het mes niets met de moord te maken zou hebben, werd ik op 1 juli 2003 direct na het uitspreken van het oordeel van de Hoge Raad in vrijheid gesteld.

8

HANDEN BOVEN HOOFDEN

Daar stond ik. In vrijheid gesteld, maar niet vrij. In staat om te gaan en staan waar ik wilde, maar met het ritme van de gevangenis nog in mijn lijf en hoofd. Aan de andere kant van de grijze muren, maar met 'De Pil' (Penitenciaire Inrichting Lelystad) nog steeds op het netvlies gebrand, elke keer als ik opkeek in mijn woonkamer. De maanden tussen mijn vrijlating en de heropening van de rechtszaak waren een soort schemerduister voor mij. Van een normaal leven zou tot aan de rechtszaak niets terechtkomen. Direct na mijn vrijlating konden we met het gezin wel een weekje met vakantie, dankzij vrienden die een trip naar Oostenrijk voor ons betaalden. De uitkering van Anneke was amper genoeg om de maandlasten van het huis en de boodschappen te betalen, dus op eigen kracht hadden we dat nooit kunnen doen. De vakantie was een welkome afwisseling, maar wel met de duistere wolken boven mijn hoofd van een nieuwe rechtszaak. De voorbereiding daarvan kostte veel tijd en - vooral - energie. Om niet alleen met de zaak bezig te hoeven zijn heb ik enkele maanden klusjes gedaan bij het accountantskantoor van een vriend, tegen onkostenvergoeding. Ik kon weer een beetje bezig zijn met mijn oude vak en daar genoot ik van. Maar toch overheerste de druk van de zaak. In tegenstelling tot het hoger beroep dat was ingesteld na mijn vrijspraak, had ik dit keer niet de illusie dat er een formaliteit zou worden afgewikkeld. Het was me duidelijk dat justitie zich niet zonder slag of stoot gewonnen zou geven. Met bewijsmateriaal fabricerende politieagenten - zoals later met de veroordeling van de hondengeleiders eens te meer bevestigd zou worden - en een ambitieuze officier van justitie stonden er te veel loopbanen op het spel; om van de geloofwaardigheid van de instituties nog maar te

zwijgen. Want mijn zaak was niet de enige die speelde. Nederland was ook in de ban van de Puttense moordzaak. Herman Dubois en Wilco Viets waren in 2002 vrijgesproken na zeven jaar onschuldig te hebben vastgezeten voor een moord die zij niet hadden gepleegd. Hun lijdensweg begon in 1994, toen een jonge vrouw, Christel Ambrosius werd gevonden in het huis van haar oma. Ze was verkracht en vermoord. Vier verdachten werden aangehouden en Du Bois en Viets bekenden de daad. Het leek alsof er gerechtigheid was geschied, toen zij in januari 1995 door het gerechtshof in Arnhem werden veroordeeld, hetzelfde hof dat vijf jaar later over mijn lot zou beslissen. Dat de verdachten in de rechtszaal hun bekentenissen introkken en verklaarden die onder druk te hebben afgelegd, deed niet ter zake. Hun veroordeling tot tien jaar werd in hoger beroep bevestigd, verzoeken om cassatie en herziening werden voorspelbaar verworpen, onder anderen door dezelfde advocaat-generaal, mr. Wortel, die ik ook zou tegenkomen. Hun zaak leek definitief gesloten. Tot een aantal mensen zich ging interesseren voor de gang van zaken. De bekende oud-politiecommissaris Jan Blaauw publiceerde in het voorjaar van 1999 een open brief aan de minister van Justitie met acht punten van kritiek over het politieonderzoek. Een jaar later verscheen er een boek van zijn hand over de zaak. Zijn inspanningen en de toenemende media-aandacht leidden tot Kamervragen. Pas nadat Du Bois en Viets waren vrijgekomen, na tweederde van hun straf te hebben uitgezeten, leidde een novum tot een herziening. In april 2002 werden zij vrijgesproken. Politie en justitie moesten tandenknaarsend hun fouten en pogingen tot manipulatie erkennen. In 2008 werd een nieuwe verdachte aangehouden. Voor Du Bois en Viets kan de schadevergoeding van miljoenen, die ze hebben ontvangen, niet de zeven jaar vervangen die ze onschuldig hebben vastgezeten en evenmin de psychische ellende die de staat hun heeft aangedaan.

Pas toen ik thuis was gekomen, merkte ik dat ik hard op weg was de bekendheid van de Puttense moordzaak te evenaren. Dat was een vreemd gevoel en zeker ook een gemengd gevoel. In de

gevangenis had ik met Wanda en Ed Waiszvis gesproken en met een aantal mensen gecorrespondeerd. Maar zelfs met veel post en een televisietoestel in mijn cel had ik geen idee van de belangstelling en controverse die mijn veroordeling had opgeroepen. Op internet waren complete discussieplatforms gewijd aan mij en de moordzaak. Dat speelde zeker een rol toen Maurice de Hond zich later met de affaire ging bemoeien. Voors en tegens van allerlei aspecten werden gepassioneerd besproken en de zaak leek voor een boel mensen een complete dagvulling te zijn. Het is volstrekt vervreemdend om je in het midden te vinden van zo'n gebeuren, jezelf te zien als lijdend voorwerp in artikelen en commentaren op internet, van mensen die je nog nooit hebt ontmoet, maar die het over 'Emest' hebben alsof ze je al jaren kennen. Het is even vreemd om de artikelen te lezen die neutraal spreken van 'de Deventer moordzaak', terwijl het mijn leven, mijn geluk en ongeluk, mijn toekomst betreft.

Ook de media waren vanaf mijn hoger beroep niet van de zaak weg te slaan. Anneke heeft inmiddels stapels artikelen, en ook de collectie videobanden met journaalitems en actualiteitenprogramma's is fors. In eerste instantie was ik onvoorwaardelijk blij met al die aandacht. Ik wilde mijn frustratie over wat me was aangedaan, met zo veel mogelijk mensen delen, en hoe meer journalisten mijn zaak volgden, des te minder ruimte zouden de autoriteiten krijgen om nieuwe konijnen uit de hoge hoed te toveren. Dat dacht ik. Maar inmiddels ben ik erachter gekomen dat hoe meer publieke belangstelling er is, des te dieper politie en justitie zich ingraven. De schade voor hen wordt immers steeds groter als een kromme rechtsgang wordt ontmaskerd. Hetzelfde dogmatische vasthouden aan eerder ingenomen posities merkte ik ook bij sommige journalisten. Als een roemrucht zelfbenoemd strijder tegen onrecht als Peter R. de Vries, nog voordat alle feiten bekend zijn, overtuigd raakt van mijn schuld op basis van onder andere de geurproef, dan is het hem blijkbaar onmogelijk om in een later stadium daarop terug te komen.

Omgekeerd is er een groeiende groep burgers die heel kritisch staat ten opzichte van justitie en de rechterlijke macht.

Dwalingen als de Puttense moordzaak, de Schiedammer parkmoord, de zaak van Lucia de B. en ook mijn eigen strafrechtelijke martelgang worden door hen op één hoop gegooid als illustratie voor de fundamentele verdorvenheid van 'het systeem'. Het is onomstotelijk aangetoond dat er bij het onderzoek en in de behandeling van mijn strafzaak is geknoeid met rapporten en bewijsmateriaal. Het is even duidelijk dat de hiervoor verantwoordelijken de hand boven het hoofd is gehouden, met de hondengeleiders als uitzondering die de regel bevestigt. De rechterlijke macht is een volslagen onaantastbaar instituut, dat aan niemand anders verantwoording schuldig is dan aan... zichzelf. Juristen beoordelen het handelen van juristen in een piepkleine wereld, waarin iedereen iedereen kent en waarin advocaten optreden als plaatsvervangend rechter en waar officieren van justitie tegenover leden van het hof staan die korte tijd daarvoor collega's waren. Van het zelfreinigend vermogen van zo'n systeem mogen we niet te veel verwachten. Zelfs kan ik me voorstellen dat politieagenten de waarheid een handje helpen. Het moet enorm frustrerend zijn om een verdachte van wiens schuld je overtuigd bent, te moeten laten lopen wegens gebrek aan bewijs. Dan is het misschien niet meer dan menselijk om in een zaak waarin je minder zeker van je zaak bent, een collega te vragen wat minder strikt met de regeltjes om te gaan. Bijvoorbeeld bij het verhoor van een verdachte. Of met het vinden van een mes en het plegen van een geurproef. Als die stap eenmaal is gezet, is er geen weg terug en moet het ene gat met het andere worden gedicht.

Ik ben ervan overtuigd dat dit laatste in mijn geval is gebeurd. Ik was een spannender verdachte dan een andere kandidaat. Als de bewijsvoering om hem veroordeeld te krijgen evenveel vragen oproept als beantwoordt, tsja, dan moet er wat gebeuren. Terugkomen op die beslissing is daarna niet meer mogelijk. Dat is mijn noodlot geweest. In de afgelopen jaren heb ik niet alleen de verhalen gehoord van andere gedetineerden die met rammelende dossiers zijn veroordeeld, maar heb ik ook de bewijzen daarvan gezien. De Deventer moordzaak, de Puttense moordzaak en de Schiedammer parkmoord zijn de iconen ge

worden van politieblunders en gerechtelijke dwalingen. Ik vrees dat achter deze geruchtmakende zaken een stortvloed schuilgaat aan veroordelingen van verdachten die niet de contacten hebben om aandacht voor hen te vragen, die de taal onvoldoende beheersen of die een advocaat hebben die het allemaal wat minder interesseert. Na alles wat mij is overkomen, zal het niemand verbazen dat ik geen enkel vertrouwen meer heb in de Nederlandse rechtspraak of politiek. De lezer hoeft mijn verhaal niet als waarheid aan te nemen; een gevoel van 'dat kan toch niet waar zijn?' zou ikzelf ook hebben gehad, voordat me dit allemaal overkwam. In bananenrepublieken wordt misschien rechtgesproken naar aanleiding van oekazes van boven, maar toch niet in Nederland? Die overtuiging heeft geen standgehouden, mijn vertrouwen in het recht bleek naïef. En als u mij niet gelooft, moet u maar de recente boeken lezen van prof. Ton Derksen: Het O.M. in *de fout*, en van prof. Wagenaar, prof. Van Koppen en dr. Israëls: *De slapende rechter*. In het laatste boek wordt een oproep tot een onafhankelijke revisieraad gedaan, waar verzoeken tot herziening kunnen worden ingediend. In Engeland werkt dat tien jaar lang al heel goed en in die periode zijn meer dan 250 langgestraften vrijgekomen. Naar de Nederlandse verhoudingen zijn dat er ongeveer 5 per jaar.

Al kort na mijn vrijlating had ik erop aangedrongen dat de behandeling bij het hof Den Bosch snel zou plaatsvinden. Begin september was er een zogenaamde 'regiezitting', waarop mijn advocaat aan het hof een lijst overlegde met personen die wij wilden horen. Een aantal daarvan waren deskundigen die reeds in de herzieningsfase diverse zaken hadden onderzocht, zoals telecomexperts die zelf aan het Nederlandse mobiele telefoonnet hadden gewerkt, mensen dus die alle specifieke details kenden. In de herzieningsfase was alles op papier gegaan, maar hier zouden zij het nog eens zelf kunnen uitleggen. Ook wilden we nog een collega laten horen, die in 1999 van rechter-commissaris Bins niet had mogen getuigen. Zij kon namelijk verklaren dat ik haar op donderdagmorgen 23 september 1999 had gebeld om naar het belastbaar inkomen van mevrouw Witten-

berg te vragen. Verder had zowel mijn advocaat als ik een lange lijst met vragen voor een groot aantal politiemensen; als ik mij goed herinner, had ik zeventig vragen opgesteld. Eigenlijk kwam het niet eens als verassing dat het horen van de collega door het hof niet werd toegestaan. Maar erger vond ik het dat het hof het bovendien niet nodig vond om de belangrijkste betrokken politiemensen te horen: Martijn, betrokken bij twee onrechtmatige geurtests, Smid, betrokken bij één onrechtmatige geurtest, en de technisch rechercheurs Oldenhof en Ruiters. Zij speelden een heel merkwaardige rol. Na herhaald doornemen van het dossier bleken zij eigenlijk overal bij betrokken te zijn geweest: het 'aantreffen' in het hofje van het mes en de paraplu en het 'veiligstellen' ervan, het veiligstellen en onderzoeken van diverse kledingstukken, het maken van de foto's van het hofje, en ook het document met het veranderde BPS-nummer. Uit het onderzoek van de privédetective wisten we natuurlijk al dat de foto's van de vindplaats misleidend waren: ze waren maanden later gemaakt.

Positief voor ons was het dat nu eindelijk opdracht werd gegeven om de vorm van het mes in relatie tot de bloedafdruk op de blouse te onderzoeken. Ook stemde het hof erin toe dat wij bij uitzondering het zogenaamde tactisch journaal van de politie ter inzage zouden krijgen. Het zou nog tot eind oktober duren, voordat we een kopie van dat logboek ontvingen. We vonden er opmerkelijke feiten in. Zo bleek dat op de zaterdag waarop het slachtoffer was gevonden, bij de omwonenden in de straat en bij kennissen navraag was gedaan. Tot onze verassing hadden vijf van hen haar op de vrijdag, de dag na de moord, althans in de versie van de politie, nog gezien. En dat terwijl de politie inmiddels al vier jaar volhield dat de moord op donderdag was gepleegd. Drie omwonenden waren zo stellig in hun verklaring dat de politie daarvan een aparte verklaring had opgenomen. Deze verklaring is echter nooit aan het dossier toegevoegd, zodat wij daar nooit iets van hebben geweten en er nooit een beroep op hadden kunnen doen.

Verder viel mij op dat de politie in het logboek schreef over een geurtest (enkelvoud) en dat nooit het woord geurtests

(meervoud) werd gebruikt, hetgeen nog eens duidelijk maakte dat er maar één test is geweest. Onzeker blijft dan altijd nog of er met het mes of met de paraplu is getest, maar nogmaals, ik betwijfel sterk of er überhaupt ooit een test is verricht. Het verslag van een test is een voorgeformatteerd computerbestand, waarbij je alleen maar een naam hoeft in te vullen, waarna het document uit de printer rolt. Bij de kopie van het logboek bevond zich nog een aantal kopieën van brieven van de politie aan de advocaat- generaal, waarvan het volgens mij nooit de bedoeling is geweest dat wij die zouden zien. Uit één van deze brieven bleek namelijk eindelijk de oplossing van het mysterie rond het BPS-nummer uit 1998. Ons vermoeden werd bevestigd: de politie schreef aan de advocaat-generaal dat dit nummer bij een misdrijf uit februari 1998 hoorde (een 'gewone' steekpartij). Verder bleek uit een andere brief dat de kleding, onder meer de blouse van de weduwe, zoekgeraakt was. Later zou de kleding gevonden worden in de garage van de politie te Deventer; de doos waarin de kleding werd aangetroffen bleek echter wéér een ander BPS-nummer te hebben. En een andere doos met spullen was weg. Bovendien bleek er niets te zijn verzegeld. Een beeld van complete wanorde achter de fagade die OM en justitie willen ophouden.

De zittingsdatum was vastgesteld op 8 december 2003. Een halfuur voor de zitting 's morgens zou beginnen, kreeg mijn advocaat van de advocaat-generaal te horen dat er 'contactsporen' op de blouse van het slachtoffer waren aangetroffen. Het waren mengsporen van zowel het slachtoffer als van mij. Deze 'ontdekking' was het startschot voor een nieuwe reeks van plotse ontdekkingen, nieuw belastend bewijsmateriaal en het verdwijnen van bewijzen die mijn onschuld zouden kunnen aantonen, het mes en de geurproef in de herhaling, zeg maar. Om te beginnen was de blouse van mevrouw Wittenberg kort voor de zitting 'teruggevonden' na daarvoor spoorloos te zijn geweest, zoals stond in de interne brief van het OM van eind oktober 2003. Het vest dat zij op haar laatste dag over de blouse had gedragen, is tot op de dag van vandaag spoorloos, evenals haar

broek en schoenen. Onderzoek naar lichaamsmateriaal van zo

wel mevrouw Wittenberg als mijzelf had aangetoond dat in 2004 onder haar nagels van mij geen sporen waren aangetroffen. Omgekeerd was dat ook zo: de politie had in 1999 mijn hele kledingkast in beslag genomen en mijn auto haarfijn uitgekamd zonder enig spoor van bloed of ^{DNA} van mevrouw Wittenberg te vinden.

Het tijdstip van overlijden was een ander punt dat mijn onschuld mogelijkerwijs had kunnen aantonen. Bij gebrek aan beter - en de handige beschikbaarheid van een verdachte die voor dat tijdstip een omstreden alibi had - was de politie ervan uitgegaan dat de moord op de avond van 23 september was gebeurd. En ik had tijdenlang geen reden om aan te nemen dat dit niet het geval was. Maar toen later onderzoek vijf buurtgenoten opleverde die het slachtoffer op vrijdagochtend 24 september meenden te hebben gezien, veranderde dat. Mijn alibi voor die vrijdag was waterdicht. Onderzoek van het oogvocht van overledenen kan het tijdstip van overlijden zeer nauwkeurig aantonen. Bij de sectie was van mevrouw Wittenberg oogvocht afgenomen. Maar toen daar vier jaar later naar werd gevraagd bleek dit... niet meer aanwezig te zijn. Het zoveelste voorbeeld van slecht onderzoek en de mogelijke verdwijning van ontlastend materiaal.

Toen de zitting begon, opende de advocaat-generaal met de 'ontdekking' van de contactsporen. Ik schrok hier enorm van, want ik kon er op dat moment geen verklaring voor geven. Een van de raadsheren merkte op dat contactsporen niet zo vreemd waren, omdat ik 's morgens op bezoek was geweest bij mevrouw Wittenberg. Het was dr. A. Kloosterman, van het ^{NFI}, die dit in feite bevestigde. Op enig moment heb ik hem de vraag gesteld of mijn ^{DNA} op zijn kleding zou zitten, als hij het handvat van mijn koffer zou hebben vastgepakt en daarna met deze hand zijn kleding zou hebben aangeraakt. Hij beaamde toen dat dit mogelijk was. NFI-medewerker Eikelenboom legde de rechters in detail uit wat hij allemaal had gedaan in het kader van het onderzoek. De volgende passage is de letterlijke weergave van het zittingsverslag: 'Ik heb gezocht naar specifieke sporen,

die mogelijk afkomstig zouden kunnen zijn van een dader. Ik heb een aantal vlekken geselecteerd die er wat vreemd uitzagen. Voor wat betreft de bloedvlekken, heb ik gekeken naar vlekken die ontstaan zouden kunnen zijn doordat de dader zelf gewond is geraakt en bloed heeft achtergelaten. Overigens bleken de DNA-profielen van deze bloedsporen overeen te komen met het profiel van het slachtoffer.' Eikelenboom had de hele blouse en in het bijzonder de kraag minutieus bestudeerd, maar geen bloed van mij aangetroffen. Wél een roodachtig gekleurde vlek op de kraag van de blouse. Opnieuw de door de rechtbank in Den Bosch vastgelegde verklaring van de NFi-deskundige: 'Het betrof een rode verkleuring, niet zijnde bloed. Het leek make- upachtig materiaal. Dit bevond zich verspreid over de kraag en de revers van de blouse.'

De verklaring van Eikelenboom was blijkbaar niet helemaal wat advocaat-generaal Brughuis ervan had verwacht, want ze werd duidelijk opgewonden en schreeuwde bijna uit dat ze zou bewijzen dat ik op de ochtend van 23 september niet bij de woning van mevrouw Wittenberg was geweest en dat de enige mogelijkheid om DNA over te brengen mijn moord op haar was geweest. Ik heb toen nogmaals duidelijk gemaakt hoe de ochtend was verlopen en daarbij ook verteld dat ik opeens een spiritusgeur rook en dat mevrouw Wittenberg mij vertelde over de 'ouderwetse' werkster, die er boven mee aan het schoonmaken was. Een journalist heeft vervolgens de werkster, mevrouw Koerhuis, opgezocht en twee dagen later stond haar verklaring in de krant. En wat bleek: zij had mij die ochtend inderdaad gezien. Zij had namelijk vanaf de eerste verdieping uit het raam gekeken en had mij zien vertrekken. Een paar maanden later had zij mij herkend op de zitting bij de rechtbank in Zwolle. Naar aanleiding van het krantenartikel werd zij vervolgens door de politie gehoord. Omdat de zaak uiteraard een enorme indruk op haar had gemaakt, was haar alles goed bijgebleven en haar verklaring sloot naadloos aan op die van mij. Ze zei zelfs dat ze dat al eerder aan de politie had verteld. Gezien haar eerdere stelligheid voelde de advocaat-generaal zich achteraf gezien door de verklaring van de werkster behoorlijk belachelijk gemaakt.

Ik had mij moeten realiseren dat het OM in een dergelijk situatie tot het uiterste zou kunnen gaan.

Daarna kwam het beruchte telefoongesprek aan de orde. Zoals we al in een brief van de politie aan de advocaat-generaal hadden gelezen, was de politie op zoek naar deskundigen op het gebied van mobiele telefonie die zouden kunnen verklaren dat mijn inbellen vanaf de snelweg op de zender in Deventer niet mogelijk was geweest. Waarom ze dit pas na vier jaar deden, kwam niet ter sprake. Ze hadden een gesprek gehad met een Duitse geleerde, die wel iets op papier wilde zetten. Een andere, reeds gepensioneerde deskundige was met vakantie. De advocaat-generaal antwoordde dat zij het zinvol achtte om te wachten totdat deze twee hun visie op papier hadden gezet.

De aanleiding voor haar wens was ongetwijfeld het gevolg van de voor mij ontlastende verklaringen van drie getuige-deskundigen, zowel schriftelijk als mondeling ter zitting.

Twee van hen hadden in het kader van de herziening uitgebreid onderzoek gedaan en daarvoor zelfs een instituut in de Verenigde Staten ingeschakeld. Zij hadden berekend dat ik op de snelweg bij de gemeente Nunspeet moest hebben gebeld. De derde deskundige was de bouwer van het mobiele KPN-net die in 2000 al door het OM was ingeschakeld. Hij verklaarde nu op de zitting iets wat hij - naar wij nu pas vernamen - al veel eerder duidelijk had willen maken. Hij vertelde dat er (in ieder geval in 1999) zeer veel administratieve fouten werden gemaakt met de nummers van de zenders, die dan later moesten worden hersteld. In dit kader - en natuurlijk mede vanwege een reparatie op 23 september 1999 aan zender 14801 nabij 't Harde - was het zeer wel mogelijk dat deze zender in de administratie per ongeluk nummer 14501 had gekregen. Het systeem liet toe dat twee cellen tijdelijk hetzelfde nummer hadden. Hij maakte duidelijk dat 'als indertijd deze fout is gemaakt, er nu al jaren een volkomen zinloze discussie is gevoerd'.

Hij had ook een tabel van een provider van mobiele telefonie uit 2001, die, toen de atmosferische omstandigheden ongeveer zo waren als op de avond van 23 september 2009, via timing ad-

vance-analyse had bepaald dat er meer dan 10.000 verbindingen waren gemaakt over afstanden van meer dan 25 km.

Na het horen van de getuigen en het uitwisselen van argumenten door mijn advocaat en de advocaat-generaal werd de zitting verdaagd naar 26 januari 2004, waarbij het hof ook nog opdracht gaf om het oogvocht en de nagels van het slachtoffer te onderzoeken. Het oogvocht was in 1999 afgenomen door het ^{NFI}. Onderzoek van het oogvocht kan aantonen op welk tijdstip iemand is overleden. Het verbaasde me niet dat ook dit onderzoek in 1999 niet was gebeurd.

In de weken tussen de eerste en de tweede zitting moet het de politie en het Openbaar Ministerie duidelijk zijn geworden dat de zaak niet liep zoals ze hadden gehoopt. De door het OM ingeschakelde Duitse deskundige had in een brief bevestigd dat de TA-code het beslissende gegeven was, en ook dat het maximale bereik van een gsm-zender 35 km was. Bij sommige weersomstandigheden kon het bereik zelfs nog verder zijn. Deze brief, waaraan overigens geen enkel specifiek onderzoek ten grondslag lag, kwam de advocaat-generaal niet goed uit. De andere, gepensioneerde deskundige die was opgeroepen, verklaarde, echter zonder eigen onderzoek gedaan te hebben, dat hij het onmogelijk achtte dat ik vanaf de snelweg met de Deventer zendmast had gebeld. Hoewel hij onbekend was met de TA-code, stelde hij dat deze niet van belang was. Goed nieuws voor de aanklaagster, maar het feit dat de getuige-deskundige helemaal niet gespecialiseerd was in gsm-telefonie, maar in andere frequentiebereiken, zal haar niet hebben gerustgesteld over de waarde die de rechters aan zijn verklaringen zouden hechten.

Maar ook voor mij was er tegenslag. Kort voor de zitting van 26 januari 2004 werd bericht dat nader onderzoek nog vijf andere contactsporen had aangetoond. Dit waren mengsporen, dus op zich zouden deze via 'shedden' (DNA-sporen achterlaten door handenschudden of het aanraken van een voorwerp) kunnen zijn ontstaan. Maar tevens werd meegedeeld dat er nu opeens een klein spoor van mij achter op de kraag van de blouse was gevonden. Dat kón niet waar zijn. Immers, de aangetoonde con-

tact- en mengsporen waren verklaarbaar, gezien de verklaringen ter zitting van de deskundige. Maar nu er opeens drie van deze sporen bij kwamen en vooral door het onmogelijke bloedvlekje, kan ik niet uitsluiten dat die contactsporen ook 'gecreëerd' zijn. Op de zitting werd dit uiteraard breeduit naar voren gebracht. De voorzitter van het hof vroeg mij of ik een verklaring voor het bloedvlekje kon geven. Ik heb toen in eerste instantie gezegd dat zoiets zou kunnen worden veroorzaakt doordat je iemand met de hand op de rug aanraakt en dat je daarbij een wondje aan je vinger hebt, dit ook gezien mijn gewoonte aan velletjes rond mijn vingernagels te peuteren, waardoor ik regelmatig wondjes heb. Ik heb echter uitdrukkelijk gezegd 'kunnen worden veroorzaakt', want ik heb onmiddellijk duidelijk gemaakt dat de hier bedoelde bloedvlek in 1999 beslist niet aanwezig was. Immers, alle kleding, waaronder dus de blouse, is in 1999 door meerdere instanties onderzocht: de politiemannen ter plekke, de technische recherche en NFI (het onderzoeksinstituut van het Openbaar Ministerie), dus in totaal drie keer. Maar, erger nog, in 1999 zijn alle bloedsporen op foto vastgelegd, 's Morgens vóór de zitting hebben wij het originele dossier met de originele foto's ingezien en, u raadt het alweer: er is geen foto van dat deel van de kraag waarop zich nu het betreffende bloedvlekje bevindt. Zou die foto werkelijk nooit zijn gemaakt?

Alsof dit alles nog niet genoeg was, was er nog een tegenstrijdigheid. Want ten tijde van de zitting op 8 december 2003 was het spoor er ook nog niet. Immers, NFI-onderzoeker Eikelenboom, die in december nog had beweerd dat hij twee contactsporen had ontdekt, heeft bij die gelegenheid tevens verklaard dat hij naar bloedsporen heeft gezocht die de dader zou hebben kunnen achterlaten, maar dat alle aangetroffen bloedsporen uitsluitend afkomstig waren van het slachtoffer zelf. Daarbij vertelde hij, zoals in het zittingsverslag is vastgelegd, dat hij de kraag toen ook nauwkeurig heeft onderzocht. Dus zelfs in december 2003, terwijl hij met zijn neus boven op de kraag zit, ziet hij geen spoor, maar een paar weken later opeens wel. Berust dit op toverkunst of is het de zoveelste voor mij nadelige toevalligheid? Maar dan blijkt er op de zitting opeens

nog iets heel opvallends. De blouse is daar aanwezig, en wat blijkt? Die (zogenaamde) contactsporen zijn duidelijk zichtbare vlekken, met het blote oog waarneembaar. Zelfs de rechters erkennen dit letterlijk, zoals te lezen is in hun vonnis: 'Het hof heeft ter terechtzitting van 26 januari 2004 de blouse bekeken en geconstateerd dat zowel het spoor in de kraag als de rozerode vlekken aan de voorzijde van de blouse (vooral langs de hals) met het blote oog duidelijk waarneembaar zijn.' Dit onderschrijft mijn stelling dat de vlekken er oorspronkelijk helemaal niet waren. Dan zouden ze immers in 1999 ook al zichtbaar zijn geweest. Ze zouden zijn geconstateerd, beschreven en op foto's vastgelegd. Niets van dit alles is echter in 1999 gebeurd! Aan de conclusie dat de NFI-medewerkers óf heel bijziend moeten zijn, óf heel creatief met bewijsmateriaal, verbindt het hof echter geen consequenties. En er was nog iets bijzonders met dit vlekje, wat ik pas in 2007 na onderzoek van burgerdeskundigen, begreep. De kraag van de blouse bestaat, zoals gebruikelijk, uit twee lagen stof: de buiten- en binnenkant. Het vlekje is aan de buitenkant circa 2 bij 4 mm groot; aan de andere kant van die kraag, dus aan de buitenkant van het andere stukje stof, was een soort stempel van het vlekje te zien. Als je een beetje bloed op je vinger hebt en je veegt het langs een kraag, dan is het bloed wel aan de ene kant te zien en niet aan de andere kant. Bij tests die uitgevoerd zijn door die burgerdeskundigen, kan dit doordrukken alleen ontstaan door een druppel die met grote snelheid op de blouse terecht is gekomen (zoals bijvoorbeeld als je niest of hoest) of als je een beetje bloed aan het uiteinde van een lucifer of speld doet en dat dan met kracht en snelheid op de kraag laat terechtkomen.

De kwestie met het mes is natuurlijk een cruciaal onderdeel van de zaak. Toch werd er tijdens de behandeling in Den Bosch slechts terloops melding van gemaakt. Onderzoek in Canada (vier jaar na dato) had als conclusie (voor ons niet nieuw) dat het bewuste mes niet het daadwapen was: de vorm van het lemmet kwam niet overeen met de afdruk op de blouse. Bovendien waren de DNA-sporen op het mes niet van mij of van de weduwe.

Natuurlijk hield dit ook in dat de uitslag van de geurtest niet goed geweest kon zijn.

Zoals hiervoor aangegeven werd deze nieuwe informatie tijdens de zitting zonder extra nadruk gebracht, om niet te zeggen bijna weggemoffeld. Dit wekte natuurlijk achterdocht, want vier jaar eerder was het juist de combinatie van mes en geurproef geweest waarop het hof Arnhem mij veroordeeld had. Men schreef daar in het vonnis: 'Omdat een juist uitgevoerde geurtest heeft aangetoond dat verdachte het mes Pi moet hebben vastgehouden, is daardoor bewezen dat mes Pi het daadwapen is.' Het perfecte voorbeeld trouwens van een cirkelredenering: Louwes is de moordenaar, omdat het mes het moordwapen is. En het mes is het moordwapen, omdat Louwes de moordenaar is. Misschien wordt het eens tijd dat juristen een betere opleiding krijgen in de regels van de logica en hoe bewijsvoering wel hoort te lopen?

Nu echter gebleken was dat het mes *niet* het daadwapen kon zijn, was er maar één actie de juiste geweest: stopzetten van de behandeling, en volledige vrijspraak. De Hoge Raad had op 1 juli 2003 bij zijn toestemming tot herziening namelijk aangegeven dat de twijfels rond het mes voldoende plausibel en zwaarwegend werden geacht om tot terugverwijzing te besluiten. Zij stelden dat, indien het mes niet het daadwapen geweest zou zijn, het hof Arnhem - als dit hof daarmee bekend was geweest - tot vrijspraak zou hebben besloten. De enige taak van het hof Den Bosch was dan ook slechts om de oude bewijsconstructie van het hof Arnhem tegen het licht te houden in het kader van de door de Hoge Raad vastgestelde herzieningsgrond. Wat er nu gebeurde (nieuw onderzoek op een heel ander punt) is volgens mij nooit de bedoeling van de Hoge Raad geweest. Als het hof in Arnhem zijn werk goed had gedaan, had het mij moeten vrijspreken, omdat niet bewezen was dat het mes het moordwapen was geweest. In dat geval had men mij ook nooit meer kunnen vervolgen. Maar in mijn geval kreeg het OM een herkansing, waarbij het OM een derde kans kreeg om mij met nieuw bewijs veroordeeld te krijgen.

En er was nog iets wat juridisch eigenaardig is. Het hof Am-

hem had indertijd tot een extra zware straf besloten, omdat sprake zou zijn geweest van voorbedachte rade: mijn motief zou geldelijk gewin geweest zijn; ik zou met het geld een huis op Malta hebben willen kopen. Ik meende nu echter voldoende te hebben aangetoond dat dit een absurde beschuldiging was. In de tekst van het arrest zou het hof Den Bosch inderdaad opnemen dat het eerder gestelde rond het financiële motief was komen te vervallen. Volgens de wet kan na een herziening geen andere straf worden geëist dan de straf die in het verleden is opgelegd. In het verleden was ik door het hof Arnhem tot twaalf jaar veroordeeld. De advocaat-generaal bleek de wet niet te kennen, want zij eiste vijftien jaar.

De Nederlandse strafrechters hadden het niet druk op 9 februari 2004. Het gerechtshof in Arnhem legde twee militairen korte celstraffen op voor het in elkaar slaan van een collega. Het hof in Den Haag ontsloeg een patiënt van een psychiatrische inrichting die een medepatiënt had aangerand van rechtsvervolging. Later die dag kreeg een drugsrunner twaalf jaar voor een in doodslag uitgemonde ripdeal. In Den Bosch stortte mijn wereld opnieuw in. Later heb ik me laten vertellen dat de journaalbeelden uit de rechtszaal televisiegeschiedenis hebben geschreven: een arrestatie in de rechtbank met een tegenstribbelende veroordeelde die door parketwachten tegen de grond moet worden gewerkt, bijna live uitgezonden voor een publiek van honderdduizenden. Natuurlijk had ik me niet zo moeten laten gaan. Maar wie zou in staat zijn om stoïcijns zijn lot te aanvaarden, als dat tot stand is gekomen door bedrog en leugens? 'Ik laat me niet oppakken,' riep ik en dat meende ik uit het diepst van mijn hart. Ik kón en kan niet begrijpen dat alle door mr. Knoops zorgvuldig geformuleerde en onderbouwde argumenten en bewijzen voor onregelmatigheden zo achteloos door het hof van tafel werden geveegd. In plaats van aan de schandpaal te worden genageld voor hun gegoochel met bewijsmateriaal zouden de knoeiers van politie en justitie worden beloond met de wetenschap dat ik opnieuw in de cel zou belanden. Dat besef drong tot mij door toen de voorzitter van het hof haar uitspraak voorlas. Als er ooit

een moment in mijn leven is geweest dat ik in staat zou zijn geweest tot geweld, dan was het toen men mij daar in die zaal wilde arresteren.

Het hof in Den Bosch maakte het zich makkelijk en verwees naar het eerdere vonnis uit Arnhem. Dat de wet bepaalt dat het gerechtshof het oude vonnis diende te vernietigen na vaststelling van het nieuwe feit dat een herziening mogelijk maakte, was even over het hoofd gezien. Zwaarwegender was dat men geen enkele aandacht schonk aan de missers in de diverse onderzoeken en behandeling van het bewijsmateriaal. Nieuwe feiten werden terzijde geschoven, te beginnen met het mes. Daarover oordeelde het hof: 'Op grond van de bevindingen van de deskundige... kan niet met voldoende zekerheid worden vastgesteld dat het mes Pi het moordwapen is. Hierbij is van belang dat de DNA-resultaten van op het mes aangetroffen sporen niet overeenkomen met die van het slachtoffer, noch met die van de verdachte, dat op het mes geen bloed is aangetroffen en dat niet kan worden vastgesteld of de overdrachtspatronen op de blouse van het slachtoffer zijn veroorzaakt door dit mes. Ook het feit dat het lemmet van dit mes 18,5 cm lang is, terwijl de vijf steekwonden slechts 10-12 cm diep waren, wijst er niet op dat het delict met dit mes is gepleegd. Gelet op het vorenstaande laat het hof bij de beoordeling van deze zaak dit mes buiten beschouwing. Daarom behoeven (de wijze van veiligstelling van) het mes Pi en de daarmee gehouden sorteerproef geen verdere bespreking.' In gewone mensentaal samengevat: de verdachte is eerder veroordeeld omdat hij het moordwapen in handen heeft gehad. Nu het mes echter het moordwapen niet geweest is, hoeven we daar geen aandacht meer aan te besteden.

En dat heeft men ook niet meer gedaan, terwijl men toch minimaal de opdracht had moeten geven om te laten onderzoeken hoe het mogelijk was dat de geurproef toch tot een positief resultaat had geleid en iemand daar dus ten onrechte op was veroordeeld. Maar zelfkritiek of zelfonderzoek is niet de sterkste kwaliteit van ons justitiële systeem.

Geert-Jan Knoops had in zijn pleidooi aangevoerd dat de blouse en het daarvan verkregen sporenmateriaal van het bewijs

moeten worden uitgesloten, omdat het materiaal 'onrechtmatig' was verkregen door middel van een schending van elementaire zorgvuldigheidsbeginselen die aan een opsporingsonderzoek gesteld moeten worden. De onderzoekers hadden gehandeld in strijd met de regels voor dergelijke onderzoeken. Het sporenonderzoek was ondeskundig uitgevoerd en daarom onbetrouwbaar. Knoops stelde dat de blouse in contact is gekomen met andere materialen waaraan mijn DNA zat, waardoor er besmetting is ontstaan. Voor zijn argumentatie citeer ik opnieuw uit het vonnis: 'Na de inbeslagneming is de blouse S12 slechts verpakt geweest in een papieren zak die open was en niet verzegeld. Deze zak zat in een doosje dat zich weer bevond in een grotere doos met andere voorwerpen, waaronder materiaal van de vloerbedekking van het slachtoffer, welke laatste doos door verbalisant Laarman op 5 november 2003 in geopende toestand werd aangetroffen. In strijd met het Besluit DNA-onderzoeken in strafzaken van 27 augustus 2001 is de blouse niet op het moment van inbeslagneming, dan wel zo spoedig mogelijk daarna, door een opsporingsambtenaar voorzien van een DNA-identiteitszegel. Blijkens het aanvullend proces-verbaal van de technische recherche van de politie IJsselland zou de blouse op 14 oktober 1999 aan het NFI zijn aangeboden, terwijl in het rapport van het NFI van 21 februari 2000 als ont- vangstdatum 10 november 1999 staat vermeld. Ook heeft het volgens de raadsman ontbroken aan een duidelijke wijze van veiligstelling en opslag van het in de onderhavige zaak aangetroffen sporenmateriaal. In dit verband is door de raadsman op het volgende gewezen: er kan niet meer worden nagegaan op welke datum de foto's van de locatie waar het mes Pi is gevonden, zijn gemaakt. In het gehele dossier is sprake van een inconsistent gebruik van BPS-nummers. Ook is er onduidelijkheid over de datum van de verhuizing van de technische recherche. De in januari 2004 door het NFI op de blouse van het slachtoffer aangetroffen vlek ARA852#10 is niet bij eerdere onderzoeken door het NFI waargenomen. Ten slotte is door de raadsman de betrouwbaarheid van het in casu verrichte DNA- onderzoek in twijfel getrokken. Daartoe heeft hij gesteld dat er

tussen het NFI-rapport van 5 december 2003 en het aanvullend rapport van 19 januari 2004 een verschil in uitslag en analyse bestaat voor wat betreft het op de blouse aangetroffen spoor.' Knoops' argumenten werden niet overgenomen door het hof. 'De niet-naleving van voorschriften met betrekking tot DNA-onderzoek leidt niet noodzakelijkerwijs tot ongeldigheid van dit onderzoek,' vond men. 'Het antwoord op de vraag welk gevolg moet worden verbonden aan de schending van enig wet-
telijk voorschrift met betrekking tot de uitvoering van een DNA-onderzoek, hangt mede af van de aard en de strekking van het geschonden voorschrift.' Ook het gerommel met het BPS-nummer en de foto's uit het onderzoeksrapport naar de vindplaats van het mes vond het hof niet zwaarwegend genoeg om er zich druk over te maken. De plotsklaps opduikende vlek op de kraag van de blouse verklaarde het hof op deze wijze: 'Het feit dat de op de blouse aangetroffen vlek door het NFI niet is waargenomen of onderzocht tijdens het onderzoek in november 1999 en in december 2003, bevreemdt het hof niet. Immers, blijkens het rapport van het NFI van 21 februari 2000, was het onderzoek in november 1999 louter gericht op de vraag of kon worden vastgesteld door welk voorwerp de beschadigingen in de blouse van het slachtoffer waren veroorzaakt, terwijl aangaande het onderzoek door het NFI in december 2003 door de deskundige ing. Eikelenboom ter zitting van dit hof op 26 januari 2004 is verklaard dat in verband met de grote tijdsdruk de blouse in eerste instantie niet uitputtend is onderzocht. Pas na opdracht van het hof op 8 december 2003 aan het NFI tot nader onderzoek aan de blouse is het betreffende bloedvlekje waargenomen en onderzocht.'

Van al deze details was ik me bij het uitspreken van het vonnis helemaal niet bewust. Ik kan me nauwelijks coherente gedachten van de rest van die dag herinneren, alleen een allesbepalend gevoel van wanhoop. Geboeid werd ik afgevoerd naar het huis van bewaring in Maastricht. Een onmogelijke plek voor Anneke om te komen, een volledig nieuwe omgeving voor mij. Dat het eten er iets beter was dan de plastic magnetronmaaltijden in Le

lystad, was geen troost. Dat was wel de enorme media-aandacht, waaruit een duidelijk ongeloof over het vonnis doorklonk. Commentatoren en columnisten waren vrijwel eensgezind in hun vergelijkingen met de Puttense moordzaak. Later dat jaar kwam de Schiedammer parkmoord in het nieuws. Ook hier hadden politie en justitie enorme blunders begaan, die een onschuldige in de cel hadden doen belanden. Vanaf dat moment werden deze affaires en de 'Deventer moordzaak' in één adem genoemd en ik begreep dat ik niet bang hoefde te zijn dat mijn lot in de vergetelheid zou raken. Dat was mijn laatste hoop, want de juridische middelen leken uitgeput te raken. In februari 2005 verwierp de Hoge Raad het cassatieverzoek. Een paar maanden later legde Geert-Jan Knoops mijn zaak voor aan het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. Dit is het hoogste rechtscollège in Europa en een uitspraak hiervan zou zeker gehoor vinden in Nederland. Maar zelfs in Straatsburg bleek de arm van het Nederlands Openbaar Ministerie lang. Normaal gesproken duren procedures voor het Europees Hof eindeloos lang. Knoops kreeg echter al na een maand een brief. In eerste instantie dacht hij dat het een simpele ontvangstbevestiging was en legde hij het ongelezen in een mapje. Bij het doorbladeren van het dossier bleek het echter een mededeling dat het hof de klacht niet in behandeling zou nemen. Een inhoudelijke argumentatie ontbrak. Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens kan kiezen uit een keur van eminente juristen uit de 47 leden van de Raad van Europa. Daarom verbaasde het ons dat een van de drie rechters die zich over ons verzoek hadden gebogen, prof. mr. Egbert Myjer was, die kortgeleden als advocaat-generaal nog op de loonlijst van het Nederlandse Openbaar Ministerie had gestaan, hetzelfde instituut waarover onze klacht nu juist ging. Wie de werkwijze van het hof kent, weet dat het simpelweg vertalen van de in de landstaal van de indiener gestelde klachten al een eeuwigheid vergt. Te denken geeft in ieder geval dat HP/De Tijd in een artikel uit 2005 de nauwe vriendschapsbanden onthulde tussen Myjer en mr. Vast, de hoofdofficier van justitie die in 2005 door het Openbaar Ministerie met mijn zaak werd belast. Wrang is in ieder geval dat Myjer bij zijn aantreden

bij het Europees Hof in de media hoog van de toren blies over zijn ambitie om te waken over de rechten van verdachten in het strafproces. 'Als de overheid probeert wetsovertreders aan te pakken door zelf de wet te overtreden, is alles weg,' liet hij in een interview optekenen. 'We moeten dus waken voor een overheid die zelf overtreedt wat ze zegt te bewaken. Waar haal je dan nog het recht vandaan op te treden? Deze dubbele moraal moeten we echt niet hebben.'

Toen duidelijk was dat noch de Nederlandse, noch de Europese autoriteiten geïnteresseerd waren om de dubbele moraal van justitie in de Deventer moordzaak aan te pakken, had ik opnieuw het geluk een bondgenoot te vinden. Een die als geen ander het laatste middel wist te gebruiken dat me nog ten dienste stond. Maurice de Hond is al decennialang het plaatsvervangende geweten van Nederland. Als opiniepeiler en politiek commentator ontgaat hem weinig over de meningen en ambities van het Nederlandse volk. Geen journalist die hij niet kent, en geen krant die en geen radio- of tv-programma dat hem niet in beeld heeft gehad. Wij spraken elkaar voor het eerst telefonisch ergens in het najaar van 2005 en vervolgens begin 2006 in Lelystad, waar ik naartoe was overgebracht vanuit Maastricht. Dat gesprek had veel weg van een sollicitatiegesprek. Ik voelde dat ik werd gewogen en beoordeeld. Hij verliet de bezoekenruimte van de gevangenis zonder me iets toe te zeggen, maar kort daarop startten we een briefwisseling en spraken we elkaar regelmatig telefonisch.

Van de publiciteitscampagne die hij ontketende, kreeg ik in de gevangenis praktisch niets mee. Maurice is ervan overtuigd dat internet het medium bij uitstek is dat sociale en politieke veranderingen teweeg kan brengen, echte democratie en dialogen kan laten bloeien. En dat bleek ook. Zijn digitale oproep om hulp kreeg enorm veel bijval. Duizenden internetgebruikers bezochten de site geenonschuldigenvast.nl. Honderden werden vaste bezoeker van zijn eigen weblog, waarin hij haarfijn de ongerijmdheden in mijn zaak aan de kaak stelde. Tientallen sympathisanten meldten zich met nieuwe informatie, met doorver-

wijzingen naar instanties en personen die iets voor mij zouden kunnen betekenen. Weer anderen deelden hun persoonlijke ervaringen met het onrechtmatig handelen van politie en justitie. Internet werd een alternatief onderzoekscentrum. Steeds meer vreemde zaken kwamen bovendien, steeds meer dwarsverbanden tussen politie, rechterlijke macht en Openbaar Ministerie werden ontdekt. Opzienbarende parallellen tussen mijn zaak en andere strafzaken kwamen aan het licht. Digitale discussies over alibi's, technische bewijsvoering en tientallen andere aspecten werden verhit gevoerd.

Critici bestempelen de diverse sites als de gefrustreerde uitlaatkleppen van zielige denkers in complottheorieën. Maar wie verder kijkt dan de inderdaad vaak gepeperde commentaren, ziet een schat aan objectief samengestelde, evenwichtige informatie, die van groot belang is geweest om mijn kant van het verhaal over het voetlicht te brengen.

De autoriteiten kunnen met hun legioen aan mediadeskundigen, woordvoerders en spindoctors de traditionele media behoorlijk manipuleren. Maar internet kent geen bazen en nauwelijks controle. Informatie en documenten kunnen razendsnel ongelimiteerd worden verspreid, en eenmaal op het web geplaatst valt er niets meer te censureren. Dat moet het Openbaar Ministerie en de recherche in Deventer rauw op het dak zijn gevallen. Waar zij eerst nog te maken hadden met een advocaat die alleen op een kleine overwerkte staf kon terugvallen, was er nu een grote, oncontroleerbare groep amateurs bezig om hun zorgvuldig geconstrueerde bewijsgebouw neer te halen. Even confronterend moeten de open brieven van Maurice de Hond zijn geweest aan politici en de top van het Openbaar Ministerie. Omdat al snel duidelijk werd dat een officieel antwoord - als het al kwam - op zijn best ontwijkend, maar vaker nietszeggend was, leerde Maurice al gauw zijn contacten in de media aan te boren. Voor veel journalisten gingen de technische details van de geurproef, het mes-dat-het-mes-niet-geweest-kan-zijn en het DNA-onderzoek al snel te ver. Wat ze wel makkelijk konden verwerken in hun artikelen was de vraag 'wie heeft het dan wél gedaan?' In het boek van HP/De Tijd-verslaggever Stan de Jong

was daar al het nodige over geschreven, maar verder hadden de media dit nog niet opgepikt. Ook mijn raadsliden en ikzelf hadden het te druk gehad met mijn verdediging om naar een ander als mogelijke dader te wijzen. Maar toen Maurice de Hond informatie kreeg over Michaël de Jong en er daarover publiciteit kwam, kwamen uit Deventer een aantal uiterst interessante tips binnen die de affaire in een heel ander licht zetten. Zijn speurwerk heeft Maurice de Hond bijna zijn goede naam en vermogen gekost. Maar voor mij was het een geschenk uit de hemel.

9

‘DE KLUSJESMAN’

ICOMT OP HET TONEEL

Over de zogenaamde ‘klusjesman’ is al veel gezegd en geschreven. Het ging dan ook steeds over de vraag: was hij het of was ik het? Ik weet alleen zeker dat ik het niet gedaan heb. Ik kan geen antwoord geven op de vraag of Michaël de Jong het heeft gedaan. Wat ik wel kan, is laten zien dat het - althans voor mij - moeilijk te begrijpen is waarom het opsporingsonderzoek naar de mogelijke betrokkenheid van Michaël de Jong niet grondiger is verricht en waarom zo veel vragen onbeantwoord zijn gebleven.

Zelf heb ik Michaël de Jong nooit ontmoet. Ik kan dan ook geen karakterbeschrijving uit eigen hand van hem geven. Uit bronnen, zoals het boek en de artikelen in HP/De Tijd van Stan de Jong over de Deventer moordzaak, komt het beeld naar voren van een man voor wie het leven niet altijd goed is geweest en die zelf ook niet altijd even heilzaam was voor zijn omgeving. Geboren in 1960 in een problematisch gezin, op twaalfjarige leeftijd het huis verlaten, op een internaat geplaatst, geen opleiding afgemaakt, vreemde baantjes. Ook een fascinatie voor wapens, slapend met een mes onder het kussen en een collectie messen thuis. Iemand die ook vaak, volgens een aantal mensen die hem goed kennen, een mes bij zich draagt. En ook: een huisvriend van het echtpaar Wittenberg met een, zoals een commentator later schreef ‘verwongen emotionele band met het slachtoffer’.

De Jong leerde de Wittenbergs in de jaren tachtig kennen toen hij als hulp optrad van de Deventer antiekhandelaar bij wie meneer Wittenberg veel kocht. Uit diverse getuigenverklaringen blijkt dat De Jong in een depressie verviel toen eind jaren tachtig bleek dat hij de antiekzaak niet mocht overnemen toen de antiekhandelaar ziek werd en zijn zaak verkocht. Dokter Wittenberg behandelde hem, zeggen een aantal getuigen - al

ontkent De Jong dit - en zoals met meer van zijn patiënten ontstond ook met Michaël de Jong een persoonlijke relatie. Over hoe diep die relatie was ga ik verder niet speculeren. In ieder geval was zijn band met meneer Wittenberg hechter dan die met mevrouw Wittenberg, al bezocht hij haar als weduwe ook regelmatig, onder andere om klein onderhoud aan de woning te verrichten. Vandaar wellicht de benaming ‘de klusjesman’. Aan vrienden vertelde hij dat hij na haar verhuizing als een ‘soort butler’ voor haar zou gaan werken.

Tot september 1999 wist ik niet van het bestaan van Michaël de Jong af. Ik kwam zijn naam tegen als een van de legathouders in het testament. Zijn legaat was 25.000 gulden netto. Kort voor mijn aanhouding heb ik hem, evenals de andere legathouders, uitbetaald. Ik wist toen niet dat de eerste maand na de moord hij degene was die door het onderzoeksteam het diepgaandst werd onderzocht. Ook toen ik een maand voor mijn proces in Zwolle het procesdossier kreeg dat door de officier van justitie Duijts was samengesteld ten behoeve van de rechtbank, besepte ik niet wat zich inmiddels allemaal rondom De Jong bij het onderzoek had afgespeeld. Het was mijn advocate die als eerste vaststelde dat in dat dossier van het OM vrijwel alle informatie over het onderzoek naar Michaël de Jong ontbrak. Zij mocht op het kantoor van de officier van justitie het hele dossier komen bekijken en stelde onder andere vast dat De Jong op 12 oktober 1999 een zeer uitgebreid videoverhoor had ondergaan. Daarbij was hem de cautie voorgelezen (‘u hoeft niet te antwoorden, want u zou uzelf kunnen beschuldigen’). De rechercheurs hadden in die eerste weken ook diverse gesprekken gevoerd met de vriendin van De Jong, een ex-vriendin van hem en een kennis van zowel de weduwe als De Jong. Op verzoek van mijn advocaat voegde de officier van justitie met duidelijke tegenzin zoals uit haar begeleidende brief bleek, de bewuste processen-verbaal op het laatste moment voor het proces in Zwolle aan het dossier toe. Ik was zelf echter zo bezig met het

weerleggen van de informatie die tegen mij was aangevoerd, dat ik me niet verdiepte in die informatie. En toen ik maart 2000 vrijgesproken werd in Zwolle heb ik me er ook amper meer nog mee beziggehouden.

De eerste keer dat hij bij mij echt zowel letterlijk als figuurlijk in beeld kwam was bij de uitzending van Peter R. de Vries in mei 2001. Onder andere op basis van de geurproef met het mes kwam De Vries tot de conclusie dat ik wel de moordenaar moest zijn. Mijn telefonische tegenwerpingen in de uitzending, dat het mes waarop ik veroordeeld was niet paste en beduidend langer was dan de veroorzaakte wonden, meende Peter te kunnen weerleggen. Hij bond een handdoek om zijn hand en stelde dat ik op die manier messteken van tien centimeter diepte gemaakt zou kunnen hebben. 'Honden liegen niet' was een van zijn opvattingen in die uitzending. In die uitzending verscheen Michaël de Jong. Hij werd geïnterviewd aan het graf van weduwe Wittenberg. Hij vertelde over zijn nauwe band met het kinderloze echtpaar. Desgevraagd gaf hij aan dat hij aanvankelijk door de politie als verdachte werd beschouwd en hij antwoordde op de vraag wie volgens hem de moordenaar van de weduwe was met: 'De heer L. met die koelbloedigheid waarmee hij het heeft uitgevoerd, verbijsterend.'

In die periode was het echtpaar Waisvisz met hun onderzoeken bezig. Zij waren de eersten die wél aandachtig de processen-verbaal gelezen hebben die over het politieonderzoek naar Michaël de Jong waren opgesteld. Niet alleen de vier processen-verbaal die er waren van de verhoren van Michaël de Jong en zijn vriendin uit de periode 28 september-18 oktober 1999 trokken hun aandacht, maar ook het uitgebreide verhoor dat de politie op 8 oktober 1999 voerde met een ex-vriendin, die inmiddels in Duitsland woonde. Hij had haar een dag na de moord in de binnenstad van Deventer ontmoet. Dat was dus een dag voordat de weduwe gevonden werd. Belangrijk is daarbij te weten dat enkele dagen daarna Michaël voor het eerst door de politie is verhoord. Bij aanvang van dat verhoor gaf Michaël aan dat hij op dat moment nog niet wist dat de weduwe dood was. Die ex-vriendin verklaart dat toen Michaël haar die middag ont-

moette, dus een dag voordat de weduwe dood thuis werd aangetroffen, hij het uitgebreid met haar had over het veranderde testament van de weduwe. Twee of drie miljoen zou besteed worden aan de nagedachtenis van dr. Wittenberg werd haar verteld. En Michaël voegde daaraan toe dat de weduwe hem had verteld dat hij niet ongerust zou hoeven zijn, want er zou genoeg geld voor hem overblijven. Vervolgens vroeg hij haar voor hem in Duitsland een CO₂-pistool te kopen, een replica van het Nederlandse politiepistool, dat in Nederland illegaal is. In haar verhoor vertelt ze dan verder dat ze een dag later (dus op de dag dat de weduwe is gevonden) hem had gebeld en gevraagd hoe het met hem ging. Hij heeft toen tegen haar gezegd dat het wel ging. Hij ‘had een vriendin verloren en was bezig een rouwadvertentie te maken’. Het echtpaar Waisvisz vond deze informatie zeer opmerkelijk, omdat Michaël dus een paar dagen later bij het verhoor bij de politie vertelde dat hij toen pas voor het eerst hoorde dat de weduwe dood was. Maar een ander deel van dit proces-verbaal trok nog meer hun aandacht. De ex-vriendin vertelde namelijk over het feit dat De Jong altijd een vuurwapen en een raar mes onder zijn hoofdkussen had liggen. Het mes was volgens haar beschrijving uit één stuk, dus heft en lemmet liepen in elkaar over, aan één zijde snijdend, en het lemmet liep aan de voorkant in een punt omhoog. Dat mes trok zo hun aandacht, omdat zij bij hun bestudering van het dossier een foto van de blouse van het slachtoffer hadden gezien, waarop een duidelijke afdruk in bloed te zien was van een mes: het waarschijnlijke moordwapen. In het proces-verbaal van het verhoor van Michaël had hij aangegeven dat hij een verzamelaar was van een bijzonder type messen. Het Japanse merk Global. Twee dagen na de moord was Michaël volgens eigen zeggen naar Arnhem gereisd om een magneetstrip te kopen voor zijn Global-messenverzameling. Zijn vriendin bevestigde deze aankoop van een magneetstrip ook. Het echtpaar was uitermate verbaasd dat de politie deze verklaring van Michaël blijkbaar niet had getoetst bij de messenwinkel in Arnhem. Zij namen daarom zelf contact op met die winkel en daar werd verteld dat De Jong inderdaad klant bij hen was. Hij kreeg 10% korting bij zijn aankopen. Op de vraag van het echtpaar of De Jong op 25 september 1999 wellicht

een magneetstrip bij de winkel had gekocht, vertelden zij dat twee jaar na dato niet meer te kunnen vaststellen. Maar ze hadden nog wel de volledige kassa-administratie van die dag. Daaruit bleek enerzijds dat die bewuste dag geen Global-magneetstrip was verkocht, en anderzijds dat er drie bonnen waren van klanten met 10% korting, waarvan eentje een Global-mes betrof, type GF17. Het echtpaar Waisvisz heeft toen de afdruk in bloed op het mes onderzocht en zij kwamen niet alleen tot de conclusie dat de afdruk in bloed nooit gemaakt kon zijn met het mes waarop ik inmiddels tot 12 jaar veroordeeld was, maar ook dat het er sterk op leek dat die afdruk in bloed goed paste bij een Global-mes, en wel het type Global GS8, een modelmes dat een groter broertje is van de Global GF17, die op 25 september 1999 in Arnhem was verkocht. Vlijmscherpe messen met een venijnige punt, waarbij de kromme holling gebruikt kan worden bij het schillen.

Deze informatie en ook andere resultaten van hun onderzoek werden door het echtpaar in een rapport opgenomen dat door mijn toenmalige advocaat gebruikt is bij het herzieningsverzoek dat in 2002 werd ingediend. Deze informatie is ook door de journalist Stan de Jong gebruikt bij het onderzoek dat hij zelf is gaan doen en dat eerst als een serie artikelen in *HP/De Tijd* is geplaatst en later terechtgekomen is in een boek over de Deventer moordzaak. Een hoofdstuk is besteed aan Michaël de Jong met de titel 'De klusjesman'. Zo werd Michaël blijkbaar door het echtpaar Wittenberg jegens derden aangeduid en zo werd hij ook door meerdere getuigen tegenover de politie genoemd. De belangrijkste conclusie die je uit dat hoofdstuk in het boek trekt, is hoe vreemd het is dat het onderzoek naar Michaël circa vier weken na de moord door de politie vrijwel geheel is stilgelegd. Dat was het moment waarop ik bij de politie in het vizier kwam. Omdat, mede dankzij het werk van het echtpaar Waisvisz het herzieningsverzoek begin 2003 een positief effect leek te gaan krijgen, met nieuw onderzoek aan het mes waarop ik veroordeeld was, concentreerde ik mij vooral op dat onderwerp en besteedde ik verder weinig aandacht aan wat er

over Michaël de Jong door Stan de Jong was geschreven. En toen ik op 1 juli 2003 uit de gevangenis werd vrijgelaten door de uitspraak van de Hoge Raad was mijn aandacht vrijwel volledig gericht op het nieuwe proces dat me in Den Bosch wachtte en zou gaan over het in mijn ogen zo zwakke bewijs. In de aanloop naar dat proces nam het hof een belangrijke beslissing, die later nog grote consequenties kreeg. Het tactisch journaal, een soort logboek van het onderzoeksteam, diende volgens het hof in bezit gesteld te worden van mijn advocaat. Elke handeling die de rechercheurs tijdens hun onderzoek hadden uitgevoerd zou daarin staan. Een document dat zelden in bezit komt van een verdachte, maar een schat aan informatie bevat. Denk eraan dat in Nederland de verdachte niet de beschikking krijgt over alle documenten die het onderzoek betreffen dat uitgevoerd is in het kader van de strafzaak, maar slechts een selectie die door het OM wordt gemaakt. Dat beslist wat er belangrijk is of niet en het is voor de advocaat van de verdachte doorgaans zeer moeilijk om vast te stellen of er wellicht belangwekkende informatie of belangrijke stukken niet in het dossier zijn opgenomen. Wij gebruikten kort voor de zitting op 8 december 2003 in Den Bosch dit tactisch journaal, vooral om het onderzoek naar mij te reconstrueren, en kwamen onder andere informatie tegen die we tijdens het proces wilden en konden gebruiken. Hoewel in dit document van 300 pagina's ook veel stond over het onderzoek dat uitgevoerd was naar Michaël de Jong was daar in die periode door ons weinig aandacht voor. Door een fout van het OM kregen wij ook nog een intern stuk eind oktober 2003 toegestuurd van officier van justitie Duijts aan de advocaat-generaal in Den Bosch. Niet alleen was daaruit op te maken dat op dat moment de blouse van de weduwe zoek was, maar ook stonden er de volgende opmerkelijke zinnen in over het onderzoek van het OM naar Michaël de Jong:

'14. Andere potentiële verdachten (*De Jong*)

In Het journaal zijn andere onderzoeksrichtingen vermeld. Daartoe behoort ook het onderzoek naar Michaël de Jong, de zogenaamde klusjesman en vaak genoemd in de publicaties in deze zaak.

Actie/bespreelpuntadvocaat-generaal:

- De Jong wordt met name ook aangehaald door Waisvisz.
- De vraag is in hoeverre De Jong al dan niet alsnog als verdachte kan worden uitgesloten door middel van nader onderzoek.'

Maar bij het hof in Den Bosch kwam Michaël de Jong in het geheel niet meer aan de orde en door de grote aandacht voor de 'DNA-vondsten van het NFI' is dit onderwerp ook niet meer door onszelf echt aan de orde gesteld. Na mijn veroordeling in februari 2004 dacht ik wel met regelmaat aan deze intrigerende informatie, maar onze juridische acties waren gericht op de cassatie, en toen die was afgewezen, op ons beroep ingediend bij het Europese Hof in Straatsburg, dat ook - tot grote verrassing van mr. Knoop - haast met kerende post, en met de ongebruikelijke ondertekening van een Nederlandse rechter, werd afgewezen.

Buiten de gevangenis werd het stil rondom de Deventer moordzaak en vanuit de gevangenis had ik weinig mogelijkheden zelf onderzoek te doen of te bevorderen. In september 2005 kwam het rapport van de commissie-Posthumus uit over de vele fouten die er gemaakt waren bij de Schiedammer parkmoord. Voor mij waren de daarin gemelde aaneenschakeling van fouten door een groot aantal personen niet zo verbazingwekkend. Ik herkende ze van het onderzoek dat was uitgevoerd in mijn zaak. Via de contacten die ik had met een groepje trouwe mensen die Anneke en mij in deze moeilijke tijd ondersteunden, had ik vernomen dat Maurice de Hond zich in een interview over mij had uitgelaten als iemand waarmee hij medelijden had. Hij had blijkbaar mijn zaak in de media gevolgd. Na het uitkomen van het rapport over de Schiedammer parkmoord stelde hij aan mijn vrienden voor dat wij een actie moesten voeren om ervoor te zorgen dat die commissie-Posthumus ook onderzoek zou gaan plegen naar de vele fouten in de Deventer moordzaak. Hij hielp mijn vrienden met het opzetten van een website (www.geenonschuldigenvast.nl) en was daarvan in december 2005 naar de media een woordvoerder, omdat geen van mijn vrienden zich daar ervaren genoeg voor vond. Vlak voor Kerstmis 2005 belde ik hem op om hem voor zijn inspanningen te

bedanken. Hij vertelde dat hij het niet voor mij persoonlijk deed, maar dat hij geschokt was door het rapport van de commissie-Posthumus en de blunders bij de Schiedammer parkmoord en dat hij vergelijkbare fouten had aangetroffen in de stukken die hij over mijn zaak had gelezen. Terwijl zijn voorneamen was om zijn activiteiten daarbij te laten, namen twee ex-rechercheurs - naar aanleiding van de publiciteit over zijn bemoeienis met de Deventer moordzaak - contact met hem op. Zij vertelden hem dat toen zij in 2004 nog bij de politie werkten een toenmalige collega uit Deventer hun had verteld dat mijn zaak ‘stonk’. En zij boden aan wat onderzoek te gaan doen. Hun was namelijk een aantal vreemde zaken in het tactisch journaal en de processen-verbaal opgevallen. Met name vestigden zij de aandacht op wat ze in de stukken over het alibi van De Jong op de avond van de moord aantroffen. Zowel De Jong als zijn vriendin had namelijk enkele dagen na de moord tegen de politie gezegd dat zij de hele avond thuis waren geweest. De Jong had bij zijn verhoor verklaard voor 19.30 uur thuisgekomen te zijn. Zijn vriendin meldde dat toen zij om 16.30 uur thuis was gekomen op de bewuste donderdagavond, Michaël daar al stond te koken.

Maar daar bleef het niet bij. In november 1999 had, volgens het tactisch journaal, de politie toestemming gevraagd van De Jong en zijn vriendin om de telefoongegevens op te vragen bij hun providers. En in het tactisch journaal stond het zeer opmerkelijke resultaat hiervan. Op 9 december 1999, ruim een week na de voor mij zo fatale geurproef, stond vermeld in het tactisch journaal dat uit de telefoongegevens bleek dat Michaël tussen 16.30 uur en 19.30 uur drie keer naar huis had gebeld. In totaal had hij 23 minuten gesproken, het laatste gesprek was rond 19.20 uur beëindigd. En dat betekende natuurlijk dat de verklaring van de vriendin van De Jong dat hij om 16.30 uur al thuis was niet waar kon zijn. Want dan bel je tot 19.30 uur niet drie keer uitgebreid naar huis. De politie had dit voor het onderzoek toch belangwekkend feit niet opgeschreven in het tactisch journaal, maar concludeert slechts dat ‘Michaël blijkbaar gelijk had’ bij zijn verklaring dat hij rond 19.30 uur thuis was. De

rechercheurs herinnerden mij eraan dat ondanks deze opmerkelijke informatie over het alibi, officier van justitie Duijts bij mijn rechtszaak in Zwolle iets had gezegd wat hier haaks op stond. Zij stelden namelijk dat de anderen dan ik, die onderzocht waren door de politie, een sluitend alibi hadden en/of niet op concrete leugens van dat alibi betrappt konden worden. Zij waren daarom als verdachte uitgesloten en toen had men alleen Ernest Louwes overgehouden. Maar uit het tactisch journaal bleek juist dat Michaël de Jong geen sluitend alibi had en ook dat wat zijn vriendin gezegd had over zijn alibi niet klopte met de telefoongegevens! Waarom had de officier van justitie dan toch gezegd dat er geen problemen waren met het alibi van Michaël de Jong? De twee rechercheurs gaven aan graag een keer met die vriendin Meike hierover te willen spreken. Ik hoorde toen ook dat het echtpaar Waisvisz Maurice had verteld dat hun schriftkundige analyse van het beroemde briefje uit de tuin van de weduwe en het anonieme briefje dat naar de politie was gestuurd enkele weken na de moord een opmerkelijk resultaat hadden opgeleverd. Beide briefjes zouden door diezelfde Meike geschreven zijn. Ik kon mijn oren niet geloven. Dat briefje uit de tuin was immers aangetroffen tegelijk met het slachtoffer en was door het OM zelf vermeld als mogelijke belangrijk bewijsmateriaal bij de uitzending van Opsporing Verzocht die kort na de moord was uitgezonden. De twee rechercheurs spraken op 16 januari 2006 met Meike op haar werk en de inhoud verbaasde zelfs hen. Meike bevestigde namelijk dat haar aanvankelijk verhaal over het alibi van Michaël fout was geweest. Zij zou dat zelfs in 1999 al aan de politie hebben verteld! Het echte verhaal was volgens haar dat zijzelf op de avond van de moord rond 20.00 uur naar de studentensociëteit was gegaan en Michaël pas ergens later op de avond was gekomen. De twee rechercheurs vroegen haar nog eens expliciet hiernaar en in hun schriftelijke verslag over dit gesprek geven zij dat als volgt aan:

‘U vraagt mij nu nogmaals hoe laat Michaël bij de sociëteit kwam die donderdagavond. Dit weet ik niet. U vraagt mij of ik vorenstaande begrijp dat dit wel belangrijk is, omdat Mickaël zo geen alibi voor die cruciale avond van donderdag 23 september 1999 heeft. Zoals ik nu verklaard heb, zo is het gegaan.’

Niet alleen gaf zij dus aan dat haar eigen verklaring van vlak na de moord onjuist was geweest, maar ook dat de eigen verklaring van Michaël enkele dagen na de moord dat hij vanaf 19.30 uur thuis was geweest onjuist was. Nu vertelde ze dat Michaël pas later op de avond op de studentensociëteit was aangekomen. En wat hij gedaan had na 19.30 uur, toen hij in de binnenstad een café had verlaten, was onbekend. Deze verklaring van de twee rechercheurs, de schriftkundige analyse van echtpaar Waisvisz en nog andere informatie stuurde Maurice de Hond naar mr. Harm Brouwer, de baas van het OM. En kort erna werd hem gemeld dat er een oriënterend vooronderzoek gepleegd zou worden naar de nieuwe informatie die was verstrekt. Hoewel ik langzamerhand wel cynisch was geworden over het streven van het OM de waarheid te zoeken, kreeg ik toch weer enige hoop. Vooral toen ik twee weken erna voor het eerst Maurice ontmoette, die op bezoek kwam in de gevangenis. Hij meende met alle informatie die er inmiddels lag dat het OM wel tot de conclusie moest komen dat de hele zaak herzien zou moeten worden. Ik gaf aan dat ik wel vaker dacht dat politie en OM maar tot één conclusie moest komen: ‘dat ik onschuldig was’, maar dat die conclusie tot nu toe nooit bij hen was opgekomen. Vanaf dat moment belde ik Maurice met enige regelmaat en hij vertelde me van de ontwikkelingen. Zo had zich een aantal nieuwe en zeer interessante getuigen gemeld die Maurice onmiddellijk had doorgestuurd naar het onderzoeksteam. Zij bevestigden niet alleen de informatie die al eerder aan het OM was verstrekt, maar zij kwamen ook met nieuwe belangwekkende informatie. Zo was er een getuige die vanuit zijn eigen kennis - hij was enkele jaren collega en vriend van Michaël de Jong geweest - iets vertelde dat ook al was verteld door een vriendin van de weduwe, haar schoonheidsspecialiste: dat Michaël de Jong met grote

frequentie forse bedragen kreeg van de weduwe - de getuige noemde 500 a 600 gulden - iets wat De Jong bij zijn verhoren steeds pertinent had ontkend.

In juni 2006 kwam het tussenrapport van het oriënterend onderzoek uit. In het persbericht hierover meldde het OM dat over geen van de door Maurice aangedragen punten over Michaël de Jong de conclusies over mijn ouderschap veranderd dienden te worden. Toen ik het uitgebreide rapport daarover las kon ik mijn ogen eigenlijk niet geloven. Ik wist hoe de politie en het OM steeds bij alles wat ik verteld had aannamen of stelden dat ik het wel gelogen zou hebben. De file waarin ik rond 20.00 uur 's avonds bij Harderwijk had gezeten. Dat was een leugen. Het telefoontje dat ik vanuit de omgeving van 't Harde had gevoerd: gelogen. Dat ik rond 21.00 uur die avond thuis was gekomen: gelogen. En ook mijn ochtendbezoek aan de weduwe werd door het OM tot op het laatst bij de rechter ontkend. Dat ik het mes nooit in mijn handen had gehad: gelogen. Het maakte niet uit; wat ik ook aan de politie zei, ik was een leugenaar. Maar lees wat het OM in zijn rapport stelt over het alibi van De Jong. Michaël en zijn vriendin waren in mei 2006 hierover gehoord. Zij verklaarden toen samen dat Meike rond 19.30 uur door Michaël vanuit de studentensociëteit was gebeld en dat zij er toen naartoe was gegaan. Zij was voor 20.00 uur daar aangekomen en was de hele avond samen met Michaël geweest. Michaël heeft die lezing beaamd. Niet alleen verschilt deze lezing van hun activiteiten op de avond van de moord fors van die zij beiden kort na de moord zelf hadden gegeven - toen hadden ze namelijk gezegd 'we waren de hele avond thuis' - maar ook verschilde die van de verklaring van Meike ten overstaan van de twee rechercheurs. Toen had ze immers gezegd dat Michaël later op de studentensociëteit aan was gekomen dan zij. Wat vond het OM van deze steeds verschillende verklaringen over het onderwerp wat Michaël de Jong op de avond van de moord had gedaan? In het persbericht op 13 juni 2006 staat dit heel duidelijk:

'Ten aanzien van het alibi van de beweerde dader heeft het onderzoeksteam vastgesteld dat de verklaringen die betrokkene

en zijn vriendin destijds hebben afgelegd over hun doen en laten op de avond van de moord, op onderdelen tegenstrijdig waren. Deze tegenstrijdigheden zijn destijds niet onderzocht. De verklaringen die beiden recent hebben afgelegd zijn daarentegen consistent. Deze verklaringen sporen met de gegevens over het onderlinge telefoonverkeer die destijds door de politie zijn verzameld.

Het onderzoeksteam wijst er overigens op dat uit het enkele ontbreken van een waterdicht alibi niet de conclusie voortvloeit dat de beweerde dader dus bij de moord betrokken is geweest.’

Maar uit de telefoongegevens die de politie destijds had verzameld, was ook gebleken dat Meike nog om 20.20 uur vanuit haar huis een telefoongesprek had gevoerd. Dus ook die nieuwe verklaringen spoorden N I E T met de gegevens over het onderlinge telefoonverkeer, die de politie verzameld had, wat het Openbaar Ministerie daarover ook in haar persbericht stelde. En de slotzin die hierboven vermeld staat, is wel een heel opmerkelijke voor een organisatie die aan waarheidsvinding dient te doen: ‘het enkele ontbreken van een waterdicht alibi’ was toch niet het onderwerp van onderzoek, maar het feit dat de betrokkenen kort na de moord onafhankelijk van elkaar een vals alibi aan de politie hadden verstrekt. En dat Meike niet alleen in januari 2006 had verteld dat Michaël later op de avond was gekomen, maar ook dat ze dat al in 1999 aan de politie verteld had. Het was weer hetzelfde liedje, wat ik helaas al zo lang hoorde. Het maakte niet uit wat het onderzoek opleverde. Een andere persoon, die zelfs van de politie de cautie had gekregen, mocht meerdere keren zijn verklaring wijzigen, zelfs over het onderwerp ‘alibi’. Het OM draaide er wel een punt aan, waardoor het niet belastend was. Emest Louwes was en is immers de moordenaar...

Nu zou ik de rest van het boek kunnen volschrijven met meerdere bewijzen van de onwil van het OM en politie om gebleken onwaarheden in verklaringen en opmerkelijke tegenstellingen tussen uitspraken van Michaël de Jong en zijn vriendin en andere getuigen diepgaand te onderzoeken of serieus te nemen. Ik zal

me echter tot een aantal beperken om daarmee duidelijk te maken waarom mijn geloof in de oprechtheid van politie en Openbaar Ministerie om de waarheid te zoeken tot het nulpunt was en is gedaald. Zo kreeg het verhaal over de magneetstrip die gekocht zou zijn in de messenwinkel twee dagen na de moord nog een opmerkelijk vervolg. Tijdens hun verhoor ten behoeve van het oriënterend vooronderzoek verklaarden Michaël en zijn vriendin dat Michaël waarschijnlijk geen magneetstrip had gekocht, maar slechts naar de winkel was gegaan om een magneetstrip te kopen. En kort erna bevestigden zij in een brief aan het OM, in het kader van hun aangifte tegen Maurice wegens smaad, dat Michaël op 25 september 1999 een mes had gekocht en geen magneetstrip. Dus terwijl zij beiden los van elkaar enkele dagen na de moord hadden verklaard dat Michaël in die winkel een magneetstrip had gekocht voor zijn Global-messen-verzameling, erkenden zij in 2006 dat dit niet waar was, maar dat er een mes gekocht was. Onbelangrijke informatie vond het OM dat. En dat vindt journalist Bas Haan blijkbaar ook. Want in zijn recent verschenen boek over de Deventer moordzaak, dat een compleet overzicht pretendeert te zijn van de gebeurtenissen in deze zaak, ontbreekt het verhaal van De Jong over de gekochte magneetstrip - wat uiteindelijk een mes bleek te zijn - volledig. Allemaal onbelangrijk, want Ernest Louwes is toch de moordenaar, nietwaar?

Begin maart 2006 nam een ex-collega van De Jong uit Australië contact op met Maurice. Hij vertelde uitgebreid over zijn ervaringen met De Jong en zijn vriendin in de periode 1995-1999. Ook vertelde hij kort na de uitzending van *Opsporing Verzocht* in 1999 zich bij de politie gemeld te hebben met informatie over De Jong, maar dat hij na zijn aanmelding met een tip niet door de politie was benaderd en dacht dat zijn informatie irrelevant was, zeker nadat hij gehoord had dat de echte dader, namelijk ik, was opgepakt. Door de nieuwe publiciteit wilde hij zijn informatie alsnog doorgeven aan de politie. Maurice heeft

begin maart 2006 aan het OM doorgegeven dat hij hierover contact wilde hebben. En wat zegt mr. Harm Brouwer in juni 2006 over de informatie van deze getuige en van een aantal andere belangwekkende nieuwe getuigen? ‘Met Maurice de Hond was afgesproken dat er geen nieuwe informatie door het onderzoeksteam zou worden onderzocht, alleen de informatie die hij in januari 2006 aan het OM had opgestuurd.’ Niet alleen ontkent Maurice dat hij die afspraak had gemaakt, juist als je de informatie van die nieuwe getuigen leest, dan is het toch te gek voor woorden dat die informatie alleen maar genegeerd zou worden, omdat het ‘te laat’ binnenkwam. Zeker als je weet dat na juni 2006 het OM nog wel doorgegaan is met het oriënterend onderzoek, zelf nieuwe onderzoeken startte en pas eind 2007 met het eindrapport kwam. Een belangrijke getuige die verklaarde in 1999 al genegeerd te zijn, is dus in 2006 wederom genegeerd. Maurice werd ook nog benaderd door de ex-secretaris van de katholieke begraafplaats waar het echtpaar Wittenberg begraven ligt. Die meldde hem dat zijn ex-werknemer, een voormalige beheerder van de begraafplaats over heel interessante informatie zou beschikken. Hij was echter niet bereid die informatie te verstrekken door de ervaring die hij in 1999 met de politie had gehad. Eind augustus 2006 was er toch een gesprek gearrangeerd tussen die ex-secretaris, de voormalige beheerder van de begraafplaats en Maurice. Die voormalige beheerder vertelde dat hij, omdat de weduwe vrijwel dagelijks naar het graf van haar man kwam, een vriendschappelijke relatie met haar had opgebouwd. Ze dronk vaak koffie met hem in zijn kantoortje. Hij had Michaël de Jong ook met enige regelmaat op de begraafplaats gezien, terwijl hij het graf van dr. Wittenberg bezocht. Toen de beheerder zijn verhaal vertelde, klapperde Maurice met zijn oren, zoals hij me later vertelde. Maar de bij het gesprek aanwezige werkgever van die beheerder vertelde niet alleen dat hij al sinds 1999 had gehoord wat deze beheerder had verteld, maar ook dat hij voor een bepaald belangrijke onderdeel zelf zeker wist dat het waar was. Dit staat in zijn verklaring die hij bij Maurice aflegde: ‘Op de dag van de moord vertelde zij me dat ze Michaël wilde vertellen dat hij uit het testament zou gaan. De weduwe vertelde me dat ze dat heel zwaar vond om te doen.

Ik heb haar nog gezegd, zorg dan dat de politie erbij is, of iemand anders.’ En ‘de volgende ochtend, dus 24 september 1999, om ongeveer 8.00 uur, stond Michaël er ineens. Hij zei mij dat de weduwe vermoord was met zeven messteken. Ik was zeer overrompeld en zei: “Goh, wat jammer”, en toen liep hij weg. Ik heb dat onder andere die ochtend tegen mijn werkgever gezegd.’ Zijn werkgever bevestigde dit. Zij beiden verklaarden de dag voordat de weduwe vermoord was aangetroffen al geweten te hebben dat de weduwe vermoord was. Maurice kon het amper geloven en vroeg waarom ze dat niet direct in 1999 aan de politie hadden verteld. De beheerder antwoordde toen dat hij destijds niet wist dat de weduwe pas een dag later vermoord was aangetroffen. Ergens in het weekend had hij ook van anderen gehoord dat de weduwe vermoord was en hij dacht dat Michaël als een goede kennis van de weduwe door de politie was geïnformeerd. Maar op 18 oktober 1999 was de beheerder toch gehoord door de politie. ‘Waarom hebt u het toen dan niet verteld?’ vroeg Maurice. Het antwoord was dat hij het toen wel verteld had, maar dat de politie dat niet van belang vond. En dat de beheerder zich daarna angstig voelde en daarover verder niet meer met de politie wilde praten. Zijn ex-werk-gever bevestigde dit verhaal en had daarom in 2006 contact met Maurice opgenomen om te zien of de ex-beheerder wellicht nu wel bereid was om zijn verhaal te vertellen. De beheerder is hierna door de politie verhoord en later zelfs door de Hoge Raad. Hij bleef bij dit verhaal en niet alleen zijn ex-werkgever, die ook gehoord werd, bevestigde dit verhaal maar ook een collega van die werkgever, gaf aan zich nog goed te herinneren dat heel kort na 24 september 1999 de beheerder van de begraafplaats had gevraagd later te mogen werken, omdat hij zo’n angstige ontmoeting had gehad bij de poort van de begraafplaats. De Hoge Raad gaf aan dat inmiddels niet meer vast te stellen was wat hiervan werkelijk was gebeurd, maar ging niet in op het feit dat deze informatie en het gedrag van politie en OM geen losstaand feit was, maar een herkenbaar patroon. Wat er ook gezegd werd over De Jong, en dat is dus al in oktober 1999 begonnen, het was onbelangrijk want ik was de dader.

Belangrijke informatie over het onderzoek naar De Jong uit

1999 bevond zich niet in het tactisch journaal, zoals dat in 2003 aan ons was gegeven. Terwijl dat journaal de indruk geeft heel compleet te zijn, zo staan er meer dan 40 tips in vermeld die na *Opsporing Verzocht* waren binnengekomen, is een beschrijving van het uitgebreide videoverhoor van De Jong op 12 oktober 1999 niet terug te vinden. Evenals het gesprek dat een dag ervoor met een zogenaamde ‘profiler’ van de landelijke politie was gevoerd ter voorbereiding van dit verhoor een dag later. En toen in 2007 een teamleider van het onderzoeksteam werd ondervraagd over deze periode van onderzoek naar De Jong, meldde hij toen drie weken met vakantie te zijn geweest en hierover dus niets te weten. Hij was pas weer teruggekomen toen ik als mogelijke dader in aanmerking was gekomen. Het dossier laat echter zien dat in de periode dat deze teamleider met vakantie zou zijn geweest hij met grote regelmaat gewoon staat vermeld. Hij heeft toen vele malen stukken in het tactisch journaal geplaatst. Als je het complete dossier zou kennen, dan val je van de ene verbazing in de andere. Wat te denken van een getuige die kort na de moord zich bij de politie meldt! Hij heeft op de avond van de moord, rond 21.40 uur, dicht bij het huis van de weduwe een verwarde man gezien, die hem nogal doordringend aankeek. Hij vond dat eng. Wellicht had deze ‘enge man’ iets met de moord te maken, dacht deze getuige. En de politie vond het zo belangrijk dat tijdens *Opsporing Verzocht* gevraagd werd of iemand informatie over deze ‘enge man’ kon geven. Hij was tussen de 30 en 40 jaar, blank en donker gekleed. Hij kwam uit de richting van het huis van de weduwe en liep langs de spoorbaan in de richting van de binnenstad van Deventer. Het was deze informatie die volgens de getuige uit Australië, die zich in 2006 bij Maurice meldde, de aanleiding was om de politie in Deventer te bellen met een tip. De dag voor de uitzending van *Opsporing Verzocht* op 19 oktober 1999 reed de politie met de toen 39-jarige De Jong de route van het huis van de weduwe naar het huis van de vriendin van De Jong, waar hij woonde. Daarbij reed de politie langs de plek waar de getuige de ‘enge

man' had gezien. Maar nergens uit het dossier bleek dat de politie toen bij die getuige is nagegaan of hij wellicht De Jong die avond had gezien. Er is nooit meer contact met die getuige opgenomen. En dat meerdere getuigen los van elkaar beweerden dat Michaël door de psychiater Wittenberg was behandeld, terwijl hij zelf dat ontkende, was ook geen onderwerp tot nader onderzoek.

Politie en OM hebben de opdracht om de waarheid te vinden, informatie te verzamelen die zowel de mogelijke schuld of de mogelijke onschuld van een verdachte betreffen. Maar ook dienen zij alternatieve scenario's goed te onderzoeken en vervolgens tot een afweging te komen die ook transparant is voor de advocaat van een verdachte en voor de rechters die tot een oordeel moeten komen. Ik ga mij niet uitspreken over de mogelijke relatie tussen de moord van weduwe Wittenberg en Michaël de Jong. Dat is om meerdere redenen niet aan mij. Ik spreek echter wel mijn verontwaardiging uit - en dan druk ik me nog voorzichtig uit - over het feit hoe slecht het onderzoek naar andere mogelijke verdachten door het OM en politie is uitgevoerd. Vanaf het moment dat ik de tweede helft van oktober 1999 in beeld kwam, is serieus onderzoek naar elk alternatief scenario gestopt. En wat er sindsdien aan nieuwe informatie naar boven kwam, het maakte voor het OM niets meer uit. Niet de telefoongegevens in 1999, die aangaven dat de vriendin van De Jong niet de waarheid had gesproken in het kader van zijn alibi. Niet de informatie die het echtpaar Waisvisz vanaf 2001 aandroeg. Niet de artikelen en het boek van Stan de Jong in 2002 en 2003. Niet de informatie die Maurice de Hond en zijn mensen vanaf 2006 naar boven brachten. De gegevens werden óf genegeerd, óf er werd geen serieus onderzoek meer naar gedaan, óf ze werden weggeredeneerd. Vanaf eind oktober 1999 wisten het OM en de politie het blijkbaar voor honderd procent zeker dat maar één persoon de moordenaar van weduwe Wittenberg kon zijn: Ernest Louwes.

NIEUW ONDERZOEK, OUDE CONCLUSIES

Het jaar na het vonnis in Den Bosch was het zwaarste van mijn hele gevangenschap. Voor de zoveelste maal leken mijn kansen verkeken om mijn vrijheid terug te krijgen, zeker na de verworping van het cassatieverzoek. Alle inspanningen van de mensen die zich zo voor me hadden ingezet, waren op niets uitgelopen. Wie vertelde betrokken te zijn bij deze pogingen, kon rekenen op hoon of erger. Immers, was ik niet een moordenaar die twee keer was veroordeeld? Vrouwe Justitia kon toch niet zo blind zijn dat ze tweemaal achtereen fout zat? En maakte ik mijzelf niet steeds belachelijker door nog mijn onschuld vol te houden? Met afgrijzen stelde ik mezelf de vragen en reacties voor die Anneke en de kinderen te verduren zouden krijgen. In die zin was het een opluchting om onder boeven te zijn. Die interesseren zich sowieso weinig voor hun medegevangenen en nog veel minder voor hun schuld of onschuld. Hoewel ik door veel brieven en schaarse telefoongesprekken wist dat men de hoop nog niet voor mij had opgegeven, had ik dat gevoel zelf lang niet altijd. Op bepaalde momenten leek mijn correspondentie met de advocaat me eerder een bezigheidstherapie dan een zinvolle poging om het recht te laten zegen. Ik merkte dat ik soms wegzweefde van mijn eigen situatie. Dan werd ik voor mezelf 'Louwes, de verdachte' en bekeek ik heel afstandelijk alle pro's en contra's en kon ik begrijpen dat veel mensen me zagen als een moordenaar, in plaats van als het slachtoffer dat ik mezelf wist. Ik heb te weinig overgehouden van mijn jaartje psychologiestudie, dus ik kan dit gevoel niet beter beschrijven, maar het was vreemd en beangstigend. Natuurlijk kreeg ik in mijn cel uiteindelijk alles te horen wat er in de media

over de moordzaak aan de orde was geweest, en ook dat was vervreemdend. De manier waarop mevrouw Wittenberg werd gedegradeerd tot 'de weduwe', alsof haar hele bestaan haar tot niets anders had voorbereid dan een gewelddadige dood.

Om mijzelf van dergelijke spoken te bevrijden begroef ik me zo veel mogelijk in het werk. De plee schoonmaken op de onderwijsafdeling, actief in de gedetineerdenraad. Ik werd er voorzitter van, vooral omdat dit mij het voorrecht gaf van een computer in mijn cel. Daarvóór had ik momentjes moeten stelen op een pc van de onderwijsafdeling. Nu kon ik avond aan avond werken aan teksten voor mijzelf en aan brieven voor medegevangenen. Wat ik voor mijzelf niet kon bereiken, realiseerde ik soms wel voor mijn 'klanten'. Veroordeelden die maanden vergeefs hadden gevraagd om toegang tot hun eigen dossier, verzoeken aan sociale diensten en gemeentelijke afdelingen voor hulp aan familieleden. Ik kon me dienstbaar maken en ontving daarvoor waardering. Dat sterkte me, want bedenk dat mijn leven al een half decennium volledig draaide om mijn vermeende moordenaarschap. Mijn identiteit was gekrompen tot de vraag of ik wel of niet een afschuwelijk misdrijf had gepleegd. Daarom was het heerlijk om af en toe een steek uit te delen aan de autoriteiten, zonder dat dit direct repercussies had. Veel plezier beleefde ik aan het helpen van een voor drugssmokkel veroordeelde provinciegenoot. Nu wilde de situatie dat deze man een enthousiast handelaar in verdovende middelen was, daar geen doekjes om wond en evenmin problemen maakte van het feit dat hij daarvoor soms moest zitten. Alleen had men hem in een bepaalde zaak ten onrechte veroordeeld. Omdat hij voor een andere zaak wel terecht vastzat, kwam vrijlating niet aan de orde, maar werd wel een fikse schadevergoeding toegekend. Mijn medebewoner was een expert in criminele zaken en kende de waarde van een topadvocaat. Daarom had hij zoals zo veel collega's van zijn niveau een aardig deposito gestald bij een topadvocaat uit Utrecht. Dat bedrag - ik geloof dat het om 50.000 euro ging - zou voldoende moeten zijn voor een goede verdediging als er onverhoopt

sprake zou zijn van een arrestatie. Inderdaad leek dat het geval, tot het moment dat duidelijk werd dat er een schadevergoeding aan zat te komen. Toen bleek dat de advocaat opeens heel wat uren en onkosten was 'vergeten'. De schadevergoeding van zo'n dertig mille zou precies voldoende zijn om dat te dekken. Nu had de rechthebbende daar echter andere ideeën over, want als slachtoffer van een geslaagde 'pluk ze'-actie van justitie zaten zijn vriendin en kind behoorlijk op zwart zaad. Hij moest de rechtbank dus instrueren om de schadevergoeding niet over te maken naar de rekening van zijn advocaat - die zich al ruimhartig daarvoor had gemeld -, maar naar die van zijn vriendin. Dat vergde de nodige brieven en een compleet uitgewerkte lijst met vragen die de rechtbank hem zou kunnen stellen, inclusief de antwoorden daarop. Met die lijst gewapend kon hij gaan bellen en uiteindelijk kwam de schadevergoeding op het juiste adres terecht. Dat de advocaat uiteindelijk door zware druk op de vriendin uit te oefenen toch aan een deel van het geld is gekomen, toont aan dat zelfs chique juristen die zich wekelijks in de krantenkolommen terugvinden, niet immuun zijn voor het overnemen van de tactieken van hun clientèle.

Parallellen op een ander terrein zag ik in de affaire rond Louis Hagemann. Deze oud-Hell's Angel zit een levenslange straf uit voor de moord op de twee kinderen van zijn ex-vriendin. (Haar dood werd als doodslag beschouwd, en die was verjaard.) Maar zijn veroordeling was gebaseerd op verklaringen van een andere ex-vriendin en twee medegedetineerden die zeiden dat hij de moorden aan hen had opgebiecht. Ander 'bewijsmateriaal' was er niet, evenmin als een bekentenis; en wat er aan ontlastend bewijsmateriaal was, is grotendeels vernietigd. Hoewel Hagemann in eerste instantie werd vrijgesproken, leidde media-aandacht tot de getuigenverklaringen en, twintig jaar na de moorden, tot zijn veroordeling. Met de ook in gevangenschap nog tamelijk ruig uitziende Louis heb ik menig rustig partijtje schaak gespeeld en in zijn verhaal zag ik mijn eigen zaak. Het patroon is herkenbaar: er is een andere verdachte, maar het onderzoek daarnaar verloopt klungelig, en als de politie eenmaal

haar zinnen op de verdachte heeft gezet, is er geen houden meer aan. Twijfelachtige verklaringen - van een rancuneuze ex-vriendin en twee gedetineerden - krijgen de status van ultieme waarheid en ontlastende stukken verdwijnen. Het wrange van Hagemanns zaak is dat hij, als hij schuld had bekend, geen dag zou hoeven zitten. Toen hij achttien jaar na dato werd gearresteerd, was de termijn voor doodslag al verjaard. Als hij zou hebben verklaard uit een vlaag het drielal te hebben gedood, zou geen rechter daar een straf uit hebben kunnen destilleren. Hagemanns stugge weigering schuld te bekennen is het sterkste argument van zijn onschuld. Voor hem en voor mij is duidelijk geworden dat de politie in Nederland mensen kan pakken als ze mensen wil pakken. En, ironisch genoeg, daar kan ik me best iets bij voorstellen. Het moet ongelofelijk frustrerend zijn om misdadigers te moeten laten lopen op technische of juridische details, in de wetenschap dat ze wel degelijk schuldig zijn. Dan is het verleidelijk om de waarheid een handje te helpen. De politieresies waarin Amerikaanse detectives zakjes cocaïne in de jaszak van verdachten laten verdwijnen, zeg maar. Maar wat te doen als achteraf blijkt dat de - inmiddels veroordeelde - verdachte toch niet schuldig is? Dat zou op zijn minst een teken van incompetentie zijn en in het ergste geval een uitnodiging tot vervolging wegens fraude en ambtsmisbruik. Geen politieambtenaar die dat op het spel zet. Dus wordt gefabriceerd bewijsmateriaal ondersteund met gefabriceerd bewijsmateriaal, verdwijnen ontlastende stukken, worden verklaringen eenzijdig uitgelegd.

Over de vreemde sprongen die het Openbaar Ministerie in 2006 heeft gemaakt toen het door Maurice de Hond min of meer werd gedwongen tot een onderzoek, kan een boek worden geschreven. Het is makkelijk om een dergelijke gedachtegang weg te zetten als paranoïde gebazel van liefhebbers in complottheorieën. Maar het zou niet de eerste keer zijn dat justitieel onderzoek een handje wordt geholpen. Denk alleen maar aan de hondengeleiders rond 'mijn' geurproeven en hun werkwijze waarvoor zij luttele jaren later zijn veroordeeld. Meer dan tweeduizend onderzoeken zijn daardoor vervallen

verklaard. Bij een complot zijn niet per definitie grote aantallen samenzweerders of een geniaal 'brein' betrokken. Ik ben ervan overtuigd dat de terloopse opmerking van een leidinggevende een gemakzuchtige onderzoeker al een eind op weg kan helpen in het sturen van een speurhond of het 'ontdekken' of juist over het hoofd zien van bewijsstukken. Persoonlijke antipathieën zullen daar zeker ook een rol bij spelen. Deventer is geen Amsterdam en een moord prikkelde daar niet alleen de fantasie van burgers en media, maar ook van de betrokken politiemensen zelf, neem ik aan.

Tijdens de verhoren ben ik stevig aangepakt en wat ik daar ook als lijdend voorwerp van mag vinden, ik kan me voorstellen dat enige mate van druk gepast is bij verhoren over moord en doodslag. Maar welke objectieve doelstelling streven de hatelijke opmerkingen na die ik naar mijn hoofd geworpen kreeg? Meerijgend in een Opel Astra-dienstwagen: 'Ja, Louwes, zo'n simpel karretje ben je natuurlijk niet gewend als lease-autorijder?' Ik had de sterke indruk dat de politiemannen met wie ik te maken kreeg, nogal opzagen tegen academici en een wat vertekend beeld hadden van de geneugten die het werken als adviseur met zich meebrengt.

Vooroordelen waren ook het eerste waar Maurice de Hond tegen moest vechten, toen hij in 2005 de handschoen voor mij opnam. Bouwend op het fundament dat onder anderen het echtpaar Waisvisz had gelegd, mobiliseerde hij in korte tijd een reeks deskundigen die op veel terreinen nieuw materiaal aandroegen of bestaand en door de rechtbank geaccepteerd bewijsmateriaal ontkrachtten. Enkele daarvan hebben betrekking op Michaël de Jong en zijn vriendin Meike. Zo werd een interessant feit ontdekt over de financiële handel en wandel van Michaël de Jong. Hij heeft in 1993 een lening afgesloten bij de Deventer Kredietbank en een baan geaccepteerd bij de welzijnsorganisatie Deventer Werkt, die kansarmen op de arbeidsmarkt in een werkritme probeerde te krijgen. Op enig moment, een jaar voor de moord, blijkt de lening - van zo'n 12.000 gulden - te zijn afgelost. Waar Michaël, die een minimaal salaris ontving en vaak op zwart zaad zat, dit geld vandaan heeft, was en bleef

onduidelijk en de recherche heeft geen enkele poging gedaan om daar informatie over te krijgen. En in het tactisch journaal, dat toch een compleet beeld zou horen te geven van alle stappen in het onderzoek, ontbrak nogal wat over het onderzoek naar Michaël. Zo ook het onderzoek bij het BKR in Tiel over Michaël, terwijl het onderzoek bij het BKR over mij er wel in stond vermeld. Zo zijn er nog wel meer zaken die nooit zijn dooronderzocht.

Waarom stond toch die braadpan met open deksel op de vloer in de studeerkamer van de weduwe? Zat er toch geld in of iets anders wat heel belangrijk was voor de dader? Bijvoorbeeld een boekje met een overzicht van alle leningen die de weduwe aan derden had verstrekt, waarover haar vriendin, de schoonheidsspecialiste, zo duidelijk is in haar verklaring kort na de moord en dat volgens haar in diezelfde studeerkamer zou moeten zijn? En waarom is die braadpan niet teruggezet? Diverse getuigen die nooit door de politie zijn gehoord, worden achterhaald uit het voormalige Deventer studentenmilieu, zelfs een belangrijke getuige die zich indertijd zelf bij de politie heeft gemeld, maar nooit een uitnodiging heeft ontvangen om een verklaring af te leggen.

Opmerkelijk is ook het onderzoek naar twee anonieme briefjes die in 1999 zijn opgedoken. Bij het onderzoek van de woning aan de Zwolseweg werd in de tuin een briefje gevonden met een excuus 'voor de spullen die ik en mijn vriend hebben gestolen'. Het briefje is handgeschreven en staat vol spelfouten. Onderzoek naar vingerafdrukken en dergelijke levert niets op. Enkele weken na de moord, op 21 oktober, ontving het rechercheteam een tweede anonieme brief. Opnieuw handgeschreven en niet voorzien van traceerbare sporen, maar dit keer per post bezorgd. Het briefje gaat over mevrouw Wittenberg en meldt dat zij weleens gigolo's thuis ontving. Een bewering die kant noch wal raakte, zo bleek al snel. Maar typisch is wel dat beide briefjes blijkbaar de politie op een bepaald spoor wilden zetten. Naar dieven bij het eerste, naar prostitués bij het tweede. Tot een handschrifttest van verdachten als ikzelf en Michaël de Jong en van onze partners is het in die fase van het

onderzoek niet gekomen. Wel werd een schriftkundige van het NFI gevraagd naar de briefjes te kijken. Zijn bevindingen werden opgenomen in het tactisch journaal en concluderen: 'De schrijver of schrijfster heeft niet een hoog ontwikkelingsniveau, het taalgebruik betreft iemand vermoedelijk jonger dan 30 jaar, het schrift bevat voldoende specifieke kenmerken om een positief vergelijkingsonderzoek uit te kunnen voeren en het lijkt meer op het schrift van een vrouw dan van een man. Op het eerste gezicht lijken de twee handschriften niet op elkaar. Wel is het opvallend dat in beide briefjes dezelfde zin staat, die nogal ongebruikelijk is "Maar toch wil ik u..."'. De schriftkundigen Ed en Wanda Waisvisz kregen de beschikking over geschreven adresgegevens van Meike in 2001. Zij vergeleken dit met het tweede anonieme briefje. Op basis van deze beperkte informatie zagen zij duidelijke overeenkomsten. Ook bevatten het eerste en het tweede briefje opvallende gelijkenissen. Dat viel niet alleen het echtpaar Waisvisz op, dat inmiddels niet meer mocht worden beschouwd als objectieve partij, maar ook maar liefst zeven Amerikaanse deskundigen, van wie niemand enige betrokkenheid bij deze zaak zal verwachten. Op basis van origineel handschriftmateriaal van Meike uit 2000-2002 stellen Ed en Wanda Waisvisz en de Amerikaanse schriftkundigen dat de kans 'groot tot zeer groot' is dat beide anonieme briefjes door dezelfde persoon zijn geschreven en dat deze persoon Meike, de vriendin van Michaël is.'

Op basis van deze feiten en andere nieuwe inzichten in de zaak lukte het Maurice de Hond het Openbaar Ministerie zover te krijgen dat deze een 'oriënterend vooronderzoek' naar de aangedragen onderzoeksresultaten uitvoerde. 'Doel van het vooronderzoek is om na te gaan of uit de aan het Openbaar Ministerie overgelegde stukken blijkt dat er sprake is van relevante feiten en/of omstandigheden in het opsporingsonderzoek die, als ze aan het Openbaar Ministerie en de rechter bekend waren geweest, mogelijk tot een ander oordeel hadden geleid,' aldus de verklaring die het OM liet uitgaan. Het oriënterend vooronderzoek gebeurde in opdracht van de hoofdofficier van justitie

Zwolle-Lelystad en zou worden uitgevoerd door een ervaren rechercheofficier van justitie en een ervaren teamleider van de politie, die beiden in een ander arrondissement werkzaam waren en niet eerder bij de zaak betrokken zijn geweest. Hoewel ik blij was dat er een nieuwe wending in de zaak was gekomen, waren mijn verwachtingen niet hooggespannen. Instituten die we in ieder geval van broddelwerk en impliciet van fraude hadden beschuldigd, zouden zichzelf gaan onderzoeken. 'De slager die zijn eigen vlees keurt,' zoals Maurice het wrang samenvatte.

De hoofdofficier van justitie Zwolle-Lelystad verleende alle medewerking aan het onderzoek. Alle getuigenverklaringen die waren verzameld, werden overgedragen, evenals de rapporten van ingeschakelde deskundigen. De overgelegde stukken hadden betrekking op 'daderwetenschap' (kennis die alleen de moordenaar kan hebben), het alibi en het motief van, zoals het OM omschreef, 'de persoon die de moord in de visie van De Hond gepleegd zou hebben', het mes dat hij daarbij gebruikt zou hebben en twee anonieme briefjes die zouden zijn gebruikt om de politie op een dwaalspoor te brengen. In de hoop dat het vooronderzoek alsnog de waarheid aan het licht zou brengen, verzocht mr. Knoops minister van Justitie Donner om mij voorlopig vrij te laten, in afwachting van de onderzoeksresultaten. Bijna vanzelfsprekend werd dat verzoek in april 2006 afgewezen.

Na een klein halfjaar presenteerden de onderzoekers begin juni een tussenrapport van ruim zeshonderd pagina's. Wat mij betreft hadden de daarvoor opgeofferde bomen beter kunnen blijven staan: 'De conclusie van het oriënterend vooronderzoek is dat niet is gebleken van feiten en omstandigheden die, als ze destijds aan het OM en de rechter bekend zouden zijn geweest, tot een ander oordeel dan de veroordeling van Louwes hadden kunnen leiden.' Voor de volledigheid citeer ik het persbericht dat het OM in juni verstuurde: 'Het onderzoek naar daderwetenschap was gericht op de verificatie van beweringen dat die andere persoon al op de hoogte was van de moord en de toedracht daarvan, voordat de moord in bredere kring bekend was

en voordat hij voor de eerste keer door de politie werd

gehoord. Het team concludeert op basis van zijn onderzoek dat deze beweringen niet objectief kunnen worden onderbouwd. Ten aanzien van het alibi van de beweerde dader heeft het onderzoeksteam vastgesteld dat de verklaringen die betrokkene en zijn vriendin destijds hebben afgelegd over hun doen en laten op de avond van de moord, op onderdelen tegenstrijdig waren. Deze tegenstrijdigheden zijn destijds niet onderzocht. De verklaringen die beiden recent hebben afgelegd, zijn daarentegen consistent. Deze verklaringen sporen met de gegevens over het onderlinge telefoonverkeer die destijds door de politie zijn verzameld. Het onderzoeksteam wijst er overigens op dat uit het enkele ontbreken van een waterdicht alibi niet de conclusie voortvloeit dat de beweerde dader dus bij de moord betrokken is geweest. De aan de onderzoekers aangedragen informatie over een mogelijk motief van de beweerde dader wordt niet bevestigd en deels zelfs tegengesproken door de bevindingen uit het eerdere opsporingsonderzoek. Evenmin zijn thans in het oriënterend vooronderzoek nieuwe feiten of omstandigheden gevonden die een ander licht op dit punt werpen. Bovendien heeft het onderzoeksteam vastgesteld dat voor de hypothese dat de beweerde dader na de moord goederen uit de woning heeft meegenomen, op geen enkele manier objectief steun is te vinden in het strafdossier. Ten aanzien van de anonieme briefjes die zijn toegeschreven aan de vriendin van de beweerde dader, heeft handschriftvergelijkend onderzoek door het Nederlands Forensisch Instituut (NFI) en de Britse Forensic Science Service (FSS) plaatsgevonden. Het handschrift op de briefjes is vergeleken met het handschrift van de vriendin. Het NFI stelt op basis van dit onderzoek dat deze briefjes waarschijnlijk niet door de vriendin zijn geschreven. Deze conclusie wordt gesteund door de FSS. Het NFI heeft aanbevolen verder onderzoek op dit punt te verrichten met behulp van het handschrift dat de vriendin in 1999 had. Het onderzoeksteam neemt deze aanbeveling in het rapport over. Het NFI heeft verder onderzoek verricht naar het aangenomen verband tussen een mes van het type dat de beweerde dader in zijn bezit zou hebben ge

had en bloedsporen op de blouse van het slachtoffer. Dit onderzoek heeft opgeleverd dat het niet aannemelijk is dat het mesvormige spoor op de blouse is veroorzaakt door het lemmet van een mes van dat type. Ten aanzien van het bolletjesvormige bloedsporenpatroon op de blouse concludeert het NFI dat dat niet afkomstig is van het heft van een dergelijk mes. In het kader van het oriënterend vooronderzoek heeft een nieuw en uitgebreid DNA-onderzoek plaatsgevonden naar sporen op de blouse van het slachtoffer. In totaal is er nu sprake van elf contactsporen en twee bloedsporen op de blouse die overeenkomen met het DNA-profiel van de veroordeelde. Dat wil zeggen dat er ten opzichte van het bewijsmateriaal uit 2004 vijf extra contactsporen en een extra bloedspoor zijn aangetroffen die overeenkomen met het DNA-profiel van Louwes. Bij het DNA-onderzoek zijn in de 115 extra onderzochte sporen op de blouse bovendien geen DNA-profielen van anderen dan het slachtoffer aangetroffen. Het NFI karakteriseert een aantal contactsporen, gelet op de grote hoeveelheid daarin aangetroffen DNA-materiaal, als greepsporen. Dergelijke sporen passen bij een intensief en delictgerelateerd contact. In totaal negen contactsporen van L. zijn aangetroffen op plaatsen op de blouse waar het slachtoffer letsels zijn toegebracht. Ten aanzien van een van de twee aangetroffen bloedsporen stelt het NFI dat het bloedspoor op de blouse terechtgekomen is op een wijze waarvoor meer dan oppervlakkig contact nodig is geweest.'

Behalve aanvullend handschriftvergelijkend onderzoek en een aanvullend DNA-onderzoek zou er dus wat de top van het Openbaar Ministerie betreft geen actie worden ondernomen. Het onderzoek werd weliswaar aan mijn advocaat mr. Knoops overhandigd, maar niet publiek gemaakt. Wel gaf OM-topman mr. Harm Brouwer een toelichting aan Maurice de Hond. Die meende dat de onderbouwing van de conclusies uitermate zwak was. Zo was informatie van diverse nieuwe getuigen niet meegenomen en waren zij niet gehoord. Volgens mr. Brouwer omdat dit de afspraak was die met De Hond daarover was gemaakt, een afspraak die De Hond echter ontkent en die ook heel onlogisch zou zijn. De ex-collega van De Jong meldde zich

een maand na de start van het oriënterend onderzoek. Hij had veel relevante informatie en zei ook nog dat hij zich al in 1999 na *Opsporing verzocht* had gemeld met informatie over De Jong, maar hij was toen niet meer door de politie benaderd. En nu werd hij, terwijl hij veel relevante informatie had over De Jong en zijn relatie met de Wittenbergs, weer niet gehoord. En dat dan omdat een organisatie als het OM, die de plicht heeft de waarheid te vinden, met De Hond zou hebben afgesproken dat nieuwe informatie niet meer zou worden onderzocht? Gekker moet het niet worden. Wat het meest opviel was dat alle aange dragen informatie die haaks stond op de eerdere conclusies van het Openbaar Ministerie, hetzij werd genegeerd, hetzij als onbetrouwbaar werd aangemerkt. En dat informatie uit 2006, verstrekt door Michaël en zijn vriendin Meike, wél als juist werd geaccepteerd, ook als die volledig verschilde van de gegevens die zij in september 1999 hadden verstrekt. Zo konden zij zich beiden na zeven jaar opeens herinneren dat Michaël de zaterdag na de moord géén magneetstrip in Arnhem voor zijn messen had gekocht. In 1999, enkele dagen na de moord, was Michaël daar nog erg zeker van geweest. Over de discrepanties in hun verklaringen over de avond van de moord heb ik in het vorige hoofdstuk al geschreven. Maar hun latere verklaringen sloten wel prettig aan op de conclusies van het Openbaar Ministerie uit 1999... Gelukkig voor mij legden Maurice de Hond en een aantal kritische journalisten die mijn zaak hadden gevolgd, zich niet neer bij de gedachtegang van het OM. Vooral ook omdat diep in de bijlagen van het rapport allerlei informatie verscholen zat die uiteindelijk liet zien wat er allemaal was misgegaan bij het onderzoek op en met de blouse van de weduwe.

11

JUSTITIE MOET INCASSEREN EN SLAAT TERUG

Met het door Maurice de Hond afgedwongen oriënterende vooronderzoek begon een grimmige periode. Het Openbaar Ministerie voelde zich duidelijk aangevallen door het media-offensief dat werd gelanceerd. De vele vraagtekens die bleven staan, de missers in het onderzoek van de politie, de vreemde sprongen van met name de eerste officier van justitie Esther Duijts - ze werden allemaal voortdurend herhaald door een groeiend koor van journalisten en burgers. Het OM voelde zich verschillende malen geroepen om met persberichten te reageren op publicaties. Die kregen vanaf 2006 een steeds bijtender toon. Zelfs de hoogste baas van het OM, Harm Brouwer, mengde zich in de discussie. Hij deed dat in juni 2006 in reactie op een open brief van Maurice de Hond. Omdat het oriënterend vooronderzoek geen onderbouwing had opgeleverd voor zijn stelling dat Michaël de Jong de dader was, zou De Hond excuses moeten aanbieden aan De Jong. 'Ik ben van mening dat ik alvorens die excuses aan te bieden in de gelegenheid dien te worden gesteld om vast te stellen op welke wijze de door mij aangedragen feiten en omstandigheden bij het vooronderzoek inderdaad zijn weerlegd. Ook de samenleving als geheel heeft daar recht op,' antwoordde Maurice in zijn open brief. Harm Brouwer had hem immers weliswaar een mondelinge toelichting gegeven, maar het onderzoeksrapport zelf was hem niet getoond. 'Dit klemmt des te meer nu het oriënterend onderzoek een onderzoek in eigen zaak is geweest. Alleen dit laatste gegeven zou voor u al reden moeten zijn brede externe toetsing toe te staan en externe toetsing als plicht te zien.' Vervolgens haalde Maurice een groot aantal punten aan waarbij openbaarmaking van het rapport duidelijk zou kunnen maken in hoeverre de conclusies van het OM correct waren: 'In uw persbericht is gesteld dat "het mesvormige

bloedspoor op de blouse niet veroorzaakt is door het lemmet van het mes van dat type". Dat lijkt alsof er vastgesteld is dat het moordwapen geen Global-mes kan geweest zijn. Is dat ook zo, of geldt die uitspraak slechts het door mij vermelde GS8-mes en niet bijvoorbeeld het GSFiymes dat twee dagen na de moord door een vaste klant in een Arnhemse winkel is gekocht? Over de elkaar tegensprekende verklaringen rond het alibi van Michaël de Jong en Meike Wittermans: 'Waarom is de eerste verklaring over de avond van 23-9-1999 van beide betrokkenen, afgelegd 5 dagen later, voor u nu minder van belang dan een verklaring die 6,3 jaar na dato wordt afgelegd?' Ook werd gevraagd naar details van de handschriftonderzoeken en waarom belangrijke getuigen die zich zelf hadden gemeld, niet nader door de politie waren ondervraagd.

Harm Brouwers antwoord was nogal dreigend: '... Ik heb u er met nadruk op gewezen dat het om meerdere redenen, in uw streven om de heer Louwes vrij te krijgen, onverstandig zou zijn om een ander publiekelijk als dader aan te wijzen. Evenzeer heb ik u gewezen op de nadelen van het openbare karakter van uw "opsporings"-activiteiten. Ik heb u gewaarschuwd dat een dergelijke handelwijze zich tegen u zou kunnen keren.' Pas als De Hond strafrechtelijk zou worden vervolgd voor zijn uitspraken, zou hij 'overeenkomstig de wettelijke voorschriften kennis kunnen nemen van de inhoud van het strafdossier, opdat u zich dan zult kunnen voorbereiden op de behandeling van die strafzaak.' Er zou geen openbaarmaking komen van het rapport van het oriënterend vooronderzoek, omdat de Wet openbaarheid van bestuur het niet toestaat om strafrechtelijke persoonsgegevens openbaar te maken. Dat meerdere getuigen hadden aangegeven helemaal geen bezwaar te hebben tegen openbaarmaking en dat zowel Michaël de Jong als ik inmiddels publieke figuren waren, deed daar wat Brouwer betrof niets aan af.

Toen De Jong en Wittermans aangifte deden tegen Maurice de Hond wegens smaad, zal dat Brouwer en zijn collega's niet onwelgevallig zijn geweest. Waar het Openbaar Ministerie

doorgaans alleen bij heel ingrijpende strafzaken een persbericht verspreidt, mochten de aangifte, de aankondiging van een

strafzaak tegen hem en de uitspraak daarvan op triomfantelijke communiqués rekenen. Vanzelfsprekend met naam en toenaam, want het gebruikelijke anonimiseren van een verdachte was blijkbaar niet nodig voor deze halsmisdadiger. De hetze tegen Maurice de Hond werd nog een tandje opgevoerd door een bericht in *De Telegraaf* dat hij van plan zou zijn geweest Meike Wittermans te ontvoeren om haar te kunnen ondervragen. Zelfs Noufl maakte hier een uitgebreid item over, waar De Hond zich erover moest verantwoorden. Honderdduizenden Nederlanders konden op deze manier worden gemanipuleerd met gedachten in de trant van 'waar rook is, moet ook vuur zijn'. Nog kwalijker was een door het OM publiekelijk uitgevoerde huiszoeking bij hem thuis, waarbij al zijn computers in beslag werden genomen en de volledige inhoud gekopieerd. Uit het persbericht dat het OM hierover uitstuurde: 'De Nationale Recherche heeft dinsdagavond op twee huisadressen, waaronder dat van Maurice de Hond in Amsterdam, computerapparatuur in beslag genomen. Zowel De Hond als een tweede persoon worden verdacht van betrokkenheid bij computervredebreuk. Deze verdenking is ontstaan in het onderzoek naar het kraken van de e-mail van de Deventer advocaat mr. J. Flug. De advocaat treedt op voor de man die in de Deventer moordzaak wordt aangeduid als de "klusjesman". Een 34-jarige verdachte, die vorige week is aangehouden, heeft verklaard dat hij zodanig gegrepen was door de Deventer moordzaak dat hij zich toegang verschafte tot de e-mail van de advocaat. De man achterhaalde het wachtwoord van het e-mailadres van de advocaat en haalde berichten uit diens postbus op internet. Uit de inhoud van onderzochte mailberichten is gebleken dat de verdachte verscheidene mailwisselingen heeft gehad met De Hond en de Overveense verdachte over gegevens die uit de mailbox van advocaat Flug zijn gehaald.' Natuurlijk was het hacken van Flugs computer illegaal. Maar na alles wat mijzelf was aangedaan kon en kan ik er niet wakker van liggen. Het OM deed de inval onder het mom dat het Maurice ervan verdacht de opdrachtgever van het hac

ken te zijn geweest. Maar direct nadat ze de hacker hadden opgepakt, was zowel uit zijn verhoor als de mailwisseling met De Hond duidelijk geworden dat De Hond die opdracht niet had gegeven. Hij had een mail ontvangen met als onderwerp: 'Vraag niet hoe het komt, maar geniet ervan.' Maar het OM zag een mogelijkheid om Maurice te intimideren en in een kwaad daglicht te stellen. En natuurlijk was het voor het OM en de politie erg handig om eens rustig door alle documenten te snuffelen en te achterhalen welk belastend materiaal er allemaal tegen hen was verzameld... Ik zag vanuit mijn cel in nieuwsuitzendingen wat er gebeurd was. De inval bij De Hond was de opening van het nieuws. En ik vroeg hem te stoppen met zijn werk voor mij, want men was bezig hem kapot te maken op dezelfde manier als ze mij kapot hadden gemaakt. Uit zijn reactie bleek me al snel dat Maurice zich door deze op de man gespeelde acties niet uit het veld liet slaan. Integendeel. Toen hij in november 2007 werd veroordeeld tot twee maanden voorwaardelijk wegens smaad jegens Michaël de Jong - voor smaad jegens Meike werd hij vrijgesproken -, reageerde hij laconiek: 'De rechtsstaat is geen exclusief bezit van juristen. En als zij er samen in een zaak een puinhoop van maken, dan dient dat aangeklaagd te worden. Waar macht ontspoot, dient de burger te spreken.' In een civiele procedure werd hij veroordeeld tot het betalen van een schadevergoeding aan het tweetal. Na negen maanden heeft het OM Maurice gemeld dat de zaak waarover de inval was geweest, geseponeerd is. Het was inmiddels ook het OM duidelijk geworden dat De Hond geen opdrachtgever was geweest van het hacken. De meer dan 800 gigabyte data die de recherche van hem had gekopieerd - en dat alleen maar om mails te bekijken uit december 2006 -, waren na negen maanden weer van de computers van de landelijke recherche verwijderd. Inmiddels voert De Hond een procedure tegen de staat over deze inval en het kopiëren van al zijn data, terwijl het OM al vooraf wist of had kunnen weten dat hij geen opdracht tot het hacken had gegeven.

Terwijl het steekspel tussen het OM en Maurice de Hond de aandacht van het publiek vasthield, werkte mr. Knoops in stilte aan een nieuwe zet om de juridische molens weer op gang te

brengen. In de zomer van 2006 diende hij een nieuw herzieningsverzoek in bij de Hoge Raad. Kort daarop presenteerde het Openbaar Ministerie de uitkomsten van het nieuwe forensisch onderzoek, dat was gehouden naar aanleiding van het oriënterend vooronderzoek. Zoals we inmiddels wel gewend waren, kwamen er nieuwe konijnen uit de hoge hoed. De Britse Forensic Science Service was gevraagd het handschriftonderzoek over te doen en de conclusie van het NFI te toetsen dat op basis van het recente handschrift van Meike zij niet de schrijfster van de anonieme briefjes was. De Britten rapporteerden dat er steun ('moderate support') was voor de stelling dat de briefjes niet door haar waren geschreven. Aanvullend NFI-onderzoek op basis van Meikes handschrift uit 1999 kwam tot dezelfde uitkomst. Ook was er nieuw DNA-onderzoek gedaan naar materiaal onder en op de vingernagels van mevrouw Wittenberg. Daarvoor waren nieuwe methoden ingezet, meldde het OM veiligheidshalve. Terwijl in 2003 nog geen sprake was van gevonden DNA, kwamen de onderzoekers nu met bevindingen die met veel draaien als negatief voor mij zouden kunnen worden uitgelegd. Het onderzoeksbureau had van aangetroffen sporen vastgesteld dat het Y-chromosomale DNA-profiel kenmerken bevat die overeenkomen met die van het DNA-profiel van de veroordeelde. Uit het persbericht van het OM: 'Bij het klassieke DNA-onderzoek van 2004 zijn in drie van de vier monsters DNA-profielen verkregen die gelijk zijn aan het DNA-profiel van het slachtoffer. Van de vierde bemonstering is toen geen DNA-profiel verkregen. In de klassieke DNA-profielen van 2004 van het nagelvuil zijn geen DNA-kenmerken zichtbaar die wijzen op de aanwezigheid van celmateriaal van een tweede persoon. Bij het Y-onderzoek in 2006 zijn in drie van de vier monsters DNA-kenmerken gevonden die gelijk zijn aan de Y-chromosomale DNA-kenmerken van de veroordeelde. Daarnaast zijn door klassiek DNA-onderzoek in deze zelfde drie monsters DNA-profielen verkregen die gelijk zijn aan het DNA-profiel van het slachtoffer. Dit betekent dat het onderzochte celmateriaal in de bemonsteringen van de nagels bestaat uit celmateriaal dat afkomstig is van het slachtoffer zelf en vermengd is met een (relatief geringe) hoeveelheid celmateriaal dat afkomstig is van de veroordeelde of

van een andere man die hetzelfde Y-chromosomale DNA-profiel bezit. Het FLDO schat dat ca. 3 a 4 procent van alle Europese mannen een Y-chromosomaal profiel bezit dat dezelfde DNA-kenmerken heeft.'

Dat klinkt allemaal heel overtuigend, maar wat er staat, is dat het aangetroffen materiaal afkomstig kan zijn van ongeveer 10 miljoen mensen. Het gaf ook de indruk dat deze sporen erop waren gekomen toen de weduwe zich tegen mijn aanvallen had verzet. Maar dan moeten we toch wel bedenken dat het blijkbaar zo weinig DNA geweest is dat het in 2004 niet was gevonden. Dus verdediging tegen een aanval van haar moordenaar kan dan sowieso niet de oorzaak zijn. Misschien is het erop gekomen, toen ik haar een hand gaf, of bij het ochtendbezoek, of toen ik de kraag van haar blouse rechte trok, waar ik wellicht bij het spreken met consumptie iets had achtergelaten. Ook mogelijk is dat het bij de nagels is gekomen tijdens het afstropen van de blouse. En ook op dit punt had de recherche steken laten vallen. Als je alle tien nagels knipt met één schaar, loop je het risico dat je DNA dat zich op een nagel bevindt, zelf over de andere nagels verspreidt. De nagels waren, evenmin als bijvoorbeeld de blouse, verzegeld bewaard geweest. Sterker nog, in de jaren tussen de moord en het onderzoek in 2006 waren ze minimaal eenmaal overgeheveld in een andere container. Ook lagen ze los bij elkaar, maar niettemin maakte men later onderscheid tussen 'onder' en 'op' de nagel, terwijl ze vrijelijk over elkaar heen konden buitelen. Kortom, er kunnen heel veel andere verklaringen zijn van de vondst van DNA dan dat het DNA van mij is en tijdens de moord op of onder de nagels is terechtgekomen.

Een ander onderdeel van het OM-onderzoek leidde tot een aantal aangiften tegen topmensen van het Openbaar Ministerie wegens onregelmatigheden in het handschriftenonderzoek. Een klacht van mijzelf werd snel en stiltes terzijde geschoven. Dat lukte niet met een aangifte die in oktober 2007 werd gedaan door een groep van 71 burgers. Los van het feit dat de aangifte

wellicht een doorbraak voor mijn zaak zou kunnen betekenen, was het voor mij een enorme opsteker om te weten dat zo'n

groot aantal mensen zich dermate betrokken - en aangetast in hun rechtsgevoel - voelde dat ze zich committeerden aan dit initiatief. Aangekondigd in een drukbezochte persconferentie en omgeven door veel publiciteit werd de aangifte gedeponeerd bij het Openbaar Ministerie. Ze was gericht tegen topman Brouwer, de hoofdofficier van justitie te Zwolle-Lelystad, eindverantwoordelijke voor het oriënterend vooronderzoek mr. A. Vast, en mr. H. van der Meijden, uitvoerder van dat onderzoek. De aanklacht richtte zich onder andere op valsheid in geschrifte, door het valselijk opstellen van het proces-verbaal van het handschriftenonderzoek. Ernstige vraagtekens hierover ontstonden doordat er voor het onderzoeksrapport gebruik was gemaakt van verouderd papier van het Gerechtelijk Laboratorium, een instelling die op het moment van de uitvoering van de proef al zes jaar niet meer bestond. Aan de vergelijkende proef zouden vier politieambtenaren hebben deelgenomen, wier namen in het rapport stonden vermeld. Drie van de vier formulieren waren niet afgetekend door de betrokken ambtenaren en evenmin van hun naam, datum en een zaaknummer voorzien. Van de twaalf formulieren waren er bovendien vijf van dezelfde paraaf voorzien. Een Amerikaanse grafoloog die de vier schrijfprouwen met elkaar vergeleek, gaf aan dat twee van de vier (waarvan een van de twee van Meike was) door een en dezelfde persoon was geschreven. Over de vermeende (on)deskundigheid van deze grafoloog deed justitie in Nederland overigens nogal laconiek. Maurice de Hond heeft, om tegengas te geven aan deze poging om de Amerikaan en daarmee de bevindingen in diskrediet te brengen, later ook nog een andere grafoloog - die wel op de zegen van het OM mocht rekenen - ingeschakeld. Zijn bevindingen waren exact dezelfde. De indieners van de strafklacht hadden nog veel meer onregelmatigheden ontdekt. Bij al deze feiten was het slechts een detail dat in het NFi-rapport wordt geschreven over de aan de proef deelnemende politieambtenaren uit IJsselland, terwijl ze uit het district Apeldoorn kwamen. Het verwonderde me uiteraard niet dat op de aangifte geen actie

volgde. Hoe verwacht je een goed en onafhankelijk onderzoek als het OM zelf leiding geeft aan het onderzoek naar mogelijk ernstige onregelmatigheden door leden van het OM?

Ondanks de veroordeling en publieke vernedering van Maurice de Hond en het wegmoffelen van de aangiften wegens valsheid in geschrifte moest het Openbaar Ministerie ook de nodige treffers incasseren in 2007. De belangrijkste daarvan ontstond toen zich bij Maurice via zijn voormalige werkgever de voormalige beheerder meldde van de begraafplaats waar het echtpaar Wittenberg begraven ligt. Hij had in de drie jaar tussen de dood van de heer Wittenberg en die van mevrouw Wittenberg veel contact met haar. Zij bezocht praktisch dagelijks het graf van haar man en maakte dan vaak een praatje met hem. In de loop van de jaren ontstond er een zodanig goede band dat ze hem persoonlijke zaken toevertrouwde. Zo ook op donderdag 23 september 1999, de dag van de moord. Ik citeer uit de verklaring die de beheerder in aanwezigheid van getuigen aan Maurice de Hond aflegde: ‘Mevrouw Wittenberg was in feite bang voor Michaël. Rondom het testament heeft ze het me nadrukkelijk gezegd. Hij was behandeld door haar man en hij kan agressief zijn. Op de dag van de moord vertelde ze me dat ze Michaël wilde gaan vertellen dat hij uit het testament zou gaan. De weduwe vertelde me dat ze dat heel zwaar vond om te doen. Ik heb haar nog gezegd: zorg dan dat de politie erbij is of iemand anders. De weduwe zei toen dat ze erover zou nadenken. Toen ging ze weg.’

De verklaring was op zichzelf al heel waardevol. Maar wat de begraafplaatsbeheerder daarna vertelde, was spectaculair en zou het novum opleveren op basis waarvan de Hoge Raad een onderzoek zou instellen in het kader van een nieuw herzieningsverzoek. Tot dat moment had mijn enige kans op heropening gelegen in het aanwijzen van nieuwe missers in het onderzoek naar mij en het bewijsmateriaal daarin. Maar nu was er concreet bewijs dat in een andere richting wees. Want op de ochtend na de moord stond opeens Michaël de Jong op de begraafplaats. De beheerder: ‘De volgende ochtend, dus vrijdag 24 september, stond Michaël er ineens. Hij zei me: “Mevrouw Wittenberg is vermoord met zeven messteken.” Ik was zeer over-

rompeld en zei: goh, wat jammer. Toen liep hij weg.' Op de bewuste vrijdagochtend was het lijk van mevrouw Wittenberg nog niet ontdekt, laat staan dat er kennis was over de manier waarop de misdaad was gepleegd. Zoals bekend zou Michaël de Jong op de dinsdag erna verklaren niets te weten van de dood van mevrouw Wittenberg.

Toen ik hoorde van deze verklaring, was ik enorm verbaasd, want het was helemaal nieuw voor mij. Dat gold ook voor mr. Knoops, die toch het hele dossier had, dachten wij. Dat bleek echter niet het geval. De beheerder had op 18 oktober 1999 op zijn werkplek gesproken met twee rechercheurs. Toen mr. Knoops na een verzoek aan het Openbaar Ministerie het proces-verbaal van dit gesprek kreeg, bleken daar de nodige vreemde dingen mee aan de hand te zijn. Allereerst was het stuk niet ondertekend door de getuige, wat wel zou moeten. Inderdaad had hij na het bezoek van de rechercheurs niets meer gehoord of gezien van de politie. Maar toen hij in 2006 werd geconfronteerd met het verslag van wat hij zou hebben gezegd, kwam hij erachter dat de recherche een wel heel vrijzinnige interpretatie had opgeschreven van zijn verklaring. Een aantal heel wezenlijke punten is in het geheel niet opgenomen en andere informatie is verdraaid weergegeven. Zo vermeldt het politierapport dat de bezoeker aan de begraafplaats een 'onbekende man' zou zijn geweest, terwijl de beheerder Michaël wel degelijk kende van een groot aantal eerdere bezoeken aan het graf van dokter Wittenberg en dat ook aan de rechercheurs had verteld. Die hadden hem echter gezegd: 'Daar kunnen we niets mee als u hem niet beschrijven kan...', en toen was het gesprek afgelopen.

Toen deze verklaring naar buiten werd gebracht, was er geen houden meer aan voor justitie. De Hoge Raad kondigde aan om eigen onderzoek te doen om te kunnen bepalen of een herziening op haar plaats was. De beheerder en diens toenmalige werkgever werden ondervraagd. De beheerder verklaarde dat hij al in 1999 tegen de politie had gezegd dat Michaël de Jong hem op vrijdag 24 september 1999 had verteld over de moord op de

weduwe Wittenberg. Deze verklaring werd bevestigd door zijn ex-werkgever, die aangaf ook die zelfde dag van de beheerder al gehoord te hebben dat de weduwe vermoord was. Omdat het lichaam pas de dag erna gevonden werd, moet hier sprake zijn van daderkennis. Wat mij betreft is ook daderkennis van toepassing op het verhaal dat De Jong toen vertelde aan de beheerder van de begraafplaats waar het echtpaar Wittenberg ligt. De Jong vertelde hem namelijk dat de moord had plaatsgevonden met zeven messteken. De beheerder was er 100 procent zeker van dat De Jong het getal zeven had genoemd en niet vijf. Op het lichaam van het slachtoffer waren namelijk maar vijf steken zichtbaar en pas bij het onderzoek naar de scheuren in de blouse en de wonden op het lichaam, dat uitgevoerd werd na deze verklaring van de ex-beheerder, bleek dat er inderdaad zeven maal was gestoken. Een andere ex-werkgever van de beheerder bevestigde trouwens dat de beheerder heel kort na de moord had gevraagd 's morgens voortaan later te mogen beginnen, omdat hij zo geschrokken was van die ontmoeting met De Jong vroeg in de ochtend aan het hek van de begraafplaats.

Met de overduidelijke desinteresse van de politie voor zijn verklaring en de verhalen van mevrouw Wittenberg over Michaël de Jongs gewelddadigheid in het geheugen had de beheerder niet de moed om de politie te informeren over iets wat hij wel had verteld aan zijn werkgever, namelijk dat hij enkele dagen na de begrafenis van mevrouw Wittenberg De Jong had zien rondscharrelen bij haar graf, met een zwart etui in de hand. Bij zijn vertrek was dat etui niet zichtbaar. De beheerder was er vrij zeker van dat hij het etui met daarin wellicht een mes in of bij het graf had achtergelaten. De gedachte intrigeerde ons steeds meer. Want het bleek dat voor het opbergen van Global-messen etuis in omloop zijn van de vorm en kleur die de beheerder had beschreven. 'Gezien de omvang van het etui zou het best eens het moordwapen hebben kunnen bevatten,' vertelde de beheerder in zijn verklaring. Een macabere theorie, maar, indien correct, wel één die de affaire dramatisch had kunnen veranderen. Maurice aarzelde dan ook geen moment en schakelde een Duit-

se firma, een specialist op dit terrein, in om met een grondradar op de begraafplaats een onderzoek te doen. In september 2006 concludeerden zij dat er een metalen voorwerp met de contouren van een mes onder de grafzerk van mevrouw Wittenberg lag. Bij de andere grafzerken was dat niet het geval. Maar om definitieve zekerheid te krijgen zou de steen moeten worden gelicht, een ingrijpende operatie, waarvoor toestemming van de autoriteiten moet worden verkregen. Die kwam - natuurlijk - niet. In oktober stelde het OM een klein onderzoekje in naar aanleiding van het verslag van het Duitse bedrijf. Dat gaf geen grond voor nader onderzoek, werd ons gemeld. Daarop spande mr. Knoops een kort geding aan. Toen de rechter ons op 9 november in het gelijk stelde, had het OM paar een paar uur nodig om de graafmachine te laten aanrukken in Deventer. Helaas werd er geen mes gevonden, wel twee niet ter zake doende metalen voorwerpen die de grondradar had signaleerd. Een teleurstelling voor mij, een overwinning voor het OM, dat luid victorie kraaide. Dat het onverlet dat het op formele gronden in beroep ging tegen de beslissing van de kortgedingrechter. Die noemde de ontstane onrust in de samenleving als argument om onderzoek aan het graf te laten verrichten. 'Het OM is van mening dat dit argument niet kan worden gebruikt, omdat dan alleen al het genereren van veel media-aandacht voldoende reden zou zijn voor de rechter om een verzoek voor een dergelijk onderzoek te honoreren,' heette het bij het OM. Dat dit instituut even hard meedeed met de mediahype - Harm Brouwer was niet van het beeldscherm weg te slaan - deed even niet ter zake.

Het vinden van het moordwapen zou een té fantastisch slotakkoord zijn geweest voor mijn treursonate. Ik had er voorafgaand aan het lichten van de steen nauwelijks op durven hopen, dus de uitslag kwam niet al te hard aan. Ik had meer teleurstellingen moeten verwerken. Een paar maanden later mocht ik me wel verheugen in gedeeltelijk goed nieuws. Op 20 maart 2007 meldde advocaat-generaal mr. Machielse dat het DNA-bewijs niet tot herziening kan leiden. Hij achtte het echter wenselijk dat een raadsheer van de Hoge Raad als raadsheer-commissaris een aantal politiemensen zou horen, voordat er een definitieve

beslissing over het herzieningsverzoek zou komen. Minder positief was dat hij meende dat het nieuwe DNA-onderzoek meer belastend voor mij was dan het eerste onderzoek. Op 5 juni besliste de Hoge Raad in een tussenarrest tot benoeming van een raadsheer-commissaris uit eigen kring om de door Machielse voorgestelde rechercheurs te horen. Dat gebeurde in augustus. Twee maanden later werd bekend dat ook Michaël de Jong gehoord zou worden.

Terwijl de uitkomst van het tweede herzieningsverzoek dichterbij kwam, kon ik me een klein beetje gaan richten op het leven na de cel. Want ik was inmiddels over de helft van de mij opgelegde gevangenisstraf. Twaalf jaar cel betekent in de praktijk: acht jaar zitten. En daarvan staat het laatste anderhalf jaar in het teken van resocialisatie: het voorbereiden op de terugkeer in de maatschappij. Mijn gevoel bij dit systeem is erg tweeslachtig. Enerzijds kon ik natuurlijk haast niet wachten om weer te genieten van de vrijheid die me ten onrechte was ontnomen, maar ik kan me ook het onbegrip en de frustraties heel goed voorstellen van nabestaanden die een moordenaar na het uitzitten van twee derde van zijn straf de gevangenis uit zien wandelen. De gevangenis is geen hotel en er wordt echt gestraft, maar wegen acht of zelfs twaalf jaar cel op tegen het nemen van een leven? Ik weet het niet en zal ook nooit meer objectief kunnen nadenken over deze vraag.

Rond de jaarwisseling 2007/2008 veranderde voor mij het monotone ritme van celdeur open, werken, eten, celdeur dicht. Ik werd overgeplaatst naar een open gevangenis in de buurt van Hoorn. Daar zou ik vier maanden blijven. Zes maanden is de norm, maar door tegenwerking van justitie duurde het veel langer voor het zover was. Het was duidelijk dat ik moest worden gestraft voor de overlast die ik de hoge heren had bezorgd. Het belemmeren van mijn overplaatsing en verlofmogelijkheden bood daar een mooie gelegenheid voor. Al in 2006 was mij een mediaverbod opgelegd, in de periode dat Maurice de Hond zich voor me ging inzetten en de media hun aandacht voor mijn situatie hernieuwden. Praten met de pers zou zeker een streep zetten door mijn hoop op een vroege invrijheidsstelling. Officieel

werd ik monddood gemaakt om de 'nabestaanden' te ontzien. Dat deze, voor zover ze überhaupt bestonden, volop aan de mediahype hadden meegedaan en dus blijkbaar niet erg gebukt gingen onder hun verlies, deed niet ter zake. Tot aan de dag van mijn vrijlating kon ieder telefoongesprek met een journalist me extra celstraf opleveren.

Hoe frustrerend het ook was, vanaf de maanden in Hoorn kon ik weer voorzichtig werken aan een leven in vrijheid. Een emotioneel hoogtepunt was de eerste keer dat ik weekeindverlof kreeg. Met uitzondering van de paar maanden voorafgaand aan het herzieningsproces was ik jarenlang niet in het openbaar geweest. En opeens stond ik op een vrijdagmiddag met een koffertje op het station, op weg naar Lelystad. Toen pas merkte ik volledig hoe geestdodend celstraf is. Ik schrok van het verkeerslawaaï, was bang van de mensenmassa's op straat en in de trein, en verlangde heel kort terug naar de regelmaat van de gevangenis, waar eigen initiatief niet nodig is en het leven ongestoord verloopt langs regeltjes en procedures. Op straat en in de trein droeg ik, welk weer het ook was, een dikke wollen muts. Tot net boven mijn ogen getrokken, uit angst herkend te worden. Een beetje paranoïde misschien, maar die eerste maanden had ik vaak het idee dat iedereen naar me zat te kijken. Ook thuis moest ik me enorm aanpassen en vermannen. Anneke en de kinderen reageerden fantastisch en ook burens en bekenden deden hun best om mij weer in hun midden op te nemen. Alsof er niets was gebeurd, maar dat was natuurlijk het probleem. Er was heel veel gebeurd en niemand van ons was dezelfde persoon als in 1999. Voor Anneke waren de weekeindverloven de eerste stap om het leven dat we hadden, weer op te pakken. Zij blikte liever niet terug. Wat was gebeurd, was gebeurd. Maar zover was ik zelf nog niet. De mogelijke herziening en de duizend details die daarmee samenhangen, bepaalden mijn dagen. Al bijna acht jaar stond mijn leven volledig in het teken van de moordzaak en thuisgekomen kon ik dat niet van me afschudden. Ook voor de kinderen was het moeilijk. Zij moesten opeens weer wennen aan een man en vader in huis. Van kinderen

waren ze volwassenen geworden en in hun opvoeding had ik geen rol kunnen spelen. Het kostte ons tijd om daarin een balans te vinden. Doordat ik mijn correspondentie thuis kon voeren, raakte ik verlost van de censuur in de gevangenis. Het was een verademing om in vrijheid post te kunnen ontvangen en versturen. Want schrijven deed ik enorm veel. Met mijn advocaat en medestanders, maar ook een aantal noodkreten aan politici en bewindslieden. Maurice de Hond was de eerste geweest die om actie van de Tweede Kamer had gevraagd. De scheiding der machten is een groot goed in een democratie, maar dat mag niet leiden tot een staat in de staat. En dat is precies wat er nu gebeurt met een onaantastbare rechterlijke macht die op incestueuze wijze verknoot is met het Openbaar Ministerie, dat zich met regelmaat weinig gelegen laat liggen aan zijn wettelijke taak: waarheidsvinding. De angst om deze instituten aan te pakken is enorm. In ieder geval is er geen politicus die zich eraan wil wagen. Mijn brieven aan kopstukken als Donner, Rouvoet en Hirsch Ballin bleven onbeantwoord. Toen ik voorafgaand aan de herziening in 2003 vrijkwam, was een politicus er als de kippen bij om zich triomfantelijk in de publiciteit te wentelen. De onverkwikkelijke zaken rond mijn veroordeling zouden het failliet aantonen van het strafrechtstelsel, dat radicaal op de schop moest. Vanzelfsprekend hebben we sindsdien niets meer van hem vernomen.

Niet voor niets hebben onlangs professoren als Wagenaar en Van Koppen in hun boek *De slapende rechter* opgeroepen tot een onafhankelijke revisieraad, die los van de bestaande instanties kan beslissen dat een definitief vonnis herzien moet worden. Een dergelijke raad functioneert al meer dan tien jaar in Engeland, waarbij meer dan 25 keer per jaar een langdurig gevangene wordt vrijgelaten. Het heeft het vertrouwen in de rechtsstaat in Engeland duidelijk doen stijgen. Maar in Nederland hebben we het principe bij justitiële instanties dat de slager als enige zijn eigen vlees keurt. Hebt u een strafklacht over het functioneren van het Openbaar Ministerie, dan moet u die klacht indienen bij... het Openbaar Ministerie. En het onderzoek wordt dan geleid door de hoofdofficier van justitie van het district waar het

delict zou zijn gepleegd. In de laatste fase van mijn straftijd won het normale leven het steeds meer van het gevangenisritme. Vanuit de open strafinrichting kon ik op werkdagen aan de slag in het magazijn van een beddenzaak in Amstelveen. Niet het meest uitdagende werk, maar gevarieerder dan ik in Lelystad gewend was. En bovenal, weg uit het kringetje van gedetineerden. Het liefst had ik een stageplek gevonden bij een advocatenkantoor. Via de Open Universiteit had ik een studie rechten afgerond en zou ik in theorie zelfs advocaat kunnen worden. Maar voor die ambitie stak justitie snel een stokje. Opnieuw een plek vinden in de maatschappij: prima, maar niet in een positie om het de autoriteiten lastig te maken. In het voorjaar van 2008 vond ik in Den Haag een baan als juridisch en financieel medewerker bij een groot bedrijf. Een serieuze baan met veel facetten, die bovendien toekomstperspectieven bood. Ook mocht ik de strafinrichting verlaten om thuis onder een soort deeltijdhuisarrest het laatste deel van mijn straf uit te zitten. De eerste maanden daarvan reisde ik vanuit Lelystad met voortdurend een oog op de klok. Er was een enkelband aangebracht die in verbinding stond met een kastje thuis, in de woonkamer. Tussen zeven uur 's avonds en zes uur 's ochtends mocht ik het huis niet uit en dankzij de enkelband en het registratiekastje was dat iedere seconde na te gaan. Ik ben sowieso een huismus en na acht jaar gedwongen met anderen samenleven had ik geen zin om veel op pad te gaan, dus deze beperking viel nog wel mee. Vervelender was dat ik niet in mijn eigen tuin mocht zitten. De muren van mijn huis moesten van de reclassering de muren van mijn gevangenis zijn.

12

HET VERHAAL VAN ANNEKE

Van de eerste weken kan ik me nauwelijks iets meer herinneren. De inval in huis, de arrestatie van Emest, de verhoren door de politie - het is leeg in mijn hoofd over die periode. Zelfbescherming, denk ik. Pas later is me duidelijk geworden welk spel met je wordt gespeeld: van de truc met de gekopieerde pagina van mijn agenda tot het kat-en-muisspelletje met het verlof dat Emest wel of niet zou kunnen krijgen. Dat hebben we allemaal moeten dragen, hij zowel als ik. Voor mij was het belangrijk dat ik de kinderen zo veel mogelijk een gewoon leven kon blijven bieden. Een normaal ritme, doorgaan met sport en uitjes, ook al was ik zelf helemaal gesloopt. Voor verdriet was alleen 's nachts tijd, als niemand het kon zien. Ook Emest niet, want die had mij nodig als zijn rots in de branding. Hij is geen prater en ik kan me geen voorstelling maken van wat hij heeft moeten doormaken in de cel, de verhoorkamer en voor het bankje van de rechters. Maar ook hem heeft het geraakt, gekrenkt en veranderd. Dat begon natuurlijk met zijn arrestatie. De eerste tijd hebben we geen enkel contact mogen hebben. Opeens waren de kinderen hun vader kwijt en ik mijn maatje dat ik al kende vanaf de schoolbanken. In eerste instantie dacht ik, net als Emest, dat er sprake was van een enorm misverstand. Dat zou toch zeker duidelijk worden als de recherche eenmaal de tijd had gehad om het onderzoek af te ronden? Niet dus. Toen ik voor het eerst het pleidooi van de officier van justitie hoorde, sloeg mijn vertrouwen in de politie en de rechters om in een woede die nooit meer is weggegaan. Bij elke nieuwe behandeling, bij elke keer dat we weer voor andere toga's stonden, had ik hoop. Er was ook steeds iets nieuws, dat hoop gaf. Maar elke keer vervloog die hoop weer. Ik begreep dat het justitie en Den Haag niet te doen

is om de waarheid, maar om het vasthouden aan het standpunt dat ze eenmaal hebben ingenomen. Dat daarmee het leven van een man en zijn gezin wordt verwoest, is minder belangrijk dan het imago van de autoriteiten.

Na de vrijpraak leek ons leven weer in normaal vaarwater te komen. De zaak had nog niet de publiciteit gehad die hij later zou krijgen, en we konden weer verder, hoopten we. We gingen zelfs nog met vakantie met de kinderen, de laatste keer, zoals zou blijken. Toen Ernest alsnog werd veroordeeld, kwam hij na een tijdje in Lelystad terecht, vlak tegenover ons huis. Dat gaf een beetje het gevoel dat hij thuis was. Toen de blaadjes van de bomen vielen, konden we elkaar 's avonds seinen. Hij het licht in zijn cel aan en uit, ik schuiven met de gordijnen. We spraken telefonisch af hoe laat we elkaar voor het slapengaan zouden groeten. In vergelijking met de echtgenotes van andere gevangenen was ik bevoorrecht, ik hoefde eens per week de straat maar over te steken. Anderen moesten half Nederland door. Ernest kon me bellen. Eerst niet zo heel vaak, omdat er enorme rijen voor de enige telefoon in zijn cellenblok stonden. Later vaker, omdat justitie de prijs van de telefoonkaarten zo enorm verhoogde dat bijna niemand ze nog kon betalen. Wij hadden het geluk dat vrienden ons financieel bij sprongen en de kaarten voor Ernest betaalden. Zelf had ik dat nooit kunnen doen - mijn uitkering was net voldoende om voedsel en kleding te kopen. Dat we überhaupt in ons huis hebben kunnen blijven wonen, is te danken aan de oude werkgever van Ernest, bij wie we de hypotheek hadden afgesloten. Ernest belde zo vaak hij kon, om even te kunnen ontsnappen aan de monotonie van de cel. Soms terwijl ik in de supermarkt stond, soms op andere onhandige momenten. Dat kwam mij niet altijd even goed uit en dat bezorgde me vaak een dubbel gevoel. Enerzijds wilde ik er natuurlijk altijd voor hem zijn, anderzijds had ik ook een gezin te runnen.

Met de zaak en alle perikelen eromheen heb ik me niet intensief bemoeid. Veel dingen gingen me gewoon boven de pet, maar

vooral wilde ik niet dat de zaak ook mijn leven en dat van mijn kinderen volledig ging beheersen. Het was en is immers al zo'n belasting voor ons allemaal. Maar ik kwam er ook al snel achter dat je er in een situatie als de onze niet te veel op moet vertrouwen dat anderen jouw problemen oplossen. Toen het hoger beroep van het OM zou dienen na de vrijspraak van Emest, kon ik niet begrijpen dat de advocaat daar zo luchtig over deed. 'Het komt wel goed,' kregen we te horen, maar dat voelde niet goed. In de rechtszaal werden we vervolgens geconfronteerd met allerlei nieuwe aspecten, waar we geen antwoord op hadden. Tegenover die nonchalance staat de enorme betrokkenheid van wildvreemde mensen die zich jarenlang onbaatzuchtig voor ons hebben ingezet. Ik kan niet verklaren waarom zo veel mensen zich zo lang in Emests zaak hebben vastgebeten en daar soms ook fors voor hebben moeten boeten. Emest heeft bijvoorbeeld Maurice de Hond gesmeekt ermee te stoppen, omdat overduidelijk was dat justitie op zijn huid uit was. 'Maak je geen zorgen,' kregen we dan te horen. Ik heb daar grote bewondering voor; ik vraag me af of ik mijzelf zo zou kunnen wegcijferen voor iemand met wie ik voorheen geen enkele band had.

Nu Emest weer vrij is, kan ik niet zeggen dat de zaak afgesloten is. Dat is niet voor mij het geval en zeker niet voor Emest. Zelf zou ik het liefst de nachtmerrie die in 1999 begon, helemaal willen vergeten. Maar Emest zou het niet kunnen verkroppen als hij eeuwig als moordenaar te boek zou staan. Hij gaat door tot hij is gerehabiliteerd en de echte moordenaar alsnog zijn of haar straf krijgt. Maar zelfs als dat gebeurt, zal niets van wat ons is overkomen kunnen worden temggedraaid. De kinderen zijn volwassen geworden, een deel van hun jeugd is hun en ons afgenomen. Dat doet enorm veel pijn. Emest is thuis, akkoord, maar wat nu? Wat kunnen we nog opbouwen op onze leeftijd? Ik had me een leven voorgesteld waarin we kinderen zouden krijgen en opvoeden en hen samen volwassen zagen worden en een eigen leven gaan leiden. Nu heb ik het gevoel dat ons leven voorbij is. We zijn afschuwelijke jaren verder en alles wat we hebben opgebouwd zijn schulden, frustraties en angsten.

Emest is nauwelijks veranderd, valt me op. Hij is niet makkelijker geworden, is nog steeds geen prater, maar het voelt

goed. Vreemd eigenlijk, vanaf de eerste dag dat hij met verlof weer thuis mocht komen, was het alsof we thuis weer gewoon verder konden gaan. Wat ons ook in de buitenwereld óverkwam, thuis was thuis. Toen pas voelde ik hoe onnatuurlijk ik al die jaren als 'halve weduwe' had moeten leven. Ernest was en is mijn steun en toeverlaat, regelt dingen, neemt het initiatief. In ons huwelijk heb ik nooit de wens gehad dat te doen, en opeens móést ik wel. Dat paste eigenlijk niet bij mij - ik voelde me geamputeerd. Ik ben zelf ook veranderd, ben achterdochtiger geworden, heb het vertrouwen in andere mensen verloren.

13

ONSCHULDIG

‘Een bromsnoronderzoek met mr. Bean als aanvoerder.’ Zo heeft Maurice de Hond ooit het politieonderzoek heel passend omschreven. Knullige fouten, waarvan nog knulliger werd geprobeerd ze te verdoezelen. Zelf ben ik ervan overtuigd dat de missers, ‘plotselinge’ vondsten en onwil van de politie om De Jong goed te onderzoeken wel degelijk in een bewuste strategie passen om mij schuldig te laten verklaren. De lezer mag dat beschouwen als de complottheorie van een paranoïde oud-bajesklant, maar zelfs degenen die overtuigd zijn van mijn schuld, moeten het hoge knulligheidsgehalte van politie en OM beamen. Van de rechercheurs die vrolijk met hun modderschoenen het plaats delict verontreinigen tot het verzuimen in de keuken te kijken of er een mes ontbreekt, het ‘vergeten’ om de temperatuur van het lijk te meten of oogvocht te onderzoeken - waarmee het tijdstip van overlijden kan worden vastgesteld -, het achterwege laten van deugdelijk onderzoek naar de vorm van de mesinsteek, het niet uitvoeren van een reconstructie van de moord op basis van de vele stille getuigen; en zo kan ik nog even doorgaan. Over de onwaarschijnlijkheden van het DNA-onderzoek heb ik in dit boek hele pagina’s gewijd.

Gedurende het hele onderzoek zijn er niet of nauwelijks vragen gesteld door politie en OM die mij hadden kunnen vrijpleiten. Er is alleen gekeken naar wat me in verband zou kunnen brengen met de moord. Door die onevenwichtigheid zijn bewijzen en kostbare tijd verloren gegaan. De cruciale timing advancegegevens van de mobiele telefoon zijn niet opgevraagd. De verklaring van de huishoudster uit 1999 dat ze me toch bij de weduwe gezien had, maar een week eerder, werd verder niet na

getrokken. Vingerafdrukken op de geopende wijnfles zijn niet afgenomen. Bij de messenwinkel waar De Jong twee dagen na de moord een magneetstrip zou hebben gekocht, werd niet nagevraagd of dat inderdaad het geval was geweest. Huiszoeking bij De Jong vond niet plaats. Bij de studentensociëteit waar De Jong en zijn vriendin doorgaans op donderdagavond kwamen, werd niet nagetrokken of zij er waren geweest en hoe laat zij waren gekomen. Van de getuige die dicht bij het huis van de weduwe een 'enge man' had gezien, werd niet vastgesteld of hij misschien De Jong had gezien. Er werden geen schrijfproeven georganiseerd om van mogelijke verdachten en hun omgeving vast te stellen of zij wellicht de schrijver waren van de twee anonieme briefjes. Zo zijn er veel meer stille getuigen niet gebruikt en belangrijke vragen niet gesteld.

In eerste instantie ben ik veroordeeld op basis van mijn geur op een mes dat niet het moordwapen was: het resultaat van ondeskundig onderzoekswerk en nalatigheid. Want nadat het fraudeleuze 'geuronderzoek' mij aan het vermeende moordwapen had gekoppeld, is er geen enkele poging gedaan om te controleren of het gevonden mes het wapen kon zijn geweest. Als men had gekeken naar de breedte van de messteken in de blouse - 2,2 cm -, was meteen duidelijk geworden dat het mes van 2,6 cm breed niet het moordwapen kon zijn. Millimeterwerk inderdaad, maar millimeters die het verschil hadden betekend tussen vrijspraak en veroordeling.

Hetzelfde geldt voor de bizarre wijze waarop het DNA-onderzoek is verricht dat aan de basis stond van mijn veroordeling tijdens de herziening. Dat mijn DNA op de blouse is aangetroffen, zal best waar kunnen zijn. Maar hoe dat er komt? Aan basisregels voor de omgang met bewijsmateriaal is door het NFI en de recherche meermaals volledig voorbijgegaan. Materiaal van slachtoffer en vermeende dader mag bijvoorbeeld niet in dezelfde ruimte worden onderzocht, vanwege de kans op het overbrengen van materiaal. Direct na de moord is over de hele voorkant van de blouse microsporenfolie gebruikt, materiaal dat als geen ander crosscontaminatie mogelijk maakt. Het is een stuk folie met kleefstof aan één kant en het werd op veel plekken aan

de voorkant van de blouse met die kleefkant tegen de stof aangedrukt om haren of pluisjes af te nemen. Maar doordat het op veel verschillende plaatsen gebeurde, nam men het risico toe dat daarmee een speekseldruppeltje van mij op de ene plek van de blouse werd verplaatst naar andere plekken op die blouse. Er zijn foto's gemaakt van de blouse en andere voorwerpen met een liniaal erop, waardoor ook weer het risico ontstaat dat er sporen worden verspreid. En of dit alles nog niet genoeg was, zijn in 2006 door het NFI een aantal vlekken op de blouse aangetroffen, die aantoonbaar nog niet op de blouse aanwezig waren toen de weduwe op 25 september 1999 dood werd gevonden. Maar als dit allemaal het geval is, hoe kan men dan nog met droge ogen beweren dat de vlekken op de blouse waar sporen van mij in zijn aangetroffen, er zeker tijdens de moord op terecht zijn gekomen? Het is niet eens zeker of die bewuste vlekken op de blouse zaten, toen de weduwe twee dagen later werd gevonden. De blouse is van het lichaam gehaald en vochtig in een zak gepropt. Alleen daardoor al heeft men het risico gelopen dat vlekken van de ene plek zijn overgedragen naar andere plekken op de blouse. Pas na zes weken is het kledingstuk naar het NFI gebracht, waar het binnenstebuiten is gekeerd om de steekbeschadigingen te onderzoeken en weer het risico is genomen dat sporen over de blouse zijn verspreid. Vervolgens is de blouse driedubbelgevouwen en onverzegeld in een A4-doos teruggestuurd naar Deventer, waar de doos is zoekgeraakt. Hij werd teruggevonden op een plek waar geen speciale voorzieningen waren getroffen om dit soort bewijsstukken lange tijd goed te bewaren. Daarna ging de blouse naar het NFI, waar het kledingstuk tegen de voorschriften in binnenstebuiten is gekeerd en gefotografeerd, waarna er naar DNA is gezocht. En na dit alles worden er conclusies getrokken op basis van de exacte locatie waar het DNA is gevonden, terwijl de nijvere onderzoekers er zo'n beetje alles aan hebben gedaan om materiaal over het bewijsstuk te verspreiden. Het NFI mag volgens de voorschriften voor het behandelen en analyseren van bewijsstukken alleen materiaal onderzoeken dat conform de voorschriften is bewaard en behandeld. Dat is hier aantoonbaar niet gebeurd en dat alleen al

zou reden moeten zijn om heel wat minder zelfverzekerd te spreken over schuld of onschuld. En toch gebeurde dat. Opnieuw.

In december 2008 was ik, zonder dat de media dat wisten, bij het gerechtshof in Leeuwarden. Ik had namelijk in 2007 aangifte gedaan tegen de rechercheurs Ruiter en Oldenhof, omdat zij aantoonbaar een vals proces-verbaal hadden opgemaakt, toen zij in december 2003 door de rechter waren gevraagd te verklaren wat er tussen 1999 en 2003 met de blouse was gebeurd. Uit de geheime brief van het OM, die we per ongeluk in 2003 ontvingen, was al gebleken dat de blouse zoek was. Ruiter gaf daarin aan dat de blouse volgens hem in Zwolle of Rijswijk was. Kort erna werd het kledingstuk echter in Deventer teruggevonden en Ruiter gaf doodleuk in het proces-verbaal aan dat hij dat altijd al wist. Toen uit andere stukken bleek dat de blouse een andere weg had gevolgd dan in het proces-verbaal stond, werd er aangifte gedaan bij het OM. Daar werd door het OM zelf in 2007 een onderzoek naar gedaan en Oldenhof werd ondervraagd. Hij gaf toen aan dat hij enkele dagen na de moord door zijn rug was gegaan en verder een halfjaar thuis had gezeten. Later was hij niet meer in het onderzoek teruggekomen. In het ook door hem ondertekende proces-verbaal stond onder andere 'wij stuurden de blouse in oktober 1999 naar het nfi' en 'wij ontvingen de blouse in december 1999 weer van het nfi'. Maar toen zat Oldenhof al ziek thuis! En op vragen van de landelijke recherche over die periode beaamde hij dat ook. Dan denk je dus dat het OM positief zou beslissen op die aangifte. Een rechter vraagt aan twee agenten om in een proces-verbaal te verklaren wat zij wisten wat er met de blouse was gebeurd, en beiden schrijven iets op wat zij noch zelf konden weten, noch in overeenstemming is met de werkelijkheid.

Dit is echt een probleem in Nederland: als je een aanklacht in wilt dienen tegen overtredingen van politie of OM, moet je dat bij het OM doen en dat heeft er vaak absoluut geen belang bij om op een dergelijke aanklacht positief te beslissen. Je kunt dan - als je een lange adem hebt - een rechter vragen het OM de opdracht te geven die agenten te vervolgen. En dat heb ik ge-

daan. Het gerechtshof in Leeuwarden heeft deze zaak in behandeling en ik was daar gesteund door een diepgaande analyse van het dossier op dit punt uitgevoerd door mensen rondom Maurice de Hond. Het OM mocht zich verdedigen en het was werkelijk gênant om te horen wat hun stellingname was. Zij ontkenden helemaal niet wat wij stelden - inderdaad was Oldenhof de hele tijd ziek geweest maar de rechtbank moest wel goed nadenken, want als ze positief zouden beslissen, dan zou dat wel eens tot een herziening voor Louwes kunnen leiden! Met andere woorden, het doel heiligt de middelen. Als de rechters aan twee rechercheurs om een proces-verbaal vragen, zoals in 2003 was gebeurd, gaat het er bij het OM blijkbaar niet om dat die twee de waarheid opschrijven, maar dat zij opschrijven wat het OM nodig heeft om de verdachte veroordeeld te krijgen. In januari 2009 zou het gerechtshof uitspraak doen, maar begin februari kreeg ik een bericht dat het nog een tijd zou duren.

Ik besef dat het niet eenvoudig is om aan niet-ingewijden uit te leggen wat er allemaal verkeerd is gegaan bij dit onderzoek van het NFI - het is namelijk echt een complete waslijst. Ik moet in dit boek selectief zijn, maar voor de geïnteresseerden is er veel meer te lezen op de website www.geenonschuldigen-vast.nl. Als illustratie voor de werkwijze van het NFI en het OM wil ik wel proberen uit te leggen wat er gebeurd is met de zogenaamde 'controlesporen' die het NFI had geselecteerd tijdens het onderzoek uit 2004.

Een wetenschapper werkt met een of meer hypothesen. Je schrijft een mogelijke uitkomst op en zoekt dan nog argumenten om die hypothese te bevestigen of te verwerpen. De hypothese die door het NFI bij mijn zaak in 2004 werd opgesteld, was eenvoudig uitgedrukt: 'Het DNA dat van Louwes op de blouse is gevonden, is er tijdens de moord opgekomen en niet tijdens het bezoek aan de weduwe op de ochtend van de moord.' Omdat ik de ochtend van de moord de weduwe had bezocht, kon namelijk een verklaring van het gevonden DNA zijn dat het er toen opgekomen was en later over de blouse verspreid, bijvoorbeeld door de onprofessionele behandeling van die blouse vanaf het moment dat de weduwe dood was aangetroffen. De sleutelvraag

voor het NFI was of men uit de gevonden locaties van het DNA nu wel of niet een relatie met het delict kon leggen. Ik kan dus nog een heel boek schrijven over wat met de blouse is gebeurd en welke fouten het NFI gemaakt heeft bij het onderzoek en de interpretaties daarvan, maar het volgende is illustratief voor de wijze van redeneren van het NFI en OM: De onderzoekers van het NFI benoemden om de 'och- tendtheorie' te verwerpen een aantal locaties op de blouse als 'controlesporen'. Dat waren schone plekken op de blouse die niet te koppelen waren aan het geweld en dus volgens eigen zeggen van het NFI geen DNA hoorden te bevatten van mij. Als namelijk in deze controlesporen wel DNA van mij gevonden zou zijn, was dat volgens het NFI zelf in 2004 een aanwijzing dat het DNA op de blouse er *niét* tijdens het delict op gekomen was maar eerder, bijvoorbeeld tijdens het ochtendbezoek, zoals Knoops had aangegeven.

Voor de rechter verklaarden Eikelenboom en Kloosterman dat er in deze drie sporen geen enkel (mannelijk) DNA was gevonden en dat dit dus een versterking was van het argument dat het DNA dat wél was gevonden, er tijdens de moord op gekomen moest zijn. Zij schreven in hun rapport in 2004 over deze controlesporen: 'Indien het celmateriaal van het mannelijke individu *eerder op de blouse* aanwezig is geweest, dan zou men dit ook op andere plaatsen buiten de lichtrode substantie verwachten (in de controlesporen).' En omdat er dus geen DNA van mij gevonden was in deze controlesporen, werd dat ook in het uiteindelijk arrest van het gerechtshof aangewezen als een duidelijke aanwijzing voor mijn daderschap.

Maar wat bleek in 2006 toen in opdracht van het OM in het kader van het oriënterend vooronderzoek de twintig sporen van het NFI uit 2004 nogmaals werden onderzocht? In een van die controlesporen werd wél DNA gevonden dat aan mij werd toegewezen! Dit is een goed voorbeeld van het selecteren van bewijsmateriaal door het OM. Volgens het OM was het voor mij belastend dat DNA dat met mijn profiel overeenstemt, alleen aangetroffen was op 'verdachte' plaatsen op de blouse, plaatsen waar de dader waarschijnlijk contact heeft gehad met het slachtoffer. Het OM heeft echter niet vermeld dat er ook DNA van mij aan-

getroffen is op 'niet-verdachte' plaatsen op de blouse. Dit zou namelijk het overbrengen van DNA-materiaal tijdens mijn ochtendbezoek hebben bevestigd.

De beroemde DNA-professor uit de VS Dan Krane noemt het werk van het NFI *bad practice*, Maurice de Hond noemt het prutswerk en wat ik er zelf van denk, kunt u wel raden. Ook het Engelse FSS, waar het OM zich bij andere onderzoeken op beroept, stelt in 2007, nadat ze begrepen hadden wat er allemaal met de blouse was gebeurd, dat dit de onderbouwing van de stelling van het NFI dat dit DNA er tegelijk met de moord op gekomen was, aanzienlijk verzwakt.

Maar inmiddels is er nog meer bekend over deze controlesporen. Het is natuurlijk eigenaardig dat bij het onderzoek in 2006 in deze controlesporen wel DNA wordt gevonden, maar in 2004 niet. Nu is de onderzoekstechniek die in 2006 werd gebruikt, wel wat anders dan in 2004, maar het verdient wel nader onderzoek naar wat men in 2004 nu eigenlijk wel of niet in die controlesporen had kunnen zien. Kloosterman en Eikelenboom hadden de rechter in 2004 toch gezegd dat er geen enkel DNA in aangetroffen was. Nadat onderzoekers in 2006 pas de grafieken tot hun beschikking hadden kregen van het DNA-onderzoek uit 2004, werd er door onderzoekers iets ontdekt wat zelfs mij sprakeloos maakte. Ik dacht dat ik al veel gewend was, maar toen ik ook dit zag, kon ik mijn ogen niet geloven. In die controlesporen uit 2004 van het NFI is namelijk wel duidelijk DNA te zien, en tevens een sterke aanwijzing dat dit DNA naast dat van de weduwe ook van een man is, en wel van mij. Waarom hebben Kloosterman en Eikelenboom dat dan niet tegen het hof van den Bosch gezegd? Juist dat DNA was volgens hun eigen onderzoeksopzet toch ontlastend voor mij! Hebben ze het niet gezien of wilden ze het niet zien? Op de grafieken is zelfs voor een leek goed te zien dat er mannelijk DNA in de controlesporen te vinden is. Waarom hebben ze dat dan niet aan de rechter gemeld? Waren ze er blind voor, vanwege het gevoel de moord

toch te hebben opgelost? We moeten daarbij bedenken dat zij tijdens hun onderzoek de optie dat ik die ochtend bij de weduwe was geweest en het ^{DNA} toen achtergelaten kon hebben, helemaal niet serieus namen. Want het OM beweerde ook in 2003 nog dat zij konden bewijzen dat ik er die ochtend helemaal niet was geweest. Weet u nog wel: de manier waarop de politie en het OM de mist in waren gegaan met het grafrechtendocument en de getuigenis van de huishoudster? Ik was er die ochtend niet geweest: dat hebben de mensen van het ^{NFI} nog zelfs twee jaar na het vonnis, in juli 2006, tijdens een interview in NRC *Handelsblad* gesteld. Dan is het misschien wel begrijpelijk dat je de technische aanwijzingen op de blouse niet serieus neemt dat het ^{DNA} er niet tijdens de moord op gekomen is, maar eerder. Maar voor een instituut dat het predicaat 'wetenschappelijk' heeft en zich alleen maar op het technisch bewijs hoort te richten, is dat een doodzonde. Prof. Kloosterman is in april 2008 zelfs hoogleraar geworden op het gebied van forensisch onderzoek. Ik hoop dat hij zijn studenten zijn eigen werk tijdens de Deventer moordzaak als voorbeeld geeft van hoe zij het in de toekomst niet moeten doen.

Dit gedoe met de controlesporen is eigenlijk in een notendop het bewijs van hoe ^{NFI} en OM niet bezig waren om onpartijdig de sporen voor zich te laten spreken. Wat vóór mij pleit, wordt genegeerd of niet onderzocht of, bewust of onbewust, fout geïnterpreteerd. En wat tégen mij zou kunnen pleiten, wordt van zwak bewijs tot sterk bewijs gemaakt of gigantisch uitvergroot. Ik moet en zal de dader zijn. Fouten kunnen er niet gemaakt zijn, ongeacht nieuwe aanwijzingen over hoe slecht de blouse is behandeld of hoeveel fouten er bij het onderzoek en de interpretatie ook zijn gemaakt. Vrijwel elk onderzoek dat het ^{NFI} heeft uitgevoerd, is slecht gedocumenteerd en/of vol met - niet onderbouwde - aannames, en lijkt allemaal beredeneerd te zijn vanuit het uitgangspunt 'Louwes is schuldig'. En het erge is dat, als het ^{NFI} bepaalde conclusies trekt en het OM er een persbericht van maakt, vrijwel iedereen aanneemt dat het dan wel zo zal zijn. Ik weet gewoon zeker dat ik de weduwe niet heb vermoord, dat ik haar die donderdagochtend 23 september 1999

voor het laatst heb gezien en die avond niet bij haar op bezoek ben geweest, laat staan haar iets zou hebben aangedaan. En als dan het NFI en het OM tot de conclusie komen dat de gevonden sporen erop gekomen moeten zijn doordat ik die avond de moord heb gepleegd, weet ik dus zeker dat dit komt hetzij door gebrek aan deskundigheid en professionalisme van de kant van het NFI en de technische recherche, hetzij, en ik kan niet ontkennen dat ik dat regelmatig heb gedacht, doordat bepaalde personen in Deventer met de bewijsstukken hebben gesjoemeld om te voorkomen dat ik in 2004 alsnog zou worden vrijgesproken. Want ik ben onschuldig.

In het voorjaar van 2008 zou de Hoge Raad uitsluitsel geven over het herzieningsverzoek dat dus deels was gebaseerd op dat slecht uitgevoerde DNA-onderzoek en deels op het onderzoek naar aanleiding van de verklaring van de beheerder van de begraafplaats. De voortekenen waren niet goed. Op 22 januari 2008 concludeerde de advocaat-generaal na aanvullend verhoor van zes getuigen dat hij geen reden zag om een herziening te adviseren. Ondanks de overweldigende hoeveelheid nieuw materiaal, de rapporten die geen spaander heel lieten van eerder forensisch onderzoek en de getuigenverklaringen over Michaël de Jong, zou er geen sprake zijn van een novum. De wijze waarop hij het DNA-onderzoek tijdens zijn conclusies beschreef, is een prima voorbeeld van de problematische relatie tussen juristen en technisch bewijs. Hij schrijft argumenten op die vooral laten zien dat hij niet begrijpt wat er bij het onderzoek is gebeurd, noch hoe hij de resultaten moet inschatten. Hij lijkt zich amper te realiseren dat wat hij op de ene plek opschrijft, niet te verenigen is met wat hij op de andere plek schrijft. Nog steeds vind ik het moeilijk om te bepalen wat in deze gang van zaken nu het frustrerendst was: de gerede kans om opnieuw als moordenaar te worden neergezet of de angstaanjagend nauwe grenzen waarbinnen in Nederland herziening van gerechtelijke dwalingen mogelijk is. Een herziening gaat immers helemaal niet om het vinden van de waarheid, maar om juridische spitsvondigheden. Rechters in een herzieningszaak mogen geen fouten van hun voorgangers herstellen, tenzij dat gebeurt via een

nieuwigheidje dat in het eerste proces niet aan de orde mag zijn geweest: het beruchte novum.

Tegen beter weten in had ik opnieuw hoop op een doorbraak. De dikke dossiers die advocaat Knoops en Maurice de Hond en zijn medestanders hadden verzameld, zouden toch wel iets moeten uithalen? De Hoge Raad zou toch niet voorbij kunnen gaan aan de lange lijst van onderzoeksfouten en justitiële blunders? Maar op 18 maart 2008 hoorde ik dat er geen herziening zou komen. Ik had op dat moment nog twaalf maanden en twee weken van mijn straf te gaan. Een jaar waarin ik in alle stilte kon werken aan mijn volwaardige terugkeer in de maatschappij. En het jaar waarin ik het boek zou afsluiten over de nachtmerrie die tien jaar eerder was begonnen. Maar dat kan ik niet en dat liet ik op 18 maart ook weten. Voor één keer sloeg ik geen acht op het mediaverbod. 'Er zijn twee mensen die zeker weten dat dit een onjuiste beslissing is: ik en de echte moordenaar van de weduwe Wittenberg,' vertelde ik journalisten die me aanklachten na de uitspraak van de Hoge Raad. Ik voegde eraan toe: 'Ik ga door' en dat zal ik ook doen, tot mijn laatste ademtocht.

En daar is dan ook alle reden toe, want ons onderzoek is sindsdien verder voortgezet. Buitenlandse deskundigen worden ingeschakeld om te laten zien hoe slecht het onderzoek door de technische recherche in Deventer is uitgevoerd en welke grote fouten er door de mensen van het NFI destijds zijn gemaakt. Ik kan u verzekeren dat het onderzoek rondom het DNA in 2003/2004 van een net zo slechte kwaliteit is geweest als het onderzoek met betrekking tot het mes in 1999/2000. Net als bij andere herzieningen in Nederland, zoals bij de Puttense moordzaak destijds en nu bij de zaak van Lucia de B., doet het OM er werkelijk alles aan om toch te bewijzen dat de technische onderbouwing van de bewijsvoering destijds dan wel fout was, maar dat men toch de juiste persoon of personen te pakken had. Om maar te voorkomen dat de argeloze burger de indruk zou krijgen dat het OM vreselijk gefaald heeft. En dacht u dat Kees B. van de Schiedammer parkmoord op dit moment vrij

zou zijn als de echte dader Wik H. zich niet spontaan had gemeld? Nee hoor, want kort voordat Wik H. zich had gemeld, was een herzieningsverzoek van Kees B. nog door de Hoge Raad afgewezen.

Mijn strijd voor herziening hoef ik gelukkig niet alleen te doen. In 2007 leerde ik via Maurice de Hond Jan de Lange en Friso Hylkema kennen. Bij een van de bedrijven van Jan en Friso kon ik terecht, toen mijn geplande stage bij een advocatenkantoor werd getorpedeerd door justitie. En zij zijn het ook, die mij sterken in mijn momenten van zwakte. Want ik besef dat ik voor heel veel gezagsgetrouwe burgers - waartoe ik tot december 1999 zelf ook behoorde - altijd de Deventer moordenaar zal zijn. De overheid sluit geen onschuldigen op, toch? Ik heb ervaren dat dit wél gebeurt en dat wat mij is overkomen, in wezen iedereen kan gebeuren, omdat het Nederlandse strafrecht op een fundamentele 'weeffout' is gebaseerd. Het Openbaar Ministerie bepaalt over vervolging van een verdachte. Het Openbaar Ministerie selecteert welk bewijsmateriaal wordt voorgelegd aan de rechter. Het OM bepaalt dus ook welke informatie die voor de verdachte die men wil veroordelen ontlastend kan zijn, buiten het dossier blijft. Er wordt in Nederland rechtgesproken op basis van onvolledige dossiers. Rechters en advocaten van verdachten staan per definitie op achterstand.

Over het laatste jaar van mijn straf kan ik kort zijn. In de loop van de maanden kreeg mijn leven een steeds normaler verloop. De enkelband mocht af, de periode waarin ik bewegingsvrijheid had, werd langer en zelfs de tuin was niet langer verboden gebied. Het werken voor Jan en Friso veranderde van bezigheids-therapie in een echte baan, en soms waren er dagen dat ik mezelf in de waan kon brengen dat het tien jaar eerder was, dat ik een gewoon leven leidde. Die illusie werd begin 2009 verstoord toen journalist Bas Haan een boek uitbracht. Dat ging eigenlijk minder over mijn zaak dan over Maurice de Hond. Over de conclusies die Haan op basis van de feiten trekt, kan ik me niet zo druk maken. Wie objectief naar de stukken kijkt, zal zijn eigen oordeel vellen. En met uitzondering van een verstard 'rechts'-

systeem zijn er gelukkig steeds meer mensen die er vooral een rottingsproces in zien. Ergelijkker vond ik het dat Haan zich zo kritiekloos laat gebruiken door het Openbaar Ministerie. Zijn hele boek toont de verborgen hand van het OM. Een sprekend voorbeeld daarvan is informatie uit een vertrouwelijke brief die Maurice de Hond jaren geleden heeft geschreven aan OM-topman Harm Brouwer. Die informatie heeft hij zeker niet van Maurice gekregen, dus de conclusie kan niet anders zijn dan dat het OM bewust vertrouwelijke informatie laat uitlekken om een tegenstander te besmeuren.

Ik schrijf dit boek op de valreep van mijn bestaan als gedetineerde. Hoe ik de laatste dag als gedetineerde zal beleven, weet ik niet. Waarschijnlijk zal het een anticlimax zijn. Geen gevangenispoort die symbolisch achter me dichtslaat, maar mijn eigen woningdeur, die ik voor het eerst in jaren als vrij man kan openen. Geen champagne, want daar zijn we de mensen niet voor. Evenmin een groot feest met alle mensen die ons in al die jaren hebben gesteund. Want wat valt er te vieren?

Wat ik ga doen? Ik weet het niet. De draad van mijn leven weer oppakken zover het gaat. Proberen weer de vader te zijn die ik was, en de echtgenoot die ik jarenlang niet heb kunnen zijn. Vóór 19 november 1999 was mijn loopbaan een van mijn drijfveren. Het werken met cijfers, het omgaan met klanten, het gestaag groeien in complexiteit van uitdagingen, in beloning, in waardering. Die drive moet ik hervinden. En sowieso ben ik te oud en te beschadigd in de ogen van werkgevers om nog op een goede carrière te mogen rekenen. Dat doet me weinig, want als er één ding is dat ik in de cel hebben kunnen leren, dan is het wel relativeren. In die zin kan ik gelouterd de jaren in gaan die mij nog resten.

Na het eerherstel, dat zeker zal komen, zal ik altijd met deze episode in mijn leven geconfronteerd blijven worden. En of de echte moordenaar van mevrouw Wittenberg ooit zijn straf zal uitzitten? Niet als het aan politie en justitie ligt.

‘Schuldig’ ben ik volgens ons Nederlandse rechtstelsel, ondanks het feit dat ik deze moord absoluut niet heb gepleegd. Maar er zal een moment komen dat zelfs de rechters zullen er-

kennen dat ik ten onrechte tot twaalf jaar ben veroordeeld. En dat iedereen me zal zien zoals ik werkelijk ben: onschuldig.

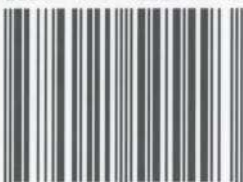
Lelystad, voorjaar 2009

'Ergens kan ik het wel begrijpen als rechercheurs besluiten de waarheid een handje te helpen/ schrijft Ernest Louwes in dit ontluisterende boek over zijn ervaringen als vermeend moordenaar. 'Maar wat te doen als achteraf blijkt datje een onschuldige te pakken hebt? Geen politieagent in Nederland die daar zijn loopbaan voor op het spel zet/

In de meest geruchtmakende moordzaak van het decennium, de Deventer moordzaak, speelt Ernest Louwes onvrijwillig de hoofdrol. Vrijgesproken en veroordeeld als moordenaar van de weduwe Jacqueline Wittenberg moeten politie en justitie forse blunders erkennen in het onderzoek en de diverse rechtszaken die over deze moord zijn gehouden. Maar waar eerdere justitiële missers tot eerherstel van verdachten hebben geleid, moest Ernest Louwes zijn 'straf' uitzitten. Monddood, door een uniek mediaverbod. Nu mag hij zijn verhaal wél vertellen. Vrijgelaten uit de cel, maar niet vrij.

Schuldig wil geen klaagzang zijn over aangedaan onrecht. Het is wel een aanklacht tegen autoriteiten die de eigen goede naam belangrijker achten dan waarheidsvinding en die niet terugschrikken voor intimidatie en scoringsdrift. Bovenal is het een persoonlijk en ontroerend relaas over een man en zijn gezin van wie de wereld plotsklaps aan stukken wordt gescheurd.

ISBN: 978-9021545493

9 789021 545493

www.kosmosuitgevers.nl

UK
KOSMOS

NUR 330
Kosmos Uitgevers,
Utrecht/Antwerpen